

**KARAKÖY-KEMERALTI BÖLGESİNİN 20.YÜZYIL BAŞINDAN
GÜNÜMÜZE GELİŞİMİ, KORUMA SORUNLARI VE ÖNERİLER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sezgi GİRAY KÜÇÜK

Mimarlık Anabilim Dalı

Restorasyon Programı

ŞUBAT 2012

**KARAKÖY-KEMERALTI BÖLGESİNİN 20.YÜZYIL BAŞINDAN
GÜNÜMÜZE GELİŞİMİ, KORUMA SORUNLARI VE ÖNERİLER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Sezgi GİRAY KÜÇÜK
(502091225)**

Mimarlık Anabilim Dalı

Restorasyon Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Deniz MAZLUM

ŞUBAT 2012

İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü'nün 502091225 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi **Sezgi GİRAY KÜÇÜK**, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “**KARAKÖY-KEMERALTI BÖLGESİNİN 20.YÜZYIL BAŞINDAN GÜNÜMÜZE GELİŞİMİ, KORUMA SORUNLARI VE ÖNERİLER**” başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Doç. Dr. Deniz MAZLUM**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Prof. Dr. K. Kutgün EYÜPGİLLER**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Mevlüde KAPTI
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

Teslim Tarihi : **19 Aralık 2011**
Savunma Tarihi : **3 Şubat 2012**

ÖNSÖZ

Öncelikle zor bir süreç olan tez konusu seçme sürecinde deneyimleriyle beni yönlendiren ve sonrasında pozitifliğiyle, zevkle ve rahatça çalışmamı sağlayan tez danışmanım, Sayın Doç. Dr. Deniz Mazlum'a teşekkürü bir borç bilirim.

Tez çalışmasında karşılaştığım her türlü sorun için bir çözüm önerisi getiren, hep destekçim olan eşim Akın Küçük'e, Karaköy gibi zor bir yerde çalışırken beni yalnız bırakmayan babam Ali Giray'a, bilgi ve deneyimleriyle bana yol gösteren ablam Selay Giray'a, hayatımın her anında olduğu gibi eğitim sürecinde de her zaman yanımda olan annem Nurdan Giray'a hayatıma yaptıkları katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Şubat 2012

Sezgi Giray Küçük
Araş. Gör. Mimar

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	ix
ŞEKİL LİSTESİ	xi
ÖZET	xxi
SUMMARY	xxiii
1. GİRİŞ	1
1.1 Tezin Amacı ve Kapsamı	2
1.2 Tezin Yöntemi.....	2
2. KEMERALTI ÇALIŞMA ALANI	5
2.1 Çalışma Alanının Sınırları ve Seçim Nedeni	5
2.2 Kemeraltı Bölgesinin Tarihçesi.....	7
2.3 Kemeraltı Bölgesinin Sosyo-Ekonomik Gelişimi	13
2.3.1 Bölgenin sosyal gelişimi	13
2.3.2 Bölgenin ekonomik gelişimi	18
2.4 Çalışma Alanının Fiziksel Özellikleri	22
2.4.1 Kültür varlığı değeri taşıyan yapıların niteliği	24
2.4.2 Geçmiş yangınlar, doğal afetler	25
2.4.2.1 Yangınlar.....	25
2.4.2.2 Doğal afetler.....	30
2.4.3 İmar faaliyetleri ve kaybedilen kültür varlıkları	31
3. KEMERALTI'NIN 20. YÜZYIL BAŞINDAN GÜNÜMÜZE GELİŞİMİ	37
3.1 Gelişimi İzlemek Üzere Yararlanılan Kaynaklar	37
3.1.1 Goad haritası	38
3.1.2 Pervititch haritası	44
3.1.3 Suat Nirven haritası.....	46
3.1.4 D'Ostoya haritası	47
3.1.5 Diğer haritalar	48
3.2 Güncel Durum Değerlendirmesi	51
3.2.1 Yapı işlevleri analizi	52
3.2.2 Yapıların tescil durumu analizi	53
3.2.3 Kat adedi analizi.....	53
3.2.4 Yapı malzemeleri analizi	54
3.2.5 Kullanım durumu analizi	55
3.2.6 Korunmuşluk durumu analizi.....	55
3.3 Kaynaklar Işığında 20. Yüzyıl Başından Günümüze Kemeraltı	57
3.3.1 1. Bölgenin karşılaştırmalı incelenmesi	62
3.3.1.1 Ada 118, 119 (1-A Alt bölgesi).....	62
3.3.1.2 Ada 120, 121, 122 (1-B Alt bölgesi).....	69
3.3.1.3 Ada 84, 85, 86 (1-C Alt bölgesi).....	83
3.3.1.4 Ada 81, 82, 83 (1-D Alt bölgesi)	102
3.3.2 2. Bölgenin karşılaştırmalı incelenmesi	120
3.3.2.1 Ada 125 (2-A Alt Bölgesi).....	121

3.3.2.2 Ada 126, 127 (2-B Alt Bölgesi)	128
3.3.2.3 Ada 70, 72, 73, 74 (2-C Alt Bölgesi)	140
3.3.2.4 Ada 71, 75, 76 (2-D Alt bölgesi).....	156
3.3.3 3. Bölgenin karşılaştırmalı incelenmesi	170
3.3.3.1 Ada 80 (3-A Alt Bölgesi)	173
3.3.3.2 Ada 77 (3-B Alt Bölgesi)	185
3.3.3.3 Ada 66, 68 (3-C Alt Bölgesi)	204
3.3.3.4 Ada 78 (3-D Alt Bölgesi)	213
3.3.4 Çalışma alanının genel değerlendirmesi	219
4. ÖNERİLER.....	223
4.1 Bölgenin Sorunları ve Tez Kapsamındaki Öneriler	223
4.2 Beyoğlu İlçesi, Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı	227
4.3 Galataport Projesi	229
5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	231
KAYNAKLAR.....	233
EKLER.....	239
ÖZGEÇMİŞ.....	317

KISALTMALAR

Env.	: Envanter
İBB	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İTO	: İstanbul Ticaret Odası
KTVKK	: Kùltür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu
SMÖ	: Sivil Mimarlık Örneği
TDİ	: Türkiye Denizcilik İşletmeleri
UYGAR	: Çevre ve Şehircilik Uygulama ve Araştırma Merkezi

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1 : Karaköy-Kemeraltı bölgesinin ve çalışma alanının konumu.	1
Şekil 2.1 : Goad haritasında dini yapılar.	5
Şekil 2.2 : 1951 tarihli Mamboury Haritası üzerinde renklendirilmiş Galata Surları ve çalışma alanı.	9
Şekil 2.3 : Çalışma alanı içindeki surlar, kapıları, kitabeleri ve tarama ile gösterilmiş Rum kiliseleri.	10
Şekil 2.4 : Matrakçı Nasuh'un "İstanbul Kent Planı" minyatürü (http://www.hgk.msb.gov.tr/ustbanner/turk/matraci.htm).	11
Şekil 2.5 : Çalışma alanı içindeki üç Türk-Ortodoks Kilisesi.	17
Şekil 2.6 : Günümüzde var olmayan Christos Rum Kilisesi.	18
Şekil 2.7 : Merkez Rıhtım Han'a ait İTO kayıtlarında Müslüman ve gayrimüslim tacir ve han sakinlerinin kıyaslaması.	21
Şekil 2.8 : Liman sınırları.	22
Şekil 2.9 : Çalışma alanının sur içi kısmında küçük, rıhtım kısmında büyük kütleli yapılar.	23
Şekil 2.10 : Suat Nirven haritasında görülen, 1957 yangınında yanan un fabrikası ve deposu.	30
Şekil 2.11 : Kemeraltı Caddesi sınırlarının, Goad haritası ile günümüz kıyaslaması.	35
Şekil 3.1 : Goad haritalarının Galata ve Pera bölgesine ait anahtar paftası (Dağdelen, 2007).	40
Şekil 3.2 : Goad haritasının bir kısmından detay (Dağdelen, 2007).	41
Şekil 3.3 : Goad haritası lejandında pencereler (Dağdelen, 2007).	41
Şekil 3.4 : Goad haritasında üzerinde "metal" yazan binanın 1911 basım tarihli kartpostalı.	43
Şekil 3.5 : 1911 basım tarihli kartpostaldaki binanın Goad haritasındaki konumu.	43
Şekil 3.6 : Pervititch haritasından bir detay.	45
Şekil 3.7 : Suat Nirven haritasından bir detay.	46
Şekil 3.8 : Çalışma alanı içindeki yapıların yapı işlevleri analizi grafiği.	52
Şekil 3.9 : Çalışma alanı içindeki yapıların tescil durumu analizi grafiği.	53
Şekil 3.10 : Çalışma alanı içindeki yapıların kat adedi analizi grafiği.	54
Şekil 3.11 : Çalışma alanı içindeki yapı malzemeleri analizi grafiği.	54
Şekil 3.12 : Çalışma alanı içindeki yapıların kullanım durumu analizi grafiği.	55
Şekil 3.13 : Çalışma alanı içindeki korunmuşluk durumu analizi grafiği.	56
Şekil 3.14 : Çalışma alanı sınırları.	57
Şekil 3.15 : Çalışma alanında günümüzde bulunan dini yapılar.	58
Şekil 3.16 : Tescilli yapıları gösteren haritanın üzerinde, kolay okunabilmesi için ayrılmış bölümler ve numaralandırılmış kültür varlığı değeri taşıyan yapılar.	61
Şekil 3.17 : 1-A alt bölgesinin günümüz durumu ve tescilli yapıları.	63
Şekil 3.18 : 1-A alt bölgesinin Goad haritasındaki durumu ve günümüzdeki tescilli yapılar.	63
Şekil 3.19 : 1-A alt bölgesinin Suat Nirven haritasındaki durumu.	64

Şekil 3.20 : 1-A alt bölgesi için Goad haritası ve günümüz İBB haritası karşılaştırması	65
Şekil 3.21 : 2002 İBB haritasında ortadan bölünen binanın parseli.	65
Şekil 3.22 : Env. 1'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	66
Şekil 3.23 : Env. 2'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	67
Şekil 3.24 : 1-A alt bölgesinin günümüz ve 20. yüzyıl başı zemin kat fonksiyon analizi grafiği.	68
Şekil 3.25 : 1-B alt bölgesi için Goad haritası, günümüz İBB haritası karşılaştırması ve tescilli yapılar.	69
Şekil 3.26 : Env. 3'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	70
Şekil 3.27 : Env. 4'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	71
Şekil 3.28 : Env. 5'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	72
Şekil 3.29 : Env. 6'nın konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	73
Şekil 3.30 : 1-B alt bölgesinin günümüzdeki ve Goad haritasındaki tescilli yapıları.	74
Şekil 3.31 : 2002 İBB haritasında 1-B alt bölgesi.	74
Şekil 3.32 : 122 adanın günümüz ve Goad haritası tescilli yapı karşılaştırması.	76
Şekil 3.33 : Env. 7'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	76
Şekil 3.34 : Env. 8'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	78
Şekil 3.35 : Env. 9'un konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	79
Şekil 3.36 : Env. 10'un konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	81
Şekil 3.37 : Env. 11'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	82
Şekil 3.38 : 1-B alt bölgesinin günümüz ve 20. yüzyıl başı zemin kat fonksiyon analizi grafiği.	83
Şekil 3.39 : 1-C ve 1-D alt bölgelerinin günümüz durumu ve tescilli yapıları.	83
Şekil 3.40 : 1-C ve 1-D alt bölgelerinin Suat Nirven haritasındaki durumu.	84
Şekil 3.41 : 1-C ve 1-D alt bölgelerinin Goad haritasındaki durumu.	84
Şekil 3.42 : 1-C ve 1-D alt bölgelerinin d'Ostoya haritasındaki durumu.	85
Şekil 3.43 : Goad haritasında 86 ada.	86
Şekil 3.44 : Günümüz haritasında 86 ada.	86
Şekil 3.45 : Env. 12'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	86
Şekil 3.46 : Env. 13'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	88
Şekil 3.47 : Env. 14'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	88
Şekil 3.48 : Env. 15'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	89
Şekil 3.49 : Env. 16'nın konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	90
Şekil 3.50 : Env. 17'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	91
Şekil 3.51 : Env. 18'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	92
Şekil 3.52 : Env. 19'un konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	93
Şekil 3.53 : 85 adanın günümüz ve Goad haritalarındaki tescilli yapıları.	94
Şekil 3.54 : Env. 20'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	94
Şekil 3.55 : Env. 21'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	95
Şekil 3.56 : Env. 22'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	96
Şekil 3.57 : Env. 23'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	96
Şekil 3.58 : Env. 24'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	97
Şekil 3.59 : Env. 25'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	99
Şekil 3.60 : Env. 26'nın konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	100
Şekil 3.61 : Env. 27'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	101
Şekil 3.62 : 1-C alt bölgesinin günümüz ve 20. yüzyıl başı zemin kat fonksiyon analizi grafiği.	102
Şekil 3.63 : 81 adanın Goad ve günümüz haritalarındaki tescilli yapıları.	103
Şekil 3.64 : Env. 28'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	103
Şekil 3.65 : Env. 29'un konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	104
Şekil 3.66 : 82 adaya ait günümüz haritası ve tescilli yapılar.	105
Şekil 3.67 : 82 adaya ait Goad haritası.	106

Şekil 3.68 : Env. 30'un konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	106
Şekil 3.69 : Env. 31'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	107
Şekil 3.70 : Env. 32'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	107
Şekil 3.71 : Env. 33'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	108
Şekil 3.72 : Env. 34'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	109
Şekil 3.73 : Env. 35'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	112
Şekil 3.74 : Env. 36'nın konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	113
Şekil 3.75 : Env. 37'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı (Arpacı, M. S.).....	114
Şekil 3.76 : Env. 38'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	117
Şekil 3.77 : Env. 39'un konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	118
Şekil 3.78 : 1-D alt bölgesinin günümüz ve 20. yüzyıl başı zemin kat fonksiyon analizi grafiği.	119
Şekil 3.79 : 1. bölgenin günümüz ve 20. yüzyıl başı zemin kat fonksiyon analizi grafiği.	119
Şekil 3.80 : 2. bölgenin alt bölgelere ayrılmış, tescilli yapıları da gösteren haritası.	120
Şekil 3.81 : Kemeraltı Caddesi genişletme çalışmalarında 2. bölgeden istimplâke ayrılan alan.	121
Şekil 3.82 : 2-A alt bölgesinin Goad haritasındaki ve günümüzdeki durumu ile tescilli yapıları.	121
Şekil 3.83 : Env. 40'taki Surp Krikor Lusavoriç Ermeni Kilisesi'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	122
Şekil 3.84 : Env. 41'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	125
Şekil 3.85 : Env. 42'deki Getronagan Ermeni Lisesi'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	125
Şekil 3.86 : Env. 43'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	127
Şekil 3.87 : 2-A alt bölgesinin günümüz ve 20. yüzyıl başı zemin kat fonksiyon analizi grafiği.	128
Şekil 3.88 : 2-B alt bölgesinin günümüzdeki durumu ve tescilli yapıları.	128
Şekil 3.89 : 2-B alt bölgesinin Goad haritasındaki durumu.	129
Şekil 3.90 : 2-B alt bölgesinin d'Ostoya haritasındaki durumu.	129
Şekil 3.91 : 2-B alt bölgesinin Pervititch haritasındaki durumu.	130
Şekil 3.92 : Env. 44'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	131
Şekil 3.93 : Env. 45'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	132
Şekil 3.94 : Env. 46'nın konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	133
Şekil 3.95 : 2-B alt bölgesinin Suat Nirven haritasındaki durumu.	134
Şekil 3.96 : 127 ada 28 parselde görülen tescilli yer üstü kalıntı (www.istanbulkulturenvanteri.gov.tr).	134
Şekil 3.97 : Env. 47'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	136
Şekil 3.98 : Env. 48'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	138
Şekil 3.99 : Env. 49'un konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	139
Şekil 3.100 : 2-B alt bölgesinin günümüz ve 20. yüzyıl başı zemin kat fonksiyon analizi grafiği.	140
Şekil 3.101 : 2-C alt bölgesinin günümüzdeki durumu ve tescilli yapılar.	141
Şekil 3.102 : 2-C alt bölgesinin Goad haritasındaki durumu.	141
Şekil 3.103 : 2-C alt bölgesinin Suat Nirven haritasındaki durumu.	141
Şekil 3.104 : 2-C alt bölgesinin Pervititch haritasındaki durumu.	141
Şekil 3.105 : 2-C ve 2-D alt bölgelerinin d'Ostoya haritasındaki durumu.	142
Şekil 3.106 : 74 adaya ait Goad ve günümüz haritalarındaki tescilli yapılar.	142
Şekil 3.107 : Env. 50'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	143
Şekil 3.108 : Env. 51'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	144
Şekil 3.109 : Env. 52'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	145
Şekil 3.110 : Env. 53'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	146
Şekil 3.111 : 73 adaya ait Goad ve günümüz haritalarındaki tescilli yapılar.	147

Şekil 3.112 : Env. 54'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	147
Şekil 3.113 : Env. 55'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	148
Şekil 3.114 : 72 adanın Goad ve günümüz haritalarındaki tescilli yapıları.	149
Şekil 3.115 : Env. 56'nın konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	149
Şekil 3.116 : Env. 57'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	150
Şekil 3.117 : Env. 58'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	153
Şekil 3.118 : Env. 59'un konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	154
Şekil 3.119 : Env. 60'ın konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	155
Şekil 3.120 : 70 adanın Goad ve günümüz haritalarındaki yapıları.	156
Şekil 3.121 : 2-C alt bölgesinin günümüz ve 20. yüzyıl başı zemin kat fonksiyon analizi grafiği.	156
Şekil 3.122 : 2-D alt bölgesinin günümüzdeki durumu ve tescilli yapıları.	157
Şekil 3.123 : 2-D alt bölgesinin Goad haritasındaki durumu.	157
Şekil 3.124 : 2-D alt bölgesinin Suat Nirven haritasındaki durumu.	157
Şekil 3.125 : 2-D alt bölgesinin Pervitich haritasındaki durumu.	157
Şekil 3.126 : 76 adaya ait Goad ve günümüz haritalarında tescilli yapılar.	158
Şekil 3.127 : Env. 61'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	158
Şekil 3.128 : Env. 62'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	161
Şekil 3.129 : 75 adaya ait Goad ve günümüz haritaları tescilli yapıları.	162
Şekil 3.130 : Env. 63'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	162
Şekil 3.131 : Env. 64'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	163
Şekil 3.132 : Env. 65'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	165
Şekil 3.133 : Env. 66'nın konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	165
Şekil 3.134 : Env. 67'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	166
Şekil 3.135 : 71 adaya ait Goad ve günümüz haritalarındaki tescilli yapılar.	167
Şekil 3.136 : Env. 68'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	168
Şekil 3.137 : Env. 69'un konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	169
Şekil 3.138 : 2-D alt bölgesinin günümüz ve 20. yüzyıl başı zemin kat fonksiyon analizi grafiği.	170
Şekil 3.139 : 2. bölgenin günümüz ve 20. yüzyıl başı zemin kat fonksiyon analizi grafiği.	170
Şekil 3.140 : 3. bölgenin alt bölgeleri ve tescilli yapıları.	171
Şekil 3.141 : 3. bölgenin d'Ostoya haritasındaki durumu.	172
Şekil 3.142 : 3-A alt bölgesinin günümüzdeki durumu, tescilli yapıları ve Goad haritası.	173
Şekil 3.143 : 3-A alt bölgesinin Suat Nirven ve d'Ostoya haritalarındaki durumu.	174
Şekil 3.144 : Env. 70'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	174
Şekil 3.145 : Env. 71'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	175
Şekil 3.146 : Env. 72'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	177
Şekil 3.147 : Env. 73'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	178
Şekil 3.148 : Env. 74'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	179
Şekil 3.149 : Env. 75'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	180
Şekil 3.150 : Env. 76'nın konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	181
Şekil 3.151 : Env. 77'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	182
Şekil 3.152 : Env. 78'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	184
Şekil 3.153 : 3-A alt bölgesinin günümüz ve 20. yüzyıl başı zemin kat fonksiyon analizi grafiği.	185
Şekil 3.154 : 3-B alt bölgesinin günümüzdeki durumu ve tescilli yapıları.	186
Şekil 3.155 : 3-B alt bölgesinin Goad haritasındaki durumu.	186
Şekil 3.156 : 3-B alt bölgesinin Suat Nirven haritasındaki durumu.	186
Şekil 3.157 : 3-B alt bölgesinin d'Ostoya haritasındaki durumu.	187
Şekil 3.158 : Env. 79'un konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	189
Şekil 3.159 : Env. 80'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	190
Şekil 3.160 : Env. 81'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	191

Şekil 3.161 : Env. 82'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	193
Şekil 3.162 : Env. 83'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	194
Şekil 3.163 : Günümüz ve Goad haritalarında Fransız Geçidi binaları.	194
Şekil 3.164 : Env. 84'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	195
Şekil 3.165 : Günümüz ve Goad haritalarında Fransız Geçidi binaları.	196
Şekil 3.166 : Env. 85'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	197
Şekil 3.167 : Env. 86'nın konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	198
Şekil 3.168 : Env. 87'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	199
Şekil 3.169 : Env. 88'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	201
Şekil 3.170 : Env. 89'un konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	202
Şekil 3.171 : Env. 90'ın konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	202
Şekil 3.172 : 3-B alt bölgesinin günümüz ve 20. yüzyıl başı zemin kat fonksiyon analizi grafiği.	204
Şekil 3.173 : 3-C alt bölgesinin günümüz ve Goad haritaları ile tescilli yapıları.	205
Şekil 3.174 : 3-C alt bölgesinin Pervititch ve d'Ostoya haritaları.	205
Şekil 3.175 : 3-C alt bölgesinin Suat Nirven haritası.	206
Şekil 3.176 : Env. 91'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	206
Şekil 3.177 : Env. 92'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	208
Şekil 3.178 : Env. 93'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	209
Şekil 3.179 : Env. 94'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	210
Şekil 3.180 : Env. 95'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	211
Şekil 3.181 : Env. 96'nın konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	212
Şekil 3.182 : 3-C alt bölgesinin günümüz ve 20. yüzyıl başı zemin kat fonksiyon analizi grafiği.	213
Şekil 3.183 : 3-D alt bölgesinin günümüz haritasındaki tescilli yapıları.	214
Şekil 3.184 : 3-D alt bölgesinin Goad haritasındaki kısmı.	214
Şekil 3.185 : 3-D alt bölgesinin Suat Nirven haritasındaki sol kısmı.	214
Şekil 3.186 : 3-D alt bölgesinin Suat Nirven haritasındaki sağ kısmı.	214
Şekil 3.187 : Env. 97'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	215
Şekil 3.188 : Env. 98'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	215
Şekil 3.189 : Env. 99'un konumu ve mevcut durum fotoğrafı.	216
Şekil 3.190 : 3-D alt bölgesinin günümüz ve 20. yüzyıl başı zemin kat fonksiyon analizi grafiği.	217
Şekil 3.191 : 3. bölgenin günümüz ve 20. yüzyıl başı zemin kat fonksiyon analizi grafiği.	218
Şekil 3.192 : Goad haritası analizinde bazı fonksiyonlarda öbeklenmiş yapılar.	220
Şekil 4.1 : Uygulama imar planı lejandı içinde, çalışma alanında en sık görülenler.	228
Şekil A.1 : Kemeraltı Caddesi.	241
Şekil A.2 : Kemankeş Caddesi'nde büyük ölçekli iş hanları.	241
Şekil A.3 : Ön planda Bayezid-i Cedid Camii ve civarındaki küçük ölçekli eski kent dokusu, arka planda sahile yakın büyük ölçekli iş hanları.	242
Şekil A.4 : Çinili Rıhtım Han.	242
Şekil A.5 : Maliye Caddesi ve arkada bayrak asılmış olarak görülen Maliye Binası.	242
Şekil A.6 : Necatibey Caddesi.	243
Şekil A.7 : Kemankeş Caddesi.	243
Şekil A.8 : Karaköy'de bir kruvaziyer.	244
Şekil A.9 : 16 Eylül 2011 tarihinde çekilmiş dört kruvaziyerin yanaştığı Salı Pazarı Limanı (www.denizhaber.com.tr).	244
Şekil A.10 : Kruvaziyerin Galata silüetini nasıl etkilediğinin ve devasalığının resmi (www.denizhaber.com.tr).	244
Şekil A.11 : Çatı kiliseleri örnekleri: önde Aya Andrea Kilisesi'nin, arkada ismi bilinmeyen bir kilisenin kubbesi.	245

Şekil A.12 : Mumhane Caddesi ve sağda görülen Aya Nikola Türk-Ortodoks Kilisesi (Arpacı, M. S.).....	245
Şekil A.13 : Kemeraltı Caddesi'ni genişletme çalışmalarıyla ortadan bölünen bina ve iki cephesinde farklı pencereler.....	246
Şekil A.14 : Hoca Tahsin Sokağı.....	246
Şekil A.15 : Şekil B.5'te görülen 1911 basım tarihli Max Fruchtermann kartpostalı ile aynı açıdan çekilmiş bir fotoğraf.....	247
Şekil B.1 : Kalafat yerindeki hamallar (Güler, 1994, s. 67).	248
Şekil B.2 : Boğaz'da yelkenliler (M-Wiener, 2003, s. 137).	248
Şekil B.3 : 7 Ağustos 1867 tarihli, solda Kılıç Ali Paşa Camii görülen çalışma alanı (Genim, 2006, s. 27).	249
Şekil B.4 : 1959 tarihli, kalafat yerinde sokakta onarım (Güler, 1994).....	249
Şekil B.5 : Aya Nikola Kilisesi'nin üzerinden 1911 basım tarihi Max Fruchtermann kartpostalı, sağda Aya Panteleymon, solda Aya Elia Rus kiliseleri (Sandalcı, 2000).....	250
Şekil B.6 : Aziz Yahya Kilisesi iç mekân fotoğrafı (Karaca, 2007).....	250
Şekil B.7 : Yangına giderken tulumbacılar (Akın, 1998).	251
Şekil B.8 : Karaköy meydanında yapılan istimplâkler (Çeçener, 1994).	251
Şekil B.9 : Kemeraltı Caddesi genişletme çalışmaları (Çeçener, 1994).....	252
Şekil B.10 : Merkez Meryem Ana Türk-Ortodoks Kilisesi'nin iç mekân fotoğrafı (Karaca, 2007).	252
Şekil B.11 : 70 numaralı (80 ada 19 parseldeki) Muradiye Hanı'nın Galata Şarap İskelesi Sokağı cephesi (Karahan, 2007).....	253
Şekil B.12 : Arabian Han'da denizcilik şirketine ait olduğu düşünülen bir ilan (Fidan, 2009).	253
Şekil B.13 : Couteaux Han 4 numarada iş yeri olan bir tüccarın 1927 tarihli olduğu düşünülen bir ilanı (Fidan, 2009).	253
Şekil B.14 : Hovagimyan Han'ın içindeki, Celâlettin Karabi isimli tüccara ait iş yerinin adresi (Fidan, 2009).	253
Şekil B.15 : 1880 yılında çekilmiş bir kahvehane fotoğrafı.	254
Şekil B.16 : Galata Rıhtımı'nda seyyar marul ve ekmek satıcıları (Fruchtermann, 2000).....	254
Şekil B.17 : Seyyar ayakkabı tamircileri (Fruchtermann, 2000).	254
Şekil B.18 : Tophane İskelesi'nde kömürcüler (Fruchtermann, 2000).....	255
Şekil B.19 : Galata sokaklarında koyunların mezbahaya gitmesi (National Geographic, 2011).	255
Şekil C.1 : Aziz Yahya Türk-Ortodoks Kilisesi'nin planı ve kesiti (Karaca, 2007).	256
Şekil C.2 : Aya Nikola Kilisesi'nin plan ve kesiti (Karaca, Z. 2007).....	257
Şekil C.3 : Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi'nin yıkılmadan önceki ve yıkıldıktan sonraki planlarının karşılaştırması (Baytar, 2005).	257
Şekil C.4 : Eski Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi'nin planı (Baytar, 2005).	258
Şekil C.5 : Eski Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi'nin kesit ve görünüşü (Baytar, 2005).....	258
Şekil C.6 : Bugünkü Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi'nin planı (Baytar, 2005).	259
Şekil C.7 : Bugünkü Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi'nin kesit ve görünüşü (Baytar, 2005).....	259
Şekil C.8 : Beyazıd-ı Cedid Camii plan şeması ve eskizi (Koçu, 1960).	260
Şekil C.9 : Merkez Meryem Ana Türk-Ortodoks Kilisesi plan ve kesiti (Karaca, 2007).....	260
Şekil D.1 : 1 numaralı (118 ada 27 parseldeki) tescilli yapının zemin kat fotoğrafı.	261
Şekil D.2 : 3 ve 4 numaralı tescilli yapıların (120 ada 8 ve 9 parseller) fotoğrafı... 261	261
Şekil D.3 : 3 numaralı (120 ada 8 parseldeki) tescilli yapıdan bir detay.	262

Şekil D.4 : 4 numaralı yapının I profilinden bir detay.....	262
Şekil D.5 : 8 numaralı yapının Sakızcılar Sokağı üzerindeki biriminin iç mekânı.	263
Şekil D.6 : 8 numaralı, Aziz Yahya Kilisesi'nin arsası içinde, kiliseye gelir getirmek amaçlı inşa edilmiş, dini yapı olarak tescilli Vekilharç Sokağı üzerindeki dükkân.	263
Şekil D.7 : 8 numaralı Vekilharç Sokağı üzerindeki dükkânın beşik tonoz (solda) ve tekne tonozdan (sağda) oluşmuş tuğla duvarlı iç mekânı.	264
Şekil D.8 : Ermeni Pasajı'nın girişindeki kitabe.	264
Şekil D.9 : Ermeni Pasajı'nın iç mekânı.....	264
Şekil D.10 : 18 numaralı (86 ada 21 parseldeki) tescilli yapı.....	265
Şekil D.11 : 18 numaralı yapıdan detay.....	265
Şekil D.12 : 19 numaralı yapının üzerindeki yazıdan detay.....	265
Şekil D.13 : Fotoğrafın solunda sırasıyla 21, 22, 23 env. numaralı tescilli yapılar ve karşıda Merkez Meryem Ana Türk-Ortodoks Kilisesi.	266
Şekil D.14 : 25 numaralı (84 ada 2 parseldeki) tescilli yapı.....	266
Şekil D.15 : 26 numaralı (84 ada 1 parsel) SMÖ olarak tescilli, üst katı Aya Panteleymon Rus Kilisesi olan yapı.	267
Şekil D.16 : 30 numaralı (82 ada 3 parseldeki) yapının cephesinden detay.....	267
Şekil D.17 : 34 numaralı (82 ada 6 parseldeki) Aya Nikola Türk-Ortodoks Kilisesi.	267
Şekil D.18 : Aya Nikola Türk-Ortodoks Kilisesi'nin Hoca Tahsin Sokağı giriş kapısı.	268
Şekil D.19 : Aya Nikola Türk-Ortodoks Kilisesi'nin Mumhane Caddesi cephesi..	268
Şekil D.20 : Aya Nikola Kilisesi'nin Mumhane Caddesi üzerindeki kapısı.	268
Şekil D.21 : Aya Nikola Kilisesi'ne ait Mumhane Caddesi üzerindeki dükkânların arasındaki bir kapı.....	269
Şekil D.22 : 35 numaralı (82 ada 7, 8, 14 parsellerdeki) Hoca Tahsin Sokağı süzerindeki Aya Nikola Türk-Ortodoks Kilisesi dükkânları ve kapısı.	269
Şekil D.23 : 36 numaralı (82 ada 9 parseldeki) Aya Nikola Türk-Ortodoks Kilisesi s dükkânlarının üstten görünüşü.....	269
Şekil D.24 : Aya Andrea Rus Kilisesi cephe detayları.....	270
Şekil D.25 : Aya Andrea Rus Kilisesi üzerindeki soğan kubbe ve Rus Haçı.....	270
Şekil D.26 : Aya Andrea Rus Kilisesi'nde ara katlarda bulunan konaklama birimlerinin koridoru.....	271
Şekil D.27 : Aya Andrea Rus Kilisesi iç mekânı.	271
Şekil D.28 : Aya Andrea Rus Kilisesi üst katındaki konaklama birimlerinin tavanındaki bağdadi çıtalar.	271
Şekil D.29 : Aya Andrea Rus Kilisesi terası.	272
Şekil D.30 : Aya Andrea Kilisesi'nin terasından çekilmiş, 39 numaralı yapının terasındaki kubbeyi gösteren fotoğraf.....	272
Şekil D.31 : Aya Andrea Rus Kilisesi'nin üst kattaki volta döşemeye bağlanmış çanı.	272
Şekil D.32 : 39 numaralı Nimet Han'ın giriş kapısı.	273
Şekil D.33 : 39 numaralı (83 ada 5 parseldeki) Nimet Han.....	273
Şekil D.34 : Surp Krikor Lusavoriç Ermeni Kilisesi (http://www.getronagan.k12.tr/tr/).....	274
Şekil D.35 : Surp Krikor Lusavoriç Ermeni Kilisesi'nden iç mekân fotoğrafı.	274
Şekil D.36 : 41 numaralı kısımdan Getronagan Ermeni Lisesi'ne giriş kapısı.	275
Şekil D.37 : 43 numaralı (125 ada 1 parseldeki) tescilli yapı ve cumbasındaki volta döşeme.	275
Şekil D.38 : 44 numaralı yapının cumbalarındaki sıva döküldüğü için görülen volta döşemeler.	275

Şekil D.39 : 44 numaralı kârgir yapının bodrum katındaki kemerin üzerinde görülen volta döşeme ve tahtalar.....	276
Şekil D.40 : 44 numaralı kârgir yapının bodrum katındaki kemer.....	276
Şekil D.41 : 45 numaralı (127 ada 3 parseldeki) tescilli yapının iç mekânı.....	276
Şekil D.42 : 46 numaralı (127 ada 28 parseldeki) taş duvar kalıntıları ve bu kota ulaşmayı sağlayan baraka.....	277
Şekil D.43 : 46 numaralı (127 ada 28 parseldeki) toprak zemin.....	277
Şekil D.44 : 51 (soldaki) ve 52 (sağdaki) numaralı (74 ada 5 ve 4 parsellerdeki) tescilli yapılar.....	278
Şekil D.45 : 51 numaralı (74 ada 5 parseldeki) yapının giriş katı.....	278
Şekil D.46 : 53 numaralı (74 ada 2 parseldeki) tescilli yapının giriş katı.....	278
Şekil D.47 : Bayezid-i Cedid Camii ve adası.....	279
Şekil D.48 : 57 numaralı Bayezid-i Cedid Camii'ne giriş kapısına çıkan dört basamak ve sağda eski çeşmenin yeri.....	279
Şekil D.49 : 57 numaralı Bayezid-i Cedid Camii avlusuna girince sağda görülen tuvaletler.....	279
Şekil D.50 : 57 numaralı Bayezid-i Cedid Camii avlusuna girince solda görülen son cemaat yeri.....	280
Şekil D.51 : 59 numaralı yapılardan 72 ada 12 parseldeki tescilli yapı.....	280
Şekil D.52 : 59 numaralı yapılardan 72 ada 13 parseldeki tescilli yapı.....	280
Şekil D.53 : 61 numaralı Merkez Meryem Ana Kilisesi'nin Kara Ali Kaptan Sokağı cephesi.....	281
Şekil D.54 : 61 numaralı Merkez Meryem Ana Kilisesi'nin iç avlusu.....	281
Şekil D.55 : 61 numaralı Merkez Meryem Ana Kilisesi'nin narteksindeki Hz. İsa resmi.....	281
Şekil D.56 : 61 numaralı Merkez Meryem Ana Kilisesi'nin narteks kısmı.....	282
Şekil D.57 : 62 numaralı 76 ada 1 parseldeki Merkez Meryem Ana Kilisesi'nin dükkânları.....	282
Şekil D.58 : 64 numaralı yapı ve sağında işaretlenen yerde yapının mimarının adı "Arntynski Architecte" yazısı.....	282
Şekil D.59 : 64 numaralı eski Rus Manastırı'nın merdiven duvarlarında ikona konmak amaçlı olduğu düşünülen nişler.....	283
Şekil D.60 : 64 numaralı yapının karo siman döşemesi.....	283
Şekil D.61 : 64 numaralı yapının harap iç mekânı.....	283
Şekil D.62 : 69 numaralı (71 ada 12 parseldeki) tescilli yapının cephesindeki çiçek figürleri.....	284
Şekil D.63 : 71 numaralı Kemankeş Caddesi üzerindeki yapı.....	284
Şekil D.64 : 73 numaralı yapının cumba detayı.....	285
Şekil D.65 : Liman Han'ın bünyesinde, soldaki cumbalı yapı.....	285
Şekil D.66 : Liman Han'ın giriş kapısı üzerinde binanın yapım tarihi ve gemici çıpası.....	286
Şekil D.67 : Liman Han'ın, Çinili Rıhtım Han'ın üst katından çekilmiş fotoğrafı.....	286
Şekil D.68 : 79 numaralı Hovagimyan Han'ın üst kotundan ve saçağından detay.....	287
Şekil D.69 : 79 numaralı Hovagimyan Han'ın cephesinden detay.....	287
Şekil D.70 : 79 numaralı Hovagimyan Han'ın giriş kapısından detay. Fotoğrafın sağında sıvası dökülmüş ve tuğlası açığa çıkmış, solunda sıvalı süslemeler.....	287
Şekil D.71 : 81 numaralı (77 ada 59 parseldeki) tescilli Lloyd Han.....	288
Şekil D.72 : 81 numaralı (77 ada 59 parseldeki) Lloyd Han'ın Mumhane Caddesi cephesi zemin katı.....	288
Şekil D.73 : 81 numaralı (77 ada 59 parseldeki) tescilli Lloyd Han'ın Kemankeş Caddesi cephesi.....	288
Şekil D.74 : 81 numaralı (77 ada 59 parseldeki) tescilli Lloyd Han'ın iç mekânı.....	289

Şekil D.75 : 84 numaralı (77 ada 3 parseldeki) Fransız Geçidi binalarının iç mekânı.	289
Şekil D.76 : 85 numaralı (77 ada 2 parseldeki) resmi tescilli yapı olan Karaköy Karakolu.	289
Şekil D.77 : 86 numaralı (77 ada 57 parseldeki) Tahir Han'ın giriş kapısı ve sağda 1985'te Mimar M. Vedad tarafından inşa edildiğini gösteren yazı....	290
Şekil D.78 : 87 numaralı (77 ada 34 parseldeki) kalıntının girişi ve arkada üzeri çelik örtü ile örtülmüş araba yıkama bölümü.	290
Şekil D.79 : Otopark olarak kullanılan, üç tarafı dini yapı olarak tescilli moloz taş duvarlar ile çevrili bahçe.	290
Şekil D.80 : 87 numaralı (77 ada 34 parseldeki) kalıntının güneybatı duvarı.	291
Şekil D.81 : 87 numaralı (77 ada 34 parseldeki) kalıntının bahçeye bakan (güneydoğu) duvarı.	291
Şekil D.82 : 87 numaralı (77 ada 34 parseldeki) kalıntının güneydoğu duvarından çekilen bir detay.	292
Şekil D.83 : 88 numaralı (77 ada 41 parseldeki) tescilli olarak görülen fakat betonarme sistemle inşa halinde olan yapı.	292
Şekil D.84 : 90 numaralı (77 ada 51 parseldeki) tescilli yapı.	292
Şekil D.85 : 90 numaralı tescilli yapının içine inşa edilmiş betonarme kolon-kiriş sistemi.	293
Şekil D.86 : 91 numaralı (68 ada 16 parseldeki) tescilli yapı.	293
Şekil D.87 : 91 numaralı (68 ada 16 parseldeki) tescilli yapının 3. ve 4. kat cephe detayı.	293
Şekil D.88 : 95 numaralı (68 ada 7 parseldeki) tescilli yapıdan detay.	294
Şekil D.89 : 96 numaralı (68 ada 6 parseldeki) harap tescilli yapının iç mekânı.	294
Şekil D.90 : 70 adadaki benzinci.	294
Şekil F.1 : Çalışma alanının bir kısmını içeren 1/1000 ölçekli 34 numaralı Pervititch paftası (Dağdelen, 1999).	296
Şekil F.2 : Çalışma alanının bir kısmını içeren 1/500 ölçekli 37 numaralı Pervititch paftası (Dağdelen, 1999).	296
Şekil F.3 : Suat Nirven haritasının 40-41 nolu paftası (Dağdelen, 1999).	297
Şekil F.4 : Suat Nirven haritasının 34-40 nolu paftası (Dağdelen, 1999).	298
Şekil F.5 : Alman Mavisi (Dağdelen, 2006).	299
Şekil F.6 : E. Mamboury haritası (M-Wiener, 2002).	300
Şekil F.7 : Schneider-Nomidis haritası. (Schneider ve Nomidis, 1944).	301
Şekil F.8 : 1891 tarihli, Mühendis Godeffroy tarafından çizilmiş Galata Planı (M-Wiener, 2003, s.121).	302
Şekil F.9 : Çalışma alanında günümüzdeki tescilli yapılar.	303
Şekil F.10 : Çalışma alanı sınırları içinde Goad haritası.	304
Şekil F.11 : Çalışma alanı sınırları içinde d'Ostoya haritası.	305
Şekil F.12 : Belediye ile Devlet Limanları Müdürlüğü arasında yapılan arsa alışverişi haritası.	306
Şekil F.13 : Beyoğlu İlçesi, Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı İmar Planı'nın çalışma alanı içindeki kısmı.	307
Şekil F.14 : Yapı işlevleri analizi.	308
Şekil F.15 : Yapıların tescil durumu analizi.	309
Şekil F.16 : Kat adedi analizi.	310
Şekil F.17 : Yapı malzemeleri analizi.	311
Şekil F.18 : Kullanım durumu analizi.	312
Şekil F.19 : Korunmuşluk durumu analizi.	313
Şekil F.20 : Öneri paftası.	314
Şekil F.21 : Goad haritası fonksiyon analizi.	315

KARAKÖY-KEMERALTI BÖLGESİNİN 20.YÜZYIL BAŞINDAN GÜNÜMÜZE GELİŞİMİ, KORUMA SORUNLARI VE ÖNERİLER

ÖZET

Beyoğlu Kentsel Sit Alanı içinde yer alan Karaköy-Kemeraltı bölgesi, kültürel miras açısından oldukça zengin ve üzerinde çok çalışılmamış bir bölgedir. Gündemde olan Galataport projesi ve onaylanmış Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı, buradaki olası değişimin ilk adımlarıdır. Bu planlarla çehresi değişeceği düşünülen çalışma alanında önce kültür varlığı değeri taşıyan yapıların, sonra yapı adaları, sokak ve cadde oluşumlarının geçirdiği değişimler belgelenmeye çalışılmıştır.

Belgeleme, yerinde gözlemlerle eski haritaların karşılaştırması ve buna literatür araştırmasının eklenmesinden oluşmuştur. Bu süreçte Goad, Pervititch, Suat Nirven gibi sigorta haritalarından, d'Ostoya haritasından ve diğer haritalardan yararlanılmıştır. Çalışma alanındaki yapıların yarısından fazlası korunması gerekli kültür varlıklarıdır. Belgelemeye bunlardan başlanmış, bir envanter oluşturulmaya çalışılmıştır. Sonrasında yapı adalarının, sokakların ve mahalle dokusunun zaman içinde geçirdiği yangınlar, depremler, imar faaliyetleri ortaya konulmuştur. Bölgedeki en önemli değişiklik Menderes dönemi imar faaliyetleriyle Kemeraltı Caddesi'nin açılması olmuştur. Bu süreçte aralarında bir Türk-Ortodoks kilisesi de olan birçok yapı yıkılmış, sokak dokusu, caddeye dönüştürülmüştür. Çalışma alanında üç Türk-Ortodoks Kilisesi, üç Rus Kilisesi, bir Ermeni Kilisesi, bir de cami mevcuttur. Bu da bölgenin, çoğunlukla gayrimüslimlerin yaşadığı bir yer olduğunun kanıtıdır. Tez kapsamında bölgenin geçmişine, oluşumuna, liman bölgesi olmasından dolayı yaşanan taşkınlıklara ve limana gelen deniz araçlarının çeşitliliğine yer verilmiştir.

20. yüzyıl başına kıyasla Kemeraltı bölgesindeki işlevlerin oldukça değişikliğe uğradığı saptanmıştır. Bugün tamamı ticaret işleviyle görülen Kemeraltı bölgesinin, 20. yüzyıl başında konut, eğlence mekânları ile ayakkabıcı, kuyumcu, şekerci gibi çok çeşitli ticaret birimleriyle gece-gündüz yaşayan bir yer olduğu anlaşılmaktadır. Bugün ise bölge, gündüz makine parçacısı, hidrofor satıcısı, tornacı, araba tamircisi gibi işlevleri olan, gece ise girilmeye korkulan, evsizlerin yaşadığı bir yerdir. Tez kapsamında bu sorunlar tespit edilmiş, bugün bölgede bulunan terk edilmiş, aşırı tahrip olmuş, kullanılmayan kültür varlıkları ile bu sorunlar örtüştürülerek, tescilli yapıların kullanılarak yaşatılması hakkında önerilerde bulunulmuştur. Bu süreçte bir öneri paftası hazırlanmış, önerilen öncelikli madde, gece-gündüz kullanımının sağlanması, bölgeye konut, kültür merkezi, müze gibi işlevler verilmesi olmuştur.

Bölgedeki sokak isimlerinden ve binalardan, çalışma alanının Tophane kısmının mezbahalar, buzhane, at ahırları, tabakhanelerle bir hayvan kesim merkezi olduğu saptanmıştır. Bu şekilde sokak isimleri kıyaslanarak bölgenin yok olan soyut mirası ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Karaköy-Kemeraltı bölgesini gelecekte tehlikeler beklemektedir. 2005 yılında çizilen Galataport Projesi ve yakında onaylanan Beyoğlu Bölgesi Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı bunlardandır. Her iki planda da bu bölgenin turistlere yönelik düzenlenmesi fikri esastır. Oysaki bölgede turistleri taşıyan kruvaziyerler

çok büyük kütleleriyle olumsuz etki yaratmaktadır ve liman sebebiyle sahil kısmına yerel halk erişememektedir. Tez kapsamında, buradaki limanın kaldırılması önerilmiştir.

Sivil toplum kuruluşlarının, mimarların, bu konuda bilgili kişilerin ve burada yaşayan halkın görüşleri alınmadan, bir kamusal alan olan sahillerimiz hakkında karar verilmemelidir. Bu şekilde ortak bir karara varılmayıp, yalnız turistlere yönelik planlama yapıldığı takdirde Kemeraltı'nın eklenerek oluşmuş kültürel mirasının gelecek nesillere aktarılması çok zor görünmektedir.

DEVELOPMENT OF KARAKÖY-KEMERALTI DISTRICT, FROM BEGINING OF THE 20TH CENTURY TO PRESENT, CONSERVATION PROBLEMS AND SUGGESTIONS

SUMMARY

Karaköy-Kemeraltı district located within the urban conservation area of Beyoğlu is a relatively unexplored section of Istanbul. The actual Galataport project and the approved “Implementation Plan for the Protection of the Urban Conservation Area” are the first signs of an important change here. It is thought that these plans will change drastically the face of Kemeraltı. This thesis aims at documenting the buildings of the area which are historically valuable, the streets and avenues and to retrace the changes that occurred from the beginning of the 20th century.

The working area is situated between -the Kemeraltı Street in the northwest, Maliye Street in the southwest, the Bosphorus in the southeast and the Kılıç Ali Paşa Mosque in the northeast. The northwest section is located within the boundaries of the old Galata walls, whereas the southeast occupies a land on the Bosphorus, which was filled in the 19th century. These two parts differ from each other as the sizes of the buildings located inside the walls are still smaller than the buildings located outside the walls.

Today, while in the Bosphorus part of the working area, big sized office blocks and administration buildings exist, in the other part small office blocks, churches and mosques are seen. Churches are the biggest buildings of this part. Besides churches, small office buildings and other commercial places also take place.

Galata had continued its function as a port, starting from Byzantine times. It is known that in this period it was a very lively and crowded port and because of the presence of many sailors from different nations, it was a place of chaos and conflict. Nowadays the port is a cruise port for the tourists. The oversized cruises harm the historic skyline of Istanbul and disturb the people living there.

In the content of the thesis, the problems of the working area are studied. Especially the intra-muros section of old Galata with its narrow streets is infested with parking cars. Another problem is that, the area is not used in the evenings because of having only commercial shops. Only homeless children are seen in night time and this increases the guilt rate of the region. As the area lost its residential character and as the commerce in the area is mostly concerning mechanics, it is mostly frequented-by male users. Furthermore, almost no cultural building, library or entertainment facility exists.

In order to balance day-night usage of the area, residential functions are proposed for the deserted cultural heritage buildings, on the other hand, a rehabilitation center for the homeless youth; museums and cultural centers are envisaged. Another important issue is the removal of the administrative functions of the port by converting the existing buildings into public cultural spaces in order to allow people to have direct contact with the sea.

In the working area there are three Turkish-Orthodox churches, three Russian churches, one Armenian church and one mosque. These figures show that this region

is a place where mostly non-Muslims had lived. The only mosque being here is Bayezid-i Cedid mosque which was built as a masjid in the 15th century and renewed in the 19th century.

The Greek-Orthodox churches also date from the 19th century as a result of frequent fires that destroyed the area. The only Armenian Church is Surp Krikor Lusavoriç Church, rebuilt in 1966 following the expropriations and demolitions in the late 1950's.

Russian churches are "roof churches" over residential buildings which were built in 19th century. In the working area there are four roof churches with small domes and Russian cross, of which two are still in use.

Frequent fires that occurred in this area devastated timber buildings and in the beginning of the 20th century the area was rebuilt with masonry office buildings. Besides this, the most important change in the area had been the widening of Kemeraltı Street in 1958, resulting in the partial or total demolition of the existing buildings.

The analysis of the listed buildings of the area consisted in determining the number of stories, construction materials, usage and conservation status. The analysis revealed, that 32% of the buildings are listed, and 85% of these listed buildings are examples of civilian architecture, 11% religious, 4% administrative. Almost every listed building in the area is a jack-arched, masonry structure. As construction type, 64% of all buildings are reinforced concrete and 36% of them are masonry.

High buildings in the working area are the nine storied concrete structure on the ruins of the old Turkish bath, Karaköy office block and two office blocks on Kemeraltı Street.

There are lots of vacant shops in Kemeraltı Street. While 58% of the buildings are entirely used, %28 of them are used partly and %14 are not used.

Documentation of the working area consists of current observations, old and new maps comparisons and literature search. Goad, Pervititch, Suat Nirven insurance maps, d'Ostoya municipality maps, and partly, Mamboury, Galata Plan, Schneider-Nomidis maps are used. For easing the work, the area is divided into three parts which are also divided into four sub-parts. 99 inventory numbers are given to the cultural buildings and documentation started with them. Every numbered buildings' current status is examined, with the help of Goad map, it is compared with the status of the beginning of the 20th century. Then, the changes of wards, parcels, streets and district texture are identified. In the content of the work, mostly used material is Goad maps. In the history, it is known that non-Muslims used assurance agencies more than Muslims. That's why the areas which non-Muslims lived were drawn detailed in Goad maps. This was an advantage for the research.

After comparisons between Goad maps and current status of the place, it is revealed that while there were houses, hotels, offices, factories, cafes, restaurants, brasseries in the beginning of the 20th century, today there are only offices and trade units. The district texture in the beginning of the 20th century doesn't exist today. Another issue determined from the street names and building functions is that, Tophane region was a place full of abattoirs, ice houses, horse barns and taweries. By comparing the street names, it is tried to understand the intangible values of the heritage

In the chapter about suggestions, solutions are searched to the problems and some issues about the general of the working place and the cultural valuable buildings are suggested. At first, in order to balance day and night usage, houses and dormitories are offered for the intra-muros section. The functionalities of the office blocks in the

port region are not changed but instead of current trade types, the functions that would also attract women like boutiques, cafes are proposed.

Because of the vehicles using the narrow streets, pedestrianisation is suggested in some sections. Galata Şarap İskelesi Street which is one of these sections has a lot of registered buildings and it is planned to be the cultural axis and in Liman Han it is suggested to build a marine museum especially devoted to Kemeraltı region. The other buildings in the street will have library, book shop and other trade unit functionalities. The axis of the street extending to southeast reaches the Bosphorus. In this thesis it is suggested to remove the obstacles that prevent the public access to the sea, by converting the sea-side administrative building of Çinili Rıhtım Han into a restaurant or wine house.

The other administrative buildings in the coastline will also serve as public social buildings, public training centers, art galleries and workshop places. Culturally valuable and abandoned buildings are also given suitable functions whereas a rehabilitation center for homeless children is also settled in the area.

The Galataport project elaborated in 2005 and aiming at transforming the port to a tourism attraction is a controversial topic for the area. The effects of this project should be reconsidered, taking into account the World heritage values of Istanbul.

The border of the Implementation Plan for the Protection of the Urban Conservation Area for Beyoğlu region is Kemankeş Street on the southeast. As the administrative buildings on the coastline are not included in the plan, no change is envisaged for this section. According to the Implementation Plan, almost all of the buildings in the working area will serve as “service and trading functions for tourism”.

It is obvious that, this plan is a plan for tourism which has developed parallel to Galataport project. After its implementation, a new district that lost its local colors and old functions will appear. However, as it is mentioned before, this place will be better with houses, cultural and public buildings, shops and open areas. Everyone has the right to live in a healthy and balanced environment.

The local identity and intangible heritage of the region shouldn't be wiped out with the functions only for tourists. Karaköy and Salıpazarı are not appropriate as cruise harbor. The location of the harbor is very advantageous for the tourists but it prevents the local people's access to the Bosphorus. In Galata region, new buildings should respect the old texture of several historic layers.

The history, experiences and people of this region shouldn't be ignored for economic advantages. Non-governmental organizations, architects, academicians and the people living here should have a right to speak about their coastline. As a result, with not having a common decision and with planning the coastline only for tourists, it seems very hard to transfer the cultural heritage of Kemeraltı to the other generations.

The history, experiences and local users of this region shouldn't be ignored for economic advantages. Non-governmental organizations, architects, academicians and the people living here should have coastline. A planning that excludes local inhabitants and that takes into account only tourism can not help Kemeraltı to survive with its cultural values.

1. GİRİŞ

Tez konusu olarak, İstanbul'un Avrupa yakasında Karaköy ve Tophane arasında bulunan Kemeraltı bölgesi seçilmiştir. Bu bölge sur içi Galata'sının Kemeraltı Caddesi üzerindeki kısmını ve Galata'nın liman kısmını kapsamaktadır (Şekil 1.1).

Şekil 1.1 : Karaköy-Kemeraltı bölgesinin ve çalışma alanının konumu.

Kemeraltı bölgesi, içerisinde birçok tescilli yapı barındıran, yıllar boyunca değişikliğe uğramış bir bölgedir. Bu değişiklikler 20. yüzyılın başından günümüze kadar çeşitli haritalardan, gazetelerden, kitap ve makalelerden izlenebilmektedir. Kemeraltı, yıllardır liman bölgesi olarak kullanılmış, konumu ve dolayısıyla işlevi itibariyle ticaretin merkezi olmuştur. Bu sebeple burada çok sayıda iş hanı inşa edilmiştir. 20. yüzyıl İTO (İstanbul Ticaret Odası) kayıtlarında, sigortacılıktan kömür ticaretine, tütüncülüğten komisyonculuğa kadar birçok ticaret dalının bu alanda faaliyet göstermiş olduğu görülmektedir (Fidan, 2009, s. 263). Bütün bunların yanında bu değerli bölge hakkında ayrıntılı bir çalışma bulunmaması, bu alanda bir çalışma yapma gereğini hissettirmiştir.

Yıllardır İstanbul'un önüne geçilmez sorunu olan ve çokça yapının harap olmasına sebebiyet veren başta yangınlar olmak üzere depremler gibi doğal afetler ve çeşitli imar faaliyetleri de Kemeraltı bölgesine ve yapılara verdiği zararlar kapsamında incelenmiştir.

1.1 Tezin Amacı ve Kapsamı

Bu çalışmanın amacı, Kemeraltı bölgesinin 20. yüzyıl başından günümüze kadar geçirdiği değişiklikleri ada, parsel, sokak bazında inceleyerek gelecekte burayı bekleyen riskleri öngörmek ve bölgeyi korumak için öneriler ortaya koymaktır. Tezin kapsamı içerisinde öncelikle çalışma alanının seçim nedeni ve sınırları belirtilmiş, bölgenin tarihçesi ve sosyo-ekonomik durumu hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Daha sonra çalışma alanındaki yapılaşma ile tescilli ve tescilsiz yapıların adedine, tescilli yapıların özelliklerine değinilmiştir. Bölgede bulunan kültür varlığı niteliğindeki yapılar ayrı alt başlıklar altında daha detaylı anlatılmıştır.

Çalışma alanında yüzyıllar içerisinde gerçekleşmiş yangınlar, depremler, imar faaliyetlerine değinilmiş, bu süreçte kaybedilen kültür varlıkları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Daha sonra tezin omurgasını oluşturan eski haritalar ile günümüz durumu kıyaslamaları yapılmıştır. Sonunda güncel durumu gösterir yapı işlevleri, yapıların tescil durumu, kat adedi, yapı malzemeleri, kullanım durumu, korunmuşluk durumu analiz haritaları yerinde tespit yöntemiyle çizilmiştir. Tezin sonuç kısmı için geçmiş ve günümüz verileri karşılaştırılarak geleceğe yönelik öneriler oluşturulmuştur. Bu süreçte gelecekte burayı bekleyen tehditlere de yer verilmiştir.

1.2 Tezin Yöntemi

Bu çalışma, Kemeraltı bölgesinin 20. yüzyıl başından günümüze kadarki gelişimini saptamak amacıyla yapılmıştır. Bu süreçte öncelikle 1904-1906 yılları arasında Charles Edouard Goad tarafından çizilen ve kısaca Goad haritaları olarak adlandırdığımız İstanbul Sigorta Haritaları'ndan, 1922-1945 yılları arasında Jacques Pervititch tarafından hazırlanan ve kısaca Pervititch haritaları olarak adlandırdığımız sigorta haritalarından, Pervititch haritalarının devamı olarak kabul edilen ve 1946-1950 yılları arasında Suat Nirven tarafından çizilen Suat Nirven haritalarından faydalanılmıştır.

1858-1860 yılları arasında d'Ostoya'nın hazırladığı Galata, Pera, Pangaltı haritasından, 1891 yılında Mühendis Godeffroy'un Galata Planı'ndan, 1913-1914

yıllarında çizilen Alman Mavileri'nden, 1944 yılında çizilen Schneider-Nomidis haritasından ve 1864 yılında çizilen Mamboury haritalarından da belirli ölçülerde yararlanılmıştır.

Geçmiş yıllarda çizilmiş, yukarıda sözü edilen haritalar, günümüz durumu ile karşılaştırılmış, bu süreçte Beyoğlu Belediyesi'nden edinilen 2002 tarihli F21-c-25-c-1-a, F21-c-25-b-4-d, F21-c-25-b-4-c numaralı, 1/1000 ölçekli İBB (İstanbul Büyükşehir Belediyesi) haritaları ve yine bu alana ait dijital haritalar İTÜ UYGAR'dan (Çevre ve Şehircilik Uygulama ve Araştırma Merkezi) alınmış, günümüz durumuna göre yerinde incelemeler ile güncellenmiştir.

KTVKK (Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu)'na gidilerek, İBB Planlama ve İmar Daire Başkanlığı Planlama ve İmar Müdürlüğü tarafından hazırlanan, bölgedeki tescilli yapıların bulunduğu 1/1000 ölçekli pafta incelenmiştir. Paftada tescilli, tescili önerilen, tescilli yerinde olmayan yapı parselleri; sivil mimarlık örneği yapılar, dini yapılar, resmi yapılar, sanayi yapıları, hazire ve mezarlar, yer altı ve yer üstü kalıntılar gibi lejantların mevcut olduğu görülmüştür.

Tescil haritası kapsamında çalışma alanı içerisinde en sık rastlanan lejantlar, tescilli sivil mimarlık örneği ve tescile önerilen sivil mimarlık örneği yapılarıdır. Bunların dışında tescilli ve tescile önerilen resmi ve dini yapılar da bulunmaktadır. KTVKK ve İBB Planlama ve İmar Müdürlüğü arasındaki yazışmalar incelenerek haritada tescile önerildiği görülen bazı yapıların 2006 yılında tescillendiği saptanmıştır. Tez kapsamında yapılan çalışmalarda, tescil haritası da güncellenerek kullanılmıştır.

Günümüze uyarlanan dijital İBB haritasına güncel tescilli yapılar ve geleneksel öğeler içeren, bu sebeple korunması ve tescillenmesi önerilen bazı yapılar, tescile önerilerek haritaya işlenmiştir. Bütün bu yapılara (bazen iki yapıya bir adet olmak üzere) numara verilmiş, toplamda 99 numara olmuş ve bunlar "3.3 Kaynaklar Işığında 20. Yüzyıl Başından Günümüze Kemeraltı" başlığında yerinde tespitler, eski haritalar ile kıyaslanarak ve ulaşılabildiği takdirde literatür araştırması ilave edilerek incelenmiştir. Çalışmanın temeli bu şekilde oluşmuştur.

Bütün bu haritaların yanında İTO kayıtlarından, kitap ve makalelerden, eski gazete ve haber sitesi arşivlerinden faydalanılarak, bölgenin bu süreçte geçirdiği yangınlar, depremler ve imar faaliyetleri de göz önünde bulundurularak ada, parsel ve sokak bazında saptamalar yapılmıştır.

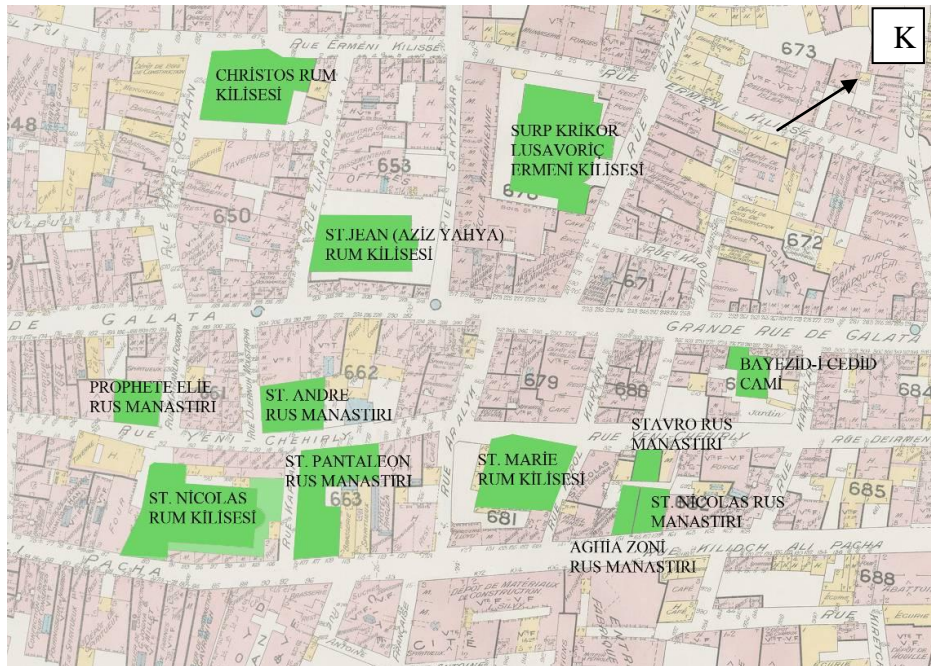
Sokak oluşumlarının yanında sokak isimleri de ilginç değişiklikler geçirmiştir. Bu isimler, bölgenin geçmiş yıllar içinde geçirdiği süreçlerin tanıklarındır. Sokak isimlerinin 1900'lerin başından günümüze ne gibi değişikliğe uğradığı da yazı içinde aktarılmıştır. Sonrasında bölgede yerinde inceleme ile güncel yapı işlevleri, yapıların tescil durumu, kat adedi, yapı malzemeleri, kullanım durumu, korunmuşluk durumu analizleri paftalar haline getirilmiştir. Analiz aşamalarından sonra bölgenin günümüz durumu ile geçmişteki durumu karşılaştırılarak bölge hakkında bazı önerilerde bulunulmuştur. Bu aşamada öneri paftası çizilmiştir.

2. KEMERALTI ÇALIŞMA ALANI

2.1 Çalışma Alanının Sınırları ve Seçim Nedeni

Tez konusu olarak seçilen Kemeraltı bölgesi, Galata sınırları içerisinde yer almaktadır. Karaköy ve Tophane arasındaki Kemeraltı bölgesini kuzeydoğuda Kılıç Ali Paşa Camii, kuzeybatıda Kemeraltı Caddesi, güneydoğuda Boğaziçi, güneybatıda Maliye Caddesi sınırlamaktadır (Şekil 1.1).

Dini yapıların çeşitliliği ve fazlalığı, çalışma alanında ilk dikkati çeken verilerden olmuştur. Bölgenin 1900'lerin başındaki durumuna Goad haritasından bakılarak kıyaslama yapıldığında, daha da fazla dini yapı görülmektedir. Altı adet Rus Manastırı, dört adet Rum Kilisesi, bir adet Ermeni Kilisesi ve bir adet Osmanlı dönemi camisi olmak üzere, 20. yüzyıl başında çalışma alanında 12 adet dini yapı mevcuttur. Günümüzde bu yapılardan Stavro Rus Manastırı ve Christos Rum Kilisesi hariç hepsi ayaktadır (Şekil 2.1) fakat St. Nicolas ve Aghia Zoni Manastırları dini işlevleri dışında kullanılmaktadır. Bu binalar bir süre iş hanı olarak kullanılmış daha sonra bakımsızlık sebebiyle terk edilmiştir, bugün yalnız zemin katları dükkân olarak çalışmaktadır.

Şekil 2.1 : Goad haritasında dini yapılar.

Günümüzde mevcut olan üç Rus kilisesi aynı cemiyete aittir. 1954'te Panteleymon, Andrea ve Elia kiliselerinden üçer kişilik heyetler, PAE fukaraperver cemiyetini kurmuşlar ve bu binalar cemiyetin idaresi altına girmiştir (Kutun, 1994, s. 268). Günümüzde Panteleymon Kilisesi (Şekil D.15), Goad haritasında St. Andre Kilisesi olarak; Andrea Kilisesi (Şekil D.25) ise Pantaleon Kilisesi olarak görülmektedir. Aynı cemiyetin kiliseleri olan bu iki kilisenin isimlerinin karışmış olma ihtimali yüksektir. Bu kiliseler çatı kiliseleri niteliğinde olduğu ve sokak kotundan fark edilmediklerinden olsa gerek, eski haritalarda bölgedeki diğer kiliselerin çeşitli isimlerine ulaşılırken, bu kiliselerin isimleri tespit edilememiştir. Cemiyete ait olan diğer kilise, 20. yüzyıl başındaki ismiyle Prophete Elie Rus Manastırı'dır (Şekil D.10). Zemin katında dükkânlar bulunan bu kârgir yapının içine girilememiş, üst katındaki kilise tespit edilememiştir fakat çatısında küçük bir kubbe olması ve esnafın burada bir rahibin ikamet ettiğini söylemesi sebebiyle kilise olma ihtimali çok yüksektir. Ayrıca 1911 basım tarihli bir kartpostalda bu binanın görülmesi (Şekil B.5, Şekil A.15), çatısında küçük bir kubbenin bulunması ve terasının görülmesi sebebiyle aynı cemiyete bağlı diğer iki Rus kilisesinde görülen planlamanın burada da tekrarlandığı anlaşılmaktadır.

Goad haritasında Rum Kilisesi olarak görülen dört kiliseden birisi günümüzde yıkılmıştır, diğer üçü varlığını Türk-Ortodoks Kilisesi olarak sürdürmektedir. Bunlardan Aziz Nikola Türk-Ortodoks Kilisesi (Şekil D.17), yanmış olduğu için kullanılamamaktadır. Merkez Meryem Ana (Şekil 3.127) ve Aziz Yahya Türk-Ortodoks (Şekil 3.35) kiliseleri ise yalnız Pazar günleri ayin için açılmaktadır.

Surp Krikor Lusavoriç Ermeni Kilisesi, çalışma alanındaki tek Ermeni kilisesidir ve birçok kez yıkılıp yeniden yapılmıştır (Şekil 3.83). Günümüzde cemaati bulunmadığından işlevini sürdürememektedir.

Çalışma alanında bulunan tek Osmanlı dönemi yapısı Bayezid-i Cedid Camii'dir. Bu cami, Sultan II. Bayezid tarafından mescit olarak inşa ettirilmiş, 18. yüzyılda camiye dönüştürülmüştür (İstanbul Ansiklopedisi, 1994, s.406). Halen cami olarak işlevini sürdürmektedir.

20. yüzyıl başında çalışma alanı, dini yapılardan başka Liman Han, Lloyd Han, Çinili Rıhtım Han gibi büyük ölçekli han binalarını, Fransız Geçidi gibi ticaret yapılarını ve konut, bakkal, fırın gibi küçük ölçekli sivil mimarlık örneği yapıları da içermektedir.

Bu yapılar ile ilgili detaylı bilgi “3.3 Kaynaklar Işığında 20. Yüzyıl Başından Günümüze Kemeraltı” bölümünde verilecektir. Bütün bunlar çalışma alanının kültür varlığı değeri taşıyan yapılar açısından oldukça zengin olduğunu ortaya koymaktadır. Kılıç Ali Paşa Camii de bu alanda ön plandaki dini yapılar arasındadır fakat bu çok önemli 16. yüzyıl yapısı başlı başına bir tez konusu olduğu için tez kapsamına alınmamıştır.

2.2 Kemeraltı Bölgesinin Tarihçesi

Kemeraltı olarak adlandırılan bölge ismini üzerinde bulunduğu Kemeraltı Caddesi’nden almaktadır. Geçmişte, St. Benoit Fransız Lisesi’nin yanında bulunan bir manastırın kemeri yolun karşı tarafına geçtiği için, cadde bu adla anılmıştır. 1771 yangınından sonra bu manastır, St. Benoit’nın yanına yapılmıştır. Bununla ilgili detaylı bilgi İncicyan’ın “XVIII. Asırda İstanbul” (1956) adlı kitabında şöyle verilmiştir:

“Caddenin kuzey kısmında bir Latin kilisesi olan St. Benoit’nın yanında bir manastır binası bulunmaktadır. Bu manastırın bir kısmı, 1771 yangınından evvel sokağın diğer tarafında (çalışma alanımız içerisinde) Çukurbostan’ın üzerinde idi. Sokağın üzerinde manastırın bir kemeri bulunduğu için, sokak bugün de Kemeraltı adını taşır. Bu kemerin yalnız temel kısmı kagir olup üst kısmı ahşap direklere oturtulmuştu. Yangından sonra manastır, sokağın yalnız bir tarafına yapıldı. Bostan tarafında emlakı bulunan bir Türk’ün itirazı üzerine kemer yıkıldığı zaman, doğu tarafında yalnız “Ovakim” adı ve 1120 (1671) tarihi okunabilen Ermenice silik bir kitabe bulunmuştur.”

İncicyan’ın sokak olarak tanımladığı Kemeraltı, günümüzde Karaköy’den başlayıp Tophane’ye kadar uzanan, Tophane’de Meclis-i Mebusan Caddesi ismini alan, üzerinden tramvayın da geçtiği büyük bir caddedir (Şekil A.1). Kemeraltı bölgesi, Galata surları yıkılana kadar büyük bir kısmı surların içerisinde yer almış bir bölgedir (Şekil 2.2). Bu sebeple bölgenin tarihi ile ilgili bilgilere Galata üzerinden gidilerek ulaşılmıştır.

Oldukça önemli bir konumda bulunan Galata, İstanbul sınırlarına, 5. yüzyılda Bizans İmparatoru II. Theodosius tarafından, İstanbul’un 14 bölgesinden 13’üncüsü olarak katılmıştır (Eyice, 1969, s. 9). Fakat Galata’nın parlak çağı, Cenovalıların buraya yerleşmesi ile başlamıştır. Cenovalılar, 12. yüzyılda Haliç kıyısında ikamet ederken, 1204 yılında 4. Haçlı Seferi sırasında, yerlerini Venediklilere kaptırmış, 13. yüzyıl ortalarında ise karşı yakada, Galata bölgesinde yerleşmeye başlamışlardır (Eyice, 1969, s. 11).

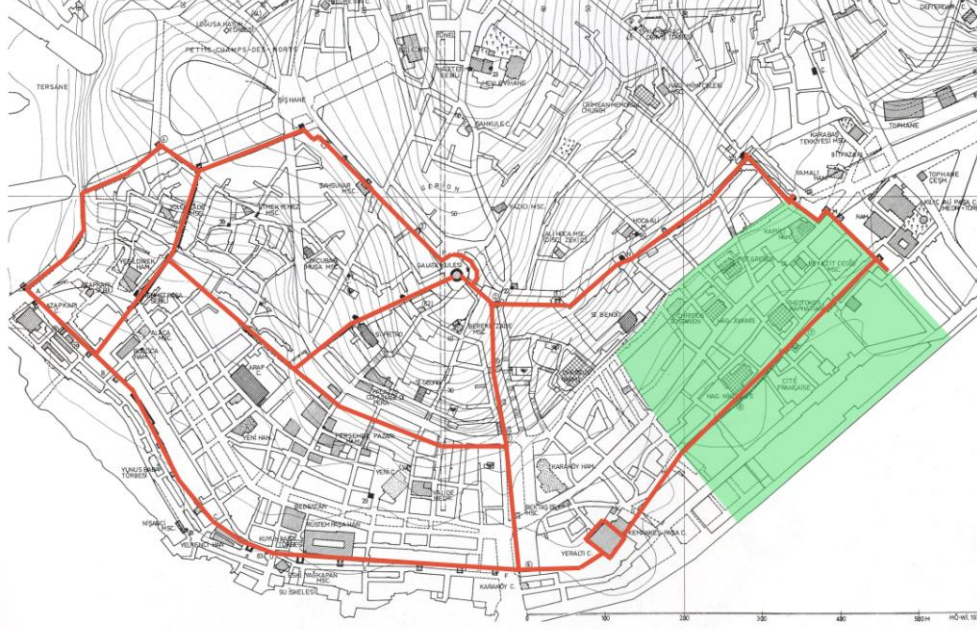
Cenovalılar, kasabalarının etrafını bir sur duvarı ile çevirmek istemiş fakat Bizans buna izin vermemiş, hatta sur ve kule yapılmasını yasaklamıştır. Daha sonra Cenovalılara ayrılan bölgenin etrafında boş bir arazi şeridi bırakılması, İmparator tarafından şart koşulmuştur. Buna rağmen, bölgenin çevresi surlarla çevrilmiştir. Surların inşa tarihi net olarak bilinmemekle birlikte 1316 yılı sıralarında bazı kısımlarda sur duvarının olduğu kaynaklardan öğrenilmektedir (Eyice, 1969, s. 11, 12). Zaman içinde sınırlarını genişleten Cenovalılar, yaşadıkları bölgeyi de genişletmişlerdir. Surların ve kulelerin ilaveleri, genişletilmeleri ile tamirleri, duvarlara yapıştırılan mermer levhalardaki kitabeler ile belirtilmiştir (Eyice, 1969, s. 13).

Fetihten sonra, 1 Haziran 1453'te Galata idarecileri, Fatih Sultan Mehmet ile Bizans idaresinden beri sahip oldukları imtiyazları kabul eden, fakat bu şehrin sahibi olduklarını reddeden bir anlaşma imzalamışlardır. Fatih Sultan Mehmet, şehrin sahibi olduğunu belli etmek için surların bir kısmını yıktırılmıştır (Eyice, 1969, s. 14). Fatih Sultan Mehmet'ten sonra Galata surlarının bakımına bir süre daha özen gösterildiği, hatta Sultan II. Bayezid zamanında tamir edildiği 1510 tarihli bir kitabeden anlaşılmaktadır (Eyice, 1977, s. 1214/146).

Osmanlı yönetimiyle birlikte Galata özel statüsünü sürdürmüş, ancak Fatih Sultan Mehmet bu dönemde bölgede kilise gibi dini yapıların inşasını sınırlandırmıştır (Kazgan, 1991, s. 139). Fakat yıllar içerisinde gayrimüslimler, çok katlı yapıların çatı katına dini yapılar yapmışlardır (Kıvılcım, 2009, s. 54) (Şekil A.11). Günümüzde halen mevcut olan ve teras katında konumlanan bu kiliselerden diğer bölümlerde detaylı olarak söz edilecektir.

Fetihten sonra da Galata, çok sayıda geminin uğrak yeri olan işlek bir ticaret limanı niteliğiyle etkinliğini sürdürmüştür (Kazgan, 1991, s. 139) (Şekil B.3). 17. yüzyılda, Kanuni Sultan Süleyman'ın Fransızlara tanıdığı kapitülasyonlara bağlı olarak Galata'nın, dönemin Akdeniz liman kentleri arasında önemli bir yere geldiği bilinmektedir. Bu yüzyılda çok sayıda Fransız tüccarı, bu limanı Marsilya'dan daha güvenli bularak işlerinin büyük bir kısmını Galata'ya nakletmişlerdir. Ancak söz konusu durum 18. yüzyılda Fransız Devrimi'nin de etkisiyle değişmiş, Galata Limanı sönükleşmiş, bölgenin düzeyi düşmüştür (Kazgan, 1991, s. 141). Bu yüzyıldan sonra Galata giderek gayrimüslimlerin tekelinde ticaret ağırlıklı bir bölge olmuş, buna bağlı olarak da hanlar, ticarethaneler, bürolar, depolar, dükkânlar ve bunların yanında borsa ve bankerlerle, ekonomik etkinlik sürdürülmüştür (Akın, 1994, s. 81). Günümüzde de Galata ve Kemeraltı bölgesi, ticaret ağırlıklı bir bölgedir.

1951 tarihli Mamboury haritasında, limanın hemen ardında kıyı boyunca uzanan, doğuda Azapkapı ve Tophane ile sınırlanan bir sur çizgisi görülmektedir (Şekil 2.2). Bu surlar, Azapkapı ve Tophane'den dönerek batıda Şişhane, doğuda eski Bitpazarı yöresine kadar kara surları olarak çıkmakta, Galata Kulesi'ni merkezde bırakmak üzere birleşmektedirler (Akın, 1998, s. 96). Surların iç kısmının doğusunda tez konusu olarak seçilen çalışma alanı bulunmaktadır (Şekil 2.2).

Şekil 2.2 : 1951 tarihli Mamboury Haritası üzerinde renklendirilmiş Galata Surları ve çalışma alanı.

Günümüzde var olsaydı Mumhane Caddesi üzerinden geçip batıda Kılıç Ali Paşa Camii'nin önünden kuzeye dönecek olan bu sur duvarları üzerinde, çalışma alanı içerisinde dört sur kapısı görülmektedir. Bunlar, Galata Şarap İskelesi Sokağı üzerinde Mumhane Kapısı, Fransız Geçidi üzerinde Kireç Kapısı, Murakıp Sokağı üzerinde Eğri Kapısı, Necatibey Caddesi'nin Tophane bölgesinde Tophane Kapısı'dır (Şekil 2.3).

Şekil 2.3 : Çalışma alanı içindeki surlar, kapıları, kitabeleri ve tarama ile gösterilmiş Rum kiliseleri.

Kömürciyan, çalışma alanındaki Mumhane Kapısı civarında yağ eritilerek mum imal edildiğini, Eğri Kapısı civarında tüfek barutu imalathanesinin, Kireç Kapısı civarında ise hayvan postu işlenen tabakhanelerin bulunduğunu söylemektedir. Sahilde Yahudilerin, meyhanelerin bulunduğu surun iç tarafında ise Rumların oturduğu belirtmektedir (Kömürciyan, 1988, s. 36). Günümüzde görülen üç adet ve yıkılan bir adet, bugün Türk-Ortodoks Kilisesi olan Rum kiliselerinin surların iç kısmında olması da Rumların eskiden burada ikamet ettiğini doğrulamaktadır (Şekil 2.3'te görülen sur içindeki taramalar Rum kiliselerini ifade etmektedir).

Çalışma alanı içerisinde bulunan surlar, Mumhane Kapısı'nın üzerindeki kitabeye göre, 1446 senesinin Mayıs ayında, Galata'daki Cenevizlilerin kumandanı Marruffus Baldasar tarafından yapılmıştır. Eski Galata surları iç tarafta olup, Galata Kulesi'nde birleşmektedir (İnciyan, 1956, s. 100) (Şekil 2.2). Surlar üzerinde birçok kitabe bulunduğu Schneider-Nomidis haritasının açıklama sayfasında yazmaktadır fakat kitabelerin içeriği bilinmemektedir (1944, s. vii). Bu kitabelerin yerleri, Mamboury haritasındaki surların üzerine kapılarla birlikte işlenmiştir (Şekil 2.3) ve hakkında detaylı bilgi "3.1.5 Diğer Haritalar" bölümünde verilecektir.

16. yüzyılın ilk yarısında Matrakçı Nasuh'un minyatüründe Galata, Tarihi Yarımada'nın karşısında deniz ve kara surlarıyla çevrili üçgen biçiminde bir alan olarak görülmektedir (Şekil 2.4).

Şekil 2.4 : Matrakçı Nasuh'un "İstanbul Kent Planı" minyatürü
(<http://www.hgk.msb.gov.tr/ustbanner/turk/matrakci.htm>).

En üst noktada Galata kulesi yer almakta ve evler, aralarındaki dinsel yapılarla bu merkeze doğru yükselmektedir. Ayrıca bölge içinde de, bölgeyi üçe ayıran surlar bulunmaktadır (Akın, 1998, s. 96). Yalnız bu minyatürde tanımlanan Galata, taban kenarı Haliç üzerinde, tepe noktası Galata Kulesi'nde olan üçgen şeklinde bir bölgedir. Oysaki çalışma alanının da içinde bulunduğu alan ile birlikte Galata'nın bir kısmı Boğaziçi'ne bir kısmı Haliç'e bakmaktadır. Bu minyatürde surlar Boğaziçi sahili boyunca devam etmemektedir. Çalışma alanı, Matrakçı Nasuh minyatüründe surların dışında, tek tük bina ve ağaç barındıran bir yer olarak görülmektedir.

Surlar ile ilgili 17. yüzyıl bilgileri Kömürciyan'dan alınabilmektedir. Kömürciyan, Galata'nın üç kısma ayrıldığını, surlar üzerinde üç kara kapısı ve birçok deniz kapısının bulunduğunu söylemektedir. Ayrıca her birinin sınırı ve kapısı olan bu üç kısmın üç kardeşe taksim edildiğini ifade etmektedir (Kömürciyan, 1988, s. 37).

16. yüzyıl ortalarından beri ihmal edilmekte olan surlar giderek harap olmuş, 18. yüzyılın başından itibaren de, üzerlerine ya da yerlerine devlete verilecek bir bedel karşılığı ev yaptırılmasına izin verilmiştir. Bu dönemde kıyıda iskelelerden başka meyhane, dükkân, erzak depolarının da yer aldığı bilinmektedir (Akın, 1998, s. 97).

18. yüzyılın başında İstanbul'a gelen Tournefort, iç surların ve kulelerin ayakta olduğunu, ancak surlar boyunca dizili evler nedeniyle, mahallelerin nasıl ayrıldığının fark edilemediğini söylemiştir (http://www.obarsiv.com/guncel_nur_akin.html).

İncicyan Galata'yı, deniz kıyısındaki kısmı düz, diğer iki tarafı kavisli bir yer olarak tanımlamaktadır. Şehirde, eski üslupta yapılmış birçok kulesi olan surların bulunduğunu, kara tarafında kuru bir hendeğin olduğunu, sahil tarafında ise sur dışındaki evlerin gündün güne çoğaldığını belirtmiştir. Öyle ki bazı yerlerde denizin doldurulup üzerine binalar yapıldığını ifade etmiştir (İncicyan, 1956, s. 100). Günümüzde de sahil kısmında iş hanları ve ticarethaneler başta olmak üzere çeşitli kamu yapıları gibi büyük ölçekli yapılar bu dolgu kısmında bulunmaktadır (Şekil A.2). İnşa edildiği dönemde sahilin kıyısında bulunan surların iç kısmındaki küçük binaların oluşturduğu dokunun, bugünkü sahil kısmındaki bina dokusundan oldukça farklı olduğu da dikkati çekmektedir (Şekil A.3).

Bölgenin geçmiş yüzyıllardaki kentsel özellikleri hakkında farklı görüşler mevcuttur. 14. yüzyılda küçük bir Ceneviz yerleşmesi olarak Galata'nın, kentsel düzeni ve yapılarıyla dönemin Akdeniz kentlerinin tipik özelliklerini taşıdığı bilinmektedir (Akın, 1994, s. 81). Fakat bu konuya karşın 19. yüzyıla kadar burada İtalyan tipi bir batı Akdeniz mimarisinin bulunmadığı yönünde fikirler de vardır. Yani geçmiş yüzyıllarda bu bölgenin mimarisinin çok farklılık göstermediği söylenmektedir. R. Mantran'ın belirttiği üzere, Galata'nın bina ve mimarisinin batı Akdeniz tipi olmadığı, son araştırmalarla, özellikle Johannes Cramer'in araştırmalarıyla desteklenmiştir (Ortaylı, 1989, s. 132).

15. yüzyılın ilk yarısında bölge, gemi bakım ve tamir tesisleri yönünden Marsilya, Venedik, Cenova gibi Akdeniz limanlarından farksızdır (Kazgan, 1991, s. 139).

Galata'nın bugünkü yoğun yerleşimli binaları çoğunlukla 19. yüzyıl yapılarıdır. 19. yüzyılda apartman tipi yerleşim ve yoğun iş merkezinin oluşumu, yani mimari topografyanın değişimi dolayısıyla Galata modern belediyeçilik hizmetine de erkenden geçmiş, sokaklara yönelik hazırlanan tüzükler ile bina düzeni, kanalizasyon ve giderek temizlik, aydınlatma hizmetlerine ilişkin düzen bu bölgede gelişmiştir. Kurulan "Altıncı Daire-i Belediye" liman aktiviteleri ve seyyahlar nüfusun yoğunlaştığı bu bölgede, ahlak zabıtası görevini yüklenmiştir. Frengi hastanesi kurulmuş, eğlence yerlerine ruhsat verilmiştir (Ortaylı, 1989, s. 132).

Sorumluluğundaki alanın kentsel açıdan düzenlenmesinde büyük çaba gösteren bu kuruluş yol açılması ve kaplanması, sokakların aydınlatılması ve adlandırılması, evlerin numaralandırılması gibi çok sayıda önemli uygulama gerçekleştirmiştir. (Akın, 1998, s. 27, 28).

1831’de Tanzimat’ın ilanından bir süre önce dönemin yapı faaliyetlerinde önemli bir adım atılmış ve mimarlık etkilerini daha düzenli bir hale getirmek amacıyla, yapım ve onarım işleriyle görevli mimarbaşılık, bu işlerin mali yönüyle ilgilenen şehreminliğiyle birleştirilerek, “Ebniye-i Hassa Müdürlüğü” kurulmuştur. 1839 Tanzimat Fermanı’ndan sonra oluşturulan yeni düzen ve buna bağlı olarak da giderek gelişen yasa, yönetmelik ve kurallarla, kentte çok farklı bir fiziksel yapı ortaya çıkmaya başlamıştır. Özellikle İstanbul’un ahşap yapılarını yok eden yangılardan sonra, daha önceleri çıkarılan padişah fermanlarının yerine, Ebniye Nizamnameleri adıyla anılan düzenli yönetmeliklerle yapısal ve kentsel düzen daha sistemli bir hale getirilmeye çalışılmıştır. 1848 tarihli I. Ebniye Nizamnamesi ve hemen ardından ertesini yıl çıkarılan II. Nizamnameyle, 19. yüzyılın ikinci yarısı İstanbul’unu yaratan ve özellikle kârgirleşmeyi ön planda tutan yapı kuralları koyulmuştur (Akın, 1998, s. 27).

Çalışma alanında, betonarme olarak inşa edilmiş yapılar mevcuttur. Fransız mühendis François Hennebique (1842-1921) tarafından sistemize edilen betonarme inşaat sistemi 1902’de Mesadet Han’la başlamış, ilerleyen yıllarda büyük yaygınlık kazanmıştır. Rıhtım Şirketi de bu sistemi kullanmaktaki ısrarıyla Hennebique’nin İstanbul’daki temsilciliğini liman yapılarıyla devam ettirmiştir. Galata Rıhtımı üzerindeki altı katlı Çinili Rıhtım Han (Şekil A.4) 1911 yılında, çalışma alanı içerisinde bulunmayan Merkez Rıhtım Han da 1912-1914 yılları arasında bu sistemle yapılmıştır (Erkal, 2010, s. 40).

2.3 Kemeraltı Bölgesinin Sosyo-Ekonomik Gelişimi

2.3.1 Bölgenin sosyal gelişimi

İstanbul, Bizans döneminden başlayarak her ulustan insanın gelip geçtiği kozmopolit bir ortam içinde gelişen bir dünya kenti olmuştur. Müslümanlar Tarihi Yarımada’nın merkezinde, yabancıların büyük çoğunluğu Galata’da, diğer azınlıklar da Marmara Denizi ve Haliç kıyılarındaki küçük merkezlerde yaşamıştır (Akın, 1998, s. 11).

Büyük bir kültürel ve etnik karışımı barındıran bu bölgede, kentin uluslararası ithalat ve ihracat limanı da söz konusu kozmopolit ortamı canlandırmıştır. 1477 yılı için İnalçık’ın (1973, s. 63, 64) Galata için verdiği nüfus şöyledir: Müslümanlar 535 hane, Rum-Ortodokslar 592 hane, Latinler ve diğer yabancılar 332 hane, Ermeniler

62 hane. Evliya Çelebi de Seyahatnamesinde, 17. yüzyılda bölgede 18 Müslüman, 70 Rum, üç Frenk, iki Ermeni, bir Musevi mahallesi olduğunu belirtmektedir (Kahraman ve Dağlı, 2003, s. 391). Müslümanlar azınlıkta olmakla birlikte, Müslüman mahalleleri genellikle Azapkapı, Kasımpaşa yöreleriyle, Tophane ve Fındıklı civarında toplanmış, geleneksel Osmanlı mahalle düzeni içinde gelişen oldukça yoğun konut alanlarını içermektedir. 1700'lerdeki tahmini nüfus dağılımına göre, Galata'nın batı ve orta kısımlarındaki Müslümanlara karşılık doğuda Rumlar ve bir miktar Ermeniler; Bereketzade ve Mumhane bölgesinde Latin ve Museviler oturmuştur (Akın, 1998, s. 37).

Kemeraltı bölgesi Galata'nın doğusunda bulunmaktadır. Dolayısıyla bu bölgede Rumların, Ermenilerin, Latin ve Musevilerin ikamet ettiği anlaşılmaktadır. Zaten günümüzde var olan üç adet eski Rum-Ortodoks bugünkü Türk-Ortodoks Kilisesi, bir adet Ermeni Kilisesi ve Rus Manastırları burada gayrimüslimlerin ikamet ettiğini göstererek bunu doğrulamaktadır. Bölgede Müslüman mahalleleri fetihten sonra oluşmaya başlamıştır. Sultan II. Bayezid döneminde inşa edilen II. Bayezid Mescidi ise Galata Bölgesi'ni Türkleştirme çabalarının başlıcalarındandır (Genim, 2004, s. 29) (Şekil 3.116, Şekil D.47).

18. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun siyasi gücünün azalması, yenilgiler ve toprak kayıplarına uğraması, buna karşılık Batı'nın, dikkati çeken bir gelişim sürecine girmiş olması, Osmanlı yönetim kadrolarını yeniliklere doğru yönelterek, önemli gelişmelerin gerçekleştirilmesini sağlamıştır (Akın, 1998, s. 12).

19. yüzyılda 1839 Tanzimat Fermanı ile İmparatorluk içinde yaşayan azınlıklara Müslümanlarla eşit haklar tanımış, bu durum da sözkonusu gruplara daha büyük güvence sağlamıştır (Akın, 1998, s. 12). 1856 Islahat Fermanı'yla birlikte, gayrimüslim cemaatlerin kapalı gruplar halinde bir yönetici etrafında "millet"leşmeye başladıkları görülse bile (Akın, 1998, s. 14) bölge yerli halkı ile yabancılar arasında her zaman bir soğukluğun olduğu çeşitli kaynaklardan öğrenilmektedir. Evliya Çelebi, seyahatnamesinde bu konuya değinmiş ve şöyle demiştir:

"Mahalle halkı elinde Fatih'ten beri fermanları vardır. Kâfiri komazlar, silah ile Hıristiyan görseler o an aman ve zaman vermeyip katlederler, zira ekseriya İspanya'dan Sultan Ahmed asrında gelen ciğeri kanlı mübtecil taifesi Müslümanlarıdır ki İspanya'da kafirlerden ciğerleri kan olmuştur. Galata'da silahlı kâfir görseler hemen öldürürler, zira bu iki kaleden başka tâ Tophane'ye kadar iki kale içi yedi Frenk kralı ve Hıristiyanlarla doludur. Murat Han tahriri üzere 200.000 kâfir ve 64.000 Müslüman vardır. Hudâ korusun."

Bizans'ta da bu durum mevcuttur ki, yerli halkın 1180'de bir ayaklanma ile buradaki Venedik kolonisinin ahlaklarına ve mallarına zarar verdiği, Venedik'in bu sebeple 1204'te Haçlı Seferleri'ni İstanbul'a yönelttiği ve şehrin Latinlerce zapt edildiği bilinmektedir (Ortaylı, 1989, s. 132).

Gene uzun bir zaman yabancıların perakende ticaret yapmaları hoş karşılanmamış hatta geçimlerini sağlamak için kurdukları fırın gibi yerler de şikayet edilerek kapatılmış, asayiş ve ahlakı bozdukları gerekçesiyle yerli halk zaman zaman yabancı kiracıları, evlerinden tahliye ettirmek için şikayette bulunmuşlardır. Galata halkı ve yabancılar arasındaki bu soğukluğun, liman ve yerleşme faaliyetlerinin arttığı 19. yüzyılda bile sorunlar yaratacak düzeyde olduğu bilinmektedir (Ortaylı, 1989, s. 132).

Yabancıların Müslüman topluluklarında dışlandıklarını açıkça ortaya koyan bir diğer olay da bir İngiliz'in başına gelmiştir. Kraliçe Elizabeth devrinde İstanbul'a gönderilen İngiliz elçisi Edward Barton'ın, Tophane'de bir konak kiraladığı fakat gürültü ve skandal dolu hayatı dolayısıyla mahalledeki Müslüman komşuların verdiği şikâyet dilekçesi üzerine burayı tahliye etmek zorunda kaldığı bilinmektedir (Dereli, 1951, s. 104, 105).

Galata'nın, 18. ve özellikle 19. yüzyılda İstanbul'un asayiş yönünden en sorunlu bölgesi olduğu bilinmektedir. 16 Nisan 1848'de Galata Çadırcı Hanı önünde İngiliz uyruklu Kefalonyalı ve Maltalı gemiciler arasında günlerce süren kanlı bir çatışma zabıtayı meşgul etmiştir. 9 Nisan 1852'de semtte serseri takım ile esnaf birbirine karıştığından; dükkân ve evlerin numaralandırıldığı, yani semtin bir nüfus sayımının da bu sebeple yapıldığı anlaşılmaktadır. Aynı tarihte Beyoğlu ve Galata zabtiye işlerinin Zabtiye Nezaretine dahil edildiği ve bu hizmetin merkezileştiği görülmektedir (Ortaylı, 1989, s. 135).

Her çeşit ve her milletten insanın, denizcilerin kaynaştığı yerde, bilhassa gemicilerin taşkınlıklarına engel olunamamıştır. 19. yüzyıl başlarında da sefere çıkmak üzere olan kalyoncuların geceleri yaptıkları taşkınlıkların konusu geçmektedir. Daha 14. yüzyılda İbn-i Batuta tarafından Galata'nın pisliği anlatılmıştır. Bunda buranın özellikle meyhaneleri ile meşhur olmasının da rolü vardır. 16. yüzyıl seyyahlarından H. Dernschwam buradaki meyhanelerden bahsetmiştir. P. Gyllius'tan da öğrenildiğine göre, bu meyhaneler Galata surlarının dışında bulunuyordu, zaman zaman meyhanelerin kapatılması veya yenilerinin açılmasının yasak edilmesine rağmen bunun önlenemediği de bilinmektedir (Eyice, 1977, s. 1214/147).

Çalışma alanı içerisinde de meyhane ve içki satılan dükkân sayısının oldukça fazla olması dikkati çekmektedir. Özellikle bu alanda yaşanan bir kavgaya literatürde rastlanmasa da bu bölgede denizcilerin fazla olmasından dolayı bahsedilen olayların yaşandığı tahmin edilmektedir.

19. yüzyıl sonunda İstanbul'da yaşayan gayrimüslim gruplar arasında en yoğun olanı Rumlar'dır. Fetihten sonra İzmir, Mora, Trabzon gibi İmparatorluğun çeşitli yerlerinden getirilen Rumlar İstanbul'a yerleştirilmiş ve kendilerine ev verilerek, vergi muafiyeti tanınmıştır (Akın, 1998, s. 14).

16. yüzyıl sonunda Fener'e yerleşen Rum-Ortodoks Patrikhanesi dünya Ortodoksları'nın dini, adli, mali bir yönetim merkezi haline gelmiş ve bu durum da, Rumlar'ı oldukça ayrıcalıklı bir konuma getirmiştir (Akın, 1998, s. 14).

Genellikle tüccar ve banker olan ve varlıklı bir kesimi oluşturan Rumlar, özellikle Sultan II. Mahmut döneminden sonra Osmanlı İmparatorluğu'nun yönetiminde üst kadrolara kadar yükselmiş, valilik, elçilik, bakanlık gibi önemli devlet görevlerinde bulunmuşlardır. Tarih boyu İstanbul'daki etkinlikleri de, diğer azınlık gruplarına göre fazla olmuştur (Akın, 1998, s. 14).

Kemeraltı bölgesindeki üç Türk-Ortodoks kilisesinden biri Merkez Meryem Ana Kilisesi'nin levhasından buranın bugün Bağımsız Türk-Ortodoks Patrikhanesi İstanbul Baş Piskoposluğu olduğu anlaşılmaktadır. Birinci Dünya Savaşı sonrasında, Türkiye'nin batı bölgelerinde Yunan askeri işgali başladığında, yüzyıllardır Anadolu'da yaşamış Rum-Ortodoks nüfus arasında, Yunanistan'da değil de Türkiye'de kalmak isteyen azınlık, bu kilisenin cemaatini oluşturmaktadır.

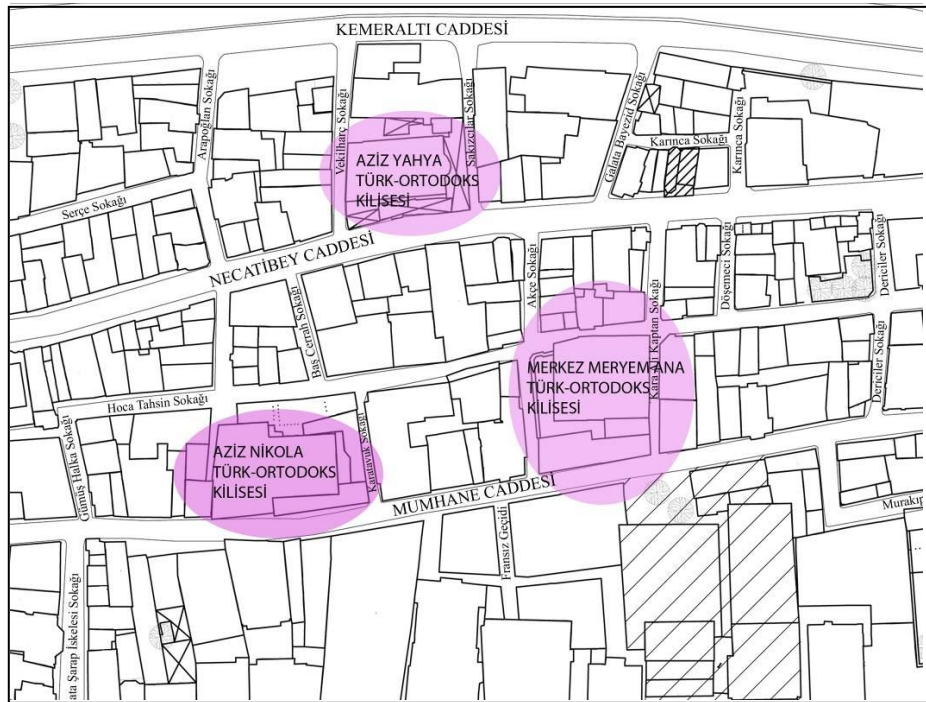
Kilise hiyerarşisi içinde rütbesini yükselten Papa Eftim bu grubun temsilciliğini üstlenmiştir. Fener'deki Ekumenik Patrikliğine karşı bağımsızlığını ilan edip, Türk-Ortodoks cemaatinin patriği olmuştur. Fakat bu cemaati ve patriği ciddiye alan çok kişi çıkmamıştır. Türkiye'de kalmayı tercih eden binlerce Rum bile, bin yıllık Fener Patrikhanesi yerine bu dini otoriteye uymaya yanaşmamıştır. Böylece, Eftim'in küçük cemaati özellikle Orta Anadolu'daki Türkçe konuşan Ortodoks cemaatin mübadele ile Yunanistan'a göçmesi üzerine, zamanla iyice küçülmüştür.

Türk Ortodoks Patrikliği 1922'de Eftim Erenerol tarafından kurulmuştur. Papa Eftim, 1965 yılında ölünce, oğlu Turgut Erenerol İkinci Eftim olarak yerine geçmiş, onun ölümüyle patrik vekilliği, dini eğitimi olmayan, Galata'da nalburluk yapan küçük kardeşi Selçuk Erenol'a kalmıştır. Rum-Ortodoks kiliseleri bu dönemde Türk-Ortodoks kiliselerine dönüşmüştür (Belge, 2002, s. 226).

Selçuk Erenol'un da ölümüyle yerine 2002'de oğlu Ümit Erenerol geçmiştir. Eftim ailesinin ilahiyat eğitimi almaması, Kutsal Sinod'un seçmesi gereken patriği kendilerinin seçmesi ve patriklerin evlenmeleri nedeniyle, diğer kiliseler tarafından tanınmayan Türk Ortodoks Patrikliği'nin günümüzde üç kilisesi vardır (Ntvmsnbc Arşivi, 2008). Bu üç kilise daha önce de belirtildiği gibi Merkez Meryem Ana Kilisesi, Aziz Yahya Kilisesi, Aziz Nikola Kilisesi'dir (Şekil 2.5). Christos Türk-Ortodoks Kilisesi ise imar çalışmalarında yıkılmıştır (Şekil 2.6).

Karaköy'deki Merkez Meryem Ana Kilisesi, patrikliğin de merkezidir. 1924 yılında İstanbul Rum Patrikliği'ndeyken Papa Eftim tarafından el konan kilise binası, açılan davalara rağmen geri verilmemiştir. Aziz Nikola ve Aziz Yahya Kiliseleri de 1965 yılından beri Patrikhane yönetimindedir (Ntvmsnbc Arşivi, 2008).

Anadolu'da dağınık bir biçimde yaşamakta olan Ermenilerin bir bölümü de, yine fetihten sonra İstanbul'daki belirli bölgelere yerleştirilmiştir. Kent nüfusunun %10'unu geçmeyen bu cemaate 1856 Islahat Fermanı'ndan sonra, 1863 tarihinde devletçe verilen "Nizamname-i Millet-i Ermeniyan" ile "millet" statüsüne kavuşturulmaları sağlanmıştır. Osmanlı döneminde kuyumculuk, zanâatkarlık, mimarlık, sarraflık gibi işlerle uğraşan ve oldukça zengin bir grup oluşturan Ermeniler de Rumlar gibi, ancak Sultan II. Mahmut döneminden başlayarak devlet işlerinde görevlendirilmişlerdir. Özellikle 19. yüzyılın ikinci yarısı ve sonlarında çok sayıda Ermeni'nin devlet yönetiminde bulunduğu görülmektedir (Akin, 1998, s. 14).

Şekil 2.5 : Çalışma alanı içindeki üç Türk-Ortodoks Kilisesi.

Şekil 2.6 : Günümüzde var olmayan Christos Rum Kilisesi.

Kemeraltı bölgesinde Rumlar kadar olmasa da Ermeniler'in de varlık gösterdiği, ilk kiliseleri olan Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi'nin ve büyük ölçekli bir okul olan özel Getronagan Ermeni Lisesi'nin burada olmasından anlaşılmaktadır.

İstanbul'un diğer önemli cemaati Musevilerdir. Fetihden önce, 12. yüzyılda Galata'da ticaretle uğraşan İtalyan Musevileri yaşamıştır. Fetihden sonra da Osmanlılar Musevilere yakın ilgi göstermiş, din ve geleneklerine karışmamışlardır. Museviler de tarih boyu, Rum ve Ermenilerin İmparatorluk içinde bitmeyen çalışmaları yanında, bazı özel olaylar dışında devletle bütünleşmiş bir cemaat niteliği taşımışlardır (Akin, 1998, s. 14).

Lozan Antlaşması'yla kapitülasyonların kaldırılması, 1927-29 yılları arasında elçiliklerin Ankara'ya nakli, 1942'de yürürlüğe giren Varlık Vergisi, 1945-1949 yılları arasındaki II. Dünya Savaşı gibi önemli olaylar, bölgedeki yabancı nüfusun giderek azalmasına neden olmuştur. Ayrıca, İsrail Devleti'nin kurulmasıyla 1947-1949 yılları arasında İsrail'e göçen Musevilerle, 6-7 Eylül 1955 olayları ve Kıbrıs bunalımından sonra ülkeyi terk eden Rumlar, yerlerine farklı sosyal yapının gelmesine ve yörenin değişmesine neden olmuşlardır (Akin, 1998, s. 313).

2.3.2 Bölgenin ekonomik gelişimi

Fetihden önce Galata'nın, günde beş yüzden fazla, yelkenli irili ufaklı tüccar gemisinin uğrayıp kalktığı bir liman olduğu bilinmektedir (Şekil B.2). Fakat asıl ekonomik gücü bu gemilere her türlü hizmeti sağlamasından kaynaklanmaktadır. O

devirdeki gemi teknolojisine göre gemiler sık sık iskelelere uğramak zorunda, başka bir deyişle iskeleler yalnız yük almak ve boşaltmak için değil, daha çok tamir ve bakım için kullanılmaktadır. Yani ticaret gemilerinin en önemli uğrak sebepleri, tamir ve bakım işi, kalafat çekmek (geminin kaplama tahtaları arasını üstüğü ile doldurup ziftleyerek su geçirmez duruma getirmek), dalgaların tahribatını tamir etmek, yelkenleri onarmak veya değiştirmek ve bu arada tayfa ihtiyacını karşılamaktır. Ayrıca Osmanlı limanları için çeşitli vergileri ödemek amacıyla uğrak yapma zorunluluğu olduğu bilinmektedir. Bu sebeplerden ötürü 15. yüzyılın ilk yarısında Galata, mevcut kalafat ve gemi tamir ve bakım tesisleri bakımından Marsilya, Cenova ve Venedik ile aynı seviyede olmuştur. Fakat fiyat farkları dolayısıyla özellikle kalafat işinde rakipsizdir (Kazgan, 1991, s. 139) (Şekil B.4).

Geminin limanda zorunlu bekleme süresi bazen ayları bulduğu için, tüccar ve gemi adamları, tayfalar için kervansaraylar da bulunmaktadır. Bu dönemde tüccar ve gemi adamları bir bakıma bu kentin sakinleri haline gelmişlerdir (Kazgan, 1991, s. 139).

Bizans döneminde Galata bazı vergilere tabi tutulmuştur ve buna karşılık gümrük yönünden bazı ayrıcalıklara sahiptir. Fatih Sultan Mehmet de Bizans'ı ele geçirdikten sonra Galata'nın özel statüsünü muhafaza etmiştir yalnız nüfusunun artmaması için daha fazla kilise ve Hıristiyanlığı yayan kurumların sınırlandırılması koşulunu koymuştur (Kazgan, 1991, s. 139).

Fatih Sultan Mehmet İstanbul'u aldığı Bizans yönetimine ancak vergiler açısından bağlı idari ve iktisadi birçok özgürlükleri olan Galata, banker, tüccar, komisyoncu, tellal, her türlü gemi inşa ve tamircisi, özellikle kalafatçı, gemi alet ve edevatı ve yelken bezi imalatçıları, bunların yanında çalışan kâtip ve işçileri, Bizans'tan günübürlüğüne çalışmaya gelen hamal, çırak ve hizmetçi kadınları ile o devirde dünyanın en önemli liman kentlerinden biridir. Günde beş yüzden fazla irili ufaklı gemi bu limana uğramakta, mallarını boşaltmakta, tamire, kalafata girmekte, yelken değiştirmektedir (Kazgan, 1991, s. 139) (Şekil B.4, Şekil B.1).

Galata, açık piyasa olmak vasfını ilk olarak Bizans'ın son yıllarında yitirme tehlikesi göstermiştir. Fatih Sultan Mehmet Galata'ya geldiği zaman bu kent büyük bir gerileme içerisindeydi, İstanbul'u ele geçirip Bizans yönetimine son verdikten sonra Galata ile özel bir anlaşma yapmış ve Osmanlı kanunlarına uymak şartı ile bu kentin açık bir ticaret limanı olarak kalacağını ve vergiye bağladığı işlemlerin türü ne olursa olsun hiçbir şekilde Osmanlı yönetimince müdahaleye tabi tutulmayacağını kendi bizzat imzaladığı bir ferman ile ilan etmiştir (Kazgan, 1991, s. 139, 140).

Osmanlı'da Kanuni Sultan Süleyman'dan sonra durum değişmiştir. İlk zamanlar vergiler ile kontroller olarak başlatılan müdahaleler, daha sonra gemileri, banker bürolarını, dükkânları basma ve gasp şeklini aldığından Galata 18. yüzyılın başında hemen hemen bütün fonksiyonlarını yitirmiş, ışıkları sönmüş, veremin ve kolera'nın kol gezdiği fuhuş yatağı, meyhaneleri ile ünlü eski bir liman şehri haline dönüşmüştür (Kazgan, 1991, s. 140).

Batı'ya açılma ve Batı'yla sıkı ticaret ilişkileri, İstanbul'da giderek güçlenen bir ticaret burjuvazisinin oluşmasına yol açmıştır. Azınlıklar, Sanayi Devrimi'yle desteklenen İngiltere, Fransa gibi ülkelerin ticaret politikasıyla, özellikle Galata ve Pera bölgelerinde bir ticaret ve finans burjuvazisi oluşturmuşlardır (Akın, 1998, s. 15).

Müslüman Osmanlıların genel olarak ticarete fazla eğilim duymamaları ve yabancı dil sorunları, dış ticaretin Rum, Musevi ve Ermeniler aracılığıyla gelişmesini sağlamıştır. Azınlığa mensup memurlar da etkili bir biçimde, yabancılarla bazı yüksek düzeydeki Osmanlı yöneticilerinin ilişkilerini kolaylaştırmışlardır. Bu dönemde, etkinlikleri giderek artan tüccar ve üst düzey devlet memurlarının oluşturduğu burjuvazinin zenginliği büyük boyutlara ulaşmıştır. Galata ve Pera'nın en görkemli han ve apartmanlarının "en büyük tüketiciler" olarak adlandırılan bu gruba ait olduğu görülmektedir (Akın, 1998, s. 16).

Esas ticaret alanının Galata'da olması, acenta vb. ticari faaliyetlerin bu yörede toplanmasına neden olmuştur. Galata'daki gayrimüslimlerin bir kısmı, devlete borç verecek kadar zenginleşmişlerdir. Özellikle 19. yüzyılın ikinci yarısındaki sarraf grupları, böylesine varlıklıdır. Sultan II. Mahmut döneminde, Sanayi Devrimi'nin alışılmadık çeşitlilik gösteren ürünleri, Galata tüccarlarıyla, onların diğer liman kentlerindeki acenta ve ortaklarını kısa sürede zenginleşmiştir. Ancak, Galata ve Pera'lı bu zengin tüccarların arasında hemen hiç Müslüman adına rastlanmamaktadır. Ahmed Lütfi Tarihi'ndeki tüccar dökümlerinde de hep azınlık isimleri görülmektedir (Akın, 1998, s. 41).

1900'lerin sonuna ait İTO kayıtlarındaki tüccar dökümlerinde (Fidan, 2009, s. 268) de Müslüman isimleri az görülmektedir (Şekil 2.7).

TACİRLER VE DİĞER HAN SAKINLERİ

A. Alexados,	Sig Acentası	1927
Chauban & Frangakis,		
Societe Generale D`Assurance De Paris		1927
L. Farachian,	Tüccar, Komisyon	1927-1928
J. A. Galani,	Tüccar, Komisyon	1927
Hüsrev Sami Bey,	Tüccar, Komisyon	1927
Nazım Bey,	Tüccar, Komisyon	1927-1928
Rifat Kamil,	Kömür	1927-1928
Saffet Lütfü,	Tüccar, Komisyoncu	1927
A. Scalopoulos & Co.,	Den. Acentası	1927
C. Vlastaris, Den.	Acentası	1927
L. Zanardi Freres, Den.	Acentası	1927
J. A. Gulani,	Tüccar, Komisyoncu	1928
A. Petroff, Bulgaria		1930

Şekil 2.7 : Merkez Rıhtım Han'a ait İTO kayıtlarında Müslüman ve gayrimüslim tacir ve han sakinlerinin kıyaslaması.

Geçmişte burada görülen irili ufaklı gemiler, yelkenliler bugün görülememektedir. Bunların bakımı için kalafatçı, yelken bezi imalatçıları veya hamallar (Şekil B.1) da yoktur. Günümüzde Karaköy, Kruvaziyer (büyük gezinti gemisi) Limanı olarak kullanılmaktadır (Şekil A.8). Bugün Türkiye Denizcilik İşletmeleri (TDİ) A.Ş.'ye ait İstanbul Limanı, Galata ve Salıpazarı rıhtımlarından oluşmaktadır. 1986 yılına kadar Türkiye'nin en büyük ithal limanı olarak yük limancılığı yapan İstanbul Limanı'nda 1986'da yük limancılığına son verilmiştir. Bu tarihten itibaren yolcu limancılığı yapılmakta olan İstanbul Salıpazarı Limanı'nda, dünya çapında kruvaziyer taşımacılığı söz konusudur (<http://www.tdi.com.tr/?s=icerikDetay&icerikId=44>) (Şekil A.8).

İstanbul Limanı, (Karaköy-Salıpazarı Liman Tesisleri) Karaköy-Fındıklı arasında yerleşik olup, batısında Karaköy Şehir Hatları İskelesi, doğusunda Deniz Ticaret Odası, kuzeyinde ise Kemankeş Caddesi ile Meclis-i Mebusan Caddesi ve bağlı yollara komşudur (<http://www.tdi.com.tr>) (Şekil 2.8).

Batıda 523 m. uzunluğundaki Karaköy Rıhtımı ve 627 m. uzunluğundaki Salıpazarı Rıhtımı (<http://www.tdi.com.tr>) ile tıkanan sahile ulaşım çok zordur. Bölgede yaşayan halkın denize ulaşımı, oldukça büyük boyutlu kruvaziyer gemileri ile engellenmektedir (Şekil A.8).

Şekil 2.8 : Liman sınırları.

2.4 Çalışma Alanının Fiziksel Özellikleri

Çalışma alanı içerisindeki en geniş cadde, kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda uzanan, kuzeybatı yönünde çalışma alanını sınırlayan, üzerinden tramvayın da geçtiği Kemeraltı Caddesi'dir (Şekil A.1).

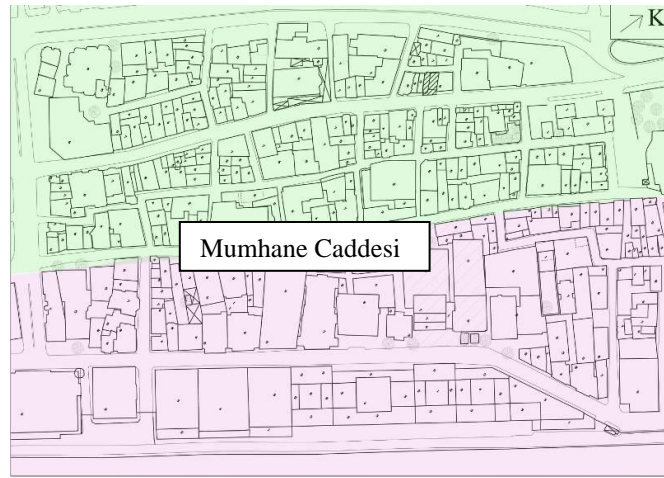
Alanın güneybatı sınırını oluşturan ve aynı doğrultuda uzanan Maliye Caddesi de geniş akslardan biridir (Şekil A.5). Kemeraltı Caddesi'ne paralel Necatibey Caddesi (Şekil A.6) ve Boğaziçi'ne paralel Kemankeş Caddesi (Şekil A.7), genişlikleri birbirine yakın, çalışma alanının üçüncü geniş caddeleridir. Ayrıca, çalışma alanı içerisindeki en dar cadde olan Mumhane Caddesi (Şekil A.12) ile birlikte birçok sokak ve çıkmaz sokak da mevcuttur.

Çalışma alanındaki dini yapıların özellikle Hoca Tahsin Sokağı (Şekil A.14) ve Necatibey Caddesi üzerinde konumlandığı dikkati çekmektedir. Bu kiliselerin dördü avlulu düzende iken diğer dördü genellikle han binalarının teras katında bulunan, gözlerden gizlenmiş çatı kiliseleridir. Aya Nikola Türk-Ortodoks Kilisesi, Merkez Meryem Ana Türk-Ortodoks Kilisesi (Türk-Ortodoks Patrikhanesi İstanbul Baş Piskoposluğu), Galata Aziz Yahya Türk-Ortodoks Kilisesi ve Surp Krikor Lusavoriç Ermeni Kilisesi avlulu sistem içerisinde görülen kiliselerdir. Bölgedeki diğer dini yapılar Aya Andrea Rus Kilisesi, Aya Panteleymon Rus Kilisesi, Aya Elia Rus Kilisesi ve ismi yazılı olmayan, 83 ada 5 parseldeki Nimet Han'ın teras katındaki çatı kilisesidir. Çatı kiliseleri arasında sadece Aya Panteleymon Rus Kilisesi'nin dış cephesinde, zemin katta bir tabelaya, kilisenin adı ve 6. katta bulunduğu yazılmıştır. Diğer iki kilisenin bilgilerine literatürden ulaşılmıştır.

Bu kiliseler, volta döşemeli kârgir yapılardır. İlk inşa tarihleri 1400'lü, 1500'lü yıllar olmasına rağmen günümüze gelene kadar yangın, yağmalama gibi birçok sebeple harap olmuş, yeniden inşa edilerek günümüzdeki durumlarına 1800'lü, 1900'lü yıllarda kavuşmuşlardır. Kiliseler ile ilgili ayrıntılı bilgi, "3.3 Kaynaklar Işığında 20. Yüzyıl Başından Günümüze Kemeraltı" başlığında verilecektir.

Bölgedeki bir diğer dini yapı, tek Osmanlı yapısı olan Bayezid-i Cedid Camii'dir. 15. yüzyılda Sultan II. Bayezid tarafından mescit olarak inşa edilmiş yapıya 18. yüzyılda minare ve minber ilave edilmiş ve yapı camiye çevrilmiştir. Günümüzde görülen cami ise, 1875 yılındaki büyük yangın sonrası yeniden inşa edilen yapıdır (Koçu, 1994, s. 327).

Çalışma alanındaki dini yapıların sayıca fazlalığı dışında dikkati çeken diğer bir unsur daha önce de söz edildiği gibi, alanın Boğaziçi ve Kemeraltı bölgelerinin konut dokusu olarak birbirinden farklı olmasıdır. Alan, mahalle dokusu açısından adeta Mumhane Caddesi'nden ikiye bölünmüş gibidir. Kuzeybatıda küçük ölçekli doku, aralarında kiliselerle mahalle yapılaşması sunarken (Şekil A.3), güneydoğuda büyük iş hanlarının ve idari binaların oluşturduğu doku daha farklıdır (Şekil A.2) (Şekil 2.9).

Şekil 2.9 : Çalışma alanının sur içi kısmında küçük, rıhtım kısmında büyük kütleli yapılar.

Günümüzde çalışma alanı içerisinde hemen hemen hiç konut yoktur, fakat 20. yüzyıl başı Goad haritasında alanın kuzeybatısında, güneydoğusuna göre çok daha fazla konut olması dikkati çekmektedir.

Mumhane Caddesi ile Kemankeş Caddesi arasındaki 77 adada büyük ölçekli iş hanları, kiliselerden büyük ve hatta Kılıç Ali Paşa Camii ile yarışacak büyüklükte Lloyd Han (Şekil D.71), Hüdevendigâr Han, Fransız Geçidi binaları gibi ticaret yapıları görülmektedir. Çalışma alanının kuzey kısmında da Maliye ve Gümrük

Bakanlığı Hesap Uzmanları Kurulu İstanbul Grup Başkanlığı (kısaca Maliye binası denilecektir) (Şekil A.5), Karaköy Ticaret Merkezi, Türkiye Finans Bankası gibi tescilli olmayan betonarme binalar da büyük kütleleriyle çevredeki bina dokusundan farklı bir görüntü sergilemektedir.

Fransız Geçidi binalarının yanında, oldukça büyük bir alanda bir otel inşaatı yapılmaktadır. İnşaat bittiğinde çalışma alanı içerisindeki en büyük ölçekli yapının bu otel olacağı tahmin edilmektedir.

2.4.1 Kültür varlığı değeri taşıyan yapıların niteliği

Çalışma alanı içerisinde 93'ü tescilli, toplam 288 yapı bulunmaktadır yani yapıların %32'si tescillidir. Bu tescilli yapılardan 79'u sivil mimarlık örneği, 10'u dini, 4'ü resmi yapıdır. Başka bir deyişle, kültür varlığı değeri taşıyan yapıların %85'i sivil mimarlık örneği (SMÖ), %11'i dini, %4'ü resmi yapılardır (Şekil F.15).

Tescilli sivil mimarlık örneği yapıların hemen hemen hepsi iş yeridir. Genellikle volta döşemeli, kârgir olan bu yapıların çoğunda dış cepheler sıvalı ve boyalı iken bir kısmı da taş kaplamalıdır. Taşıyıcısı moloz taşlardan oluşmuş, cephesinde almaşık duvar örgüsü tespit edilen üç adet yapı ve iki adet duvar da çalışma alanının doğusunda görülmektedir. Bu yapılar, 87, 90, 95 numaraları ile “3.3 Kaynaklar Işığında 20. Yüzyıl Başından Günümüze Kemeraltı” bölümünde açıklanacaktır. Tescilli sivil mimarlık örneği olarak görülen, fakat yerinde yapılan araştırmada üzerinde bina bulunmadığı tespit edilen parseller de mevcuttur. Bunlar, “tescilli yerinde olmayan yapı” lejantında belirtilmiştir.

Tescilli dini yapılar arasında üç Türk-Ortodoks Kilisesi (Merkez Meryem Ana, Aziz Yahya ve Aziz Nikola Kiliseleri) ve bu kiliselere gelir getirmek amaçlı iki dükkân bloğu, bir Rus Kilisesi (Aziz Andrea Kilisesi), Surp Krikor Lusavoriç Ermeni Kilisesi ve Bayezid-i Cedid Camii bulunmaktadır. Bunlardan yangın geçirdiği için kullanılmayan Aziz Nikola Türk-Ortodoks Kilisesi dışındakiler işlevini sürdürmektedir. Aya Panteleymon, Prophete Elia, Aya Andrea Rus kiliseleri ve ismi bilinmeyen bir çatı kilisesi, Türk-Ortodoks kiliselerine bağlı üç dükkân ise sivil mimarlık örneği olarak tescillidir.

Tescilli resmi yapılar ise sadece dört adettir. Bunlardan Boğaziçi'ne bakan Karaköy Yolcu İskelesi, Çinili Rıhtım Han ve içerisinde çeşitli idari birimlerin bulunduğu iki katlı kârgir yapıdır. Diğer yapı ise Kemankeş Caddesi üzerindeki Karaköy Polis Karakolu'dur. Tüm tescilli resmi yapılar sahil şeridinde toplanmıştır. 20. yüzyıl başına ait bu yapılar da kârgir, volta döşemeli, cephesi sıvalı binalardır.

2.4.2 Geçmiş yangınlar, doğal afetler

Tarihi bilgiler çerçevesinde, İstanbul gibi Galata da, doğal afetlerden çok yangınlardan ve imar faaliyetlerinden zarar görmüştür (Cezar, 1963, s. 327). Gerek kentsel, gerek yapısal ölçekte geçirdiği değişiklikler açısından Galata için özellikle 1850-1900 yılları arası, önem taşımaktadır. Söz konusu fiziksel değişim, her şeyden önce bu süre içinde sık sık çıkan yangınlarla boşalan alanlardan ve bu alanlara yeni düzen ve imar kurallarına uygun yapılaşmaların getirilmesinden kaynaklanmıştır. Yol dokusu ve yapısal özellikler, 19. yüzyıl içinde gerek sözü edilen yangınlar, gerek VI. Daire'nin imar faaliyetleri çerçevesinde değişime uğramıştır (Akın, 1998, s. 297).

2.4.2.1 Yangınlar

Sokakların dar ve dolambaçlı oluşu, özellikle konutların ahşap ve çoğu yerde bitişik nizamda yapılması, ev aralarında yangın duvarı bulunmaması, kentte rüzgârın ve fırtınaların eksik olmaması, itfaiye örgütünün ve yöntemlerinin geliştirilmemesi gibi sebeplerle, İstanbul'da olduğu gibi Galata'da da yangınlar kısa sürede afete dönüşmüştür. Kalafat yerleri, kahvehane, mumhane, baruthane gibi çalışma alanı içerisinde de oldukça sık rastlanan işyerlerinin, şehrin hemen her tarafında bulunması, bu gibi yerlerde çıkan ateşin hızla yayılmasında etkili bir sebep olmuştur (Sakaoğlu, 1994, s. 428). Yangınlar dolayısıyla da İstanbul, sigortacılık açısından özellikle 1908'den sonra bir fırsatlar kentine dönüşmüştür (Güvenç, 1999, s. 13).

Galata ve Kemeraltı bölgeleri içerisindeki yangınlar aşağıda anlatılacaktır. Bölgede gerçekleşmiş yangınlar araştırılırken, veriler Mustafa Cezar'ın "Osmanlı Devrinde İstanbul Yapılarında Tahribat Yapan Yangınlar ve Tabii Afetler" isimli yazısından, Nur Akın'ın "Geçmişten Günümüze Galata ve Pera" kitabından ve Osman Nuri Ergin'in "Mecelle-i Umûr-ı Belediyye"sinden derlenmiştir. Mustafa Cezar'ın makalesinde Galata bölgesindeki yangınlar ile ilgili bilgiler olup, Kemeraltı bölgesi için bir kayda rastlanmamıştır. Diğer kaynaklarda, özellikle Nur Akın'ın sözü edilen kitabında Kemeraltı bölgesinin geçmiş yangınları ile ilgili detaylı bilgilere ulaşılabilmektedir.

Galata bölgesinin yangın kayıtları içerisinde, 1501 yılına ait barut deposu yangını önemli yer tutmaktadır (Cezar, 1963, s. 329). Tevarih-i Âl-i Osman'ın verdiği bilgiye göre, Kanuni Sultan Süleyman döneminde (1520-1566) İstanbul'da birçok yangın meydana gelirken Galata tarafında da bir yangın olmuştur (Cezar, 1963, s. 331, 332).

1591 Temmuzunda, Tophane-i âmire civarında dükkânların yanması sebebiyle bir yangın çıkmış, etrafa pek yayılmadan söndürülmüştür (Cezar, 1963, s. 334).

1640 Mayısında Galata'da bir yangın olmuş, Galata İskelesi yanmıştır. Sadrazam Kara Mustafa Paşa yangının söndürülmesini izlerken kıyıdaki gemilerden birinin barut deposuna ateş isabet etmiş ve meydana gelen patlama sadrazamın da yaralanmasına neden olmuştur (Cezar, 1963, s. 335, 336). 1660 Nisanında Galata'da bir yangın çıktığı, Silahtar Fındıklılı Mehmed Ağa'nın "Mah-ı şabanda Galata'da Karaköy tapusunda ihrak vaki olup dört bölükte bir bölümü halâs ve sair mevazi bilküllüye muhterik oldu" şeklindeki cümlesinden anlaşılmaktadır. Bu yangında Galata büyük zarara uğramış, evlerle birlikte birçok kilise de yanmıştır. Yanan kiliseler arasında Perşembe Pazarı'nda St. Georges Kilisesi, bunun yakınında St. Pierre ve St. Paul Kilisesi, ayrıca St. Sebastien, St. Marie des Draperis, St. François kiliselerinin olduğu bilinmektedir. İncicyan'a göre Galata yangınında Rumların dört, Frenklerin yedi kilisesi yanmıştır (Cezar, 1963, s. 342). 1681 Ekiminde Galata'da Kürkçü Kapısı civarında gerçekleşen yangında birçok ev ve dükkân harap olmuştur (Cezar, 1963, s. 342). 1683 Martında Galata'daki Kurşunlu mahzene ateş isabet etmiş, mahzenin kapıları bu sırada kapalı bulunduğundan yangını söndürmek için içeri girmeye kimse cesaret edememiş, Kurşunlu mahzendeki kalafat malzemesi 15 gün boyunca yanmıştır. Müverrih Raşid'e göre Kurşunlu mahzen yangınında Mısır hazinesi kadar mal mahvolmuştur (Cezar, 1963, s. 342). 1696'da Galata'da çıkan yangında da Saint Benoit Kilisesi yanmıştır (Cezar, 1963, s. 344).

1715 yılında sabahın erken saatlerinde Azapkapı'da bir yangın çıkmış, şiddetli yağmur ile sönmüştür (Cezar, 1963, s. 346). 1717 yılında Galata'da Sandıkçılar Sokağı'nda çıkan yangın, rüzgâr sebebiyle büyüyerek Balkapanı önlerine kadar uzanmıştır (Cezar, 1963, s. 346). 10 Ekim 1723 gecesi, Fındıklı Molla Çelebi Camii yakınlarında gerçekleşen yangında, içerisinde yalılar bulunan birçok ev ve dükkân yanmıştır. Hicri takvime göre 1132'de (Miladi takvime göre 1719/1720) Tophane yangını çıkmış, Tophane-i Amire binası, Cihangir Camii gibi önemli yapılar yanmıştır (Cezar, 1963, s. 350, 351). 6 Kasım 1724'te Fındıklı Molla Çelebi Camii civarında yine yangın çıkmış, ev ve dükkânlar kömür haline gelirken Fındıklı Hamamı'nın da camekânı yanmıştır (Cezar, 1963, s. 351). 30 Ağustos 1735 gecesi Tophane'de deniz kıyısındaki binaların birinde gerçekleşen yangın sonucunda o kısımdaki birçok ev ve dükkân yanmıştır (Cezar, 1963, s. 356). 20 Ekim 1746 gecesi, Galata'da sandık ve kürek yapımcılarının çarşısında çıkan yangında, yalnız civardaki dükkânlar değil, evler de, sokakların dar, evlerin sık olması sebebiyle yanmıştır (Cezar, 1963, s. 358). 9 Nisan 1765 gecesi Tophane'de çıkan yangın 15 saat, bir-iki gün sonra Cihangir'de çıkan yangın ise 10 saat sürmüştür (Cezar, 1963, s. 362). 8 Şubat 1771'de Galata'da gece saat altıda başlayan yangın 16 saat boyunca sürmüş,

5000'e yakın bina yok olmuştur (Cezar, 1963, s. 363). Hicrî 1208'deki (Miladi 1793/1794) yangında Galata kulesinin tepesi yanmıştır. 1209 senesinde kule derhâl tamir edilmiştir (Cezar, 1963, s. 366).

Eylül 1804'te Tophane'de çıkan yangında Tophane Kışlaları ile birlikte 400 ev yanmış, söndürme sırasında da 200 ev yıkılmıştır (Cezar, 1963, s. 366). 20 Temmuz 1807'de Galata'da çıkan bir yangın 16 saat sürmüş, bu yangında Arap Camii ve Azapkapı'daki Sokullu Camii yanmış, sonrasında detaylı bir şekilde onarılmışlardır (Cezar, 1963, s. 367). 1 Mart 1823 günü Cihangir'deki Firuzağa Camii civarındaki bir evden çıkan yangın 17 saat devam etmiş, Cihangir Camii, Topçu ve Arabacı kışlaları, top dökümhanesinin bir kısmı, ayrıca birkaç cami ve mescid de yanmıştır. Topçu ve Arabacı kışlalarının inşasına, dökümhanenin de tamirine hemen, Cihangir Camii'nin yeniden yapılmasına da bir ay sonra başlanmıştır. Sultan III. Selim döneminde (1789-1807) Tophane-i âmire esaslı şekilde imar edilmiş, hemen yakınında Arabacılar Kışlası'nın yanına padişahın emriyle Arabacılar Kışlası Camii yaptırılmıştır. 1823 yangınında Arabacılar kışlaları ile birlikte cami de yandığından onun yerine Sultan II. Mahmud, Nusretiye Camii'ni inşa ettirmiştir (Cezar, 1963, s. 369, 370). 1826'da ibadete açılan Nusretiye Camii, mimar Krikor Balyan tarafından inşa edilmiştir.

Galata bölgesinin en büyük yangını 1870 Pera yangınıdır. 11 Haziran 1870 Pazar günü Beyoğlu'nda oldukça büyük çaplı bir yangın yaşanmıştır. Ahşap evler bölgesinde çıkan yangında alevler, rüzgârın da etkisiyle birkaç koldan ilerlemiş, yangın ertesi akşama kadar sürmüştür. Bu yangında sadece ahşap binalar değil, kârgir binalar da zarar görmüştür. Binalarının kârgir olduğuna güvenen bazı kimseler pencerelerinin demir kapaklarını kapayıp içeride kalmış ancak canlarını kurtaramamışlardır. Yangından sonra enkazdan, tamamı Hıristiyan olan, 400 kişinin cesedi çıkarılmıştır. Yangında 3000 kadar ev ve dükkân mahvolmuştur (Cezar, 1963, s. 375, 376).

Galata bölgesinin genelinde yaşanan büyük yangınlar yukarıda özetle verilmiştir. Çalışma alanı içerisinde de, dar sokaklar, ahşap yapılaşma, bölgedeki alkollü içki deposu, kahvehane, meyhane gibi binaların bulunması sebepleriyle, sıklıkla yangınlar çıkmıştır. Kemeraltı bölgesindeki yangınlar, aşağıda anlatılacaktır.

1852 sonbaharında gece üç sularında Galata Kemeraltı'nda çıkan yangın, dar sokaklar ve yoğun doku nedeniyle ulaşılması zor bir yerde olmasına bağlı olarak ancak altı saat sonra söndürülebilmiştir. 29 Ekim 1852 tarihli Journal de Constantinople'da, bu uzun süre içinde 450 ev ve 120 dükkânla tavernanın yandığı,

söz konusu alandaki ispirto (tezde “alkollü içki” olarak yorumlanmıştır) depolarının da büyük patlamalara yol açtığı belirtilmektedir. Bu olaya bağlı olarak ahşap evlerin aralarındaki tuğla yangın duvarının ne kadar etkili olduğunun bir kez daha anlaşıldığı vurgulanmakta, Ermeni Katolik Kilisesi’nin yanındaki bu türden iki duvar sayesinde yangının Yüksek Kaldırım tarafına sıçramasının önlendiği eklenmektedir (Akın, 1998, s. 300).

24 Temmuz (Ergin, 1995, s. 1228) 1857’de çalışma alan içerisinde, Mumhane bölgesindeki Karanlık Fırın Sokağı’nda bir yangın çıkmış ve 76 bina harap olmuştur (Ziyaoğlu, 1985, s. 253). 5 Mayıs 1858’de gecenin dördünde çıkan bir yangın, Galata’da deniz kıyısındaki mahallede büyük tahribat yapmış, yaklaşık 100 kadar yapının ve kıyıda çok sayıda kayığın yanmasına neden olmuştur (Akın, 1998, s. 301). 26 Ocak 1859’da Sakızağacı’nda bir Rum’un evinde çıkan yangınla 16 ev ortadan kalkmıştır. Özellikle Kemeraltı çevresinde bulunan yoğun ahşap dokunun sık sık yangınlar nedeniyle tahrip olduğu ve bir yangında beş-on evin birden ortadan kalktığı görülmektedir. 3 Ocak ve 7 Haziran 1860’da yine Kemeraltı’nda yangın çıktığı Journal de Constantinople adlı gazetede belirtilmiştir (Akın, 1998, s. 301).

1867’de Tophane’nin Debbağhane Sokağı’nda, yani çalışma alanı içindeki 3-C alt bölgesinde bulunan bugünkü Murakıp Sokağı’nda, altı binanın hasar aldığı bir yangın söz konusu olmuştur (Ziyaoğlu, 1985, s. 253). Alman Mavilerinde Debbağhane ismiyle belirtilmiş bu sokak, d’Ostoya haritasında Tabakhane, Suat Nirven haritasında günümüzdeki gibi Murakıp Sokağı, Goad haritasında ise Kireç Kapı Sokağı olarak görülmektedir. “3.3.3 3. Bölgenin Karşılaştırmalı İncelenmesi” bölümünde bu konu detaylı olarak anlatılacaktır.

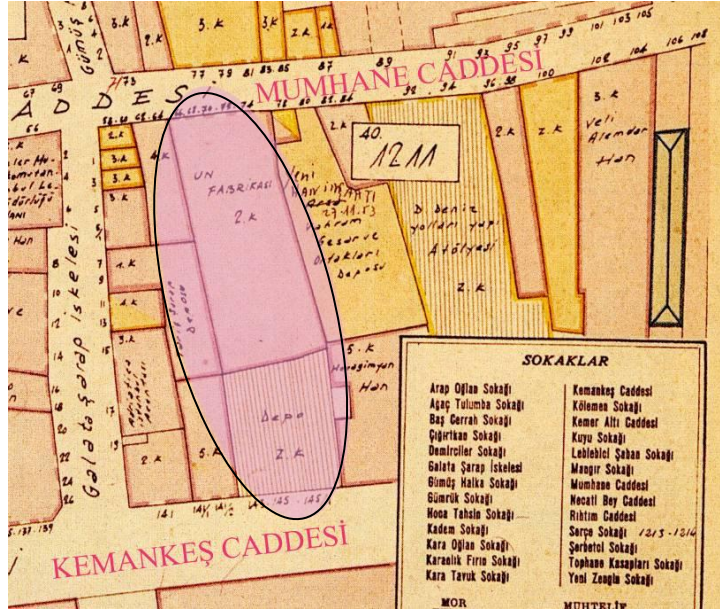
28 Mayıs 1870’te Kemeraltı’nda St. Benoit ile Ermeni Kilisesi arasındaki dar sokaklar ve yoğun ahşap dokudan oluşan mahallede yangın çıkmıştır (Akın, 1998, s. 302). 9 Haziran 1871 tarihli La Turquie’de buradaki yangında daha çok fakir halkın oturduğu ve aralarında bir-iki kârgir yapının da bulunduğu 40 kadar ahşap evin yandığı duyurulmaktadır (Akın, 1998, s. 304).

16 Temmuz 1874 tarihli La Turquie’de, Tophane’deki Kömürcü Sokağı’nda (günümüzde 2-D alt bölgesi içerisinde bulunan, Kılıç Ali Paşa Hamamı’nın güneybatısındaki sokak) çıkan yangının altı saatten sonra ancak söndürülebildiği, Galata Caddesi’nin (bugünkü Necatibey Caddesi) iki yanında dizilen evlerin alev aldığı ve tüm St. Benoit mahallesinin ortadan kalkma tehlikesiyle karşılaştığı belirtilmektedir. Yangın sonunda 300’den fazla yapı yok olmuş, tramvay rayları yer yer erimiş, iki kişi yaşamını kaybetmiştir. Zararın ancak 30.000’i sigortadan alınmak

üzere 400.000.000 lira civarında olduğu yazılmaktadır (Akın, 1998, s. 306). Yine aynı yangının bölgedeki petrol ve rakı depolarının bulunduğu yere sıçrayarak daha da hızlandığı bilinmektedir. Yangın Fransız Geçidi'ni gümrüğe bağlayan yoldan, tramvayın geçtiği bugünkü Necatibey Caddesi'ne kadar yayılmıştır (Öncel, 2010, s. 60).

1874 yılında Galata'da Sultan Bayezid mahallesi, Topçular Caddesi'nde 120 binayı tahrip eden bir yangın olmuştur (Ergin, 1995, s. 1230). 14 Şubat 1877 sayılı La Turquie'de Kemeraltı'ndaki yangında ev ve dükkândan oluşan altmış kadar yapının yok olduğu yazılmaktadır. Galata yangınları 1880'li yıllar boyunca da devam etmiştir (Akın, 1998, s. 307). 13 Mart 1897 tarihli Le Moniteur Oriental'de Mumhane'deki Transylvania Restoran'da çıkan yangının, çoğu ahşap olan çevredeki ev ve dükkânlara da sıçradığı ve yedi ölü olduğu yazılmaktadır (Akın, 1998, s. 309). 9 Temmuz 1949'da Tophane rıhtımına bağlı bulunan Çorum vapurunun ambarından ve makinelerden alevler çıkmış, güverte koridorlarını duman kaplamış 62 ölü ve 22 yaralı saptanmıştır (Rakımoğlu, 1985, s. 265).

7 Ağustos 1957'de Mumhane Caddesi'nde üç katlı tuğla, yığma sistemde inşa edilmiş, ön kısmının çatısı oluklu sac, arkası ahşap un fabrikası, içi çökerek yanmıştır. Yangın çevrede bulunan bir evi de yakmış, Tariş müessesesiyle Bandırma Otel'i'ne de zarar vermiştir (Rakımoğlu, 1985, s. 268). Bu un fabrikası, 1949 tarihli Suat Nirven haritasında Kemankeş ve Mumhane caddeleri arasında, üç katlı, adi kârgir, önündeki depo da oluklu sac kaplamalı olarak, Rakımoğlu'nun tarif ettiği şekilde görülmektedir (Şekil 2.10). Bahsedilen Tariş müessesinin Tariş Şarap Deposu olduğu, yanan binanın yanında, Liman Han'ın arkasında bulunduğu Suat Nirven haritasından okunabilmektedir. Fakat bu haritada Bandırma Otel'i'nin hangi bina olduğu yazmamaktadır. Un fabrikasının kuzeydoğusunda bir depo ve bir han varken; güneybatısında Tariş Şarap Deposu, şarap deposunun kuzeybatısında beş katlı ve güneydoğusunda altı katlı kârgir yapılar mevcuttur. Yangının etki alanının öncelikle un fabrikasının yanındaki binalar olduğu göz önüne alındığında Bandırma Otel'i'nin bu kârgir binalardan birisi olduğu düşünülmektedir.

Şekil 2.10 : Suat Nirven haritasında görölen, 1957 yangınında yanan un fabrikası ve deposu.

Çıkan yangınlar ve yeni yapılaşma sebebiyle 20. yüzyıl başına gelindiğinde bölgenin çehresi değişmiştir. Bu dönemde Galata bölgesinde Kemeraltı Caddesi ve yakın çevresinin tümüyle bankalar ve yüksek kârgir hanlar içine yerleşen işyerlerinden oluştuğu görölmektedir (Akın, 1998, s. 312).

2.4.2.2 Doğal afetler

Deprem, şiddetli yağmur ve buna bağlı olarak sel, yıldırım, kasırga gibi doğal afetler de yangınlar gibi, İstanbul'da tahribat yapmıştır. Bunlar arasında en tehlikelisi ve zarar vereni depremler olmuştur. İstanbul'da birçok deprem yaşanmış fakat insanların ikamet ettiği evler ahşap ve dolayısıyla depreme dayanıklı olduğu için, harap olan binalar genellikle cami, mescit, medreseler ve daha çok bunların minare ve kubbeleri olmuştur (Cezar, 1963, s. 380). Çalışma alanı içerisinde yangın harici gerçekleşmiş bir doğal afete kaynaklarda rastlanmamıştır. Yalnız Galata surları ile ilgili bazı bilgiler edinilmiştir. Osmanlı devrinde İstanbul'un maruz kaldığı depremlerin en şiddetlisinin 1509 depremi olduğu bilinmektedir. Küçük kıyamet de denen bu depremde İstanbul'da 109 cami ve mescit ile 1070 ev yıkılmış, şehirde minare kalmamıştır (Cezar, 1963, s. 382). Rivayete göre deprem, denizde büyük dalgalar oluşturmuş ve Galata ve İstanbul surlarını aşan dalgalar o kısımlarda sokakları su içinde bırakmıştır (Cezar, 1963, s. 383). Depremde Galata Surları'nın da bazı yerleri yıkılmış, daha sonra 1510 yılında tamir edilmiştir (Cezar, 1963, s. 382, 383). 22 Mayıs 1766 günü yaşanan depremin de Galata surlarında ağır hasar meydana getirdiği bilinmektedir (Mazlum, 2011, s. 37).

2.4.3 İmar faaliyetleri ve kaybedilen kültür varlıkları

Çalışma alanı içerisindeki en büyük imar faaliyeti, Kemeraltı Caddesi ve Maliye Caddesi genişletme çalışmalarıdır. Bu süreçte birçok yapı yıkılmış, kesilmiş veya taşınmıştır. Kemeraltı Sokağı'nın Menderes dönemi imar faaliyetleri kapsamında, 1958 yılında genişletildiği ve Kemeraltı Caddesi'ne dönüştürüldüğü bilinmektedir (Şekil B.9). Maliye Caddesi'nin de aynı tarihte açıldığı düşünülmektedir. Bu bölümde, Menderes dönemi imar faaliyetlerine, sonrasında çalışma alanı içerisindeki istimlâklere, kaybedilen kültür varlıklarına değinilecektir.

1950-1960 yılları arasında başbakanlık yapan Adnan Menderes'in bu süreç içinde İstanbul'un fiziksel çehresini çok değiştirdiği bilinmektedir (Kuban, 1994, s. 389).

Menderes, özellikle 1956-1960 yılları arasında imar faaliyetlerini yoğunlaştırmış, bozulmaya başlayan mali duruma rağmen istimlâklar ve yeni inşaatlar yapılmıştır (Kaya, s. 97, 98). Bu süreçte planlamanın ikinci planda kaldığı, hatta hiç yapılmadığı, bilim dışı bir keyfilik içinde imar faaliyetlerinin gerçekleştirildiği bilinmektedir (Kuban, 1994, s. 390). Menderes, imar etkinliklerinin amacını, trafiği rahatlatmak, yollar ve meydanlar açmak, kenti güzelleştirmek ve dini yapıları restore etmek olarak tanımlamıştır. Uzun süre el değmemiş bir kent olan ve nüfusu on yılda ikiye katlanan İstanbul'un imarını bu basit kavramlarla ifade etmek, vizyon eksikliğini ortaya koymaktadır. 1950'lerdeki İstanbul'un geleneksel yol dokusunun çağdaş kent gereksinimlerine yanıt vermeyeceği doğru bir gözlemdir fakat bu gereksinimin diğer kentsel gelişmelerle birlikte, uyum içinde planlanmış olması gerekmektedir. Ne var ki politikacıların buna vakitleri olmamıştır (Kuban, 1994, s. 390). Öyle ki, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu 1952 yılında almış olduğu kararda eski eser binaların yıkım kararının Yüksek Kurul tarafından verilmesi gerektiğini belirtmiştir. 1956 yılında ise yıkımına karar verilen binaların yıkımından önce fotoğraflanıp, rölövesinin çıkarılması karara bağlanmıştır. Ancak 9 Temmuz 1956 tarihinde kabul edilen yeni İmar Kanunu, maili inhidam durumundaki binaların tamamının ya da bir kısmının yıkılacak derecede tehlike gösterdiği raporla belirlendiği takdirde hemen yıktırılması düzenlemesini getirmiştir (Ceyhan, 2006, s. 26). 8 Eylül 1956 tarihinde çıkarılan İstimlâk Kanunu ile de, istimlâk yetkisi belediyelere verilmiştir (Altinyıldız, 1997, s. 85). İstimlâk Kanunu'nun çıkmasından hemen sonra ise 1960 yılına kadar sürecek olan imar hareketleri başlamıştır. Menderes imar hareketlerine ilişkin basın toplantısında, İstanbul'un tarih ve doğasına yakışır bir imarın memleket meselesi olduğunu belirtmiştir (Ceyhan, 2006, s. 26, 27).

Tarihi perspektif içinde İstanbul, diğer bütün İslam kentleri gibi yolları kendiliğinden oluşmuş, başka bir deyişle hiçbir zaman planlanmamış bir kent görünümünde olmuştur. 1940'lı yıllarda İstanbul'un en büyük caddesinden tramvayın sürünerek geçtiği bilinmektedir. II. Dünya Savaşı sonrasına kadar İstanbul, bir yaya kentidir. Batı kentlerinin geniş yolları, meydanları Türkiye'de hiçbir zaman olmamıştır. Doğulu'nun kalbini fetheden geniş caddeler, bulvarlar, meydanlar, otomobiller gibi çağdaş dünya imgeleri, imar faaliyetleriyle İstanbul gibi organik sokak dokulu bir şehrin içine inşa edilmiş, sokak dokusu ve şehrin yaya kenti özelliği yok olmuştur (Kuban, 1994, s. 391). Dönemin imar faaliyetleri çerçevesinde İstanbul'da toplamda 7289 bina yıkılmıştır (Kuban, 1994, s. 391).

1956-1960 yılları arasında gerçekleştirilen imar uygulamaları sırasında Beyoğlu Bölgesi'nde inşa edilen ana arterler: Kemeraltı Caddesi (Karaköy-Tophane bağlantısı), Tophane-Dolmabahçe bağlantısı ve Karaköy-Azapkapı bağlantısıdır (Doğusan, 2004, s. 101). Karaköy Meydanı'nı Tophane Meydanı'na bağlayan Kemeraltı Caddesi açılırken, özellikle 1850-1920 yılları arasında Batılı mimari akımların etkisi altında inşa edilen bazı önemli binalar, envanter fişleri yapılmadan yıkılmıştır. Bunlardan Tophane meydanındaki Tophane Müşirliği Binası (sonradan Tophane Sanat Okulu binası) en önemlilerindedir (Çeçener, 1994, s. 102).

Yeni Sabah gazetesindeki habere göre, bir iş ve ticaret meydanı olarak düzenlenmesi düşünülen Karaköy Meydanı'nı genişletme çalışmaları 7 Ağustos 1956'da, Galata Köprüsü'nün çıkışındaki 17 dükkânın istimlak edilip yıkılması ile başlamıştır (Doğusan, 2004, s. 104) (Şekil B.8). Karaköy Meydanı için ise 63 gayrimenkul, 1958 yılının Temmuz ayında istimlak edilmiştir (Doğusan, 2004, s. 103).

Eylül 1958'de, R. D'Aranco'nun tasarladığı Karaköy Mescidi'ni yıkmaya çalışmaları başlamıştır. Mescidin taşları numaralandırılarak sökülmüş ve önce Büyükaada'ya (Yeni Sabah, 8 Eylül 1958) sonra da Kınalıada'ya taşınmasına karar verilmiştir (Doğusan, 2004, s. 101, 102). Ancak 14 Şubat 1959 tarihli haberde nakledilen mescidin parçalarının bir kısmının çalındığı ve Karaköy Mescidi'nin çok değerli parçalarının Ada'ya nakledilmesinde biraz daha gecikilirse binanın kıymetinden çok şey kaybedeceği belirtilmiştir. Bu tarihten sonra cami ile ilgili başka haber yayınlanmamıştır (Doğusan, 2004, s. 104).

İstimlak sonrası yıkılan binalardan sonra açıkta kalan binaların sıvasız ve çıplak yüzeylerinin hemen düzeltileceği belirtilmiş ancak 1960 yılının Nisan ayına gelindiğinde bile meydan istimlak yeri manzarasından kurtulamamıştır (Doğusan, 2004, s. 104).

Beyoğlu için hazırlanan projelerden uygulanan ilk bölümü, Karaköy Meydanı'nı Tophane'ye bağlayan Kemeraltı Caddesi'dir. Bu dönemde, Tophane ile Karaköy arasındaki ana bağlantı yolu Necatibey Caddesi'dir. Ancak Necatibey Caddesi'nin genişletilmesi çok büyük mali külfet ve zaman gerektirmektedir. Bu yüzden dönemin yetkilileri, Karaköy ile Tophane arasındaki trafik sıkışıklığını ortadan kaldırmak için Kemeraltı Sokağı'nı genişletmeye karar vermişlerdir (Doğusan, 2004, s. 105) (Şekil B.9).

Kemeraltı Sokağı'nın genişletilmesi faaliyetleri sırasında istimlâkine karar verilen eser sayısının 300 civarında olduğu bilinmektedir (Kaya, 2010, s. 106). Kemeraltı Sokağı üzerinde, çalışma alanı içindeki Christos Rum-Ortodoks Kilisesi ve Surp Krikor Lusavoriç Ermeni Kilisesi yıkılmış, Ermeni Kilisesi daha sonra yeniden yapılmıştır. 118 ada 17 parselde bulunan binanın bir kısmı kesilmiş, binanın iki bambaşka cephesi olmuştur. Bu durum envanter fişinden de okunabilmektedir. Bu bina ile ilgili detaylı bilgi, "3.3 Kaynaklar Işığında 20. Yüzyıl Başından Günümüze Kemeraltı" bölümünde verilecektir. Getronagan Ermeni Lisesi de bu süreçte yıkılmıştır. 26 Nisan 1958 tarihli Hürriyet gazetesinde Kemeraltı Caddesi ile ilgili şu satırlar okunmaktadır:

"Tophane-Karaköy arasındaki yolun açılması için yıkılmasına başlanan binaların yarısından fazlası pazartesi gününe kadar yıkılmış olacaktır. Bu yol üzerinde biri Rum, diğeri Ermeni olmak üzere iki kilise binası da yıkılacaktır. St. Benoit Okulu'nun yola isabet eden kısmından üç metre kesilecektir. Bu suretle yol düz bir hatla Necatibey Caddesi'ne ulaşacaktır." (Göncüoğlu, 2003, s. 19).

Christos Kilisesi ile ilgili olarak, Patrikhane'nin kiliseyi yıktırmak istememesi ve kilise mütevelli heyetinin, kilise içindeki dini eşyaları tahliye etmeyeceğini bildirmesi üzerine, belediye görevlileri, kilisede bulunan eşyaların tespitini yapmıştır. Bununla ilgili 12 Mayıs 1958 günlü Yeni Sabah gazetesinde çıkan yazı şöyledir:

"Kilise gerçekten imar planı dışında kalmakla beraber, tarihi ve estetik hiçbir değeri olmayan kiliseden bir işaret bırakılarak bu suretle menfur düşüncelerin tahakkukuna imkan aranmaktadır. Bundan böyle şehrimize gelecek turistlere "işte burada bizim bir kilisemiz vardı, yıktılar" demeyi düşünen Patrikhane, menhus ve menfil düşüncelerinden kurtulamamaktadır. Semt sakinleri kiliseden kalan son parçanın da yıktırılmasını ve meselenin böylece kapanmasını arzu etmektedirler." (Doğusan, 2004, s. 106).

Surp Krikor Lusavoriç Ermeni Kilisesi, bitişiğindeki Getronagan Ermeni Lisesi ile birlikte 15 Mart 1958 tarihli bir kararla istimlâka uğramıştır (Baytar, 2005, s. 13). Dönemin Vakıf yönetim kurulu çeşitli girişimlerde bulunmuşsa da tarihi anıt

niteliğindeki kilisenin istimlâki önlenememiştir. Kilisenin yıkımını durdurma yönündeki girişimler günün basınında da yer almıştır (Baytar, 2005, s. 40).

Jamanak Ermeni Gazetesinde, Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi'nin yıkıma hazırlık için değerli eşyalarının başka yere taşındığı belirtilmektedir. Kemeraltı'nın sol tarafında bulunan bütün binaların istimlâke uğramış olduğu da buradan okunabilmektedir. Gazetede yazı şöyledir:

“Amenapırgiç Şapeli'nin yıkılması kaçınılmaz olduğu için Lusararabed Peder Harutyun Halacyan gözetiminde şapelin kutsal kapları, resimleri ve eşyaları ve de kafesleri (bölmeleri), kapıları bozulmadan başka bir yere taşındı. Amenapırgiç'in vaftiz kurnasının dışında kalan mermerler de özenle yerlerinden çıkarılıp bir müddet için kilisenin içinde toplandılar. Galata Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi'ne kadarki Tophane Kemeraltı'nın sol tarafında uzanan bütün binaların tamamı istimlâka uğradılar. Dün de Amenapırgiç Şapeli'nin yıkımına başlandı. Bu istimlâk daha önce bilindiğinden Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi'nin duvarları için tedbir alınmış, bu nedenle de dünkü yıkımda kilisenin merkezi ve sol tarafındaki bölümler zarar görmemiştir.” (Baytar, 2005, s. 13).

Marmara Ermeni Gazetesinde Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi'nin yıkım sonrası, cadde üzerindeki büyük cephesiyle yeni bir görünüm alacağı ve Christos Rum Kilisesi'nin bütün çabalara rağmen yıkıldığı yazmaktadır.

1959 yılının başında trafiğe açılan (Yeni Sabah, 3 Ocak 1959) Kemeraltı Caddesi, aynı tarihlerde, büyük değişime uğrayan Tophane Meydanı'nda Necatibey Caddesi ile birleşmektedir.

Çalışma alanının sınırında bulunan Tophane Meydanı'nı düzenleme çalışmaları 1956 yılında başlamıştır. Bu meydanın açılması için, Kılıç Ali Paşa Camii karşısındaki yapı adası kaldırılmış, Tophane Sanat Enstitüsü'nün bulunduğu bina istimlâk edilmiştir. Böylece, aslında meydan özelliği taşımayan Necatibey Caddesi'nin Tophane bölümüne meydan özelliği kazandırılmaya çalışılmıştır. Tophane Meydanı düzenleme çalışmalarının bir parçası da burada bulunan cami ve sebillerin ortaya çıkarılmasıdır (Doğusan, 2004, s. 107).

1958'de İstanbul Neşriyat Müdürlüğü tarafından kaleme alınan İstanbul'un kitabı adlı imar çalışmalarını tanıtıcı eserde Tophane bölgesindeki camiler ile ilgili şöyle denmektedir:

“Çeşmenin sağ tarafına bir bakınız, burada biblo gibi bir cami (Nusretiye Camii) göreceksiniz. Eskiden bu caminin mevcudiyetinden kim haberdardı? Çünkü etrafı birçok eski binalarla kapatılmıştı. Ne caminin ahengi, ne mimarisi, ne minareleri fark edilmezdi! Halbuki ne güzel, ne şirin, ne gönüle gülen bir cami imiş burası!

Kılıç Ali Paşa Camii seneler senesi bir köşede ihmale uğramış, hele hamamı son devirlerinde birçok esrarkeşe, serserilere yatak olmuştu. Kılıç Ali Paşa Hamamı bir batakhane idi. Son zamanlarda bu hamam da mikroplardan temizlenmiş, İstanbul'un bu güzel semti Kılıç Ali Paşa'nın mukaddes hatırasına layık bir hale gelmiştir. Cami ise esaslı bir tamir görmüş, temizlenmiş ve Nusretiye Camii'nin bir tarafında pırıl pırıl parlamıştır. Eski tarih, ibadet, sanat ve sanayi bölgesi şimdi tam rengini almıştır.” (Doğusan, 2004, s. 107).

Yeni Sabah gazetesinden öğrenildiğine göre (1957) Tophane'de gerçekleştirilen imar çalışmaları kapsamında, Nusretiye Çeşmesi'nin yeri değiştirilmiştir. Bütün taşları numaralandırılarak sökülen çeşme (Yeni Sabah, 23 Nisan 1957) Maçka'ya taşınmış ve burada monte edilmiştir (Yeni Sabah, 29 Nisan 1957) (Doğusan, 2004, s. 107).

Marmara Sahili'nde inşa edilen Florya-Sirkeci Sahil Yolu gibi, Tophane Meydanı'ndan başlayan Kabataş'a kadar devam eden 30 metrelik Boğaz Sahil Yolu açılmıştır (Doğusan, 2004, s. 108). Sahil yolunun denizi görece bir şekilde yapılması planlanmıştır. Fakat aynı dönemde Salıpazarı'nda inşa edilmeye başlanan Liman İşletmeleri'ne ait antrepolar, deniz ile bağlantıyı kesmiştir. Bu yol üzerinde Fındıklı Camii, geriye çekilmesi düşünülen Kıbrıslı Fatih Türbesi ve Dolmabahçe Sarayı dışında kalan bütün binaların yıkılması kararlaştırılmıştır. Böylece alanın halkın yararlanabileceği, kenarları yeşil ağaçlıklı güzel bir gezi yeri haline getirilebileceği düşünülmüştür (Yeni Sabah, 13 Ocak 1957) (Doğusan, 2004, s. 108).

20. yüzyıl başı Goad haritalarında mütevazı bir sokak olarak görülen Kemeraltı Sokağı, Menderes dönemi imar çalışmalarıyla yaklaşık 30 metre genişliğinde bir cadde olmuştur.

Goad haritası ile günümüz İBB haritası karşılaştırılarak aşağıdaki çizim elde edilmiştir. Burada da istimlak çalışmaları ile Kemeraltı Sokağı'nın dört-beş katına kadar büyütüldüğü ve yapı adalarının küçültüldüğü açıkça görülmektedir (Şekil 2.11). Bu karşılaştırma üzerinde, daha önce sözü edilen Christos ve Surp Krikor Lusavoriç Kiliseleri ve Getronagan Ermeni Lisesi de dahil 51 adet yapının Kemeraltı Caddesi'nin açılması sırasında ortadan kaldırıldığı saptanmıştır.

Şekil 2.11 : Kemeraltı Caddesi sınırlarının, Goad haritası ile günümüz kıyaslaması.

3. KEMERALTI'NIN 20. YÜZYIL BAŞINDAN GÜNÜMÜZE GELİŞİMİ

3.1 Gelişimi İzlemek Üzere Yararlanılan Kaynaklar

Kemeraltı'nın geçmişten günümüze değişimini izlemek üzere haritalar başta olmak üzere birçok kaynaktan yararlanılmıştır. Bu bölümde yararlanılan haritalar hakkında bilgi verilip tez kapsamında hangi sınırlarda kullanıldığı kısaca anlatılacaktır. Bunlardan önce İstanbul'da nasıl bir ortamda ve hangi sebeplerle kartografik çalışmaların yapıldığı ve haritaların oluşmaya başladığı hakkında da bilgi verilecektir.

1900'lü yılların başında, İstanbul'a dair kartografik çalışmalar, topografyayı gerçek bir biçimde gösterme kaygısı taşımaktadır (Gürçağlar, 2005).

1877-1878 yılları arasındaki Osmanlı-Rus savaşı ve daha sonraki savaşlar haritacılık üretiminin hızlanmasına yol açmıştır. Bunun için yabancı uzmanlara çağrıda bulunulmuştur. Böylece 1896 yılında, Fransız subaylarının da yardımıyla, genelkurmayaya bağlı bir Jeodezi komisyonu oluşturulmuş ve 1909 yılında, zaman içinde bütün harita üretiminden sorumlu olacak uzman kuruluş olan "Harita Dairesi" kurulmuştur (Perouse ve diğ, 2007, s. viii).

İstanbul'da 1857 yılında kurulan VI. Daire'den beri belediyeler ve aynı şekilde valilikler, 1860-1870 yılları arasında Beyoğlu'ndaki kadaströ çalışmalarından da görüleceği gibi tatminkâr bir kartografinin çıkarılmasına gittikçe artan bir ilgi göstermişlerdir (Perouse ve diğ, 2007, s. viii).

Sigorta haritalarının oldukça detaylı olması ve topografyanın gerçekliğini gösterme kaygısı, özellikle ekonomik nedenlerden dolayı olmuştur. 1865 yılındaki Hocaapaşa yangınından ve 1870 yılındaki Büyük Beyoğlu yangınından sonra, yangın riski sorunu aciliyet kazanmış, bu da bir sigortacılık piyasasının ortaya çıkmasına yol açmıştır (Perouse ve diğ, 2007, s. viii). Yine yangınlar sebebiyle ahşap binalardan taş veya tuğla bina tipine geçilmiştir. İlk ve orta çağ şehirleri gibi gerek Bizans döneminde gerek Osmanlı döneminde dini ve resmi binaların dışında İstanbul evleri büyük oranda ahşap evlerdir. Ahşap yapılaşma yoğun olduğu için yangınların çok sık olduğu bilinmektedir (Ziyaoğlu, 1985, s. 203). Modernleşmenin hızlandığı 19. yüzyılda, özellikle 1870 Beyoğlu yangınından sonra, bu ahşap yapılaşma tekniği

yavaş yavaş terk edilirken bir yandan da yabancı sigorta şirketleri İstanbul'a şube açmaya başlamışlardır (Candemir ve Kavzoğlu, 2009).

Bu, yabancı sermayenin hakim olduğu sigortacılık sektörünün şekillendiği ve profesyonelleştiği dönemdir. Böylece 12 Temmuz 1900'de, 1869 yılında Londra'da kurulmuş olan "Fire Office's Committee"nin emirleriyle çalışmalarını yürüten sendika tarafından Osmanlı Hükümeti'nin de desteğiyle, "İstanbul'da faaliyette bulunan Yangın Sigorta Şirketleri Sendikası" kurulmuştur. Bu oluşumun ilk kararı 1 Ağustos 1900 itibariyle geçerli olacak sabit bir yangın tarifesi belirlenmesi olmuştur. Aynı dönemde Fasman adında bir kuruluş, yangın risklerini azaltmak amacıyla faaliyete geçmiştir. Charles Edouard Goad'un katkıları, Osmanlı İmparatorluğu'nun sigortacılık sektörü tarihinin bu döneminde kayda geçmiştir (Perouse ve diğ, 2007, s. viii).

Tez çerçevesinde öncelikle günümüze uyarlanarak revize edilmiş 2002 tarihli İBB haritalarından ve bununla kıyaslama yapılan Goad, Pervititch, Suat Nirven sigorta haritalarından, daha sonra ve bir belediye haritası olan d'Ostoya haritasından yararlanılmıştır. Bunların dışında Atatürk Kitaplığı nadir eserler bölümünde bulunan bir arazi değişimi haritası ile Alman Mavileri, Schneider-Nomidis ve Mamboury haritaları da belirli sınırlar dahilinde kullanılmıştır.

3.1.1 Goad haritası

1904-1906 yılları arasında Fransız inşaat mühendisi ve editör Charles Edouard Goad (1848-1910) tarafından çizilmiş İstanbul sigorta haritaları, 20. yüzyıl başı ile ilgili oldukça detaylı bilgiler içermektedir.

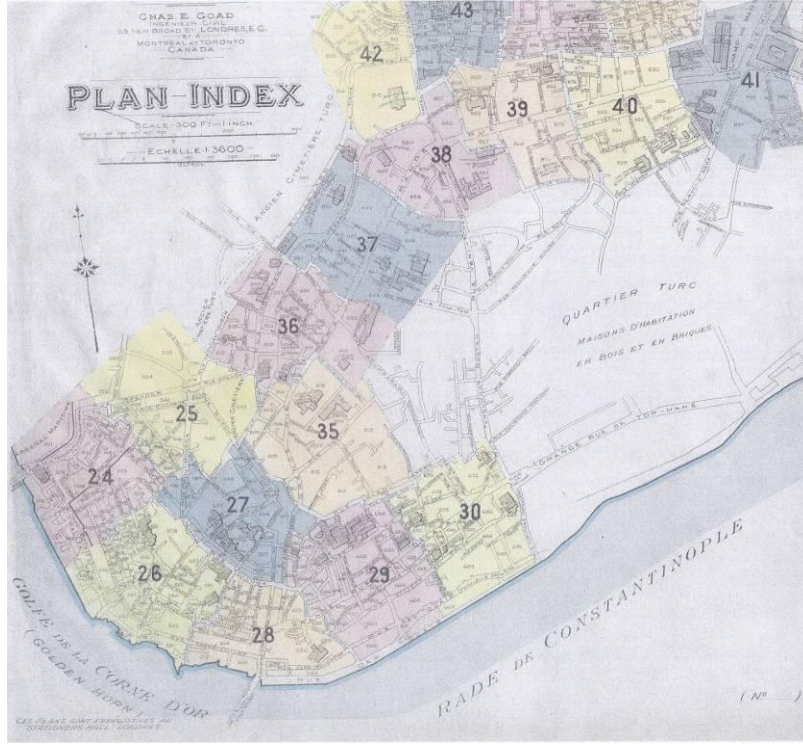
Goad'un üzerinde çalıştığı yangın sigortası planları, yangına karşı sigorta şirketlerine yönelik olarak kentsel bölgelerin kusursuz şemalarını oluşturacak şekilde hazırlanmıştır. Sokak ve yapı şemaları, sigortacıların yangın anında poliçelerde bahsedilen riski belirlemesine ve sorumluluğun kapsamını değerlendirmesine yardımcı olmuştur. Planlar, sokakların isminin ve büyüklüğünün yanı sıra adresleri, yangına karşı korunma tertibatını, malzemeleri, biçimi, yüksekliği, binaların yerleşimini ve güzergâhlarını, kapı ve pencere açıklıklarının düzenini, hangi tip materyallerin depolandığını ve sanayi alanlarında yüksek risk taşıyan çalışma bölgelerini belirtmektedir (Perouse ve diğ, 2007, s. ix).

Charles Edouard Goad, harita çizimi işine, 1875 yılında Kanada'nın Québec eyaletinin Lévis şehrinin planı ile başlamış, izleyen 10 yıl içinde, Goad tarafından hazırlanan, Kanada şehirlerinin topografik rölövelerinin sayısı 15'ten 340'a

yükselmiştir. Ülkenin her tarafında bürolar açan Goad 1885 yılında Londra'ya gitmiş ve orada bir şube açmış, iki yıldan kısa bir sürede, İngiltere'nin 12, İskoçya'nın iki, İrlanda'nın da bir şehrine ait ciltlerce plan üretilmiştir. Bunlardan başka, 1895'ten 1908'e Goad, Şili, Danimarka, Mısır, Fransa, Meksika, Mozambik, Güney Afrika, Venezuela'dan Antiller'e ve Osmanlı'ya, geniş bir coğrafyanın planlarını hazırlamıştır. Goad, vefat ettiği 1910 yılına kadar asistanlarıyla birlikte Kanada'nın toplam 1300 pafta planlarını hazırlamış, atlaslar ve değişik çeşitlerde haritaların yanı sıra çeşitli mühendislik işleri yapmıştır. Ölümünden sonra oğulları James Lawrence, Victor Albert Edward ve Charles Ernest, 1917 yılına kadar yangın sigortası planlarını üretmeye devam etmiştir. Şirketin sosyal merkezi haline gelen Londra şubesi, günümüzde Charles E. Goad Limited ismiyle varlığını sürdürmektedir (Perouse ve diğ., 2007, s. ix, x).

Goad'un şirketi, tekniğini ve uyguladığı protokolleri, çok farklı ülkelerde neredeyse aynı şekilde kullanmıştır. Ölçekler, göstergeler ve tasvir tarzındaki benzerliklerle yangın sigortası planlarını neredeyse bütün dünyada standartlaşan bir tutumla üretmiştir (Perouse ve ark., 2007, s. x).

Goad'un Türk yangın sigorta haritaları üç ciltte toplanmıştır. Eylül 1904'te tamamlanan birinci cilt "Stamboul", anahtar paftayla birlikte 20 pafta; aralık 1905'te tamamlanan ikinci cilt "Pera et Galata" anahtar paftayla birlikte 19 pafta; nisan 1905'te tamamlanan üçüncü cilt "Kadıkeui", anahtar paftayla birlikte 15 pafta içermektedir. Anahtar paftalar 1/3600 ölçeğinde hazırlanmıştır. Birinci ve ikinci ciltteki bütün paftalar 1/600 ölçeğinde hazırlanmış, üçüncü cildin 59, 60, 61, 62, 63 ve 64 numaralı paftaları 1/1200 ölçeğinde, kalanlar ise 1/600 ölçeğinde hazırlanmıştır. Goad haritaları İstanbul için hazırlanan haritalar içerisinde en ayrıntılı olan ilk haritadır (Perouse ve diğ., 2007). Tez kapsamında, Aşağıdaki anahtar paftada da görülen Galata ve Pera cildine ait 29 ve 30 numaralı haritalardan faydalanılmıştır (Şekil 3.1). Bu iki pafta dijital ortamda birleştirilerek çalışma alanının tam haritası çıkartılmıştır (Şekil F.10).

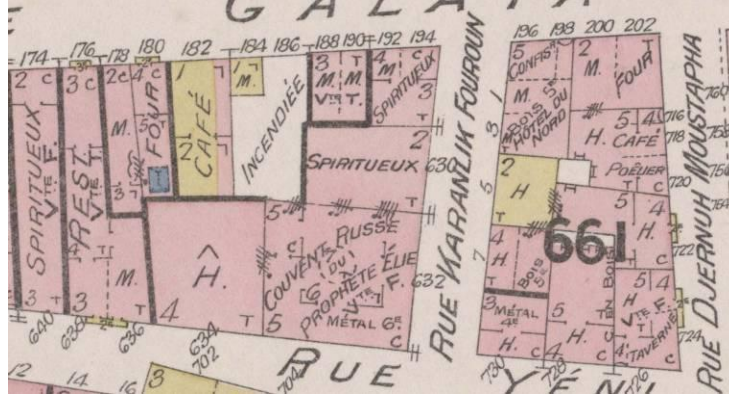

Şekil 3.1 : Goad haritalarının Galata ve Pera bölgesine ait anahtar paftası (Dağdelen, 2007).

Goad haritalarının “Stamboul” cildinde, Türk mahallelerinin yoğunlukta olduğu yerlerin detaylı tanımlanmadığı, daha çok sigorta yaptıran batıların, gayrimüslimlerin yoğun olduğu kıyı şeritlerinin detaylı hazırlandığı dikkati çekmektedir (Perouse ve diğ, 2007, s. x). Tez kapsamındaki çalışma alanının 20. yüzyıl başında daha çok gayrimüslimlerden ve sahil kesimindeki iş yerlerinden oluştuğu göz önüne alındığında bu bölgedeki Goad haritasının oldukça detaylı olması yapılan çalışma için bir avantaj olmuştur.

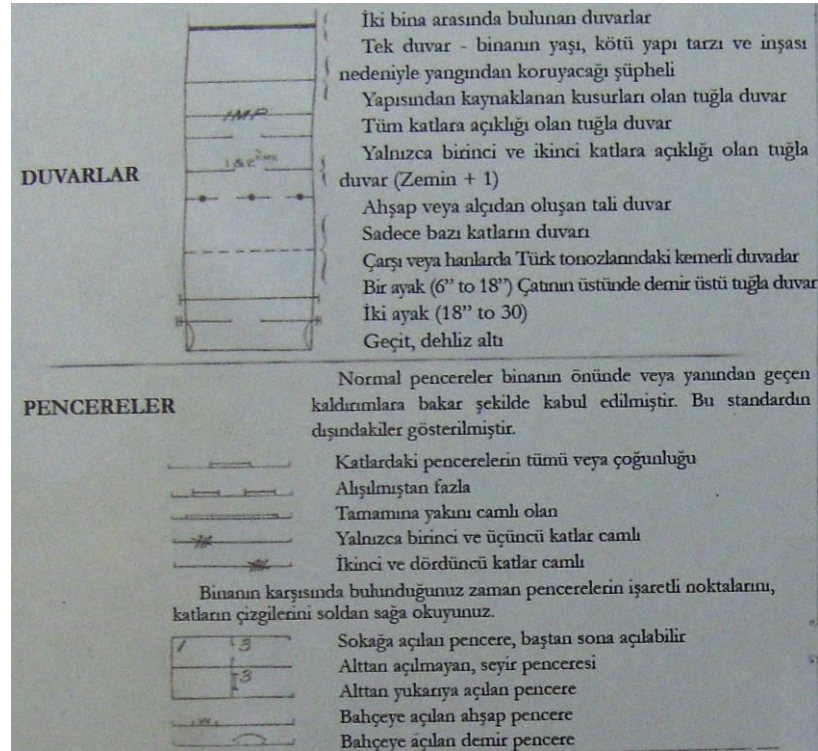
Bu çok detaylı Goad haritasına bakıldığında öncelikle farklı renkler dikkati çekmektedir. Bunlar yapım cinsi bakımından ayrılmış binaların sınıflandırmasıdır. Kârgir (lejantta tuğla veya taş binalar olarak görülmektedir) binalar pembe, ahşap binalar sarı renktedir. Haritada mavi olarak görülen kısımlar bir veya iki katlı binaların aydınlıkları iken daha koyu mavi, hatta mor olanlar üç ve daha yüksek katlı binaların aydınlıklarıdır (Şekil 3.2).

Goad haritasında bazı binaların arasındaki duvarları ifade eden çizgilerin koyu siyah olarak, vurgulandığı, bazılarında ise normal kalınlıkta ve renkte olduğu dikkati çekmektedir. Kalın duvarlar, yangına karşı koruması yüksek duvarlarken diğerleri “binanın yaşı, kötü yapı tarzı ve inşası nedeniyle yangından koruyacağı şüpheli duvar” olarak ifade edilmiştir.

Şekil 3.2 : Goad haritasının bir kısmından detay (Dağdelen, 2007).

Goad haritasının bir yangın sigorta haritası olması sebebiyle duvarlar ve pencereler oldukça detaylı incelenmiş ve ikisi için de ayrı ayrı 10'ar farklı çeşit belirlenmiştir (Şekil 3.3) fakat tez kapsamında yapılan değerlendirmelerde pencere ve duvarların bu detaylarından yararlanılmamıştır.

Şekil 3.3 : Goad haritası lejandında pencereler (Dağdelen, 2007).

Çalışma alanının 20. yüzyıl başından günümüze gelişimini izlerken en çok yararlanılan veri, bina fonksiyonları olmuştur. Buna dayanarak günümüz ile kıyaslama yapıp grafikler çıkarılmıştır. Binaların üzerinde yazan fonksiyonların zemin kata ait olduğu düşünülmektedir. Öyle ki, bazı binaların fonksiyon isimleri verilirken, zemin katın yanında üst katınkiler de ifade edilmiştir. Fakat bunlar zemin kat analizine dahil edilmemiş, ek bilgi olarak yeri geçen yerlerde belirtilmiştir. Goad haritasında Fransızca fonksiyon isimleri çoğu durumda tamamen yazılırken

bazılarında kısaltmalar kullanılmıştır (Şekil 3.2). Bu kısaltmalardan en sık rastlananlar M. ve H.'dir. Haritanın lejantındaki “Maison ou H. : konut, ev” açıklamasından yola çıkılarak H. ve M. harfleri ilk başta konut olarak yorumlanmış, ancak harita incelendikçe “M.” harfinin “Magasin” anlamındaki “dükkân”ı ifade ettiği anlaşılmıştır. Özellikle Fransız Geçidi'nin ve Getronagan Lisesi'nin zemin katında, ya da bazı otellerin girişinde görülen M. harfleri, buralarda konut bulunmasının olanaksız olduğunu düşündürmüştür. Ayrıca bu mekânlar konut olamayacak kadar küçüktür. Bazı ticari birimlerin fonksiyonları yazarken bazılarının yalnızca “M.” kısaltmasıyla “dükkân” olarak bırakılmasının sebebi bilinmemekle birlikte bunların boş dükkânlar olduğu düşünülmektedir.

Goad haritasında binaların üzerinde kat sayıları ve çatı örtüsü kaplama malzemesi de yazılmıştır. Lejantta beş adet kaplama malzemesi ifade edilmişken, çalışma alanı içerisinde yalnız üçüne rastlanmıştır. Bunlar kiremit (T.), teras çatı olarak yorumlanan çimento veya beton (C.) ve metal çatıdır (I.). Diğer malzemeler ise “keçe ve çakıldan oluşan bir karışım veya zift” (P.) ve arduvazdır (O.).

Goad haritasında binaların üzerinde VteT, VteF ve VF kısaltmalarına çok sık rastlanmaktadır. Bunlardan Voûte Française'in kısaltması olan VteF volta döşemeyi; Voûte Turque'ün kısaltması olan VteT beşik tonozu, VF ise demir kepengi ifade etmektedir. Bu veriler, 20. yüzyıl başı binalarını günümüzde görülen binalar ile kıyaslamak açısından oldukça faydalı olmuştur.

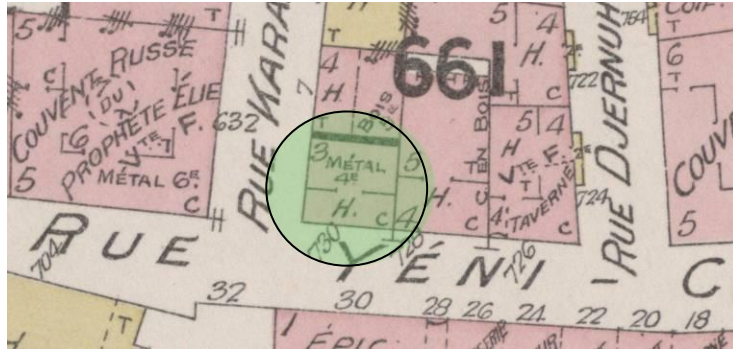
Tez kapsamında, Goad haritasındaki veriler ile günümüzde aynı özellikleri taşıyan ve 20. yüzyıl başından günümüze geldiği düşünülen binalar saptanmaya çalışılmıştır. Bu süreçte bazı cumbalı binaların cumbasının çizildiği, bazılarının çizilmediği dikkati çekmiştir. Dikkatli incelendiğinde haritanın yangın sigortası haritası olması sebebiyle, risk oluşturan öğelere öncelik verildiği ve yalnızca ahşap cumbaların çizildiği düşünülmüştür. Çalışma alanı içerisinde bulunmasa da yakınında görülen, yine yangın için oldukça riskli olan “istiflenmiş veya yığılmış hatıl, kereste, ahşap”ların kesikli ve noktalı çizgiyle taranarak hemen fark edilecek bir lejantta ifade edilmesi de bir sigorta haritası için olağandır.

Goad haritasında ve 1911 basım tarihli bir kartpostalda görülen bir binanın (85 ada 3 parseldeki bina) bugün de ayakta olduğu düşünülmektedir. Bu durum, bir binanın fotoğrafı ile Goad haritasının lejantını kıyaslama imkânı sağlamıştır. Goad haritasında önü teras çatılı ve arkasında “metal” yazılı olan bu binanın metal kısımlarının, teras üzerinde derme çatma inşa edilmiş ve üzeri metal ile kapatılan

küçük mekânlar olduğu anlaşılmaktadır (Şekil 3.4). Binanın mevcut kârgir cumbasının da Goad haritasında çizilmediği fark edilmiştir.

Şekil 3.4 : Goad haritasında üzerinde “metal” yazan binanın 1911 basım tarihli kartpostalı.

Şekil 3.5 : 1911 basım tarihli kartpostaldeki binanın Goad haritasındaki konumu.

Haritada binaların önünde, sokak üzerinde bazı sayılar yazmaktadır. Bu sayılardan sokağa paralel olanlar sokak numaraları iken diğerleri kapı numarası bilinmediği için Charles Edouard Goad tarafından rastgele verilmiş sayılardır ve bunlar kapı numaraları ile karışmaması için 500’den yükselerek devam etmektedir. Ayrıca adaların üzerinde büyük olarak ada numaraları da görülmektedir.

Binaların dışında sokakların isimleri de dikkat çekicidir. Goad haritalarının hazırlandığı dönemde, Arap alfabesi kullanıldığından bu haritalardaki sokak isimlerinin Latin alfabesi ile okunuşlarının verilmesi Osmanlı’daki ilk Latin alfabesi uygulamalarından birisini oluşturmuştur (Cantemir, 2007, s. x1). Sokak isimlerinin geçirdiği değişiklikler, incelenen haritalar kıyaslanarak “3.3 Kaynaklar Işığında 20. Yüzyıl Başından Günümüze Kemeraltı” bölümünde anlatılacaktır.

Çalışma alanına ait Goad haritasının ölçeğinin 1/600 olduğu haritanın sol alt köşesinde yazmaktadır. Ayrıca burada metre cinsinden ve feet cinsinden olmak üzere iki adet çizgi ölçek görülmektedir. Feet cinsinden ifadelerle haritada genellikle sokak ve cadde genişlikleri ifade edilmiştir. Sokak ve caddeler üzerindeki mavi boyalı yuvarlakların yangın musluğu olduğu lejantta belirtilmiştir.

3.1.2 Pervititch haritası

Pervititch haritası, İstanbul yangın tarihinin en hareketli döneminde alınmaya başlanan ve masrafları özel sigorta şirketleri tarafından karşılanan, resmi nirengi ağına bağlı kadastral parsel düzeyinde yangın risklerini gösteren bir sigorta haritasıdır. Türkiye’de pek az kentte benzeri bulunan bu haritayı türünün yegâne örneği şeklinde ele almak yerine 1914 yılında yeni baskıları yapılan Goad haritasının geliştirilmiş bir versiyonu olarak düşünmek yerinde olacaktır (Güvenç, 1999, s. 12).

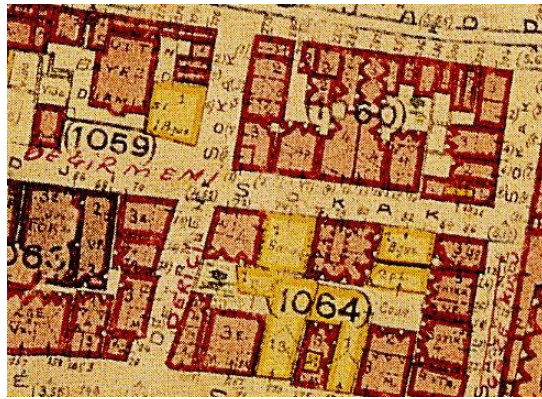
Pervititch haritasının ayrıntı düzeyi, Goad haritasınıkinden daha yüksektir fakat üst ölçeklerde bu detay görülmemektedir. Beşiktaş, Beyazıt, Beyoğlu, Taksim, Eminönü, Fatih, Kadıköy, Şişli, Üsküdar bölgelerine ilişkin Pervititch haritaları mevcuttur. Yapı yoğunluğu düşük Üsküdar-Kadıköy bölgesi için 1/25000 ve 1/4000 ölçeklerinde iki kademeli, Beyoğlu, Beşiktaş, Ortaköy bölgeleri ve Avrupa yakası için ise 1/5000, 1/4000, 1/2400, 1/2000 ölçekli pafta anahtarları ve sokak dizinleri mevcuttur (Güvenç, 1999, s. 14). Anahtar paftalar haricindeki haritaların büyük bir çoğunluğu 1/500 ölçekli olmakla birlikte 1/600 ve 1/1000 ölçekli haritalar da bulunmaktadır.

Tez kapsamında ocak 1927 tarihli 1/1000 ölçekli 34 numaralı pafta (Şekil F.1) ile aralık 1928 tarihli, 1/500 ölçekli 37 numaralı pafta (Şekil F.2) kullanılmıştır. Bunlar çalışma alanının tamamını kapsamamaktadır. Eksik paftalar Jacques Pervititch’in bıraktığı yerden haritaları çizmeye devam eden Suat Nirven tarafından tamamlanmıştır. Çalışma alanı içerisinde yararlanılan iki paftadan 1/1000 ölçekli olanı, üzerindeki yazılar çok küçük olduğu için net okunamamıştır. Bu haritadan kat adedi, yapım türü ve varsa fonksiyonu konusunda yararlanılmıştır. 1/500 ölçekli harita daha kapsamlı ve okunaklıdır fakat çalışma alanının çok küçük bir kısmını (Kemeraltı Caddesi’nin imar faaliyetleri ile yıkılmış kısmı) içine almaktadır. Bu sebeple tez kapsamında Goad haritasından kapsamlı olarak yararlanılırken Pervititch haritasından sınırlı ölçüde yararlanılabilmektedir.

Anahtar paftada 34, 40 ve 41 numaralı paftaların çalışma alanı içerisinde olduğu saptanmıştır. 37 numaralı pafta Kemeraltı Caddesi’nin kuzeybatısındaki Bereketzade

mahallesine ait olsa da harita geniş tutulmuş ve bu sayede çalışma alanının bir kısmı görülebilmıştır (Şekil F.2). Fakat esas alanın bulunduğu 40 ve 41 numaralı paftaları Suat Nirven tamamlamıştır (Şekil F.3). Pervititch haritası çok küçük ve birbirinden uzak alanlar gösterdiği için, Goad haritasında yapıldığı gibi birleştirme yapılamamıştır.

Pervititch haritası lejantında da yapım tekniği renklere göre ayrılmıştır. Sarı renkler ahşap yapıları; pembe renkler yığma yapıları; sarı fakat konturu pembe renkler dış duvarları yığma, iç döşemesi ahşap karma yapıları; mor renkler endüstriyel anlamda riskli, masif binaları, mavi renkler, çeşme, sarnıç gibi su barındıran yapıları, yeşil renkler ise ağaç, bahçe, tarla gibi yeşil alanları ifade etmektedir (Şekil 3.6).

Şekil 3.6 : Pervititch haritasından bir detay.

Pervititch haritasında, binaların üzerinde kat sayısının yazmasının haricinde, kat yükseklikleri ile ilgili de bilgi verilmektedir. “GE” 4 m.’yi geçen kat yüksekliğini, “ET” 3-4 m. arası, “pE” 2-3 m. arası, “½ ET” 2 m.’den az kat yüksekliğini ifade etmektedir. Goad haritasındakine benzer şekilde Pervititch haritasında da VT beşik tonozu, VF volta döşemeyi göstermektedir.

Pervititch haritasında çatı kaplaması için ayrılmış lejant Goad haritasına göre daha zengindir. Kiremit, Marsilya kiremidi (TF) ve yerli kiremit (T) olmak üzere iki şekilde gösterilmiş, “ERT” Eternit, “TO” Oluklu sac, “ZC” Çinko, “Pb” Kurşun, “PG” Katranlı kağıt olmak üzere lejantta ayrı ayrı işaretlenmiştir. Binaların çatı eğimleri noktalı çizgilerle belirtilmiş, çatı penceresi olan binaların pencere kısmı boyanmamıştır.

Bunların dışında binaların fonksiyonlarını ifade eden bazı Fransızca kelimelerin kısaltmaları da dikkati çekmektedir. Duvarlar ve pencereler hakkında da oldukça detaylı açıklamalar vardır ancak bu bilgiler tez kapsamında kullanılmadığı için burada değinilmeyecektir. Goad haritasındaki gibi binaların kapı numaraları, binaya

paralel bir şekilde sokak üzerine yazılmıştır. Fakat burada Goad haritasındaki gibi Jacques Pervititch tarafından ilave edilmiş sayılar yoktur. Sokak isimleri, Goad haritasındaki gibi Latin harfleriyle yazılmıştır.

3.1.3 Suat Nirven haritası

Güzel Sanatlar Akademisi 1932 yılı mezunu, mimar Suat Nirven (www.mimarlikmuzesi.org), Pervititch haritaları sonrasında 1946-1950 yılları arasında Beyoğlu, Galata ve Karaköy'ün 1/500 ölçekli 20 adet renkli paftasını içeren haritasını yapmıştır. Bunu 1950 sonrasında M. Bülent Tuvalo'nun 1/500 ölçekli aynı nitelikteki haritaları izlemiştir (Candemir ve Kavzoğlu, 2009). 1948-1949 yıllarında tez kapsamında kullanılan 40 ve 41 numaralı paftaları 1/500 ölçekli olarak çizmiştir. Suat Nirven haritasındaki paftalar iki numara ardı ardına verilerek ifade edilmiştir. Örneğin çalışma alanı içerisindeki Suat Nirven haritaları 34-40 numaralı ve 40-41 numaralı iki paftadan oluşmaktadır. Bu paftalar birbirine eklenerek tek pafta elde edilmeye çalışılmıştır fakat tamamen örtüşmeyen bina ve sokak genişlikleri sebebiyle çakıştırılmamış, ayrı ayrı incelenmiştir (Şekil F.3, Şekil F.4).

Suat Nirven haritalarının lejantı, Pervititch haritalarının lejantı kadar detaylı değildir. Sadece yapım tekniği, kat sayısı, bina numarası ve çok nadir olarak bazı büyük binaların fonksiyonu belirtilmiştir (Şekil 3.7). Lejantta mor renk, tam kârgir binaları; turuncu renk, adi kârgir binaları; sarı renk, ahşap binaları; sarı-turuncu olmak üzere iki renk, muhtelif binaları; gri çizgili lejant, oluklu sac kaplamalı binaları, kahverengi noktalı lejant, arsaları; yeşil renk bahçeleri, mavi renk camekân veya çeşmeleri ifade etmektedir.

Şekil 3.7 : Suat Nirven haritasından bir detay.

Kat sayılarını gösterirken Suat Nirven tek katlı binaları ZK (zemin kat) olarak ifade etmiştir, dolayısıyla her bina için Goad ve Pervititch haritalarından farklı olarak kat

sayısı bir kat az olarak yazılmıştır. Tez çalışmasında Suat Nirven haritalarının verileri kullanılırken bu durum dikkate alınmıştır.

3.1.4 D'Ostoya haritası

24 Kasım 1858 tarihli Journal de Constantinople gazetesinde VI. Daire Belediyesi tarafından yapılmış ve satışa sunulmuş bir kadastral plan ilanı yer almaktadır. Bu plan, Beyoğlu Bölgesi'nin ilk kadastral planı olarak bilinen VI. Daire Belediyesi tarafından 1861-1876 tarihleri arasında yapılmış kadastral planlardan daha önceki döneme ait olması sebebiyle ilgi uyandıran önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır (Öncel ve Kafescioğlu, 2005, s. 18, 19). Tez kapsamında incelenen 20. yüzyıl başından daha öncesine ait olmakla birlikte, gelişmeyi izlerken d'Ostoya haritasından da yararlanılmıştır.

VI. Daire Belediyesi'nin kadastral çalışmalarının ilk aşamasını oluşturan bu plan, kurumun bünyesinde bulunan Teknik Büro tarafından, Belediye Baş Mühendisi G. d'Ostoya yönetiminde, teknik eleman G. Cociffi tarafından 1858-1860 tarihleri arasında çizilmiştir. Bu plan, Beyoğlu'nun VI. Daire Belediyesi tarafından yapılan kentsel ölçekteki proje ve düzenlemelerden önceki durumunu günümüze ileten ve Belediye'nin kuruluşunun ilk aşamasında bütün hizmet bölgesini kapsayan bir haritadır. Harita içerisinde binaların yapı malzemeleri belirtilmiş, kamu yapıları, yabancı ülke konsoloslukları ve taşınmazlar ifade edilmiş, sokak isimleri, çizim üzerinde rakamlarla kodlanarak haritanın sağ ve sol üst köşelerine Galata ve Pera olarak ikiye ayrılarak yazılmıştır. Binaların numaralandırılmasına da başlanmış olmasından dolayı (6 Ekim 1858 tarihli Journal de Constantinople gazetesinde Beyoğlu bölgesinde evlerin numaralandırma çalışmalarına kısa zaman içinde başlanacağı haber verilmektedir) bu konuda bazı bilgileri de bulduran ilk haritadır (Öncel, Kafescioğlu, 2005, s. 18, 19). Eş yükselti eğrilerini de içeren "Plan Général de Galata, Péra, Pancalti" haritası 70x200 cm. boyutunda (Öncel ve Kafescioğlu, 2005, s. 18, 19), Galata'dan Taksim'e ve Elmadağ'a (Pancalti) doğru uzanan bölgenin, diğer bir deyişle Galata ve Beyoğlu bölgelerinin tümünü içeren bütünlüktedir (http://www.obarsiv.com/guncel_nur_akin.html). 1/2000 ölçekli olan ve çizgi ölçek de içeren d'Ostoya haritası, 1870 büyük Beyoğlu yangınından önce çizilmiş olması nedeniyle bu dönemi belgelemesi açısından önem taşımaktadır. Bu çok büyük harita, çalışma alanı kapsamında kesilmiş ve lejantla birlikte yeni bir pafta hazırlanmıştır. Üzerinde sokak isimleri yerine numara bulunan haritanın ilgili yerlerine sokak isimleri, listeden okunarak yazılmıştır (Şekil F.11).

Haritadaki tek lejant, binaların yapım sistemlerinin ifade edildiği renklerin açıklandığı lejanttır. Buna göre; pembe, kârgir yapıları; kahverengi, ahşap yapıları; bej rengi, boş parselleri gösterirken pembe üzerine 45 derecelik çizgilerden oluşan lejant, kamusal yapıları göstermektedir. Mavi, suyu; yeşil, bahçe ve mezarlıkları ifade etmektedir (Şekil F.11).

Çalışma alanı içerisinde d'Ostoya haritası incelendiğinde, günümüzdeki sınırlardan oldukça farklı bir bölge görülmektedir. Öncelikle Boğaziçi kısmında rıhtım doldurulmadan önceki kent dokusu hakkında bilgi edinilmektedir. Haritada surlar da mevcut olup yıkılmadan önceki organik sokak dokusu, çıkmaz sokaklar, sur kapıları görülebilmektedir.

3.1.5 Diğer haritalar

Yukarıda anlatılan haritaların haricinde Beyoğlu Belediyesi'nden alınan 2002 tarihli İBB haritaları ve UYGAR'dan alınan dijital haritalar revize edilerek kullanılmıştır. Ayrıca "1.2 Tezin Yöntemi" bölümünde detaylı bir şekilde anlatıldığı gibi KTVKK Tescil haritası da güncellenerek kullanılmıştır.

Yapılan araştırmalar çerçevesinde Atatürk Kitaplığı'ndan 1/1000 ölçekli, üzerinde "Galata Rıhtımı üzerinde Belediye ile Devlet limanları işletme umum Müdürlüğüne ait yerlerin mübadeleleri hakkında" yazılı bir harita bulunmuştur (Şekil F.12). Bu harita, üzerinde Osmanlıca yazılar yazan bir haritadır ve 1941 tarihinde üzeri işlenmiş, Türkçe yazılar yazılmış ve mübadele için altlık olarak kullanılmıştır. Büyük ölçekli kilise, postane gibi yapılardan başka yapı belirtilmeyen, sadece sokak ve mahalle isimleri yazılı olan harita Osmanlıca'dan Türkçe'ye çevrilmiş ve sonrasında bazı spesifik verilerine dayanarak (sokak isimleri, barındırdığı yapılar, Lloyd Pasajı, Medrese Sokağı gibi diğer haritalarda bulunmayan yazılar) bu haritanın aslında 1913-1914 yıllarında çizilen Alman Mavileri olduğu saptanmıştır. Bunun üzerine Alman Mavileri ile ilgili daha detaylı araştırma yapılarak bu haritaların, bir dönem Osmanlıca olarak da basıldığı ve hatta 1925 yılında Harita ve Kadastro Genel Müdürlüğü'nün kurulmasıyla İstanbul'un kadastral haritaları yapılmaya başlandığında "Alman Mavileri"nin altlık olarak kullanıldığı (Dağdelen, 2006, s. 4) öğrenilmiştir. Alman Mavileri ile ilgili ayrıntılı bilgi bu bölümün sonunda verilecektir.

1941 tarihinde mübadele yerleri harita üzerinde ifade edilmiş, bununla ilgili bir de lejant hazırlanmıştır. Lejantta, belediyeden alınan saha, belediyeye verilen saha, muhafazaya terk edilen saha olmak üzere üç başlık vardır. Toplamda beş alan, sahip

değiştirmiştir. Bunlardan çalışma alanı içerisinde olan kısım, Boğaziçi sahilindeki bugün Karaköy Yolcu Salonu, Çinili Rıhtım Han ve Merkez Rıhtım Han'ın önündeki, beş numara ile ifade edilmiş 2495 m²'lik alandır (Şekil F.12).

Belediyeden alınan beş numaralı bölgenin sağ kolunda Osmanlıca yazı ile “Eski Şarap İskelesi” yazması, bugün mevcut olmayan ve sokağa ismini vermiş bir Şarap İskelesi bulunduğunu düşündürmektedir.

Üç numara ile gösterilen 2032 m²'lik alan belediyeye verilmiş, bunun yanındaki siyah tarama ile gösterilen alan ise, belediyeden alınmıştır. 1948 yılında iki katlı kârgir bir binanın olduğu görülen (Suat Nirven haritasında) bu taralı alan, günümüzde yanındaki üç numaralı parsel ile birleşmiştir ve burada bugün Karaköy katlı otoparkı vardır.

Belediyeye verilen iki numaralı saha ise günümüzde açık otopark olarak kullanılan bir alandır. 1948 yılında da buranın küçük bir meydan olduğu görülürken, Osmanlıca yazılı harita üzerinde, iki numaralı alanın batısında bir sokak bordürü dikkati çekmektedir. Yani 538 m²'lik iki numaralı alanın bir yapı olduğu, daha sonradan yapının yıkılarak meydan oluşturulduğu düşünülmektedir.

Dört numaralı alan, belediyeye verilen 102,75 m²'lik bir alandır ve günümüzde bu alanın yanındaki sokak mevcut değildir. Burada Lloyd Han bulunmaktadır. Dolayısıyla bu bölgedeki doku değişmiştir ve bu sınırlarda bir bina mevcut değildir.

Belediyeye verilen bir diğer alan da Karaköy köprüsünün Rıhtım Caddesi ile birleştiği noktadaki sahil kesimidir. Bir numaralı bu çok küçük alan, 157 m²'dir. Günümüzde burası boş alandır.

1913-1914 yıllarında I. Dünya Savaşı öncesi çizilmiş, 1/1000 ve 1/500 ölçekli Alman Mavileri'nde mahalle veya semt adları, sokak ve cadde, yapı adaları, bazı önemli yapılar gösterilmiş, birkaç istisna dışında hamamlar ve konutlar çizilmemiştir (Dağdelen, 2006, s. 3). Parsel bazında detaylı bilgiler olmayan bu haritalarda yazılar, Türkçe isimlerin Fransızca telaffuz ediliş şekliyle, Latin harfleriyle yazılmıştır (Şekil F.5).

Çalışma alanına ait 1/1000 ölçekli haritadan tez kapsamında yapı bazında değil sokak bazında yararlanılmıştır. Haritanın üzerinde, Eski Şarap İskelesi civarında “Kemankeş Kara Mustafa Paşa” yazmaktadır. Bugün kısaca Kemankeş Mahallesi olan bölgenin 1913-14 yıllarında bu isimle anıldığı düşünülmektedir. Aynı yazı stili ile Sultan II. Bayezid Camii'ne yakın alanda “Sultan Bayezid” yazmaktadır. Bu

bölgenin de, 1913-1914 yıllarında Sultan Bayezid Mahallesi olduğu tahmin edilmektedir.

İstanbul'un kent planlamasına temel oluşturacak harita alımı için ilk adım İstanbul Şehremaneti'nce, Halil Edhem Eldem'in şehreminliği döneminde (20 Temmuz 1909-6 Ocak 1910) atılmıştır. Bu haritaların oluşturulması için gereken "Nirengi sistemi kurma işi" Fransız Topoğrafya Cemiyeti'ne ihale edilmiştir. Fransız plancılar Galata Kulesi merkezli bir nirengi sistemi kurarak ölçümlerini 1911 yılında tamamlamışlardır. Nirengiye dayanan harita alma işi 1913 yılında "Deutsch Syndikat für Staebaliche Arbeiten" firmasına ihale edilmiştir. Bu firmanın ölçümlerinden elde edilen bilgiler Almanya'ya gönderilerek çizimleri Almanya'da gerçekleştirilmiştir (Dağdelen, 2006, s. 3). Haritalar Türkiye'ye geldikten sonra Osmanlıca kopyaları yapılmaya başlanmış, bu durum 1926 yılına kadar devam etmiştir (Dağdelen, 2006, s. 4).

Tez çerçevesinde yararlanılan diğer haritalar şunlardır: 1891 yılında Mühendis Godeffroy tarafından çizilmiş, 1/4000 ölçekli Galata Planı'nda Galata bölgesikuzeyde Azapkapı'dan başlayıp güneyde çalışma alanını da içine alarak Tophane'de bitmektedir (M-Wiener, 2003, s. 121).

Haritanın küçük bir kısmını oluşturan çalışma alanı içerisinde, yalnızca önemli yapıların yerleri belirtilmiş, ismi olmaksızın fonksiyonunun ne olduğu yazılmıştır. Örneğin Kılıç Ali Paşa Camii'nin kuzeydoğusunda Tophane silah fabrikasının varlığı buradan tespit edilmiştir. Ayrıca sokakların 1891 yılındaki dokusu da haritadan öğrenilmektedir.

Ernest Mamboury'nin, Marie de Launay'in 1864 tarihli Galata surları haritasından ve diğer belgelerden yararlanarak 1951 yılında çizdiği "1303-1453 Galata Haritası"nda dış surlar, bölgeyi beş mahalleye ayıran iç surlar ve kapıların adları ve yerleri görülmektedir (http://www.obarsiv.com/guncel_nur_akin.html). Altında verilmiş çizgi ölçeğe göre yaklaşık 1/5000 ölçekli olan Mamboury haritası kullanılarak tez kapsamında Galata Surları işaretlenmiş, çalışma alanının surlara göre konumu belirtilmiştir. Ayrıca anıtsal yapıların ve sur kapılarının isimlerinden de kıyaslama yapmak için yararlanılmıştır (Şekil F.6).

1944 yılında Galata'nın Topografik-Arkeolojik planı, yazılı açıklamalarla A.M. Scheider ve M. IS. Nomidis tarafından çizilmiştir (Şekil F.7). Bir çizgi ölçeği bulunan bu harita Schneider-Nomidis haritası olarak ifade edilecektir. Haritada yeşil renk ile dini yapılar işaretlenmiştir. Bazı yapıların üzerinde isimleri yazarken, sur

duvarları, üzerindeki kitabeler, sur kapıları gibi önemli verilerin bulunduğu noktalara sayı verilmiş, açıklaması kitap içerisinde VII. sayfada yapılmıştır. Haritada sokak isimlerinin çok nadir yazıldığı, geniş cadde isimlerinin ön planda olduğu dikkati çekmektedir. Çalışma alanı içerisinde Schneider-Nomidis haritasında yalnızca Kemeraltı Caddesi, Necatibey Caddesi, Kömürcü Sokağı, Hurma Sokağı ve Şarap İskelesi'nin isimlerine rastlanmaktadır.

Schneider-Nomidis haritasında, çalışma alanı içerisindeki surlar üzerinde birçok kitabenin varlığı dikkati çekmektedir. Bazı kapılarda kitabeler ile birlikte tarihlerin de yazılıdır. Örneğin Mumhane Kapısı'nda ve Kireç Kapısı'nda kitabelerin bulunduğu ve Mumhane Kapısı üzerindeki kitabenin 1446 tarihli tarihli olduğu yazmaktadır. Sur kapıları arasında 1430, 1431, 1447 tarihli üç kitabe ve Eğri Kapı ile Kılıç Ali Paşa Medresesi yanındaki sur kulesi arasında 1440 tarihli deniz taşımacılığı (Messageries Maritimes) ile ilgili bir kitabenin olduğu bilinmektedir. Bu kitabelerde ne yazıldığı bilinmemektedir. Yalnız Mumhane Kapısı üzerindeki kitabede ne yazdığı İncicyan'ın kitabında açıklanmıştır. "2.2 Kemeraltı Bölgesi'nin tarihçesi" bölümünde detaylı bir şekilde söz edilen bu kitabeden, surları yaptıranın Galata'daki Cenevizlilerin kumandanı Marruffus Baldasar olduğu ve bu surların 1446 yılının Mayıs ayında inşa edildiği öğrenilmektedir (İncicyan, 1956, s. 100).

3.2 Güncel Durum Değerlendirmesi

2002 tarihli İBB haritası, yerinde inceleme ile revize edildikten sonra üzerinde çalışma alanının daha iyi tanıtılmasını sağlamak amacıyla birçok analiz yapılmıştır. Bunlardan en önemlisi yapı işlevleri analizidir çünkü Goad haritasında görülen yapıların işlevleri (Şekil F.21) ile günümüz işlevleri (Şekil F.14), bu analizden yararlanılarak kıyaslanmıştır. Genellikle zemin kat fonksiyonları, üst katta önemli bir yapı olması durumunda ise üst kat fonksiyonları yazılan Goad haritasında, bir binanın üzerinde birden fazla fonksiyon isminin yazılı olduğu tespit edilmiştir. "3.3 Kaynaklar Işığında 20. Yüzyıl Başından Günümüze Kemeraltı" bölümünde ise, zemin kat fonksiyon analizinde tek yapı olarak görülen yapıların zemin katında bulunan tüm dükkânlar ve diğer fonksiyonlar hesaba katılmış, yapı adedi ve içindeki dükkân-birim sayısı da ifade edilmiştir. Dolayısıyla yapı bazında yapılan analiz ile birim bazında yapılan analiz tamamen aynı sonuca ulaşmamış, fakat oldukça yakın sonuçlar elde edilmiştir.

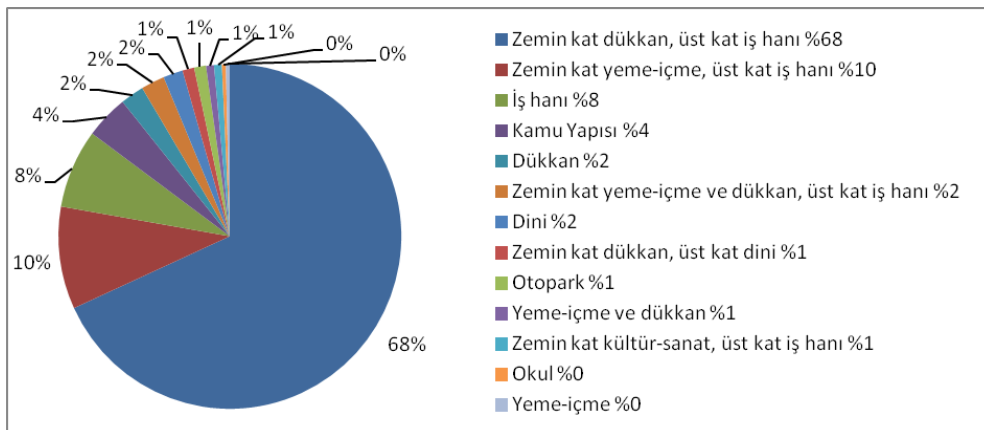
3.2.1 Yapı işlevleri analizi

Çalışma alanı içerisinde ticaret fonksiyonlu birimlerin oldukça fazla olduğu dikkati çekmektedir. Yapılan analizde ticaret lejantı, iki farklı başlıkla görülmektedir. Genellikle zemin katlarda görülen dükkânlar “ticaret/dükkân” lejantında ve kırmızı renk ile ifade edilirken, üst katlarda -nadiren zemin katlarda- görülen iş hanları ve ofisler “iş hanı/ofis” lejantında ve mor renk ile gösterilmiştir.

Alanın %68’i zemin katı dükkân, üst katları iş hanı olan binalardan oluşmaktadır. Zemin katı ve üst katları tamamen iş yeri olan yapılar %8’lik dilimdeyken tamamı dükkân olan yapıların oranı yalnızca %2’dir. Bunların dışında zemin katı ve üst katı farklı fonksiyonlarda olan karma işlevli yapıların çoğunda en az bir işlevin ticaret olduğu saptanmıştır. Bunlar, zemin katı yeme-içme mekânı, üst katı iş hanı olan yapılar (%10); zemin katı yeme-içme ve dükkân, üst katı iş hanı (%2), zemin kat dükkân üst kat dini yapı (%1), zemin kat kültür-sanat, üst kat iş hanı (%1) olarak özetlenebilir. Bütün bunlar göz önüne alındığında çalışma alanının %92’si ticaret işlevi barındıran yapılardan oluşmaktadır.

Alanda, ticaretin yanı sıra %4 kamu yapısı, %1 otopark, %2 tamamen dini, %1 üst katı dini yapı, zemin katı ticaret işlevli olmak üzere %3 dini yapı vardır. Çalışma alanındaki okul ve tamamen yeme-içme fonksiyonlu binaların sayısı çok az olduğu için %0 olarak gösterilmiştir.

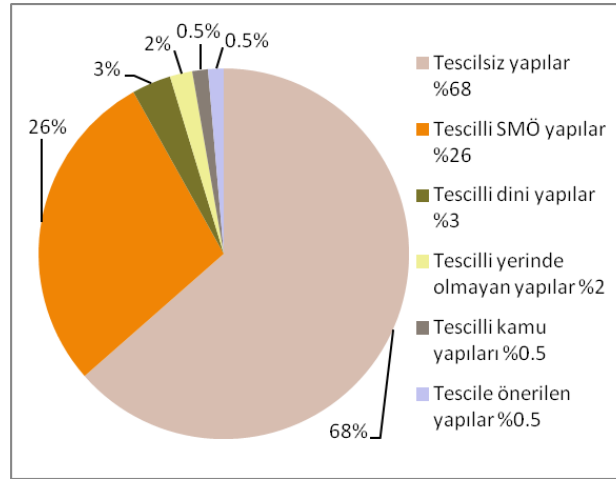
Yapı işlevleri analizinde, karma işlevli yapıların çok çeşitli olması sebebiyle yapılan grafik çok parçalı olmuştur. “3.3 Kaynaklar Işığında 20. Yüzyıl Başından Günümüze Kemeraltı” bölümünde görüldüğü gibi bu yapılara ait yalnız zemin kat fonksiyon analizi grafiği de mevcuttur. Çalışma alanında çok az sayıda görülen kültür-sanat fonksiyonlu yapılar sanat galerileri, eğitim lejantında yer alan yapı ise Özel Getronagan Ermeni Lisesi’dir (Şekil F.14).

Şekil 3.8 : Çalışma alanı içindeki yapıların yapı işlevleri analizi grafiği.

3.2.2 Yapıların tescil durumu analizi

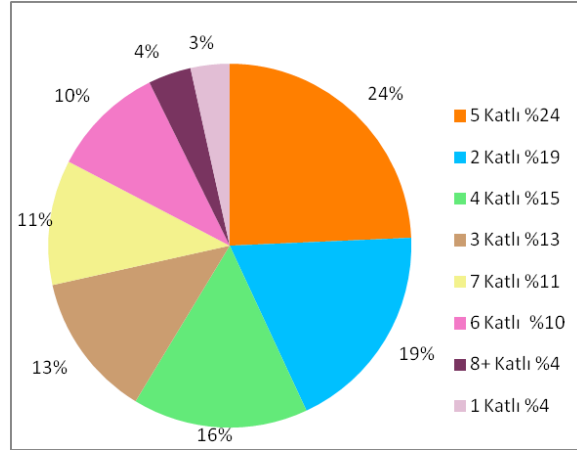
Çalışma alanındaki yapıların %68'i tescilsiz, %26'sı SMÖ tescilli, %3'ü tescilli dini, %2'si tescilli yerinde olmayan, %0.05'i tescilli kamu yapıları, %0.05'i ise tescile önerilen yapılardır (Şekil 3.9). “2.4.1 Kültür varlığı değeri taşıyan yapıların niteliği” bölümünde de söz edildiği gibi kültür varlığı değeri taşıyan %32 oranındaki yapılar kendi içinde sınıflandırıldığında, %85'si SMÖ, %11'i dini yapı, %4'ü kamu yapısıdır. “3.3.4 Çalışma alanının genel değerlendirilmesi” bölümünde yapıların tescil durumundan detaylı bir şekilde bahsedildiği için bu bölümde tekrarlanmaması uygun görülmüştür. Bu analizde tescilsiz yapılar açık kahverengi ile, tescilli sivil mimarlık örneği yapılar turuncu ile tescilli dini yapılar yeşil ile tescilli yerinde olmayan SMÖ yapılar sarı ile tescile önerilen yapılar mavi ile tescilli kamu yapıları gri ile gösterilmiştir (Şekil F.15).

Şekil 3.9 : Çalışma alanı içindeki yapıların tescil durumu analizi grafiği.

3.2.3 Kat adedi analizi

Kat adedi analizinde, yüksek yapılar, dikkati çekmek amacıyla koyu renk ile gösterilmiştir. Analizden görüldüğü üzere çalışma alanı çoğunlukla, iki, dört ve beş katlı yapılardan oluşmaktadır (Şekil 3.10). Yapıların %24'ü beş katlı, %19'u iki katlı, %15'i dört katlı, %13'ü üç katlı, %11'i yedi katlı, %10'u altı katlıdır. Çok alçak ve çok yüksek yapılara sık rastlanmamaktadır. Tek katlı yapıların oranı ile sekiz ve üzeri katlı yapıların oranları %4'er'dir.

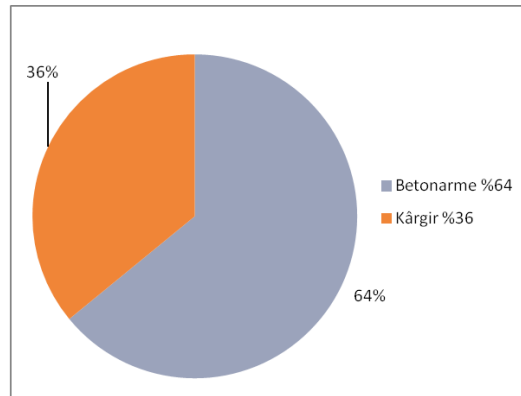

Şekil 3.10 : Çalışma alanı içindeki yapıların kat adedi analizi grafiği.

Dokuz katlı yapıların altı tanesinden beşinin Kemeraltı Caddesi üzerindedir. İstimlâklerle çehresi değişen Kemeraltı Caddesi'nde yüksek katlı yapıların görülmesi de tesadüf değildir. Diğer dokuz katlı yapı ise Kemankeş Caddesi üzerindeki Lloyd Han'dır. Özgün halinde dört katlı olan yapının üzerine beş ek kat yapılarak dokuz katlı bir yapı oluşturulmuştur (Şekil F.16).

3.2.4 Yapı malzemeleri analizi

Çalışma alanında kârgir ve betonarme konstrüksiyonlu yapılar görülmekte, ahşap konstrüksiyonlu yapıya rastlanmamaktadır. Bölge içerisindeki bazı yapılarda da çelik-betonarme ve kârgir-betonarme sistemler tespit edilmiştir. Örneğin 77 ada 41 parseldeki, tezde 88 envanter numaralı yapı, tescilli olarak görülmekle birlikte, burada çelik-betonarme sistemle yeni bir bina inşa edilmektedir. 77 ada 51 parseldeki 90 envanter numaralı tescilli kârgir yapının da iç mekânında betonarme kolon-kiriş sistemi olduğu görülmüştür. Bu istisnaların haricinde çalışma alanındaki yapıların %64'ü betonarme, %36'sı kârgirdir (Şekil 3.11). Alan içerisindeki kârgir yapıların büyük bir çoğunluğunu tescilli yapılar oluşturmaktadır (Şekil F.17).

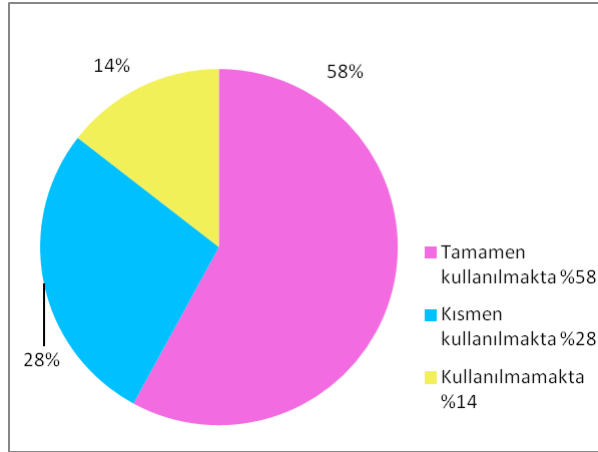
Şekil 3.11 : Çalışma alanı içindeki yapı malzemeleri analizi grafiği.

3.2.5 Kullanım durumu analizi

Çalışma alanı içerisindeki yapıların %58'i tamamen, %28'i kısmen kullanılmakta, %14'ü ise kullanılmamaktadır (Şekil 3.12). İş hanlarının çoğunlukta olduğu alanda zemin katındaki dükkânı dolu, üst katları boş olan hanlar, kısmen kullanılan yapıların büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Bunun dışında bazı sokaklar, özellikle Murakıp Sokağı, kullanılmayan veya kısmen kullanılan binalar ile doludur. Boş binalar evsizler tarafından konaklama mekânı olarak tercih edilmektedir. Ayrıca bu sokakta kağıt toplayıcılarının depo olarak kullandığı binalar da olduğu için çevrede sıklıkla kağıt toplayıcıları ve evsizler görülmektedir.

Tescilli yapıların ne yazık ki çok fazla kullanılmadığı, genellikle tercih edilen iş yerlerinin yeni yapılar olduğu dikkati çekmektedir. Bu da bölgedeki kültür varlıklarının kullanılarak korunması ilkesine ters düşmekte ve bu yapıların ömrünün kısılmasına sebep olmaktadır.

Tamamen kullanılmayan yapılar, çalışma alanının bir bölümünde toplanmamıştır ve hemen hemen her bölgede görülmektedir. Neredeyse tamamı iş yerleri ile dolu olan çalışma alanında kullanılmayan yapıların bulunması belki de ekonomik sıkıntılardan dolayıdır (Şekil F.18).

Şekil 3.12 : Çalışma alanı içindeki yapıların kullanım durumu analizi grafiği.

3.2.6 Korunmuşluk durumu analizi

Çalışma alanı içindeki tescilli olmayan %68 oranındaki yapıların yaklaşık üçte biri çevreye uyumsuzken üçte ikisi çevreye uyumludur.

Bu bölgenin dokusu, daha önceki bölümlerde söz edildiği gibi imar çalışmaları, yangınlar ve çeşitli sebeplerle değişime uğramış, 20. yüzyıl başında günümüze kıyasla daha küçük ölçekli ve alçak katlı, kârgir yapılar varken günümüzde birçok yüksek katlı yapıdan oluşan yeni bir doku oluşmuştur. Dolayısıyla, yapılan

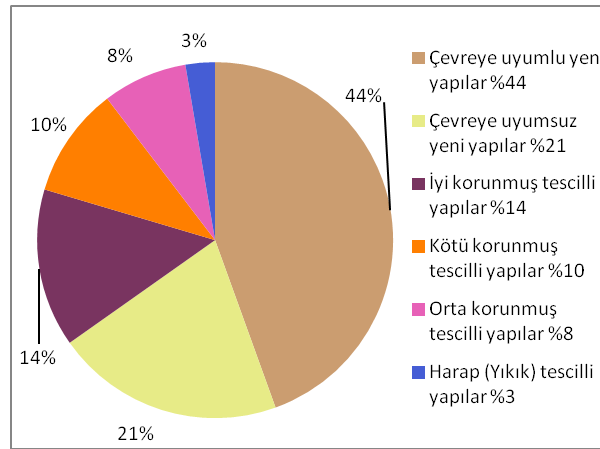
değerlendirmede yeni doku göz önüne alınarak, yüksek katlı yapıların bu dokuya uyumlu olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Mevcut sokak veya ada dokusu içerisindeki uyumsuz binalar “çevreye uyumsuz yeni yapılar” lejanı ile ifade edilmiştir. Bu yapılar çoğu kez içinde buldukları çevrenin ölçeğiyle uyum içinde olmayan yapılardır.

Bazı uyumsuz yapılar ise çevresindeki kültür varlıkları göz önüne alınmaksızın inşa edilmiş, pencere boşluklarıyla ve bina boyutuyla çevresine aykırı binalardır. Bu gibi binalar da aynı lejanıta ifade edilmiştir. Örneğin Bayezid-i Cedid Camii'nin arka girişinin yanındaki 72 ada 23 parselde bulunan bina, üç katlı olmasına rağmen bitişik nizamlı gibi inşa edilmiş, iki tarafında sağır duvarları bulunan, caminin çevresine uyumsuz betonarme bir binadır. Aynı şekilde çevrede parçalı yapılar varken büyük bir kütleyle çevreye yabancı bir şekilde inşa edilmiş olan Maliye Binası ve Karaköy İş Merkezi de dokuya uyumsuz yapılardandır. Bütün bunların yanında, çalışma alanında, bitişikteki kültür varlığı değeri taşıyan yapıya saygıyla yaklaşarak inşa edilmiş yapılar da mevcuttur (Şekil 3.107).

Çalışma alanı içindeki yaklaşık %32 oranındaki tescilli yapıların %43'ü yani yarıya yakını iyi korunmuş yapılardır. Yine tescilli yapıların %23'ü orta korunmuş, %30'u kötü korunmuş yani yeteri kadar korunamamış, %8'i ise yıkılmış, harap durumdadır.

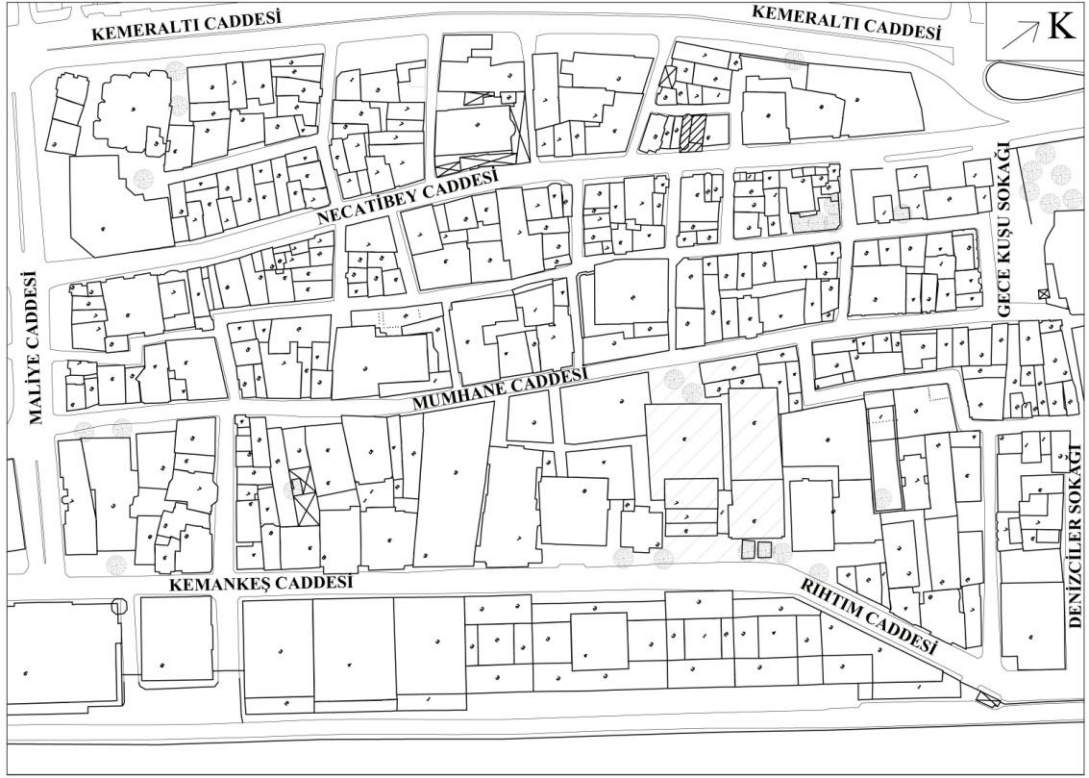
Bu ölçüler tüm yapılar üzerinden incelenecek olursa çalışma alanı içerisindeki yapıların %14'ü iyi korunmuş tescilli yapılar, %10'u kötü korunmuş tescilli yapılar, %8'i orta korunmuş tescilli yapılar, %3'ü harap yapılardan oluşmaktadır (Şekil 3.13) (Şekil F.19).

Şekil 3.13 : Çalışma alanı içindeki korunmuşluk durumu analizi grafiği.

3.3 Kaynaklar Işığında 20. Yüzyıl Başından Günümüze Kemeraltı

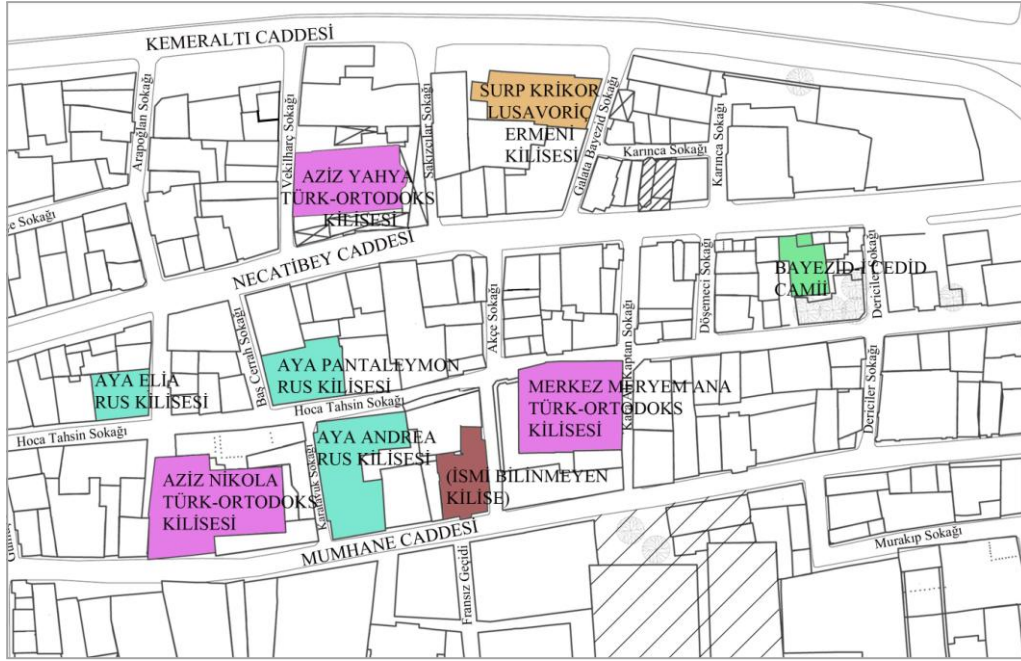
Çalışma alanı, kuzeybatıda, kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda uzanan Kemeraltı Caddesi ile güneydoğuda yine aynı doğrultuda uzanan Kemankeş Caddesi'ni de içine alarak Boğaziçi ile güneybatıda, kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda uzanan Maliye Caddesi ile kuzeydoğuda yine aynı doğrultuda uzanan Gece Kuşu Sokağı ve Denizciler Sokağı ile sınırlanmaktadır (Şekil 3.14).

Şekil 3.14 : Çalışma alanı sınırları

Çalışma alanında toplam 28 ada 327 parsel bulunmaktadır. Parsellerden bazıları caddeye veya kaldırımlara terk edilmiş, bazıları tevhid edilerek üzerinde büyük binalar yapılmış (119 ada 3-6 ve 22-27 parseller ile 118 ada 1, 2 parseller üzerinde Maliye Binası bulunmaktadır) veya bahçe olarak (72 ada 18-22 parseller Bayezid-i Cedid Camii bahçesi olarak kullanılmakta, 4, 5 ve 13, 14 parseller üzerinde tek bina bulunmaktadır) kullanılmıştır. Toplamda 288 yapı bulunmaktadır, bunlardan 95'i tescilli, tescile önerilen veya tescilli yerinde olmayan yapılardır. Yani yapı adedi bazında bakıldığında çalışma alanındaki yapıların yaklaşık %32'si tescillidir. Bu da bölgenin araştırılmaya değer bir yer olduğunun kanıtıdır (Şekil F.9).

Çalışma alanında dini yapıların sayısı dikkati çekmektedir. Bölgede Aya Yani, Aya Nikola, Merkez Meryem Ana Türk-Ortodoks kiliseleri, Surp Krikor Lusavoriç Ermeni Kilisesi, Aya Andrea ve Aya Panteleymon Rus kiliseleri ve Bayezid-i Cedid Camii ile birlikte altı kilise ve bir cami mevcuttur (Şekil 3.15).

Şekil 3.15 : Çalışma alanında günümüzde bulunan dini yapılar.

Goad haritasında bu alanın dini yapılar açısından çok daha zengin olduğu fark edilmektedir. 20. yüzyıl başında görülen birçok manastır, günümüzde kiliseye veya ticaret fonksiyonlu yapılara dönüşmüştür. Goad haritasında 12 adet dini yapı mevcuttur.

Günümüzde çalışma alanında ticaret fonksiyonu hakimdir. Zemin katta çoğunlukla makine teçhizatı, otomotiv, hidrofor, su arıtma cihazı, dökme boru satıcıları gibi endüstri ürünleri satan dükkânlar varken üst katlar iş hanıdır. Bu da alanı çoğunlukla erkekler tarafından kullanılan bir bölge haline getirmiştir. Bölgede kadın ve çocuk hemen hemen hiç görülmemektedir. Konut yok denecek kadar azdır. Çalışma alanında çok sayıda yapının boş olduğu saptanmıştır. Bu da bölgenin ıssızlığını arttıran bir faktördür. Gece nüfusu çok az olan bölgede, geç saatlerde evsizlerin yaşadığı bilinmektedir. Yalnız gece değil, gündüz de Liman Han gibi kültür varlığı değeri taşıyan yapılarda evsizler barınmaktadır.

Karaköy-Kemeraltı bölgesinde suç oranı oldukça yüksektir. Galata çapında yapılan güvenlik araştırması sonrasında Kemeraltı ve Necatibey caddelerinin girişleri en düşük güvenlik değerine sahip alanlar olarak belirlenmiştir (Kubat ve Özer, 2008, s. 85).

Sokakların darlığı önemsenmeksizin birçok araba park etmekte, yayalara kaldırımdan yürümek için bile yer kalmamaktadır. Çalışma alanının bir kenarı Boğaziçi'ne bakmasına rağmen deniz ile ilişkisi tamamen kopuktur. Sahilde Denizcilik İşletmeleri'ne ait bütün sahili kaplayan tescilli sivil mimarlık örneği bir yapı mevcuttur. Sadece bu bina değil, kıyıdaki bütün binalar için aynı durum söz konusudur. İnsanların deniz ile buluşması Karaköy Meydanı'nda sadece vapur iskelesi ve civarında olmaktadır.

Goad haritasında çalışma alanını kuzeybatıda sınırlayan Kemeraltı Caddesi, Kemer Altı ve Ermeni Kilisesi sokakları (Rue Kemer Altı ve Rue Ermeni Kilisse); güneydoğuda sınırlayan Kemankeş ve Rıhtım caddeleri, Rıhtımlar Sokağı (Rue des Quais); güneybatıda sınırlayan Maliye Caddesi, Kasaplar ve Kara Oğlan sokakları (Rue Kassaplar ve Rue Kara Oghlan); kuzeydoğuda sınırlayan Gece Kuşu ve Denizciler sokakları, Kahvehane, Kömürcü ve Sirkeci sokakları (Rue Cafe, Rue Keumurdju, Rue Sirkedji) olarak görülmektedir (Şekil F.10).

20. yüzyıl başında çalışma alanında görülen en geniş sokak olan Büyük Galata Sokağı (Grande Rue de Galata) bugün Necatibey Caddesi'dir (Şekil A.6). Günümüzde çalışma alanındaki en geniş cadde, üzerinden çift yönlü araçların ve tramvayın geçtiği Kemeraltı Caddesi'dir (Şekil A.1). Bu cadde 20. yüzyıl başında Necatibey Caddesi'nden daha darken günümüzde genişliği caddenin yaklaşık iki katıdır. Bölgedeki bir diğer önemli cadde de Mumhane Caddesi'dir (Şekil A.12). 20. yüzyıl başında bu caddenin ismi Kılıç Ali Paşa Sokağı (Rue Kılıdch Ali Pacha) iken 1860 tarihli d'Ostoya haritasında Mumhane Sokağı olarak görülmektedir. Hatta kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda sahile inen, bugün Galata Şarap İskelesi olarak görülen sokağın ismi Mumhane Kapısı Sokağı'dır. Bunun sebebi sokağın üzerinde sur kapılarından Mumhane Kapısı'nın olmasıdır. Mumhane ismi, daha önce de söz edildiği gibi bölgede mum imal edilmesinden gelmektedir (Kömürçüyan, 1988, s. 36).

Günümüzde, Kemeraltı Caddesi'nin güneydoğu yakasında yani çalışma alanının Kemeraltı Caddesi'ne cephesi olan binalar üzerinden analiz yapıldığında, 15 yapının altısının tescilli olduğu görülmüştür. Bir parsel "tescilli ve yerinde olmayan resmi yapı parseli"dir ve üzerinde banka binası vardır (Şekil 3.97), bir kalıntı da "yer üstü kalıntı" olarak görülmektedir (Şekil 3.94). Tescilli yapıların, çalışma alanının kuzeyinde ve batısında diğer bölgelere oranla daha az olması tesadüf değildir. Buralardaki istimlâk çalışmaları ile tescilli yapıların ortadan kalktığı düşünülmektedir (Şekil 3.16).

Necatibey Caddesi, çok fazla değişikliğe uğramamıştır, yalnızca caddenin Maliye Caddesi yakınındaki parselleri değişmiştir. Necatibey Caddesi'nin kuzeybatı yakasında günümüzde 27 yapı görölmektedir, bunların beşi tescillidir. Biri tescilli görünmekle birlikte inşaat çalışmaları ile yıkılmıştır, yerinde yoktur. Biri de “tescilli ve yerinde olmayan resmi yapı parseli” olarak Kemeraltı Caddesi'nde de görülen ve üzerinde banka binası olan yapıdır. Necatibey Caddesi'nin güneydoğu yakasında 35 yapı vardır ve bunların 11'i tescillidir. Bu cadde üzerindeki Bayezid-i Cedid Camii ve bulunduğu adadaki konutlar, Necatibey Caddesi üzerindeki tescilli yapı sayısını oldukça arttırmaktadır. Sonuç olarak Necatibey Caddesi'nde kuzeybatı yakasındaki yapıların %19'u, güneydoğu yakasındaki yapıların %31'i tescillidir.

Bu dükkânların yanında bölgede birçok seyyar satıcının da olduğu çeşitli kaynaklardan görölmektedir (Sandalcı, 2000, s. 1043). Max Fruchtermann'ın kartpostalları derlediği kitabında, Galata Rıhtımı'ndaki seyyar marul ve ekmek satıcıları (Şekil B.16), ayakkabı tamircileri fotoğrafları (Şekil B.17) görülebilmektedir.

Goad haritasında kahvehane, taverna, kafe şantan gibi eğlence mekânlarının sayısı 92'dir. Bunun yanında 97 konut, 36 restoran, pastane gibi yeme-içme mekânı, 324 de ticaret amaçlı dükkân mevcuttur. Bunlar, bölgenin 20. yüzyıl başında gece ve gündüz kullanımı olan, yaşayan bir yer olduğunun kanıtıdır. Çalışma alanının bütününe Goad haritasından bakıldığında konutların, tavernaların, kahvehanelerin (Şekil B.15) alkollü içki satıcılarının çokluğu dikkati çekmektedir.

O yıllarda da suç oranının yüksek olduğu, tavernalarda içki içildiği, kavgaların yaşandığı, bütün bunların liman şehri olmasından kaynaklandığı çeşitli makalelerden görülebilmektedir. Örneğin Mehmet Karadağ'ın, 1982 yılında yayımlanan “Galata'dan Geçme Seni Vururlar” başlıklı yazısında şöyle denilmektedir: “Akdeniz'in dört bir bucağından gelen gemicilerin uğradığı Galata, tipik bir liman şehriydi. Kavganın çıkmadığı, canların yanmadığı gün olmazdı. Ara sokaklarında serbestçe dolaşmak cesaret işiydi!” (Karadağ, 1982, s. 198).

Sermet Muhtar Alus da “Eski Galata'nın Eğlence Yerleri” başlıklı yazısında “Yakın tarihin Galata'sı bir meyhane, fuhuşhane, cinayet yuvası idi. Sabıkası hala dillerde dolaşır.” demektedir (Alus, 1951, s. 15).

Çalışma alanı içerisinde en büyük değişiklik, yol yapım çalışmaları ile binaların yıkılması konusunda olmuştur. Kemeraltı Caddesi'nin bulunduğu alanda Goad

haritası ve günümüz durumunu gösteren İBB haritası karşılaştırıldığında yaklaşık 47 yapının Goad haritasında görüldüğü, İBB haritasında görülmediği tespit edilmiştir.

Çalışma alanındaki adalar, sokaklar, tescilli veya tescile önerilen yapılar, Goad haritası ile günümüz durumu karşılaştırılarak ayrıntılı olarak incelenecektir. Kolay referans verebilmek için çalışma alanı üç bölüme, bölümler de kendi arasında A, B, C, D olmak üzere dört alt bölüme ayrılmıştır. Kültür varlığı değeri taşıyan her bir yapıya numara verilmiş, toplamda 1'den 99'a kadar numaralandırılmış tescilli, tescile önerilen ve tescilli yerinde olmayan yapılar bütünü ortaya çıkmıştır (Şekil 3.16). Numaralandırma, 1-A bölgesinden başlayarak sırasıyla 1-B, 1-C, 1-D ve sonrasında 2. ve 3. bölümler takip edilerek yapılmıştır. Yapılar hakkında ayrıntılı bilgi verilirken, önce tarafımızdan verilen envanter numarası, sonra ada parsel numarası ifade edilmiştir.

Şekil 3.16 : Tescilli yapıları gösteren haritanın üzerinde, kolay okunabilmesi için ayrılmış bölümler ve numaralandırılmış kültür varlığı değeri taşıyan yapılar.

3.3.1 1. Bölgenin karşılaştırmalı incelenmesi

1.bölge, çalışma alanının batısında yer almaktadır. Kuzeybatıda Kemeraltı Caddesi, güneydoğuda Mumhane Caddesi, güneybatıda Maliye Caddesi ve kuzeydoğuda Sakızcılar Sokağı ve Akçe Sokağı ile sınırlanmaktadır. Bölgenin ortasından güneybatı-kuzeydoğu doğrultusunda Necatibey Caddesi geçmektedir. Bu alanda 10 ada, 147 parsel, 36'sı tescilli olmak üzere 116 yapı bulunmaktadır. Alandaki tescilli yapı oranı %31'dir. Çalışma alanının büyük ölçekli yapıları, Aya Yani Türk-Ortodoks Kilisesi, Aya Nikola Türk-Ortodoks Kilisesi, Aya Andrea Hanı ve Rus Kilisesi, Aya Panteleymon Rus Kilisesi, Sait Akbaşoğlu İş Hanı'dır.

1.Bölge, 1-A, 1-B, 1-C, 1-D olmak üzere dört alt bölgeye ayrılmıştır.

3.3.1.1 Ada 118, 119 (1-A Alt bölgesi)

1-A alt bölgesi 1.bölgenin batısında yer alır ve 116, 117, 118, 119 adaları içerir (Şekil 3.16). Bölgede 63 parsel, 27 yapı bulunmaktadır. Bu yapıların sadece ikisi tescillidir. Bu bölge, gerek adaların yapısı, gerek binaların dokusu açısından oldukça değişikliğe uğramıştır. Bölgenin sınırlarını kuzeybatıda Kemeraltı Caddesi, güneydoğuda Necatibey Caddesi, güneybatıda Maliye Caddesi, kuzeydoğuda ise Arapoğlan Sokağı çizmektedir. Serçe Sokağı ve Karaoğlan Sokağı da bölge içerisindeki sokaklardır.

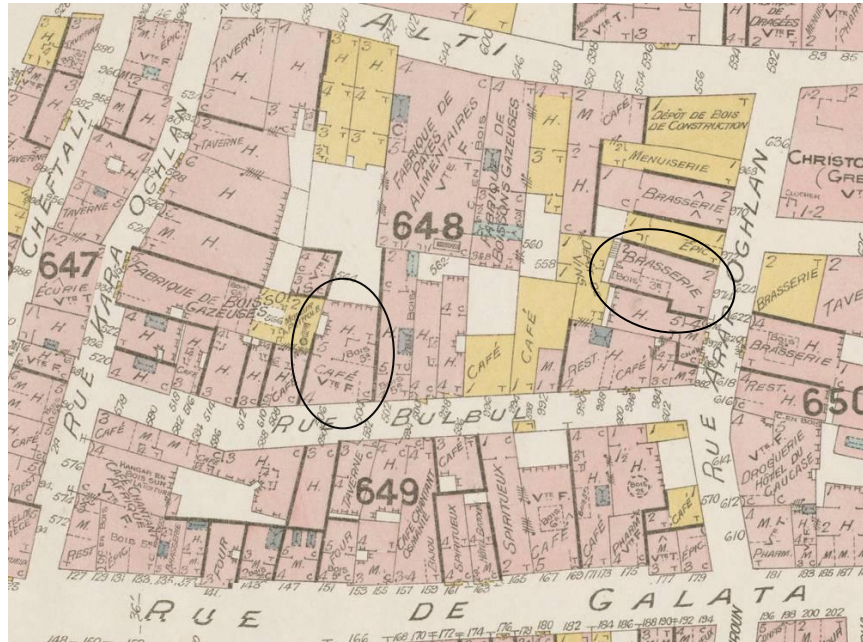
Güneybatı-kuzeydoğu doğrultusunda uzanan Serçe Sokağı ve kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda uzanan Arapoğlan ve Karaoğlan Sokakları bölge içerisindeki sokaklardır (Şekil 3.17). Günümüzde Maliye Binası ve Karaköy Ticaret Merkezi, büyük kütleleriyle buldukları bölgedeki mahalle dokusunu ortadan kaldırmıştır. Maliye Binası, Serçe Sokağı'nın bir ucunu kapatacak şekilde inşa edilmiş ve 20. yüzyıl başında "Rue Bulbul" olarak görülen sokağın çıkmaz sokak olmasına sebep olmuştur.

Günümüzde Maliye Caddesi'nin kuzeydoğusunda ilk bakışta fark edilemeyen bir sokak mevcuttur. Bu sokak Karaoğlan Sokağı'dır ve çok kısa ve tanımsız bir çıkmaz sokak niteliğindedir. Goad haritasında bu sokak, çıkmaz sokak değildir, Kemeraltı ve Necatibey Caddeleri arasında devam eden konut, bakkal, kahvehane fonksiyonlarının çoğunlukta olduğu bir bina dizisine sahiptir (Şekil 3.18).

Şekil 3.17 : 1-A alt bölgesinin günümüz durumu ve tescilli yapıları

Günümüzde 117 ada olarak görülen bu parsel dizisinden sadece üç bina kalmıştır ve bu binalar bir dizi olarak algılanamamaktadır. Diğer parseller Maliye Caddesi üzerinde görülmektedir. Goad haritasında Karaoğlan Sokağı'nın güneybatı paralelinde Şeftali Sokağı mevcuttur. Bu sokak da Karaoğlan Sokağı ile aynı nitelikte, Kemeraltı Caddesi ile Necatibey Caddesi'ni bağlayan bir bina dizisine sahiptir. Günümüzde 116 numaralı olarak görülen bu yapı adasından eser yoktur, adanın tamamı Maliye Caddesi'ne tahsis edilmiştir.

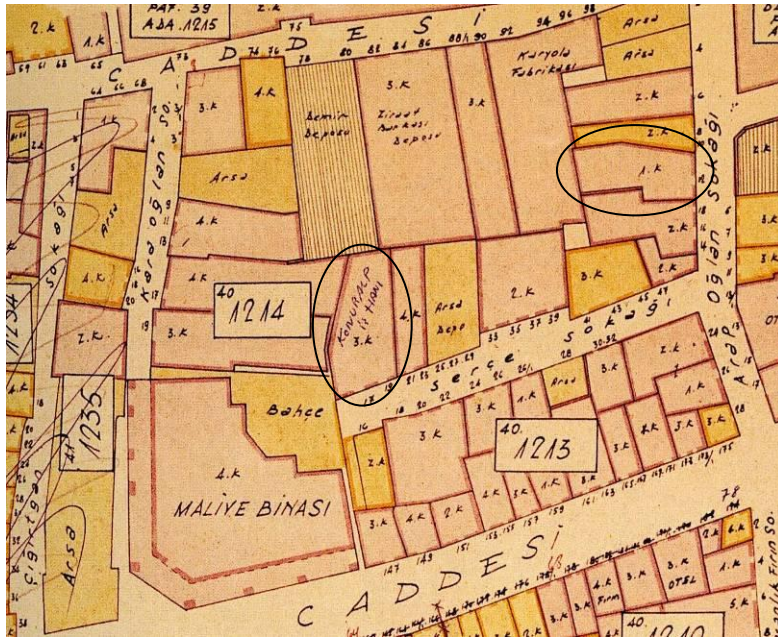

Şekil 3.18 : 1-A alt bölgesinin Goad haritasındaki durumu ve günümüzdeki tescilli yapılar.

20. yüzyıl başına kıyasla belki de en çok değişim geçiren ada, 119 adadır. Bugün adada 13 yapı varken 20. yüzyıl başında 27 yapı görülmektedir. Yapıların neredeyse

yarısı yok olmuş, ada küçük ölçekli yapılardan oluşan dokusunu kaybetmiştir. Sadece Kemeraltı Caddesi genişletme sürecinde değil, 1905-1949 yılları arasında bir dönemde, Maliye binasının inşa edilmesiyle adadaki en büyük değişim gerçekleşmiştir.

Suat Nirven haritasında Maliye Binası görülmektedir, fakat Goad haritasında görülen küçük ölçekli sokak dokusu da kısmen devam etmektedir. Karaköy Ticaret Merkezi henüz inşa edilmemiş, Karaoğlan Sokağı'nın güneybatısındaki bina dizisi biraz değişmiş de olsa ortadan kalkmamıştır (Şekil 3.19).

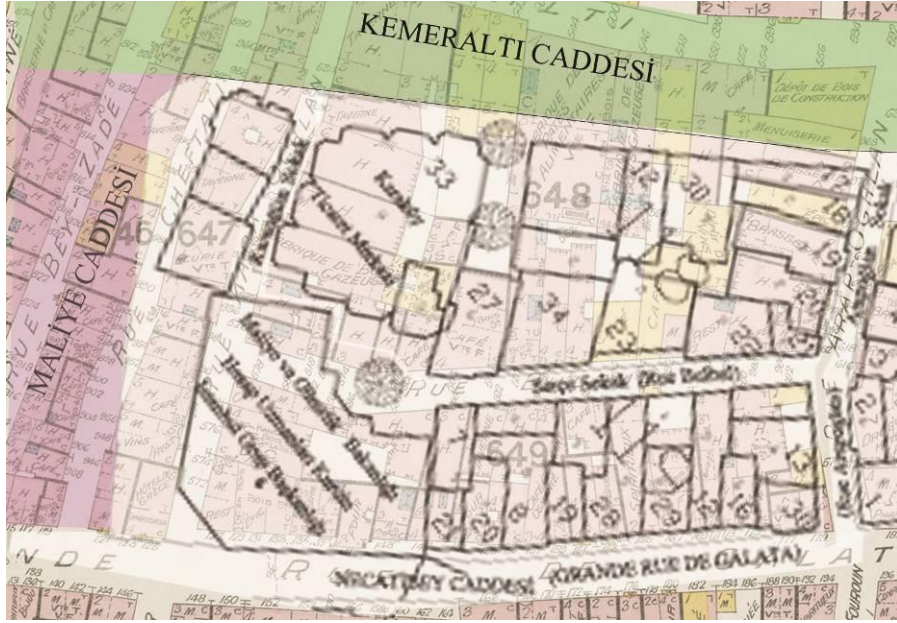

Şekil 3.19 : 1-A alt bölgesinin Suat Nirven haritasındaki durumu.

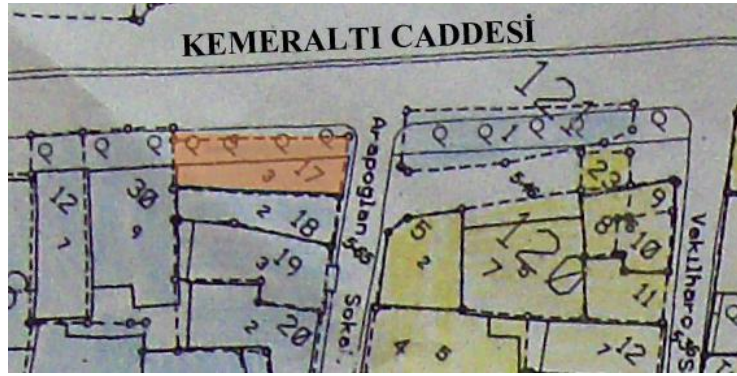
1950'li yıllardaki Kemeraltı Caddesi genişletme ve Maliye Caddesi açma çalışmalarıyla 119 ada daha da tahrip olmuştur. Bugün 119 adada hiç tescilli yapı yoktur, ada tamamen yeni binalarla doludur. Bu yeni binaların da çoğunluğu boştur ve özellikle Serçe Sokağı çok ıssız bir sokak haline gelmiştir. Binaların adedi dışında fonksiyonlarında da değişiklikler gözlenmektedir. 20. yüzyıl başında 119 adanın zemin katlarının %24'ü konut, %38'i eğlence, yeme-içme, %38'i ticaret işlevli iken bugün %34'ü ticaret, %14'ü kamu yapıları, yeme-içme mekânları ve boş dükkânlar gibi çeşitli birimlerden oluşmaktadır.

118 numaralı ada da oldukça değişmiştir (Şekil 3.20). Kuzeybatısındaki yapıların bir kısmı Kemeraltı Caddesi'ne verilmiştir. Dolayısıyla 20. yüzyıl başında yer alan adada 34 yapıdan yalnız 12'si (ikisi tescilli) günümüze ulaşmıştır. Konut dokusu da harap olmuştur. Kemeraltı Caddesi'nin genişletmesi sırasında konut dokusuna verilen zarar en çok kesilen veya sağır kalan yapılardan anlaşılmaktadır. Örneğin bu

adada 17 parseldeki binanın Arapoğlan Sokağı cephesi kemerli, pencere,li, söveli, kilit taşlı bir cephe iken Kemeraltı Caddesi cephesinde sövesiz, oransız boşluklu pencerelerle tamamen farklı bir cephe vardır. 2002 İBB haritasında bu yapının parselinin bir kısmı Kemeraltı Caddesi üzerindedir, ayrıca envanter fişinde de binanın kesilmiş olduğu ifade edilmektedir (Şekil A.13, Şekil 3.21).

Şekil 3.20 : 1-A alt bölgesi için Goad haritası ve günümüz İBB haritası çakıştırması

Şekil 3.21 : 2002 İBB haritasında ortadan bölünen binanın parseli.

Bu yapı parseli, KTVKK'nun 04.10.2006 tarihli toplantısında korunması gerekli kültür varlığı olarak tescile önerilmiş fakat "5226 sayı ile değişik 2863 sayılı yasanın 6. maddesinde belirtilen nitelikleri taşımadığından tesciline gerek olmadığına" karar verilmiştir. Yine bu 118 ada 17 parseldeki binanın envanter fişinde cadde genişletilmesi sırasında bina kesildiğinden pencere oran ve elemanlarının değiştirildiği yazmaktadır.

Yapılan bu imar hareketi, 1970’lerde bu bölgede yeniden yapılaşmayı da beraberinde getirmiştir. 118 ada 34 parselde bulunan, günümüzde “Özel Alman Galata Polikliniği” olarak kullanılan bina, 1974-75 tarihinde Mimar Doğan Tekeli tarafından Tarım ilaçları yapım ve satışı ile uğraşan bir anonim ortaklık (Hektaş Ticaret A.Ş.) için büro olarak inşa edilmiştir (Sisa, 1976, s. 10).

20. yüzyıl başında Serçe Sokağı üzerindeki 30 adet yapıdan 12’si konut, 11’i kahvehane, dördü dükkân, biri taverna, biri restoran, biri alkollü içki satılan dükkân olarak görülmektedir. 20. yüzyıl başında, konut ve kahvehanelerin %77’sini oluşturduğu bu sokak, günümüzde terk edilmiş gibidir. Sokaktaki diğer yapılar da yeni olmasına rağmen büyük bir çoğunluğu boştur. Böylece bir zamanlar işlek olan bu sokak günümüzde boş binalarla dolu, girilmeye korkulan ıssız bir çıkmaz sokak halini almıştır.

118 ada

118 adada iki adet tescilli yapı bulunmaktadır. Yapılan numaralandırmaya göre önce, bu binalara verilen envanter numaraları, sonra binanın ada pafta numarası ifade edilerek yapı hakkında ayrıntılı bilgi verilecektir.

Env. 1 (118 ada 27 parsel)

Şekil 3.22 : Env. 1’in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Serçe Sokağı’nda bulunan, üzerine derme çatma bir teras katı ilave edilmiş olan dört katlı tescilli sivil mimarlık örneği bu kârgir yapı harap durumdadır ve kullanılmamaktadır (Şekil 3.22).

Cumbanın altındaki sıva dökülmesi nedeniyle volta döşemenin metal kirişleri görülebilmektedir (Şekil D.1). Söveli pencereler oranını korumakta, katlar arasında silmeler bulunmaktadır. Payandalardaki taş işçiliği dikkati çekmektedir. Cephede bitkilenme, tuzlanma, çatlak oluşumu gibi sorunlar vardır. Binanın bazı camları kırıktır.

Goad haritasında bu parseldeki yapıya bakıldığında, volta döşemeli, giriş kapısı binanın sağında olan, dört katlı kârgir bir bina görülmektedir (Şekil 3.18). Günümüzde bu parselde görülen yapı aynı boyutta ve aynı özelliklerdedir. Binanın cephesindeki söveli pencereler ve silmeler gibi geleneksel yapı öğeleri de dikkate alındığında, Goad haritasında görülen yapının günümüzdeki yapı olduğu düşünülmektedir.

Goad haritasında bu tescilli yapının sokağa bakan bölümünün dört katlı, teras çatılı kahvehane olduğu lejanttan okunmaktadır. Yapının arka boşluğa bakan bölümü ise beş katlı, kiremit çatılı kârgir bir konut olarak görülmektedir. Konuta geçiş, sokak üzerinde, binanın sağında yer alan kapı ile sağlanmaktadır. Kârgir yapı, volta döşemelidir. Bitişik nizamlı dokuda yapının iki yanında da yangın duvarları mevcuttur.

Serçe Sokağı'nın son ve tek tescilli yapısı olan bu yapı, bir zamanlar hareketli bir sokağın en büyük kahvehanelerindendir. Günümüzde kullanılmadığı için bakımsız kalmış, kaderine terk edilmiştir.

Env. 2 (118 ada 19 parsel)

Şekil 3.23 : Env. 2'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Burada bulunan iki katlı tescilli sivil mimarlık örneği kârgir yapı günümüzde matbaa olarak kullanılmaktadır (Şekil 3.23). Bina, özgün detaylar barındırmaktadır. Katlar arasında ve saçak altında silmeler mevcuttur.

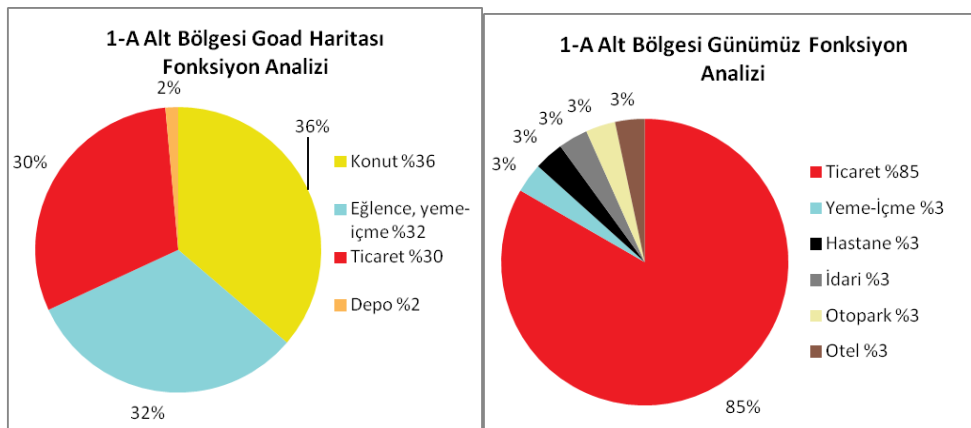
Zemin katta pilasterler ve kemerli pencerelerin üzerindeki bezemeler dikkati çekmektedir. Üst kattaki süsleme öğeleri, zemin kata kıyasla daha sade olup pencerelerin üzerinde görülmektedir. Pencerelerin oranları korunmuştur, doğramaları korunamamıştır.

Goad haritasında bu yapı iki katlı, kârgir, kiremit çatılı bir birahane olarak görülmektedir (Şekil 3.18). 20. yüzyılın başında Arapoğlan Sokağı üzerindeki dört birahaneden bugüne ulaşabilmiş tek yapıdır. Bakımlıdır ve iyi korunarak günümüze gelmiştir.

1-A alt bölgesi zemin kat fonksiyon analizi değerlendirmesi

Goad haritası ve günümüz yapı işlevleri haritası kullanılarak, binaların zemin kat işlevleri kıyaslanmıştır. Günümüzde, 1-A alt bölgesindeki binaların zemin katlarındaki işlevlerin %85'inin ticaret, %3'ünün yeme-içme, %3'ünün otel, %3'ünün hastane, %3'ünün idari, %3'ünün otopark, %3'ünün otel olduğu saptanmıştır (Şekil 3.24) 20. yüzyıl başında ise 1-A alt bölgesinin %36'sının konut, %32'sinin eğlence, yeme-içme, %30'unun ticaret, %2'sinin depolama işlevli olduğu görülmektedir (Şekil 3.24).

İki grafik kıyaslandığında, Goad haritasında işlevlerin homojen bir şekilde dağıldığı ve konutların bugüne kıyasla oldukça fazla olduğu dikkati çekmektedir. 20. yüzyıl başında konutlar sayesinde gece-gündüz kullanımının olduğu, eğlence, yeme-içme mekânları ve dükkanlarla, hareketli bir yer olduğu düşünülmektedir. Bugün ise tamamına yakını ticaret işlevli, gece kullanımı olmayan bir bölge söz konusudur.

Şekil 3.24 : 1-A alt bölgesinin günümüz ve 20. yüzyıl başı zemin kat fonksiyon analizi grafiği.

Ada 120, 121, 122 (1-B Alt bölgesi)

1-B alt bölgesi 1. bölgenin kuzeyinde bulunur ve 120, 121, 122 adaları içerir. Bölgede 25 parsel, 23 yapı bulunmaktadır. Bu yapıların dokuzu tescillidir. Bölgenin 20. yüzyıl başı ve günümüz durumu karşılaştırıldığında oldukça farklı olduğu saptanmıştır. Sınırlarını kuzeybatıda Kemeraltı Caddesi, güneydoğuda Necatibey Caddesi, güneybatıda Arapoğlan Sokağı, kuzeydoğuda ise Sakızcılar Sokağı çizmektedir. Bölge içerisindeki tek sokak olan Vekilharç Sokağı kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda uzanmaktadır (Şekil 3.30).

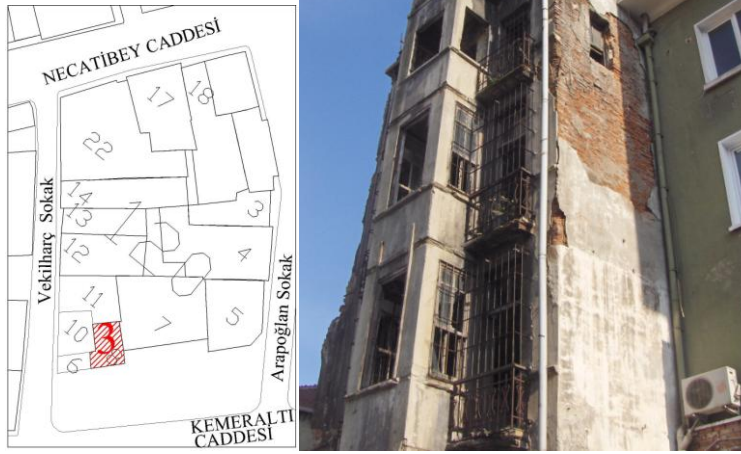
120 ada

120 ada, Vekilharç Sokağı'nın güneybatısındaki adadır (Şekil 3.25). Bu adada 17 parsel, 16 yapı bulunmaktadır. Yapıların dördü tescillidir. Adada büyük kütleli iki yapı dikkati çekmektedir. Bunlardan birisi yedi katlı betonarme bir apartman, diğeri yedi katlı, tescilli kültür varlığı değeri taşıyan nitelikli bir yapıdır. Günümüzde Karagözoğlu İş Hanı olarak kullanılan bu yapının 20. yüzyılın başında Kafkasya Otelı olduğu Goad haritasından okunmaktadır. Kemeraltı Caddesi'ne bakan iki tescilli bina harap durumdadır. Çalışma alanında yalnızca iki adet yıkık bina bulunmaktadır ve bunlar incelenen dönemin geleneksel yapı sistemleri hakkında bilgi vermektedir. 120 adaya ait dört tescilli yapıya 3, 4, 5, 6 envanter numaraları verilmiştir. Bu yapılar hakkında detaylı bilgi aşağıda verilecektir.

Şekil 3.25 : 1-B alt bölgesi için Goad haritası, günümüz İBB haritası çakıştırması ve tescilli yapılar.

Env. 3 (120 ada 8 parsel)

Şekil 3.26 : Env. 3'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

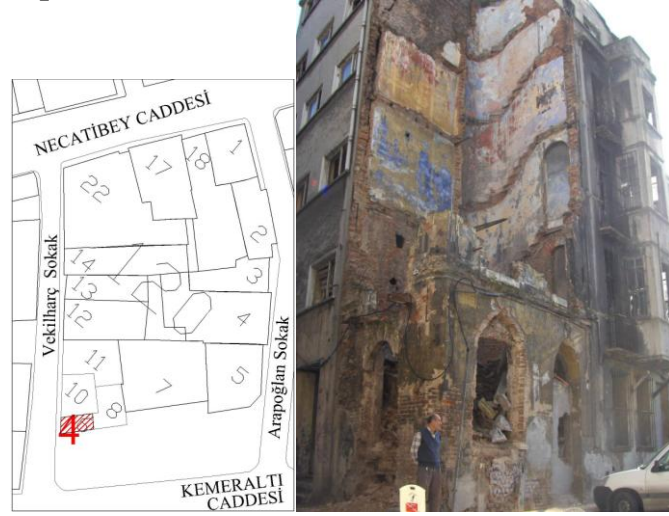
Burada bulunan dört katlı tescilli sivil mimarlık örneği olan cumbalı kârgir yapı harap durumdadır ve kullanılmamaktadır. Kaçak bir de teras katı mevcuttur. Zemin kotunda pencereler görülmektedir, dolayısıyla yapının bodrum katının olduğu bilinmektedir (Şekil 3.26).

Yapının bazı pencerelerinde doğrama yoktur, doğraması olan pencerelerin ise camları kırıktır. Özgün oranını koruyan mevcut pencerelerin giyotin olduğu görülmektedir. Açık ve kırık pencerelerden görülebilen tavanlardaki ve yer yer saçaklardaki kararmalar, yapının yangın geçirmiş olduğunu düşündürmektedir. Yapının duvarları çatlaktır, sıvaları dökülmüştür. Cumbanın I profili, sıva dökülmesi sonrası açığa çıkmıştır. Payandalar da metal ve I profillidir. Binanın güneybatı duvarının yangın duvarı olduğu düşünülmektedir. Bu duvarda sıvanın döküldüğü yerlerde harman tuğlaları ve üzerinde kılıçlar görülmüştür. Sadece dördüncü katında bir giyotin pencere olan bu sağır duvarın üzerinde 45 derecelik strüktürel çatlaklar dikkati çekmektedir (Şekil D.3).

Goad haritasında bu parseldeki yapıya bakıldığında zemin katı restoran olarak kullanılan beş katlı kârgir bir konut görülmektedir (Şekil 3.30). Konutun kapısı 632 numaralıdır ve içeri giriş yapının solundaki bir geçiş ile sağlanmaktadır. Oysaki günümüzde, yapının sağında bir kapı ve solunda iki pencere mevcuttur, yapının solunda bir geçiş görülmemektedir. Haritada kiremit çatılı olduğu saptanan yapının, günümüzde kaçak teras katı ile çatının özgünlüğü bozulmuştur ve bir kıyaslama yapılamamaktadır. Fakat günümüzdeki binanın derinliği, Goad haritasındaki binanın derinliğinden daha azdır ve sınırları daha farklıdır. Bu da günümüzdeki yapının Goad

haritasındaki yapı olmadığını düşündürmektedir. Yapı günümüzdeki konturu ile Suat Nirven haritasında, dört katlı kârgir olarak görülebilmektedir.

Env. 4 (120 ada 9 parsel)

Şekil 3.27 : Env. 4'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Tescilli sivil mimarlık örneği olan bu kârgir yapı yıkık durumdadır (Şekil D.2, Şekil 3.27). Yapı köşe parseldedir, dolayısıyla güneybatı ve güneydoğu cepheleri bitişik nizamlı iken diğer iki cephesinin sokağa veya caddeye açılan pencereleri vardır. Yapının sadece bitişik nizamdan dolayı var olan iki duvarı ve Vekilharç Sokağı'na ve Kemeraltı Caddesi'ne bakan iki cephesinin sadece bir buçuk kat yüksekliğinde duvarları kalmıştır. İç mekândaki döşemeler ve duvarlar tamamen yıkılmış güneybatı duvarında merdiven izleri ve güneydoğu duvarlarında döşeme izleri mevcuttur (Şekil 3.27).

Merdiven izlerinden görüldüğü üzere güneydoğu ve güneybatı duvarları dik açı ile birleşmemiş, binanın köşesinde eğrisel bir yüzey oluşturmuşlardır. Bu eğrisellik, merdivenin sahanlığı olarak kullanılmıştır (Şekil 3.27).

Kalan bir buçuk kat yüksekliğindeki duvar parçasının üzerinde bir kat yüksekliğinde kemerli pencereler, sıvanın dökülmesiyle ortaya çıkan harman tuğlaları ve üzerindeki kılıçlar dikkati çekmektedir. Yarım kat yüksekliğindeki duvar ise pencerelerin orta aksında kesilmektedir. Yıkılan duvarlar sebebiyle döşemenin I profilleri ve duvardaki kılıçlar saptanmıştır (Şekil D.4). Yine iç mekândaki duvarlarda sarı, mavi, kırmızı renklere kireç olduğu tahmin edilen boya görülmektedir. Güneydoğu duvarında döşeme izinin üzerinde döşeme kirişlerine ait olduğu düşünülen boşluklar bulunmaktadır.

Goad haritasında yapı, dört katlı kârgir bir konut olarak görülmektedir (Şekil 3.30). Kemeraltı Caddesi cephesinde üç kat yüksekliğinde, Linardo (Vekilharç) Sokağı

üzerinde ise iki kat yüksekliğinde ahşap konstrüksiyonlu cumbasının olduğu haritada ifade edilmiştir. Bu yapıya giriş, Kemeraltı Caddesi üzerindedir. Yapı teras çatılıdır ve güney köşesinde yapıdan bir kat daha yüksek kiremit çatılı bir bölüm görülmektedir. Suat Nirven haritasında burada, dört katlı adi kârgir konstrüksiyonlu bir yapı mevcuttur.

Vekilharç Sokağı'nın, 20. yüzyılın başında, ahşap cumbalı, dört-beş katlı kârgir konutlardan oluşan, sokağın başında ve sonunda iki adet Rum kilisesi olan sevimli bir sokak olduğu düşünülmektedir. 120 ada 9 parselde bulunan, dizinin son cumbalı yapısı, her iki cephesinde de cumba olan, sokağın son cumbalı yapısıdır. Günümüzde bu cumbalı evlerden hiçbirisi kalmamıştır. Kiliselerin ise yalnız birisi ayakta.

Env. 5 (120 ada 2 parsel)

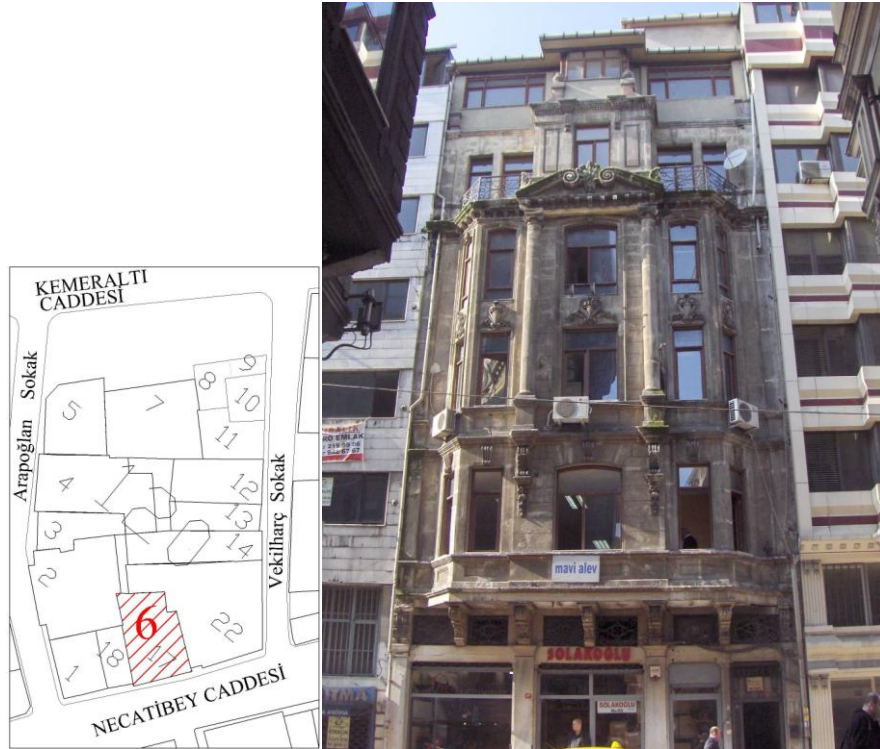
Şekil 3.28 : Env. 5'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Beş katlı tescilli sivil mimarlık örneği, oldukça bakımlı bu kârgir yapı, günümüzde Karagözoğlu İş Hanı olarak kullanılmaktadır (Şekil 3.28). Üst katının sonradan ilave edildiği düşünülen yapının cumbasının altında dört çift payanda vardır. Binanın cephesi tuğla kaplamadır ve pencere çevresinde, saçak altında, bina köşelerinde ve pencerelerin arasında dikey doğrultuda süsleme öğeleri mevcuttur.

Goad haritasında burada iki parçalı Kafkasya Otelı görülmektedir. Arapoğlan Sokağı cephesindeki volta döşemeli kârgir yapı dört katlı, arkadaki yapı beş katlıdır. Binanın sağında arka tarafa bir geçiş mevcuttur. İki bina da teras çatılıdır. Suat Nirven haritasında da Goad haritasındaki ile aynı konturda dört katlı kârgir bir otel yapısı görülmektedir.

Otelin 1895 tarihinden sonra açıldığı ve Annuaire Oriental’lerde Kafkasya Otelı’nin (Hôtel du Caucase) adının bulunmadığı bilinmektedir. Otel günümüze ulaşmamıştır ve yerinde iki ayrı bina vardır. Bu binalardan kuzeybatıdaki işyeri, güneybatıdaki otel olarak kullanıldığı ve bu otelin “Ankara Palas Otelı” adıyla işletildiği bilinmektedir (Çelebi, 2010, s. 285, 286). 1934 tarihli İstanbul Şehir Rehberi’nden de Arap Oğlan Sokağı üzerinde Ankara Palas Otelı’nin varlığı anlaşılmaktadır. 1975 tarihinde işlevini yitiren Ankara Palas Otelı, günümüzde Karagözoğlu İş Hanı olarak kullanılmaktadır (Çelebi, 2010, s. 285, 286).

Env. 6 (120 ada 17 parsel)

Şekil 3.29 : Env. 6'nın konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Altı katlı tescilli sivil mimarlık örneği olan bu bakımlı kârgir yapı, cephesindeki taş işçiliğiyle, diğer binalar arasında göze çarpmaktadır (Şekil 3.29). Binanın Necatibey Caddesi'ne bakan tek cephesi vardır.

Üç kat yüksekliğinde cumbası olan bu yapının orta aksındaki pencere diğerlerinin yaklaşık iki katı büyüklüğünde olup, çeşitli süslemelerle ön plana çıkarılmıştır. Bu pencerenin iki yanında iki kat yüksekliğinde devam eden sütunlar ve üzerinde sütun başlıkları dikkati çekmektedir. Bu iki sütun üst kotta birleşip alınlık oluşturmaktadır. Oldukça gösterişli bir cepheye sahip olan bu han yapısının üslubu, envanter fişinde “19. yüzyıl neoklasik” olarak yazmaktadır.

Yapının beş ve altıncı katındaki pencerelerin oranları diğerlerinden farklıdır ve bezemeli cephe burada devam etmemektedir. Bu katların sonradan eklendiği düşünülse de Max Fruchtermann'ın 1911'de piyasaya sürülen kartpostalların 27. serisinde bulunan 418 numaralı kartpostalda (Sandalcı, 2000, s. 1043) bu katların da görülmesi, bu düşünceyi çürütmektedir (Şekil B.5, Şekil A.15).

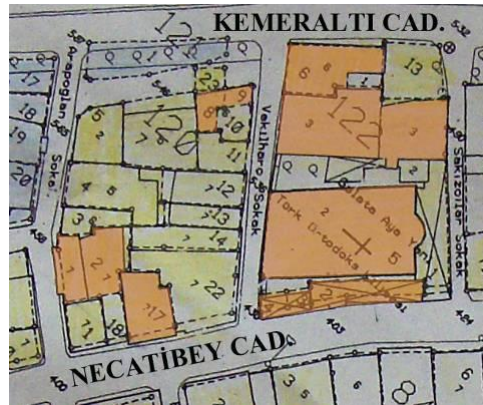
Goad haritasında bu alanda bir ve iki katlı konutlar mevcuttur (Şekil 3.30), yani 20. yüzyıl başında günümüzde görülen yapı yoktur. Yukarıda söz edilen kartpostalda bu yapının günümüzdeki hali ile görüldüğü göz önüne alınarak, bu gösterişli neoklasik üsluplu yapının 1905–1911 tarihleri arasında bir dönemde inşa edildiği kanısına varılmaktadır. Suat Nirven haritasında 1207 ada içerisinde, günümüzdeki şekliyle görülen yapının beş katlı olduğu ve bir dönem Galata Nahiye Müdürlüğü olarak kullanıldığı haritadan okunabilmektedir (Şekil F.3).

121 ada

1-B alt bölgesinin kuzeybatısında bulunan 121 ada, 2002 tarihli İBB haritasında görülmektedir. Bu adada bir parsel vardır fakat Kemeraltı Caddesi'nin kaldırımı bu parsel üzerinde bulunduğu için üzerinde bina yoktur (Şekil 3.31).

Şekil 3.30 : 1-B alt bölgesinin günümüzdeki ve Goad haritasındaki tescilli yapıları.

Şekil 3.31 : 2002 İBB haritasında 1-B alt bölgesi.

Goad haritasında 651 ada numarasıyla, 121 adanın yaklaşık dört katı büyüklüğünde bir ada görülmektedir. İçerisinde tonozlu, kârgir Christos Rum Kilisesi (Christos Église Grecque), dört katlı ahşap cumbalı kârgir bir konut, tek katlı ahşap konstrüksiyonlu bir konut ve dört katlı, yanmış, fonksiyonu bilinmeyen bir kârgir bina bulunmaktadır (Şekil 3.30). Kemeraltı Caddesi genişletme çalışmalarında 121 adada bu dört yapı yıkılmıştır (Şekil 3.25).

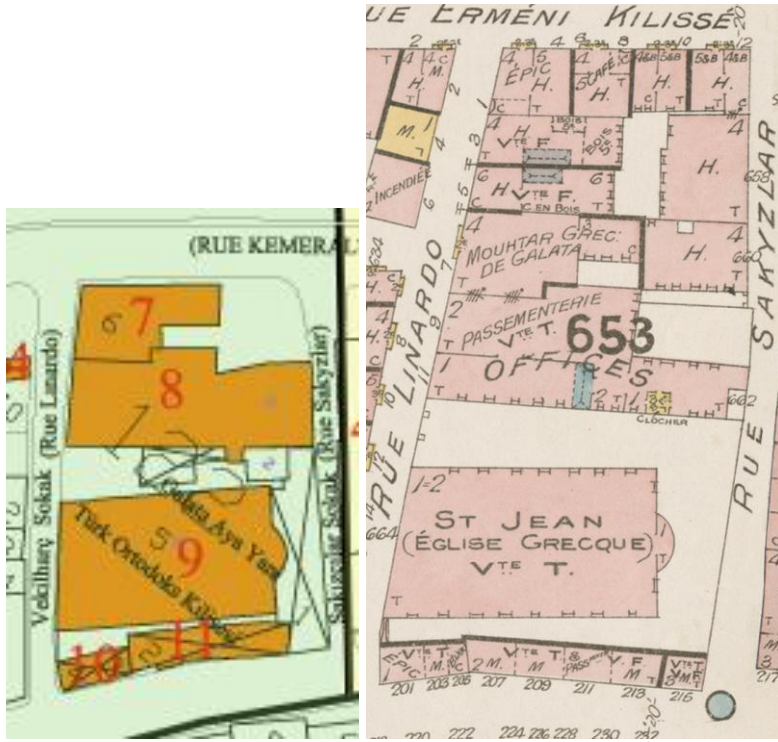
122 ada

1-B alt bölgesinin kuzeydoğusunda bulunan 122 adanın güneybatısında Vekilharç Sokağı, kuzeydoğusunda Sakızcılar Sokağı, kuzeybatısında Kemeraltı Caddesi, güneydoğusunda Necatibey Caddesi bulunmaktadır. Vekilharç Sokağı, d'Ostoya haritasında ve Goad haritasında "Linardo" Sokağı olarak, Sakızcılar Sokağı ise d'Ostoya haritasında "Sakyslilar", Goad haritasında "Sakyzlar" Sokağı olarak görülmektedir. Sakız adasından gelen Rumların, bu sokak üzerindeki Aziz Yahya Türk-Ortodoks Kilisesi'nin yeniden inşa edilmesinde büyük payı olduğu bilinmektedir. Aziz Yahya Kilisesi, iki bölüm halinde düzenlenmiş olan kitabesinin birinci bölümüne göre 29 Eylül 1734 tarihinde yeniden inşa edilmiştir. Bu yenileme sonrasında Patrikhane tarafından alınan bir kararla kilisenin "Sakızlıların Kilisesi" olarak anılmıştır (Karaca, 2008, s. 346). Bu sebeple sokak uzun yıllardır Sakızlılar, Sakızlar gibi isimlerle anılmıştır. Fakat günümüzde sakız satıcıları anlamında Sakızcılar ismiyle görülmektedir.

Günümüzde 122 adada yedi parsel mevcut olup, 13 parsel üzerinde bina yoktur. Beş numaralı parsel ise Aya Yani Türk-Ortodoks Kilisesi'ne aittir ve üzerinde kilise, çan kulesi ve kiliseye gelir getirmesi amacıyla yapılmış iki dükkân mevcuttur. Mumhane Caddesi üzerindeki yine kiliseye ait iki nolu parseldeki binada altı, bir nolu parseldeki binada ise iki dükkân vardır. Toplamda 122 adada altısı kiliseye ait yedi bina bulunmaktadır.

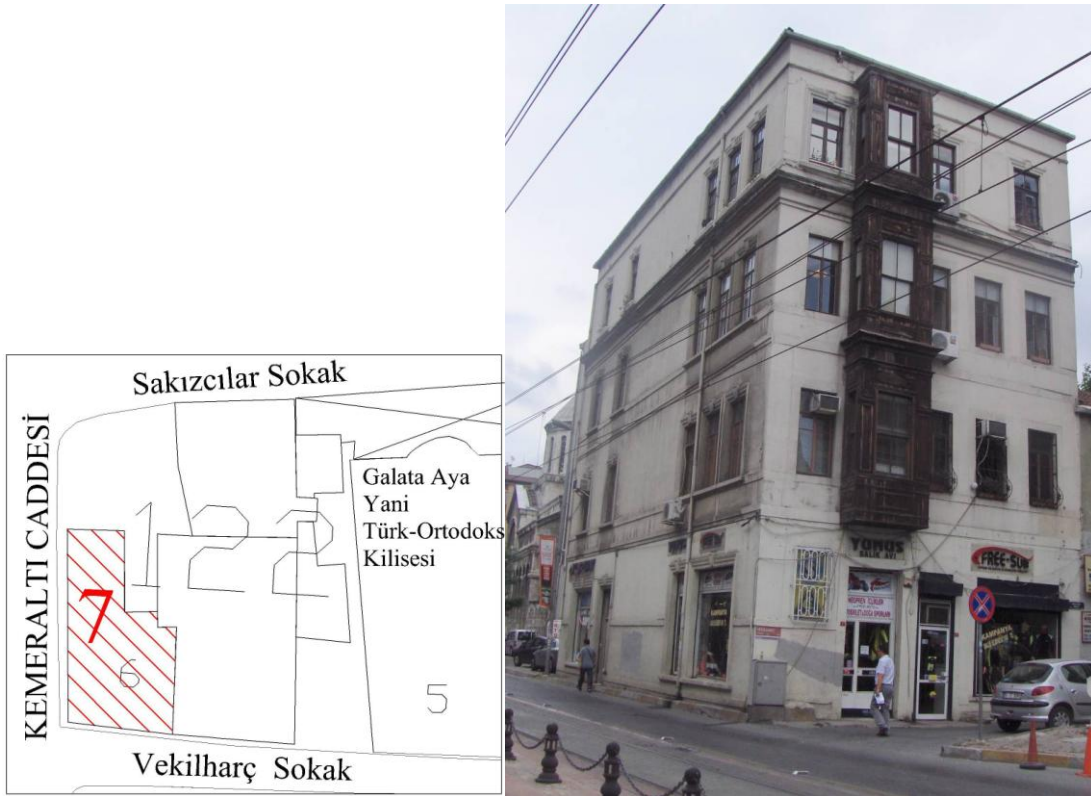
122 ada da Kemeraltı Caddesi genişletme çalışmalarında tahrip edilmiştir. Adanın yaklaşık üçte biri, Kemeraltı Caddesi'ne katılmıştır. Goad haritasında bu ada kuzeybatıda Ermeni Kilisesi Sokağı ile sınırlanırken günümüzde bu sokak adanın bir kısmı ile birleştirilip Kemeraltı Caddesi'nin bir parçası olmuştur (Şekil 3.32). Ermeni Kilisesi Sokağı'nın ismi, adanın kuzeydoğusundaki 125 adada bulunan Surp Krikor Lusavoriç Ermeni Kilisesi'nden gelmektedir. Bu adada 20. yüzyıl başında görülen, günümüzde mevcut olmayan yedi adet yapı söz konusudur.

Adanın tescilli yapıları, Aziz Yahya Türk-Ortodoks Kilisesi ve ona gelir getirmesi için inşa edilen dükkânlardan oluşmaktadır. Günümüzde adanın tamamına yakını tescillidir. Bu tescilli binalar ile ilgili bilgi aşağıda verilmektedir.

Şekil 3.32 : 122 adanın günümüz ve Goad haritası tescilli yapı karşılaştırması.

Env. 7 (122 ada 6 parsel)

Şekil 3.33 : Env. 7'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Dört katlı tescilli sivil mimarlık örneği kârgir yapı, oldukça bakımlıdır ve zemin katı dükkân, üst katı iş yeri olarak kullanılmaktadır (Şekil 3.33).

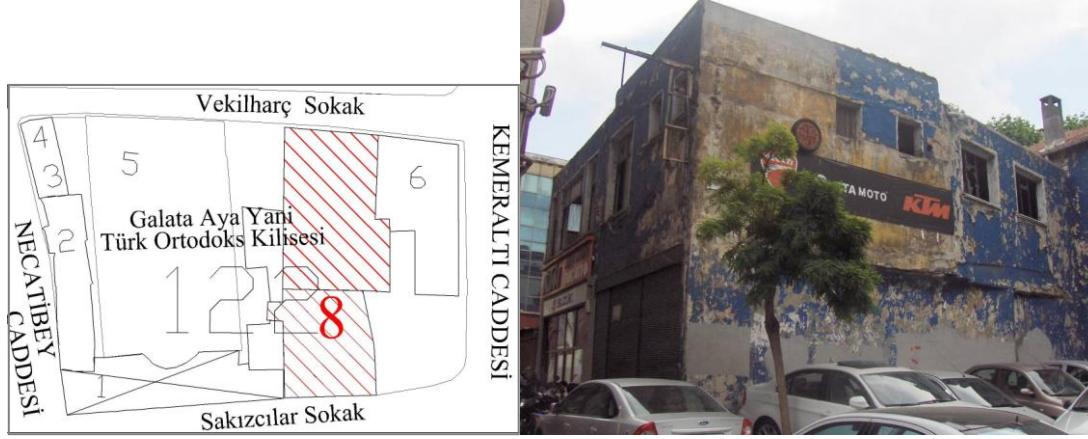
Vekilharç Sokağı cephesinde ahşap kaplamalı bir cumbası vardır. Binanın girişinin de bulunduğu bu cephede cumbadaki pencere her katta aynı şekilde devam etmektedir, fakat cephedeki diğer pencerelerin düzeni, ikinci ve üçüncü katlarda dört adet, dördüncü katta üç adet şeklindedir.

Bu bina, Goad haritasında bitişik nizamda görülürken günümüzde Kemeraltı Caddesi genişletme çalışmaları sebebiyle komşu binaları yıkılmış ve yapının Kemeraltı Caddesi'ne cephesi oluşmuştur (Şekil 3.32). Bu cephe Goad haritasında sağır görülürken günümüzde her katında aynı düzende pencerelerin olduğu ve hatta zemin katta dükkânların vitrinlerinin de bulunduğu dikkati çekmektedir. Binanın Kemeraltı Caddesi cephesindeki pencerelerin Vekilharç Sokağı cephesinin ikinci ve üçüncü kat pencerelerinden farklı olduğu gözlenmektedir. İki tip pencere, oran ve doğrama açısından aynı olmakla birlikte Kemeraltı Caddesi cephesindeki pencereler söveli, kilit taşı süslemeli ve denizlikli iken Vekilharç Sokağı cephesindeki ikinci ve üçüncü kat pencerelerinde bu öğeler olmayıp, dördüncü katta görülmektedir. Dolayısıyla bu katın ve Kemeraltı Caddesi cephesindeki pencerelerin 1958 imar çalışmalarından sonra oluşturulduğu düşünülmektedir. Bu durumda son kattaki ahşap cumbanın da 1958 sonrası yapılmış olması gerekmektedir. Zaten Goad haritasında da cumbanın iki kat yüksekliğinde olduğu vurgulanmıştır. Yani sonradan ilave edilen katla birlikte ahşap cumbanın son katının da inşa edildiği düşünülmektedir. Üçüncü ve dördüncü katlar arasında saçak amaçlı yapıldığı tahmin edilen, günümüzde silme olarak görülen bir öge vardır. Cumbadaki pencereler giyotin iken diğer pencereler, üzeri sabit camlı, çift açılır kanatlıdır.

Goad haritasında bu yapı dört katlı kiremit çatılı bir kârgir yapı olarak görülmektedir (Şekil 3.32). Arka kısmında da üç kat yüksekliğinde teras çatılı bir bölümü vardır. Üzerinde “Galata'nın Rum Muhtarı” yazmaktadır. Goad haritasında yapının güneydoğu cephesinde belirtilen pencereler, günümüzde de görülmektedir.

Pervititch haritasında 1.201 nolu adada bu yapı kısmen görülmekle birlikte, lejanttan dört katlı kârgir yapının kat yüksekliklerinin dört metreden çok olduğu okunmaktadır (Şekil F.2). Suat Nirven haritasında bu yapının bulunduğu yere pafta numarası geldiği için görülememektedir (Şekil F.3). D'Ostoya haritasında bu parselde farklı bir bina bulunmaktadır (Şekil F.11).

Env. 8 (122 ada 5 parsel)

Şekil 3.34 : Env. 8'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Bu yapı, Aya Yani Türk-Ortodoks Kilisesi'ne ve kiliseye gelir getirmesi için inşa edilmiş iki dükkâna aittir. Dükkânlar ve kilise tescilli dini yapılardır. 8 numara ile iki dükkân, 9 numara ile kilise incelenecektir.

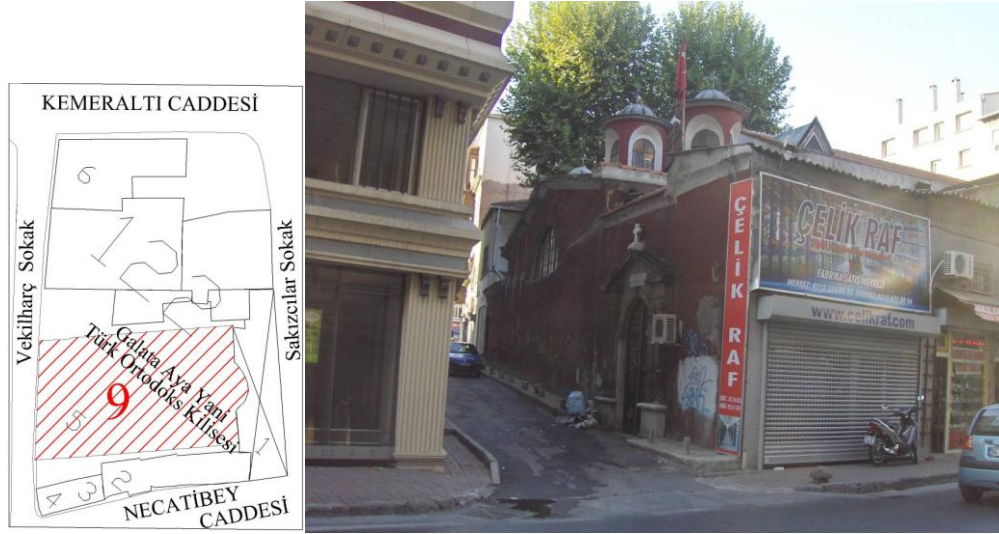
İki katlı, kârgir olan dükkânlardan biri Sakızcılar Sokağı, diğeri Vekilharç Sokağı üzerindedir. Vekilharç Sokağı üzerindeki dükkân, günümüzde hidrolik sistemler ile ilgili malzeme satarken (Şekil D.6, Şekil D.7), Sakızcılar Sokağı üzerindeki dükkân motor parçaları, motosiklet satışı ve servisi yapan bir dükkânıdır (Şekil 3.34, Şekil D.5). Bu dükkânın içi tamir edilmiş, sıvalıdır. Binanın betonarme kolon giriş sisteminin yanında kuzeydoğu cephesindeki sıvanmadan bırakılmış tuğla duvar dikkati çekmektedir. Binanın üst katı ise sıvaları dökülmüş, camları kırılmış, harap bir durumdadır.

Goad haritasında, Vekilharç Sokağı üzerindeki dükkânın tuhafiye olduğu, arkasındaki Sakızcılar Sokağı üzerindeki dükkânın ise mevcut olmadığı görülmektedir (Şekil 3.32). Yine bu haritada görülen Aya Yani Kilisesi'nin avlusundaki tek katlı ek yapılar günümüzde yoktur. Suat Nirven haritasında 122 ada, haritanın bitimine denk geldiğinden hiçbir paftada net olarak görülememektedir (Şekil F.3, Şekil F.4).

D'Ostoya haritasında da Vekilharç Sokağı üzerindeki bina görülürken, arkasındaki Sakızcılar Sokağı üzerindeki bina mevcut değildir (Şekil F.11). Bu haritada kilise ve dükkânları kamusal alan lejantıyla ifade edilmiştir. Bu yapı da aynı lejant ile işaretlenmiştir fakat konturu günümüzde ve Goad haritasında görülen kontura benzememektedir ayrıca Goad haritasındaki ek yapılar da yoktur.

Kilisenin dükkânı olan iki yapıdan Vekilharç Sokağı üzerindeki, 1905 yılından önce, Sakızcılar Sokağı üzerinde olan diğer dükkânın ise 1949'dan sonra inşa edildiği söylenebilmektedir.

Env. 9 (122 ada 5 parsel)

Şekil 3.35 : Env. 9'un konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Dini yapı olarak tescilli, kapısındaki tabelaya göre Aziz Yahya Türk-Ortodoks Kilisesi (Şekil 3.35, Şekil B.6), literatürde farklı dillerde adlarla anılmaktadır. 2002 tarihli İBB haritasında "Galata Aya Yani Türk-Ortodoks Kilisesi", Goad ve d'Ostoya haritalarında "St. Jean Rum Kilisesi" (Eglise grecque St. Jean), Suat Nirven Haritası'nda ise ismi belirtilmeksizin "Rum Kilisesi" olarak yazmaktadır. 1944 tarihli Schneider-Nomidis haritasında "Ayios Ioannis"; 1951 tarihli Mamboury haritasında "Church of John the Baptist"; Zafer Karaca'nın İstanbul'da Tanzimat Öncesi Rum-Ortodoks Kiliseleri kitabında "İoannes Prodromos Kilisesi" olarak adlandırılmıştır.

Vekilharç Sokağı üzerinde avluya giriş kapısı bulunan kilise, avlulu bir düzendedir. Kemerli kapısı, iki yanındaki pilasterlerle, üzerindeki alınlıkla ve alınlığın üzerindeki haç işareti ile gösterişlidir. Aziz Yahya Kilisesi'nin kuzeybatısında ve güneydoğusunda kiliseye gelir getirmesi amacıyla inşa edilmiş dükkânlar vardır. Avlunun içinde kilisenin kuzeyinde kilise görevlisinin ikamet ettiği ev ve yakınında çan kulesi bulunmaktadır. İki katlı ve kârgir kilisenin bir sıra taş iki sıra tuğladan oluşan almaşık duvarlı taş örgüsü dikkati çekmektedir. Cephelerde yer yer devşirme malzeme görülmekte, yapıyı saçak altında, üzeri sıvalı bir sıra içbükey silme dolanmaktadır (Karaca, 2008, s. 348).

Kilise kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda dikdörtgen planlı, kuzeydoğuda yarım yuvarlak apsis çıkıntılıdır (Şekil C.1). Yapının dışta boyutu 23,73 m, eni 15,77 m,

yüksekliği yaklaşık 10,80 m'dir. Kilise bazilikal plan tipindedir. Üç nefli naos, kuzeydoğuda nefler hizasında, içte yarım yuvarlak üç apsisle sınırlanmaktadır. Yapı içte tamamen sıvalıdır (Karaca, 2008, s. 348). Kilisenin örtü sistemi, bağdadi tekniği ile yapılmıştır ve iç mekânda horasan sıvalıdır. Naosta, orta nefin örtüsü beşik tonozdur. Yan nefleri örten tonoz orta neften yan duvarlara doğru iki merkezli kıvrım oluşturacak şekilde alçalmakta, neflerin üzerini beşik çatı örtmektedir. Apsislerin örtüsü ise içte yarım kubbe olup üzeri yarım konik çatı ile örtülüdür (Karaca, 2008, s. 348).

Vaftizci Yahya'ya (İoannes Prodromos Baptises) ithaf edilmiş olan eski Rum-Ortodoks Kilisesi, günümüzde "Türk-Ortodoks Baş Piskoposluğu" sorumluluğundadır (Karaca, 2008, s. 347).

Aziz Yahya Kilisesi'nin 16. yüzyılda bulunduğu mahalleye adını vermiş olduğuna ilişkin kayıtlar, kilisenin varlığının daha eskilere uzandığını ortaya koymaktadır. Sultan III. Murat döneminde çıkarılan 27 Ağustos 1585 tarihli fermanla, sarayda yapılacak hamamın inşasında çalıştırılmak için Rum kalfa temin edilecek yerler arasında, Galata'ya bağlı "Aya Yani" mahallesinin de adı kaydedilmiştir (Karaca, 2008, s. 344). 1652 yılında Antakya Patriği ve ekibiyle İstanbul'a gelen kâtip Paulus, kilisenin iki kez yandığını ve daha sonra yeniden inşa edildiğini belirtmiştir (Karaca, 2008, s. 344). Kilise 1696 yılında yandıktan sonra 1699'da tekrar inşa edilmiştir. 1699 yılındaki inşaat, Sakızlı Rumların, kilisenin temelden yenilenmesine izin veren bir padişah fermanını temin edebilmesiyle gerçekleşmiştir. Bu fermanın verilmesi için kilise mütevelli heyeti, Kadılık Makamı'na başvuru yapmış, bu kilisenin fetih sonrası kurulmuş en eski kiliselerden olduğunu söylemiş ve bu nedenle tamiratına izin verilmesini istemiştir. Kilise, borçlarının henüz yeni ödendiği tarihlerde 1731 yılında yeniden yanmıştır. Sakızlı tüccarlar, yeni bir padişah fermanıyla kilisenin onarımını üstlenmiş ve onarım 1734'te tamamlanmıştır (Karaca, 2008, s. 344, 346).

Aziz Yahya Kilisesi, iki bölüm halinde düzenlenmiş olan kitabesinin birinci bölümüne göre 29 Eylül 1734 tarihinde yeniden inşa edilmiştir. Bu yenileme sonrasında Patrikhane tarafından alınan bir kararla kilise "Sakızlıların Kilisesi" olarak anılmıştır (Karaca, 2008, s. 346).

Galata bölgesinde 8 Şubat 1771 tarihinde meydana gelen yangın sırasında harap olan kilise, Sultan III. Mustafa tarafından verilen fermanla 1773 yılında yeniden inşa edilmiştir (Karaca, 2008, s. 346). 18. yüzyılın sonunda S. S. Hovhannesyan kiliseyi bölgedeki dört Rum kilisesinden biri olarak kaydetmiştir. Kilisenin, Ermeni cemaatine ait Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi'ne bitişik olduğu, onunla birlikte

yandığı ve daha sonra temelden inşa edilerek, 2 Eylül 1799 tarihinde kutsandığı belirtilmiştir (Karaca, 2008, s. 346).

Aziz Yahya Kilisesi, kitabesinin ikinci bölümüne göre, 29 Eylül 1799 tarihinde Sakızlı cemaati tarafından temelden yeniden inşa edilmiştir. Kilise ile ilgili olarak Schneider ve Nomidis'in (1944) "kitabesine göre 1836 yılında tekrar yenilendiği" yolundaki ifadesine rağmen bu kitabe tespit edilememiştir ve varlığı bilinmemektedir (Karaca, 2008, s. 346).

Çan kulesi 1855 yılında inşa edilmiş olan kilise, 1874, 1884, 1894 yıllarında onarım geçirmiştir. Kilisede Ortodoks litürjisi açısından önemli sayılan, Hagios Dionysus'un eli ve Hagios Thalalaios'un naaşına ait rölikler korunmaktadır. Sakızlı tüccarların Burgazada'daki İoannes Prodromos (Vaftizci Yahya) ikonası da kilisede yer almaktadır (Karaca, 2008, s. 347).

Env. 10 (122 ada 3 ve 4 parseller)

Şekil 3.36 : Env. 10'un konumu ve mevcut durum fotoğrafı

Bu yapılar, Aziz Yahya Kilisesi'ne gelir getirmek amaçlı inşa edilmiş iki katlı tescilli sivil mimarlık örneği kârgir dükkânlardır (Şekil 3.36). İki parselde, tek bir yapı bulunmaktadır. Bu yapıda iki adet dükkân olup üst katlarına dükkânın içinden merdivenlerle ulaşılabilmektedir. Üst kat pencereleri küçük ve kat yüksekliği çok azdır. Çatılarında kaplama olarak ondülin şeklinde sac levha mevcuttur.

Goad haritasında görülen yapı volta döşemeli, tek katlı, teras çatılı kârgir bir yapıdır (Şekil 3.32). Bu binada, Vekilharç Sokağı ve Necatibey Caddesi'nin keşiştiği köşede bakkal, konut ve kuyumcu fonksiyonlu üç birim vardır. Suat Nirven haritasında aynı alanda adi kârgir konstrüksiyonlu iki farklı yapı görülmektedir ve yapılar iki katlıdır (Şekil F.4).

Env. 11 (122 ada 2 parsel)

Şekil 3.37 : Env. 11'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

İki katlı, tescilli sivil mimarlık örneği bu kârgir yapı da bitişiğindeki bina gibi kiliseye gelir getirmek amacıyla inşa edilmiş dükkânlardan oluşmaktadır (Şekil 3.37). Günümüzde bu binada altı dükkân görülmektedir. Pencere ve vitrin boşlukları, doğramalar, korkuluklar açısından birbirlerinden farklı ve uyumsuz olan dükkânlar oldukça da bakımsızdır. Üst kat pencerelerinin arasında pilasterler bulunan bu yapının üzerine de teras açılmış, çatısı sac levha ile kaplanmıştır. Binanın cephesinde de boya dökülmesi, tuzlanma, rutubetlenme gibi birçok sorunla tespit edilmiştir.

Goad haritasında görülen iki katlı, beşik tonozlu, kiremit çatı örtülü kârgir yapı günümüzdeki yapılar ile aynı konturdadır. İçerisinde, üçü konut, biri tuhafiyeci olmak üzere dört dükkân mevcuttur. Bu yapının demir kepenği olduğu Goad haritasında belirtilmiştir fakat günümüzde kepenk görülememektedir (Şekil 3.32).

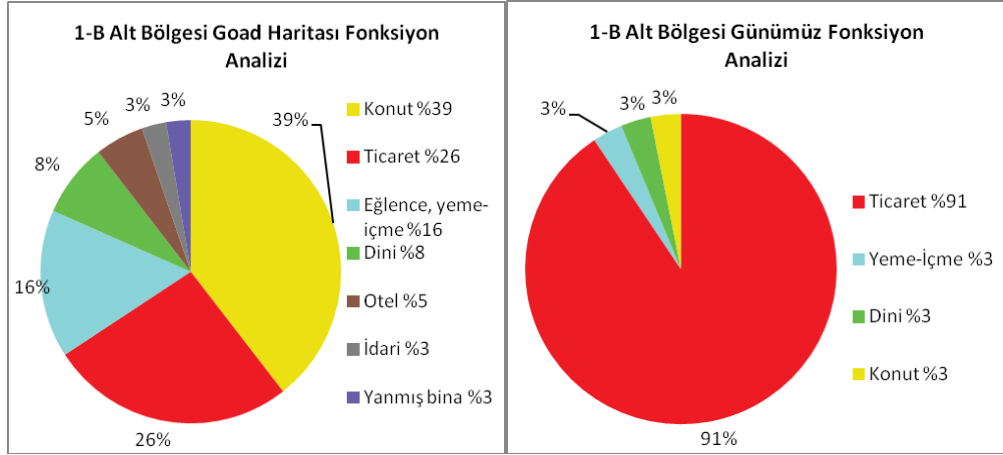
Suat Nirven haritasında da yapılar günümüzdeki sınırlarında kârgir olarak görülmektedir ve üzerinde “kilise akarı” yazmaktadır. Bu haritada dükkân sayısı belirtilmemiştir (Şekil F.3). D'Ostoya haritasında da bu yapı içerisinde, günümüzdeki konturuyla kamuya ait lejantıyla beş dükkân görülmektedir (Şekil F.11).

1-B alt bölgesi zemin kat fonksiyon analizi değerlendirmesi

Günümüzde 1-B alt bölgesinin zemin katlarının %91'i ticaret, %3'ü yeme-içme, %3'ü dini yapılardan, %3'ü konutlardan oluşmaktadır (Şekil 3.38).

Goad haritasında ise günümüze kıyasla, 1-A alt bölgesindeki gibi, daha çeşitli ve homojen dağılmış işlevler dikkati çekmektedir. 20. yüzyıl başında %39 konut, %26 ticaret, %16 eğlence, yeme-içme, %8 dini, %5 otel, %3 idari işlevli binalar, 1 adet de %3 oranında yanmış bina tespit edilmiştir. Günümüzde hiç konutun bulunmaması ve

ticaret birimlerinin çok fazla olması, bölgenin geçirdiği işlevsel değişimi vurgulamaktadır. 20.yüzyıl başındaki otellerden Kafkasya Oteli de, bugün iş hamdır. Bölgedeki tek dini yapı olan Aziz Yahya Türk-Ortodoks Kilisesi aynen korunmaktadır.

Şekil 3.38 : 1-B alt bölgesinin günümüz ve 20. yüzyıl başı zemin kat fonksiyon analizi grafiği.

3.3.1.2 Ada 84, 85, 86 (1-C Alt bölgesi)

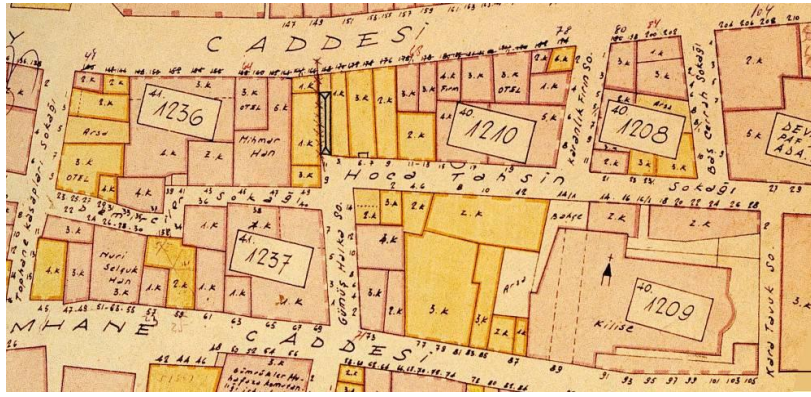
1-C alt bölgesi, 1-A ve 1-B alt bölgelerinin güneydoğusunda bulunmaktadır (Şekil 3.16). Bölgeyi güneybatıda Maliye Caddesi, kuzeydoğuda Akçe Sokağı, kuzeybatıda Necatibey Caddesi, güneydoğuda Demirciler ve Hoca Tahsin sokakları sınırlamaktadır. Bölge içerisinde kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda uzanan Karanlık Fırın ve Baş Cerrah sokakları mevcuttur. (Karanlık Fırın Sokağı, 2002 tarihli İBB haritasında yazılmamış olsa da yerinde yapılan inceleme ile sokağın tabelası görülmüştür.) 1-C alt bölgesi 84, 85, 86 adaları kapsamakta ve içerisinde 39 adet parsel, 14'ü tescilli, biri tescile önerilen olmak üzere 39 adet de yapı bulunmaktadır (Şekil 3.39).

Şekil 3.39 : 1-C ve 1-D alt bölgelerinin günümüz durumu ve tescilli yapıları.

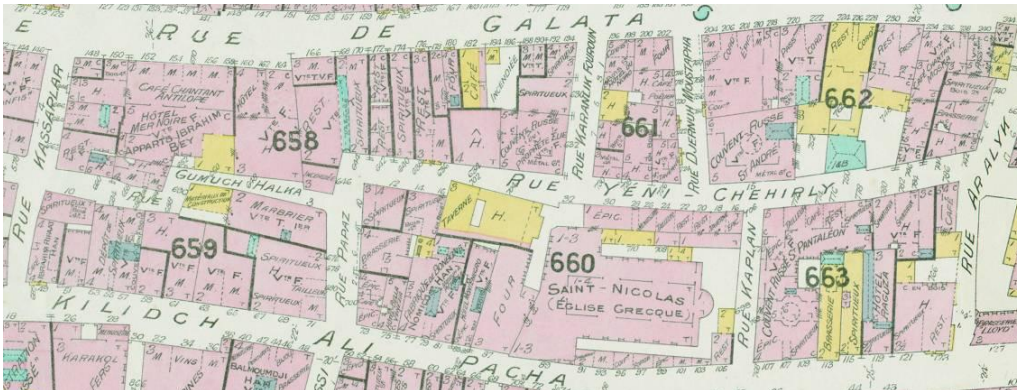
Bölgede büyük kütleliyle göze çarpan yapılar, Sait Akbaşoğlu İş Hanı ve Aya Panteleymon Kilisesi'dir. Buradaki adaların mevcut durumları Goad haritası ile karşılaştırıldığında ana hatlarında değişiklik olmadığı fark edilmiştir. Yalnız sokak isimleri yıllar içerisinde değişikliğe uğramıştır.

Bölgenin kuzeybatısındaki, günümüzde Necatibey Caddesi olarak görülen cadde, d'Ostoya ve Goad haritalarında "Grande Rue de Galata" (Büyük Galata Sokağı) ismiyle görülmektedir. Bunun sebebi bahsedilen haritalarda bölgedeki en büyük sokağın bu sokak olmasıdır. Suat Nirven haritasında ise günümüzdeki hali ve ismiyle Necatibey Caddesi bulunmaktadır.

Şekil 3.40 : 1-C ve 1-D alt bölgelerinin Suat Nirven haritasındaki durumu.

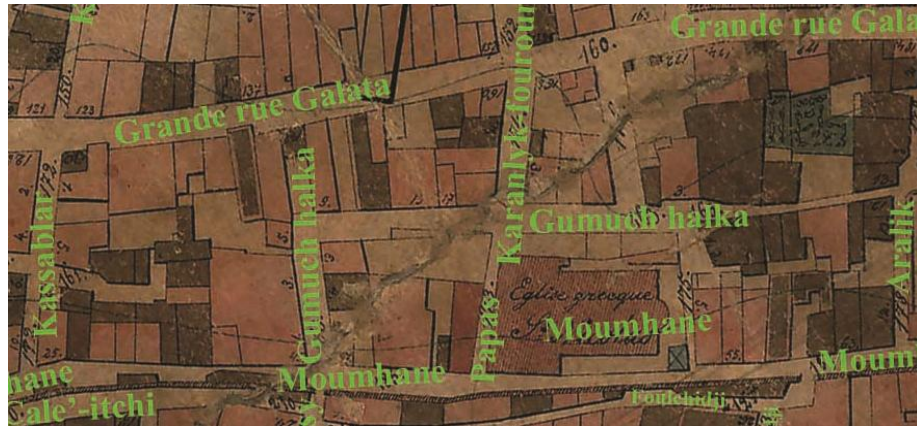
Goad haritasına bakıldığında 1-C alt bölgesinin sınırlarının günümüz ile aynı fakat bazı sokak isimlerinin farklı olduğu tespit edilmiştir. Örneğin Demirciler Sokağı, Gümüş Halka Sokağı (Rue Gumuch Halka) olarak; Gümüş Halka Sokağı, Papaz Sokağı (Rue Papaz) olarak; Hoca Tahsin Sokağı, Yeni Şehirli Sokağı (Rue Yeni Chehirli) olarak; Akçe Sokağı, Aralık Sokağı (Rue Aralyk) olarak; Baş Cerrah Sokağı, Cerrah Mustafa Sokağı (Rue Djernuh Moustapha) olarak, Karanlık Fırın Sokağı yine aynı isimle (Rue Karanlık Fouroun) görülmektedir (Şekil 3.39, Şekil 3.41).

Şekil 3.41 : 1-C ve 1-D alt bölgelerinin Goad haritasındaki durumu.

D'Ostoya haritasında ise 1-C alt bölgesinin sınırları biraz farklıdır. Günümüzde Demirciler Sokağı ile ayrılmış olan 81 ve 86 adalar, d'Ostoya haritasında bir bütündür (Şekil 3.42). Demirciler Sokağı yine mevcuttur fakat çıkmaz sokak niteliğindedir. Günümüzde görülen Gümüş Halka Sokağı, bu haritada yine aynı yerde aynı isimde (Gumuch Halka) görülmektedir. Hoca Tahsin Sokağı, d'Ostoya haritasında farklı bir isimdedir ve iki kelimeli olan bu sokak ismi, haritanın yıprandığı bir kısımda yazılı olduğu için yalnız ikinci kelime olan “Cheirli” kelimesi ve önceki kelimenin en son harfi olan “i” harfi okunabilmektedir. Fakat Goad haritasında da aynı sokağın aynı isimle anılmış olabileceğinden yola çıkılarak, sokağın isminin Yeni Şehirli Sokağı olduğu düşünülmektedir. Aynı durum, Baş Cerrah Sokağı için de geçerlidir. Bu sefer harita içerisinde sokağın numarası net okunamamıştır fakat Cerrah Mustafa Sokağı (Djerrah Moustafa) olduğu tahmin edilmektedir (Şekil F.11).

Akçe Sokağı'nın, d'Ostoya haritasında Aralık Sokağı (Rue Aralik) olduğu dikkati çekmektedir. D'Ostoya haritasında görülen Aralık Sokağı'nın Necatibey Caddesi ile birleşen kısmı çok darken, sokak Mumhane Caddesi'ne doğru gidildikçe genişlemektedir. Sokak çok dar olduğu için Aralık isminin verildiği tahmin edilmektedir. Karanlık Fırın Sokağı, bu haritada yine aynı isimle (Karanlyk Fouroun) anılmaktadır.

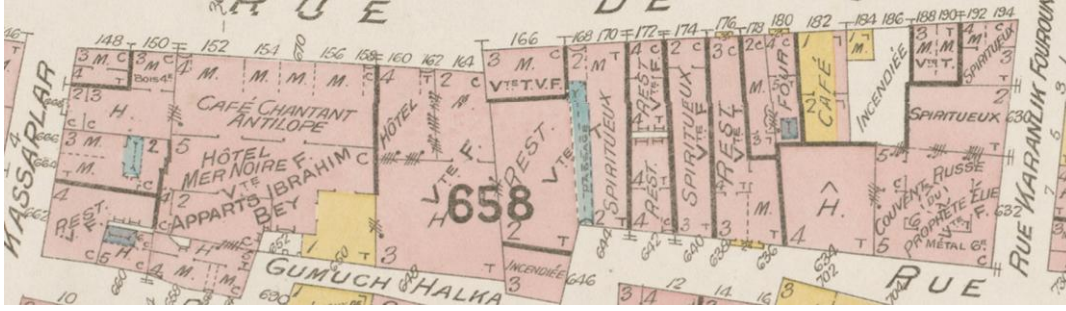
Şekil 3.42 : 1-C ve 1-D alt bölgelerinin d'Ostoya haritasındaki durumu.

Bölgede 86, 85 ve 84 numaralı üç ada vardır. Yukarıda belirtildiği gibi, d'Ostoya haritasında 86 numaralı ada 81 numaralı ada ile bir bütün olarak görülmektedir. Bunun dışında adaların konumlarında bir değişiklik yoktur.

86 ada

86 numaralı ada, kuzeybatıda Necatibey Caddesi, güneydoğuda Demirciler ve Hoca Tahsin sokakları, güneybatıda Maliye Caddesi, kuzeydoğuda Karanlık Fırın Sokağı

ile çevrelenmiştir. Adada 20 parsel vardır. Bu parsellerde bulunan 20 adet binanın yedisi tescillidir. Bu binalar aşağıda ayrıntılı bir şekilde incelenmektedir.

Şekil 3.43 : Goad haritasında 86 ada.

Şekil 3.44 : Günümüz haritasında 86 ada.

Env. 12 (86 ada 6 parsel)

Şekil 3.45 : Env. 12'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

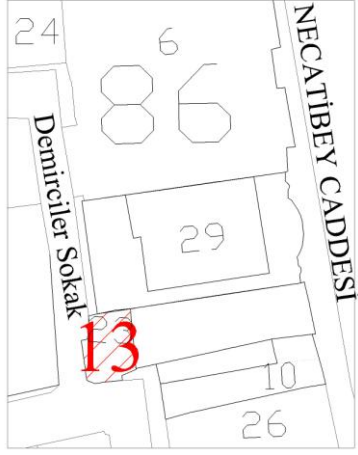
Dört katlı, tescilli sivil mimarlık örneği bu kârgir yapı, bölgenin en büyük kütleli yapısı olup Sait Akbaşoğlu İş Hanı olarak anılmaktadır (Şekil 3.45). Cephesindeki taş işçiliği ile dikkati çeken bu binanın zemin katı dükkân, üst katları iş hanı olarak kullanılmaktadır. Necatibey Caddesi üzerindeki iki adet çıkmayı taş payandalar taşımaktadır. Özellikle birinci katta bulunan kare ve dikdörtgen şekilli cephe süsleme öğeleri, binayı oldukça gösterişli kılmaktadır. İkinci katta bu şekiller azalarak devam etmekle birlikte yerini düşey hatlara bırakmaktadır. Üçüncü katta ise bu geometrik şekiller sadece pencerelerin altında ve üstünde bulunmakta, pilasterlerin üzerinde sütun başlıkları görülmektedir. Binanın arka cephesi Gümüş Halka Sokağı üzerindedir ve cephesi sıva kaplıdır. Burada da iki pilaster arasındaki kemerli kapı, yapının kültür varlığı değeri taşıyan bir yanı olduğunu ispatlar niteliktedir. Bu cepheye eklenmiş ilave bölmeler mevcut olmakla birlikte, giyotin ve söveli pencereler de vardır.

Goad haritasında Hotel Karadeniz (Hôtel Mer Noire) olarak görülen bu yapının Necatibey Caddesi üzerinde Antilop Kafeşantanı (Cafe Chantant Antilope) bulunmakta (Şekil 3.43), onun da önünde konutlar görülmektedir. Binanın sağından ve solundan olmak üzere iki adet girişinin olduğu haritadan okunmaktadır. Kat sayısı, Antilop Kafeşantanı için dört, Karadeniz Oteli için beş, İbrahim Bey Apartları için ikidir. Kârgir ve teras çatılı bu binaların arkasında bir de tek katlı ahşap konstrüksiyonlu, kiremit çatılı bir kısım bulunmaktadır. Suat Nirven haritasında da Goad haritasındaki konturda ve kat sayılarında kârgir bir yapı görülmektedir.

Günümüzde görülen yapının, Goad veya Suat Nirven haritalarında görülen yapı olmadığı, bu binanın 1949'dan sonra inşa edildiği düşünülmektedir.

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte Huber Haritası'nda (1887-1895) Hotel Mer Noire'in yerinde otel bulunmaması nedeniyle, 1895 tarihinden sonra açıldığı düşünülmektedir (Çelebi, 2010, s. 287). *Annuaire Oriental*'lerde, Hotel Mer Noire'in adına rastlanamamıştır. Otelin plan şemasına özgü bilgiye de ulaşamamış, nitekim günümüzde yapının iç mekânı tamamen değiştirilmiştir. Otelin giriş katı ve üç yatak katı ile birlikte toplam dört katlı olduğu anlaşılmıştır ve sadece dış duvarlarının korunduğu, plan şemasının ise yapının yeni işlevi olan iş hanı kullanımına yönelik olarak tamamen değiştirildiği saptanmıştır (Çelebi, 2010, s. 287, 288).

Env. 13 (86 ada 23 parsel)

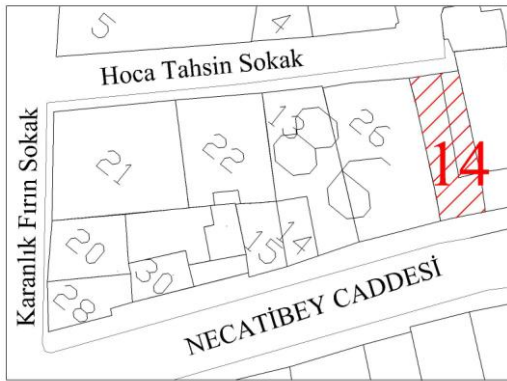

Şekil 3.46 : Env. 13'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Beş katlı, tescilli sivil mimarlık örneği olan bu yapının günümüzde zemin katı dükkân, üst katları iş hanıdır fakat bina günümüzde kullanılmamaktadır (Şekil 3.46).

Goad haritasında bu alanda üç katlı, kârgir bir yapı vardır ve üzerinde yangın geçirdiği yazmaktadır. Anlaşılan bu yapı Goad haritası çizilirken yanmış durumdadır ve günümüzde görülen yapı değildir (Şekil 3.43). Suat Nirven haritasında da bu alanda dört katlı ahşap konstrüksiyonlu bir yapı görülmektedir (Şekil 3.40).

Env. 14 (86 ada 10 parsel)

Şekil 3.47 : Env. 14'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

İki katlı bu kârgir pasaj, 1869 yılında inşa edilmiş bir Ermeni Pasajı'dır (Şekil 3.47). İçerisinde küçük ölçekli birçok dükkân barındırmaktadır. Pasajın Necatibey Caddesi girişinde, yazıların ve pasajın tarihinin olduğu bir mermer levha vardır (Şekil D.8). Necatibey Caddesi ve Hoca Tahsin Sokağı'nı birbirine bağlayan Ermeni Pasajı'nın cephesi sıva ile kaplıdır, üst katta söveli pencereler, iç mekanda pasajın üzerinde ise metal çatı görülmektedir (Şekil D.9).

Goad haritasında da burası iki katlı kârgir bir pasajdır. 20. yüzyıl başında Necatibey Caddesi'ne bakan bugün kiralık olan mekânın fonksiyonu yazmaksızın dükkân olarak, diğer mekânlar alkollü içki satılan dükkân olarak kullanıldığı görülmektedir (Şekil 3.41).

Ermeni Pasajı, tescilli değildir. Sivil mimari örneği olarak tescile önerilmiş fakat KTVKK'nun 29.11.2006 tarihli toplantı ve karar ile 5226 sayı ile değişik 2863 sayılı yasanın 6.maddesinde belirtilen nitelikleri taşımadığından tesciline gerek olmadığına karar verilmiştir. 1869 yapım tarihli bu küçük pasaj, 19. yüzyıl sonlarına ışık tutmakta ve bir dönemin yaşantısını belgelemektedir. Ayrıca Necatibey Caddesi'nden sahile kadar kesintisiz bir yol sunduğundan, tescile önerilmektedir.

Env. 15 (86 ada 13 parsel)

Şekil 3.48 : Env. 15'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Dört katlı, tescilli sivil mimarlık örneği olan bu cumbalı yapının, günümüzde zemin katı dükkân, üst katları iş hanı olarak kullanılmaktadır (Şekil 3.48). Gerek kat yüksekliği, gerek pencerelerinin şekilleri açısından üst katın sonradan ilave edilmiş olduğu düşünülmektedir.

Goad haritasında bu alanda üç katlı, teras çatılı, tonozlu, kârgir bir restoran binası mevcuttur (Şekil 3.43). Haritada ve günümüzde görülen yapıların konturları aynı değildir. Necatibey Caddesi'ne bakan ön cephede üç kat yüksekliğinde, Hoca Tahsin Sokağı'na bakan arka cephede iki kat yüksekliğinde ahşap cumba görülmektedir. Günümüzde ahşap cumbalar yoktur. Binada da cumba vardır fakat son katın sonradan eklendiği düşünülürse bu cumba iki kat yüksekliğindedir ve kârgirdir.

Suat Nirven haritasında da bu binanın arkasında iki kat yüksekliğinde ahşap konstrüksiyonlu bir başka bina görülmektedir (Şekil 3.40). Bu da günümüzdeki binanın 1949 sonrası inşa edildiğini düşündürmektedir.

Env. 16 (86 ada 30 parsel)

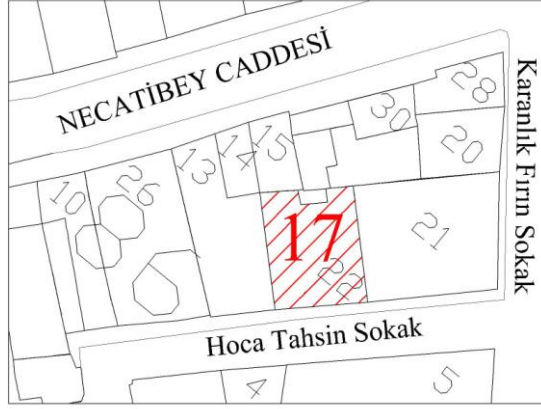

Şekil 3.49 : Env. 16'nın konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Dört katlı, tescilli sivil mimarlık örneği bu cumbalı yapı, günümüzde Pakova İş Merkezi'dir (Şekil 3.49). Bu bakımlı yapıyı, cam kaplı cephesiyle, komşusu adeta güneybatı, güney ve güneydoğu cephelerinden çevrelemiştir.

Goad haritasında burada üç katlı, tonozlu, kârgir bir yapı görülmektedir, fakat günümüzde görülen bina ile Goad haritasında görülen binanın konturları farklıdır (Şekil 3.43). Suat Nirven haritasında da üç katlı kârgir bir yapı görülmektedir (Şekil 3.40).

Env. 17 (86 ada 22 parsel)

Şekil 3.50 : Env. 17'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

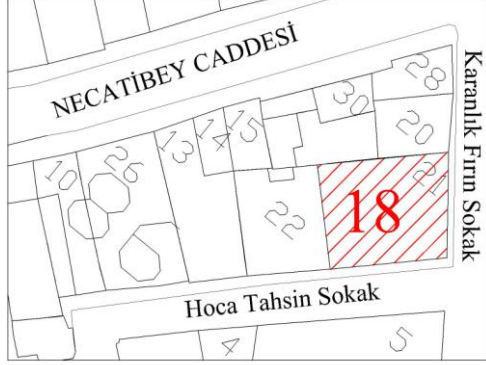
Beş katlı, tescilli sivil mimarlık örneği bu cumbalı yapının zemin katı, günümüzde dükkân, üst katları işyeri olarak kullanılmaktadır (Şekil 3.50). Beşinci katın, sonradan eklendiği, özgün halinin dört katlı olduğu düşünülmektedir. Son katın cephesinin sıvalı olması, pencere oranlarının farklı olması ve tip kat planındaki balkona sahip olmaması, sonradan eklendiğini açıkça ortaya koymaktadır. Cephesi taş kaplamalı bu bakımlı bir yapının Türkiye Milli Kültür Vakfı'na ait olduğu dükkânın kiracısından öğrenilmiştir

Goad haritasında burada, dört katlı, kârgir, kiremit çatılı bir konut görülmektedir (Şekil 3.43). Binanın konturu, kat adedi ve yapım türü günümüzde görülen tescilli yapı ile aynıdır. Fakat Goad haritasında görülen yapının zemin katında farklı bir fonksiyon yoktur. Bina tamamen konut olarak kullanılmıştır, tek kapısı ve kapı numarası vardır. Oysaki günümüzde zemin kat dükkândır ve dükkân kapısı ve apartman kapısı olarak iki ayrı kapıya sahiptir.

1911 tarihinde basılan Max Fruchtermann kartpostalında bu yapı yoktur. Dolayısıyla bu tarihten sonra inşa edildiği söylenebilir (Sandalcı, 2000, s. 1043) (Şekil B.5).

Suat Nirven haritasında iki ayrı kapı görülmektedir (Şekil 3.40). Burada beş katlı, kârgir bir yapı mevcuttur.

Env. 18 (86 ada 21 parsel)

Şekil 3.51 : Env. 18'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Beş katlı, tescilli sivil mimarlık örneği olan bu cumbalı kârgir yapının zemin katı matbaa dükkânıdır (Şekil D.10). Üst kattaki iş yerlerinden biri muhasebe ofisi olarak kullanılmakta, diğerleri hakkında bir veri bulunmamaktadır. Bir katta ise rahibin ikamet ettiği, dükkânın kiracısından öğrenilmiştir. Rahibin ikamet ettiği söylenen katın geçmişte kilise olduğu, birçok kaynakta görülmektedir.

Yapıda birçok özgün geleneksel yapı öğesi görülmektedir. Pencereilerin söveleri, giyotin pencere doğramaları, katlar arasındaki silmeler, cumbaların altındaki metal, oymalı payandalar, binanın kuzeybatı cephesindeki demir kenetler, çatının ahşap çatı altı kaplama tahtaları, cumbaların altından fark edilebilen volta döşeme demirleri ve özgün giriş kapısı bu öğelerdendir (Şekil 3.51, Şekil D.11). Yapı çok bakımlı olmamakla birlikte ayaktadır ve kısmen kullanılmaktadır. Binanın çatısında, kilise olduğunu gösteren küçük bir kubbe ve üzerinde haç işareti vardır (Şekil 3.51). Fakat günümüzde buranın kilise olarak kullanıldığını gösteren bir levha yoktur. Yine de Rus kiliseleri Panteleymon, Elia, Andrea üçlüsünden ve teras katındaki kilise ve haçtan, buranın da aynı plana sahip olduğu düşünülmektedir.

Goad haritasında da beş katlı, kârgir olarak görülen bu yapı, Peygamber İlyas Rus Manastırı (Couvent Russe Prophete Elie)'dir (Şekil 3.43). Volta döşemeli olduğu haritadan okunmakta, günümüzde de görülmektedir. Üzerinde kubbe, teras çatı ve Hoca Tahsin Sokağı cephesinde balkona benzer bir ibadet bölümü bulunmaktadır. Suat Nirven haritasında burada beş katlı kârgir bir yapı görülmektedir (Şekil 3.40). Yapının fonksiyonu ile ilgili bir bilgi yoktur. 1911'de basılan Max Fruchtermann

kartpostalında da bu bina mevcuttur (Sandalcı, 2000, s. 1043) (Şekil B.5, Şekil A.15).

Env. 19 (86 ada 20 parsel)

Şekil 3.52 : Env. 19'un konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

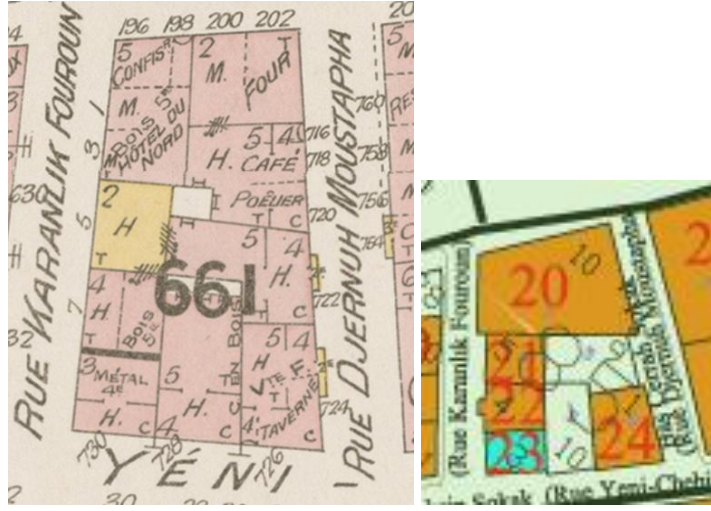
İki katlı, tescilli sivil mimarlık örneği olan yapı günümüzde zemin katı dükkân, üst katı iş yeri olarak kullanılmaktadır (Şekil 3.52). Binanın zemin kat cephesinde yalnız cam ve plastik doğramalar mevcuttur. Üst kat cephesinde ise alçı pilasterler, pencere söveleri ve süsleme elemanları dikkati çekmektedir fakat bu alçıların geleneksellik barındırmadığı düşünülmektedir. Binanın alınlığında “Kios 1933” yazmaktadır ki bu da yapının 1933 yılında yapılmış olduğunu düşündürmektedir (Şekil D.12).

Goad haritasında bu alanda görülen yapı, günümüzdeki yapıdan daha büyüktür (Şekil 3.43) ve yine burada, iki katlı, kârgir, alkollü içki satılan dükkânın bulunduğu haritadan okunmaktadır.

Günümüzde görülen, 1933 inşa tarihli yapının, Goad haritasındaki yapı olmadığı açıkça okunabilmektedir. Fakat onun da iki katlı ve kârgir oluşu, eski yapının aynen yeniden inşa edildiğini düşündürmektedir.

85 ada

85 ada, kuzeybatıda Necatibey Caddesi, güneydoğuda Hoca Tahsin Sokağı, güneybatıda Karanlık Fırın Sokağı, kuzeydoğuda Baş Cerrah Sokağı ile sınırlanmaktadır. Bu adadaki dördü tescilli, biri tescile önerilen yedi yapı aşağıda ayrıntılı bir şekilde incelenmektedir.

Şekil 3.53 : 85 adanın günümüz ve Goad haritalarındaki tescilli yapıları.

Env. 20 (85 ada 10 parsel)

Şekil 3.54 : Env. 20'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Yedi katlı, tescilli sivil mimarlık örneği yapının zemin katı dükkân, üst katları iş yeridir (Şekil 3.54). Zemin katında altı farklı dükkân bulunan bu büyük iş hanının adı Mehmet Hilmi Çınçın İş Hanı'dır. Cephesi sıva kaplıdır fakat pencere kenarlarındaki söveler ve bina köşelerindeki dekoratif amaçlı öğeler taş malzemedendir. Katlar arasında da silmeler mevcuttur.

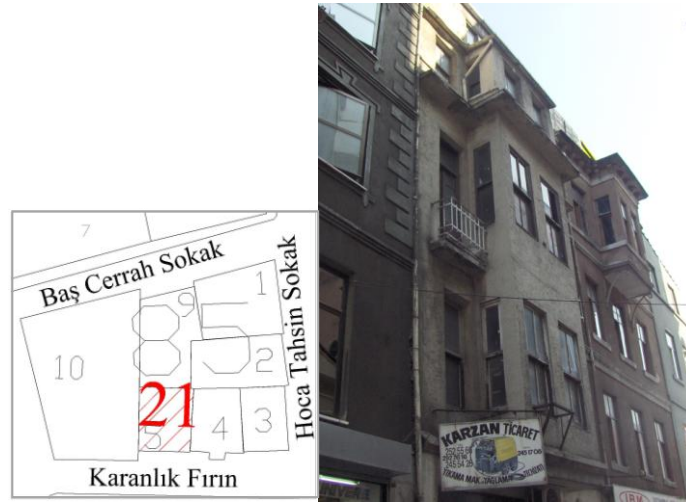
Goad haritasında bu alanda üç yapı bulunmaktadır (Şekil 3.53). Hiçbiri günümüze ulaşmayan bu yapılar arasında, şekerleme dükkânı, beş katlı Kuzey Oteli (Hôtel du Nord) ve konuttan oluşmuş beş katlı bir yapı, fırın ve konuttan oluşmuş iki katlı bir

yapı ile Baş Cerrah Sokağı üzerinde konut, kahvehane ve sobacıdan oluşmuş beş katlı bir yapı vardır.

Goad haritasında görülen fakat günümüzde mevcut olmayan Kuzey Otelı'nin (Hôtel du Nord), Annuarie Oriental'lerde 1902-1914 tarihleri arasında bulunduğu ve Djadad Efendi tarafından işletilmekte olduğu bilinmektedir (Çelebi, 2010, s. 281).

Suat Nirven haritasında da bu alanda üç yapı görülmektedir (Şekil 3.40). Günümüzde görülen iş hanının 1949 sonrası yapılmış olduğu düşünülmektedir.

Env. 21 (85 ada 5 parsel)

Şekil 3.55 : Env. 21'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Beş katlı, tescilli sivil mimarlık örneği olan bu yapı kullanılmamaktadır (Şekil D.13). Yapının üç katı özgün olarak, diğer iki katı ilave kat olarak görülmektedir. İlave katların yükseklikleri, diğer katların yarısına yakındır ve pencere oranları farklıdır.

Goad haritasında bu alanda iki katlı, ahşap konstrüksiyonlu, kiremit çatılı bir bina görülmektedir (Şekil 3.53). Suat Nirven haritasında ise üç katlı kârgir bir bina mevcuttur. Haritalardan anlaşıldığı üzere Goad haritasında görülen ahşap yapı 1904-1949 yılları arasında yok olmuş ve yerine üç katlı kârgir bir yapı inşa edilmiştir. Bu yapı, günümüzde görülen yapıya kontur olarak çok benzemekte, aynı yapı olduğu düşünülmektedir.

Env. 22 (85 ada 4 parsel)

Şekil 3.56 : Env. 22'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Dört katlı, tescilli sivil mimarlık örneği bu kârgir yapının zemin katı dükkân olarak kullanılırken üst katları boştur (Şekil 3.56). Dördüncü katın yani terasın üzerine ondülin levha örtülerek yeni bir kat oluşturulmaya çalışılmıştır. Cephesi sıva ile kaplı olan binanın son katında cumba görülmektedir ve cumbayı metal, işlemesi olmayan sade payandalar taşımaktadır.

Goad haritasında bu alanda günümüzdeki yapı ile aynı sınırlara sahip, dört katlı, kiremit çatılı kârgir bir konut görülmektedir (Şekil 3.53). Suat Nirven haritasında da aynı kontura sahip bir bina fark edilmektedir. Dolayısıyla günümüzdeki yapının Goad haritasında görülen bina olduğu düşünülmektedir.

Env. 23 (85 ada 3 parsel)

Şekil 3.57 : Env. 23'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Dört katlı bu kârgir yapının zemin katı dükkân, üst katları iş yeri olarak kullanılmaktadır (Şekil D.13). Binanın dördüncü katı, sonradan ilave edilmiştir. Bina tescilli değildir, sivil mimari örneği olarak tescile önerilmiş fakat KTVKK'nun 29.11.2006 tarihli toplantı ve karar ile 5226 sayılı ile değişik 2863 sayılı yasanın 6. maddesinde belirtilen nitelikleri taşımadığından tesciline gerek olmadığına karar verilmiştir.

Hoca Tahsin Sokağı'na bakan cephedeki balkonun dökülen sıvasından, volta döşemeli, kârgir bir bina olduğu anlaşılmaktadır. Çıkmanın altında dört adet işçilikli metal payanda görülmektedir. 86 ada 21 parselde bulunan binanın yapım sistemi ve payandaları ile oldukça benzerlik gösteren ve hatta belki de aynı olan bu yapının da tescilli olması tez kapsamında önerilmektedir. Ayrıca 1911 basım tarihli kartpostalda (Sandalcı, 2000, s. 1043) bu bina Peygamber İlyas Rus Manastırı ile aynı karede görülmektedir yani 1911 tarihinden bu yana korunarak gelmiştir (Şekil B.5, Şekil A.15).

Goad haritasında burada üç katlı, kârgir, teras çatılı bir konut görülmektedir. Haritada, çatının kuzeybatısında, "metal" ibaresi mevcuttur. 1911 basım tarihli kartpostalardan görülen binanın fotoğrafı ile Goad haritasının lejandı kıyaslanabilmektedir. Goad haritasında metal olarak gösterilen kısmın esasen, terasa derme çatma inşa edilmiş ve üzeri metal ile kapatılan küçük mekânlar olduğu anlaşılmaktadır (Şekil 3.53).

Env. 24 (85 ada 1 parsel)

Şekil 3.58 : Env. 24'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Beş katlı, tescilli sivil mimarlık örneği olan bu kârgir yapının zemin katı dükkân, üst katları iş hanıdır fakat kullanılmamaktadır (Şekil 3.58). Bu bina tamamen satılık veya kiralıktır. KTVKK'nun tescil haritasında buranın üzerinde "Eren Han" yazmaktadır.

Binanın dış cephesi sıva ile kaplıdır. Hoca Tahsin Sokağı üzerinde üçüncü katta bir balkon görülmektedir. Balkon döşeme sıvasının dökülmesi ile volta döşemenin metalleri ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda döşemeyi taşıyan metal payandalar, 86 ada 21 parseldeki ve 85 ada 3 parseldeki binaların metal payandalarına çok benzemektedir. Bu üç binanın aynı dönemde inşa edildiği düşünülmektedir. Katlar arasında silmeler ve söveli pencereler mevcuttur.

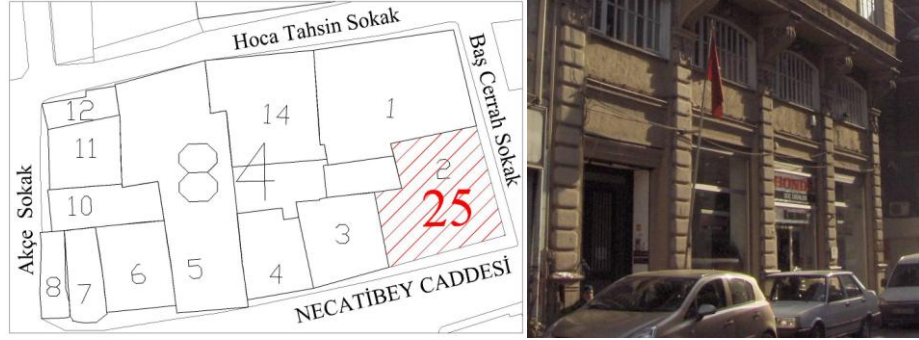
1911 basım tarihli kartpostalda (Sandalcı, 2000, s. 1043) binanın son katı görülememektedir (Şekil B.5, Şekil A.15). Bu katın 1911'den sonra ilave edildiği anlaşılmaktadır. Kartpostala göre, son katın yerinde kârgir bir parapet üzerinde ahşap veya metal düşey taşıyıcılarla taşınmış kiremit kaplamalı bir çatı mevcuttur. Sadece üzeri kapalı, yanları açık bir teras şeklindedir. Günümüzde bu açık teraslı çatı katı mevcut değildir, onun yerinde tamamen kapalı, normal bir kat görülmektedir. Ayrıca kartpostalda, balkonun üzerinde bir strüktür görülemezken günümüzde metal bir strüktürün ve üzerinde tentenin bulunduğu saptanmıştır.

Goad haritasında bu alanda, günümüzdeki bina ile aynı konturda, beş katlı kârgir bir konut görülür (Şekil 3.41). Kartpostalardan görülen teras kısmı da haritada işaretlenmiş ve dört katlı olarak ifade edilmiştir. Bu alanda fonksiyonun taverna olduğu yazılmıştır, fakat tavernanın zemin katta mı teras katında mı olduğu kesin olarak bilinmemektedir. Binanın volta döşemeli olduğu ve Hoca Tahsin Sokağı üzerinden bir girişinin bulunduğu da belirtilmiştir.

84 ada

Üçü tescilli 12 yapı bulunan bu adadaki tescilli yapılar ile ilgili detaylı bilgi aşağıda verilmektedir.

Env. 25 (84 ada 2 parsel)

Şekil 3.59 : Env. 25'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Beş katlı, tescilli sivil mimarlık örneği olan bu kârgir yapının kat yükseklikleri oldukça fazladır (Şekil 3.59). Zemin katı Honda dükkânı, üst katları iş hamdır. Oldukça büyük ölçekli ve gösterişli olan bu binanın cephesi sıva ile kaplı olup, zemin kattaki düşey doğrultularda taş kaplama mevcuttur. Necatibey Caddesi üzerindeki cumbanın altındaki taş payandalar dikkati çekmektedir.

Goad haritasında bu alanda beş katlı, konut, baharatçı, kuaför, restoran, kunduracı fonksiyonlarındaki dükkânları bir araya toplayan, volta döşemeli, kârgir, büyük bir yapı görülmektedir (Şekil 3.53). Günümüzde görülen ve Goad haritasındaki yapının konturu çok benzemesine rağmen aynı değildir. Ayrıca Goad haritasında Necatibey Caddesi üzerinde beş adet kapı numarası mevcuttur. Günümüzdeki binanın beş adet kapısı yoktur. Goad haritasında Baş Cerrah Sokağı üzerinde bir ahşap cumba belirtilmiştir, fakat belirtilen yerde günümüzde cumba da yoktur.

Suat Nirven haritasında burada üç katlı, kârgir bir yapının olduğu görülmektedir (Şekil 3.40). Günümüzdeki binanın konturunda son iki kat sonradan eklenmiş olmadığından, günümüzde görülen binanın 1949'dan sonra yapıldığı kanaatine varılmaktadır.

Env. 26 (84 ada 1 parsel)

Şekil 3.60 : Env. 26'nın konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Altı katlı, tescilli sivil mimarlık örneği olan bu kârgir yapının zemin katı matbaa ve konut, üst katları konut, en üst katı da Aya Panteleymon Rus Kilisesi olarak kullanılmaktadır (Şekil D.15, Şekil 3.60). Cephede düşey doğrultuda pilasterler mevcuttur.

1911 basım tarihli kartpostalda (Sandalcı, 2000, s. 1043) bu bina görülebilmektedir (Şekil B.5, Şekil A.15). İyi korunmuş bir binadır. Bu tarihten günümüze kadar sadece bazı pencere doğramaları ve kilise katındaki doğramalar değişmiştir. 1911'de kilise katında kemerli pencereler varken bugün plastik doğramalı dikdörtgen pencereler mevcuttur.

Goad haritasında burada aynı dini yapı, St. Andre Rus Manastırı (Couvent Russe St. André) ismiyle, altı katlı, volta döşemeli, kârgir olarak görülmektedir (Şekil 3.53). Günümüzde kilise olan teraslı kısım beş katlı ve üzeri metal kaplamalı olarak, arka kısım altı katlı ve kiremit çatılı olarak gösterilmiştir. Binanın ortasında küçük kubbesi de görülmektedir. Binanın diğer katlarına dair başka bir fonksiyon ismi yazmamaktadır. Suat Nirven haritasında ise bu bina altı katlı kârgir bir bina olarak ifade edilmiştir fakat kilise olduğuna dair bir bilgi bulunmamaktadır (Şekil 3.40).

Env. 27 (84 ada 11 parsel)

Şekil 3.61 : Env. 27'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Dört katlı, tescilli sivil mimarlık örneği olan bu kârgir yapının zemin katı dükkân, üst katları iş yeri olarak kullanılmaktadır (Şekil 3.61). Cephede düşey doğrultularda pilasterler ve sütun başlıkları mevcuttur. Üst kattaki pencerelerin etrafında söveler, katlar arasında yatay silmeler görülmektedir. Cumbanın altındaki payandalar da işlemelidir fakat bütün bu öğeler alçıdan yapılmıştır.

Goad haritasında bu alanda dört katlı, kiremit çatılı bir birahane görülmektedir (Şekil 3.41). Burada görülen ve günümüzdeki binanın konturu aynı değildir, duvarlarının açısı da farklıdır. Suat Nirven haritasında da bu alanda dört katlı, dikdörtgen formlu, kârgir bir bina mevcuttur (Şekil 3.40). Günümüzde görülen bina kareye yakın planlı olduğundan 1949'dan sonra yapıldığı anlaşılmaktadır.

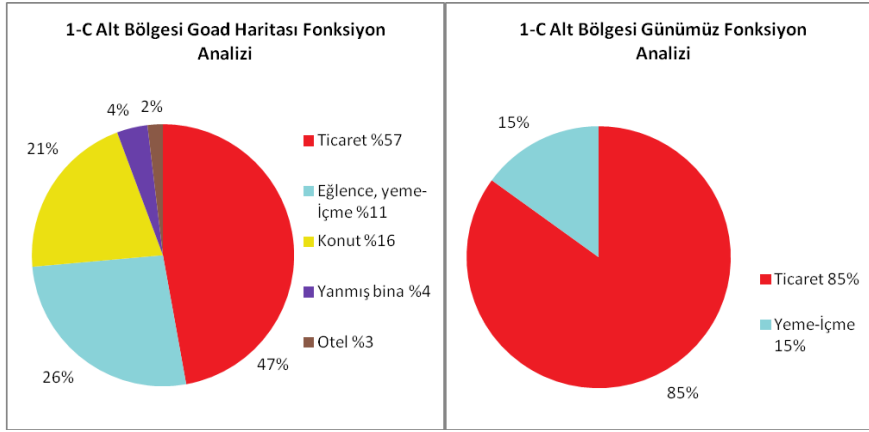
1-C alt bölgesi zemin kat fonksiyon analizi değerlendirme

Günümüzde 1-C alt bölgesinde mevcut olan mekânların %85'i ticaret, %15'i yeme-içme işlevlidir (Şekil 3.62). Bölgede iki adet dini yapı görülmektedir fakat bunlar üst katta olduğu için zemin kat analizine katılmamıştır.

20. yüzyıl başında 1-C alt bölgesindeki zemin kat birimlerinin %57'si ticaret, %11'i eğlence, yeme-içme, %16'sı konut birimlerinden, %4'ü yanmış binalardan, %3'ü

otellerden oluşmaktadır (Şekil 3.62). Günümüzde görülen iki Rus kilisesi Goad haritasında da görülmektedir fakat üst katlarda yer alan bu kiliseler, günümüz analizine katılmadığı gibi Goad haritası analizine de katılmamıştır.

Bu analizler sonucunda 1-C alt bölgesinde 20. yüzyıl başında %21 oranında konut görülürken günümüzde hiç konut bulunmadığı dikkati çekmektedir. Bugün bölge, %85'lik orandan da anlaşıldığı üzere neredeyse tamamen ticaret bölgesi olmuştur (Şekil 3.62).

Şekil 3.62 : 1-C alt bölgesinin günümüz ve 20. yüzyıl başı zemin kat fonksiyon analizi grafiği.

3.3.1.3 Ada 81, 82, 83 (1-D Alt bölgesi)

1-D alt bölgesi 1.bölgenin güneydoğusunda bulunur ve 81, 82, 83 adaları içerir (Şekil 3.16). Bölgede 28 parsel, 11'i tescilli 27 yapı, bir tescilli yapı parseli bulunmaktadır. Bölgenin sınırlarını kuzeybatıda Demirciler Sokağı ve Hoca Tahsin Sokağı, güneydoğuda Mumhane Caddesi, kuzeydoğuda Akçe Sokağı, güneybatıda ise Maliye Caddesi çizmektedir. Bölge içerisindeki Gümüş Halka ve Kara Tavuk sokakları kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda uzanmaktadır (Şekil 3.39).

1-D alt bölgesi içerisinde göze çarpan en büyük kütleli yapılar, Aya Nikola Türk-Ortodoks Kilisesi, Aya Andrea iş hanı ve Rus Kilisesi'dir. Bunlar detaylı olarak aşağıda anlatılacaktır.

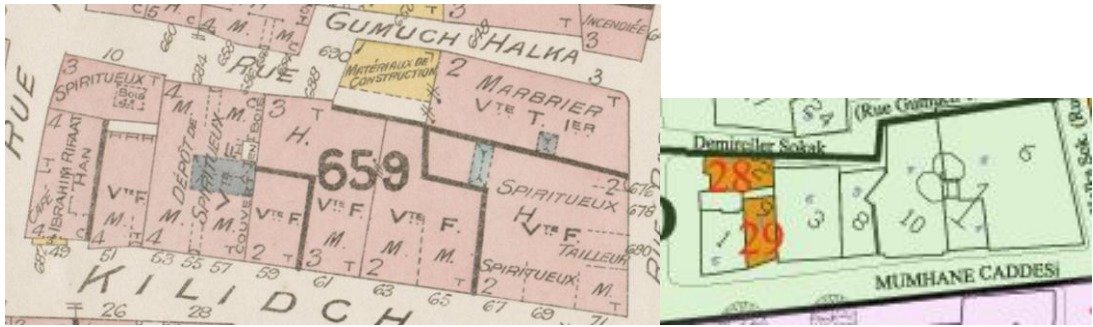
Goad haritasında bu bölgeye bakıldığında genel olarak sınırlarının değişmediği fark edilmektedir (Şekil 3.41). Bunun yanında bazı sokak isimleri değişiklik göstermiştir. Örneğin Maliye Caddesi, Goad haritasında Kasaplar Sokağı (Rue Kassaplar), Suat Nirven haritasında Tophane Kasapları Sokağı olarak görülmektedir. 1958'deki imar çalışmaları sonrasında bu sokağın niteliği değişmiş ve cadde olmuştur. 1-C alt bölgesi tanıtılırken bahsedildiği gibi günümüzde görülen Hoca Tahsin Sokağı, Goad haritasında Yeni Şehirli Sokağı olarak; Akçe Sokağı, Aralık Sokağı olarak; Gümüş

Halka Sokağı, Papaz Sokağı olarak; Demirciler Sokağı, Gümüş Halka Sokağı olarak görülmektedir. Ayrıca bölge içerisinde kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda uzanan Karatavuk Sokağı'nın, Goad haritasında Kaplan Sokağı olduğu tespit edilmiştir.

Yine 1-C alt bölgesinde söz edildiği gibi, günümüzdeki 81 ve 86 adalar d'Ostoya haritasında bir bütün olarak görülmekte olup (Şekil 3.42), Demirciler Sokağı çıkmaz sokak niteliğindedir. Ayrıca 82 ada, d'Ostoya haritasında Aya Nikola Kilisesi'nin batısından Papaz Sokağı ile bölünmüş, iki ada halinde görülmektedir. Kilise bağımsız bir adada bulunmaktadır.

81 ada

81 ada, 1-D alt bölgesinin güneybatısında yer almaktadır. Ada içerisinde ikisi tescilli olmak üzere sekiz yapı vardır. 28 ve 29 numaralı bu yapılar aşağıda detaylı olarak anlatılacaktır.

Şekil 3.63 : 81 adanın Goad ve günümüz haritalarındaki tescilli yapıları.

Env. 28 (81 ada 2 parsel)

Şekil 3.64 : Env. 28'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Burada bulunan tescilli sivil mimarlık örneği iş hanı yedi katlıdır (Şekil 3.64). Son katı ilave edilen Tekno Han'ın zemin katı dükkân, üst katları iş yeri olarak kullanılmaktadır.

Binanın ikinci katından sonra beş kat boyunca devam eden bir cumba mevcuttur. Cumba üzerindeki ilk iki katta yani üçüncü ve dördüncü katlarda pencerenin iki yanında iki pilaster bulunmaktadır. Dört, beş, altıncı katlar arasında silme vardır. Üç, dört ve beşinci katın pencereleri üzerinde çiçek motifleri, altıncı ve yedinci katın pencereleri çevresinde ise yarım söve şeklinde süslemeler görülmektedir. Katlardaki süslemeler üst kata gidildikçe azalmakta, cephe sadeleşmektedir.

Goad haritasında bu parselde üç katlı, kârgir, alkollü içki satılan bir dükkânın olduğu görülmektedir (Şekil 3.63). Suat Nirven haritasında da Goad haritasındaki ile aynı konturda ve kat sayısında kârgir bir bina mevcuttur (Şekil 3.40). Fakat günümüzde görülen binanın yedi katlı olduğu göz önüne alındığında, 1949 sonrası inşa edildiği düşünülmektedir.

Env. 29 (81 ada 9 parsel)

Şekil 3.65 : Env. 29'un konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Tescilli sivil mimarlık örneği bu dört katlı hanının zemin katı restoran, üst katları iş yeri olarak kullanılmaktadır (Şekil 3.65).

Bina, pencere oranlarıyla, kat yükseklikleriyle, özgün doğramalarıyla dikkati çekmektedir. Hana giriş, kemerli bir demir kapıdan sağlanmaktadır. Kapının üzerinde kapı ve kemerin çevresini dolanan, kemerin üzerinde kilit taşı motifine dönüşen bir süsleme ögesi mevcuttur. Üst katlardaki ahşap doğramaların boyaları yer yer dökülse de özgün pencereler, korunarak günümüze kadar gelmiştir. Pencereler yüksektir ve iki kanatlıdır. Her bir kanatta iki bölme ve kanatların üzerinde sabit cam vardır. Katlar arasında silmeler, pencereler üzerinde de süslemeler mevcuttur.

Goad haritasında burada dört katlı volta döşemeli kârgir bir konut görülmektedir (Şekil 3.63). Haritada bir de zemin kattaki kapının yeri belirtilmiştir ki bu da günümüzdeki gibi binanın sağındadır. Özgün öğeler barındıran bu tescilli yapının, 20. yüzyıl başından günümüze kadar gelebildiği düşünülmektedir.

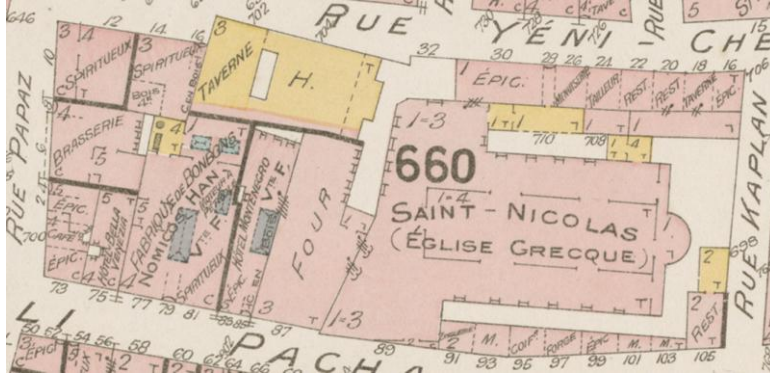
82 ada

82 ada, kuzeybatıda Hoca Tahsin Sokağı, güneydoğuda Mumhane Caddesi, güneybatıda Gümüş Halka Sokağı, kuzeydoğuda Karatavuk Sokağı ile sınırlanmaktadır (Şekil 3.39). Adada 14 parsel ve yedisi tescilli olmak üzere 14 yapı mevcuttur. 82 adadaki en büyük kütleli yapı, Aya Nikola Türk-Ortodoks Kilisesi'dir (Şekil D.17). Hoca Tahsin Sokağı ve Mumhane Caddesi üzerindeki kiliseye ait dükkânlarla birlikte, 82 adanın yarısını kaplamıştır. Nitekim yukarıda değinildiği gibi, d'Ostoya haritasında kilisenin batısında bugün mevcut olmayan bir sokak görülmekte (Papaz Sokağı) ve bu sokak ile kilise başlı başına bir adada bulunmaktadır (Şekil 3.42).

82 adaya ait yedi tescilli yapının işaretlendiği günümüz (Şekil 3.66) ve Goad haritası (Şekil 3.67) kıyaslaması aşağıda belirtilmiştir. 30-36 envanter numaralı yapılar, bu haritalara referanslanarak detaylı bir şekilde anlatılmaktadır.

Şekil 3.66 : 82 adaya ait günümüz haritası ve tescilli yapılar.

Şekil 3.67 : 82 adaya ait Goad haritası.

Env. 30 (82 ada 3 parsel)

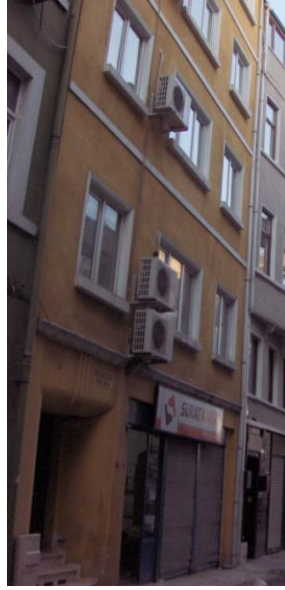
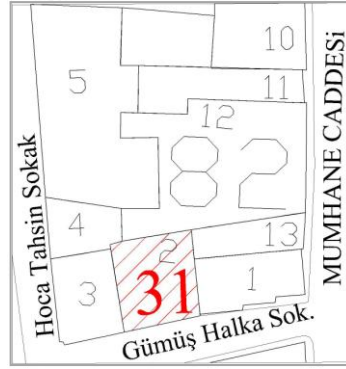

Şekil 3.68 : Env. 30'un konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Tescilli sivil mimarlık örneği bu iş hanı dört katlıdır (Şekil 3.68). Binanın cephesi boyalıdır fakat zemin katta yer yer boya dökülmüş, altından turuncu renkli taş ve derzleri görülmüştür (Şekil D.16). Pencerelerin çevresinde söve, altında denizlik seviyesinde bütün katı dönen bir süsleme elemanı mevcuttur. Dördüncü kattaki pencerelerin oranı ve sistemi diğer katlardan farklıdır. Doğramalar özgün değildir, süsleme elemanları da çok nitelikli gözükmemektedir.

Goad haritasında burada dört katlı kârgir alkollü içki satan dükkân varken (Şekil 3.67, Şekil 3.41), Suat Nirven haritasında bambaşka iki bina görülmektedir (Şekil 3.40). Dolayısıyla Goad haritasındaki yapının 1949 yılından önce yıkıldığı, yerine iki adet, iki ve üç katlı yapı inşa edildiği, bu yapıların da günümüze ulaşmadığı anlaşılmaktadır. Parsel üzerinde bulunan iş hanının 1949 sonrası inşa edildiği düşünülmektedir.

Env. 31 (82 ada 2 parsel)

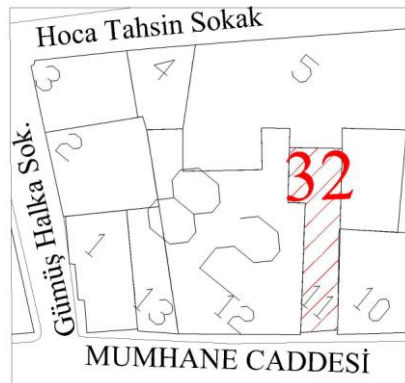

Şekil 3.69 : Env. 31'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Tescilli sivil mimarlık örneği bu iş hanı beş katlıdır (Şekil 3.69). Zemin katta kargo şubesi vardır, üst katları iş yerleridir. Katlar arasında silmeler, plastik doğramalı pencerelerin çevresinde söveler mevcuttur. Binanın nitelikli bir görüntüsü yoktur.

Goad haritasında bu parselde dört katlı kârgir bir birahane (Şekil 3.67), Suat Nirven haritasında beş katlı kârgir bir yapı görülmektedir (Şekil 3.40). Günümüzde görülen yapı da beş katlıdır fakat cephesinin çok nitelikli olmaması, geleneksel öğeler içermemesi ve bu yapının, bitişiğindeki 3 parseldeki yapı ile çok benzer özellikler taşıması göz önüne alınarak yapının 1949 sonrası inşa edildiği düşünülmektedir.

Env. 32 (82 ada 11 parsel)

Şekil 3.70 : Env. 32'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

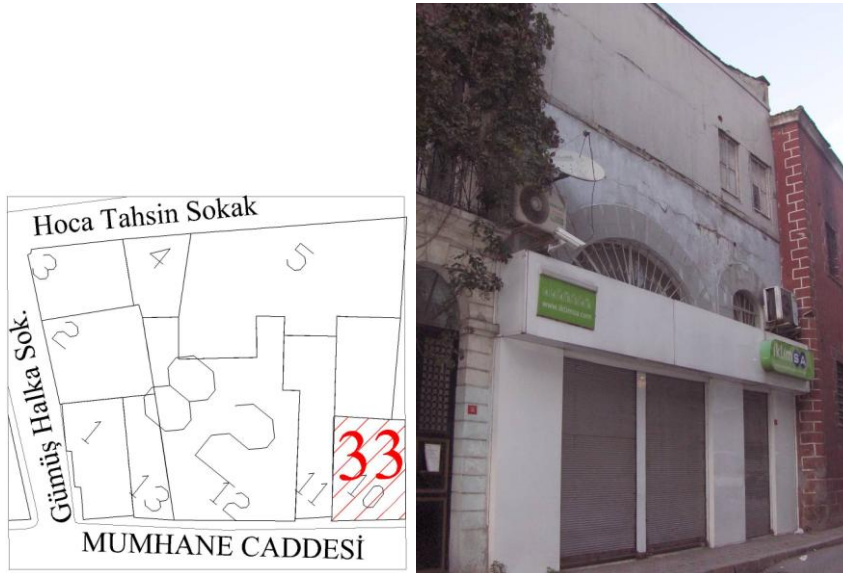
Tescilli sivil mimarlık örneği bu beş katlı yapı Portus Otel'dir (Şekil 3.70). Cephesi oldukça dar olup zemin kat cephesi otel ve dükkân kapılarından ibarettir. Bu dar

cephede oldukça büyük pencereler mevcuttur. Birinci ve ikinci katlardaki pencereler, Fransız balkonu şeklindedir. Pencerelerin çevresinde söveler, üzerinde süslemeler, katlar arasında silmeler dikkati çekmektedir. Üçüncü katın penceresi ilk iki katın pencereleri kadar yüksek değildir. Yekpare pencereler, üzerinde bir kemer ile sonlanmaktadır. Dördüncü katta ise oldukça küçük pencereler görülmektedir.

Goad haritasında burada beş katlı, kârgir, volta döşemeli Karadağ Otel'i'nin (Hôtel Montenegro) mevcut olduğu görülmektedir (Şekil 3.67). Günümüzde görülen otelin konturu, kat sayısı ve yapım türü, Goad haritasındaki verilerle aynıdır.

Goad haritasındaki Karadağ Otel'i, Huber haritasında da tespit edildiğinden otelin 1895 tarihinden sonra açıldığı düşünülmektedir (Çelebi, 2010, s. 290). Annuaire Oriental'lerde ve Galata'ya özgü kaynaklarda Karadağ Otel'i'ne rastlanamamıştır. 2010 tarihli bir doktora tezi kapsamında yapılan araştırma ile Karadağ Otel'i'nin sadece dış duvarlarının korunduğu, plan şemasının ise yapının yeni işlevi olan işyeri kullanımına yönelik tamamen değiştirildiği söylenmektedir (Çelebi, 2010, s. 290). Günümüzde otel olarak kullanılmakta olan bu bina, cephe düzeni ile kültür varlığı niteliği taşıyan tescilli sivil mimarlık örneği bir yapıdır ve 20. yüzyıl başından günümüze dış cephesi korunarak, iç mekânı değiştirerek gelebilmiştir.

Env. 33 (82 ada 10 parsel)

Şekil 3.71 : Env. 33'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Tescilli sivil mimarlık örneği bu iki katlı yapının zemin katındaki dükkân bir klima servisidir (Şekil 3.71). Üst katın işlevi net olarak bilinmemekle birlikte depo olarak kullanıldığı tahmin edilmektedir. Üst katın sonradan ilave edildiği düşünülmektedir. Cephe açısından iki katın cepheleri birbirinden tamamen farklıdır. Zemin katta çift kanatlı bir kapı ve bir pencere görülmektedir. Her ikisi de dikdörtgen açıklıklı ve

kemerlidir, kemerin alınlık kısmında demir şebeke mevcuttur. Cepheye bir giydirme sistem monte edilmiştir. Üst kattaki iki pencere adeta köşeye sıkışmış gibi cephenin yaklaşık dörtte birlik kısmında, iki köşede yer almıştır.

Goad haritasında bu parselde üç katlı kârgir bir fırın görülmektedir (Şekil 3.67). Günümüzde iki katlı bir yapı mevcut olduğundan Goad haritasındaki yapının bugüne ulaşmadığı anlaşılmaktadır.

Suat Nirven haritasında burada bir ve iki katlı iki yapı görülmektedir (Şekil 3.40). İki katlı yapı, Aya Nikola Kilisesi'ne bitişik olan yapıdır ve günümüzde görülen üst kattaki pencereler bu binanın üzerindedir. Suat Nirven haritasında görülen tek katlı yapının günümüze ulaştığı, fakat zaman içinde bir kat eklenerek yanındaki iki katlı yapı ile aynı seviyeye gelmiş olabileceği düşünülmektedir. Eklenen kata pencere açılmamıştır, böylece iki katlı yapı olarak algılanan bu yapı, aslında Suat Nirven haritasında da görülen iki farklı yapıdır. Nirven haritasında yapıların arkasında görülen boşluğa 1949'dan sonra dört katlı bir yapı inşa edilmiş, bu da 82 ada 10 parseldeki yapının parseline eklenmiştir. İlave edilen bu yapı, Aya Nikola Kilisesi renklerinde boyanmıştır. Tescilli olmayan bu yapının kiliseye ait olduğu esnaf tarafından söylenmektedir.

Özetle 82 ada 10 parselde görülen yapının, 1905-1949 yılları arasındaki bir dönemde inşa edildiği, 1949'dan sonra da kat ilave edilerek mevcut iki yapının tek bir kütle olarak algılanması sağlandığı düşünülmektedir.

Env. 34 (82 ada 6 parsel)

Şekil 3.72 : Env. 34'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Dini yapı olarak tescilli, günümüzde kapısında yazan tabelaya göre “Aziz Nikola Türk-Ortodoks Kilisesi”, literatürde birçok farklı isim ile anılmaktadır (Şekil 3.72). 2002 tarihli İBB haritasında “Türk-Ortodoks Aya Nikola Kilisesi”; Goad ve

d'Ostoya haritalarında “Saint Nicolas Eglise Grecque”; Suat Nirven haritasında ismi yazmaksızın “Kilise”; 1944 tarihli Schneider-Nomidis haritasında “Ayios Nikolaos”; 1951 tarihli Mamboury haritasında “Church of St. Nicolas”; Zafer Karaca'nın İstanbul'da Tanzimat Öncesi Rum-Ortodoks Kiliseleri kitabında “Hagios Nikolaos Kilisesi” biçiminde adlandırılmıştır. Aziz Nikola Türk-Ortodoks Kilisesi, bugün yangın geçirdiği için kullanılmamaktadır. Kapısında asma kilit vardır ve zincirlerle kapatılmıştır. Bir web sitesinde, bu kilisenin, elektrik kontağı sebebiyle mayıs 2002'de yandığı haberine rastlanmıştır (<http://www.habervitrini.com/haber/galata-aya-nikola-kilisesi-sabaha-karsi-alev-alev-yandi-29654/>). Kilisenin bugün kullanılmaz halde olmasının sebebinin bu yangın olduğu düşünülmektedir.

Bölgedeki üç Türk-Ortodoks kilisesinden biridir. Kilise çevresinde yüksek avlu duvarları mevcuttur (Şekil D.17, Şekil 3.72). Kuzeybatı, güneydoğu ve güneybatı yönlerinden L şeklinde bir narteks ile çevrilmiştir (Şekil C.2). Nartekse Mumhane Caddesi ve Hoca Tahsin Sokağı üzerinden olmak üzere iki adet giriş kapısı mevcuttur.

Kilisenin isminin de yazdığı esas giriş kapısı Hoca Tahsin Sokağı üzerindedir (Şekil D.17). Bu kapının iki yanında iki mermer sütun, kaideleri üzerinde görülmektedir. Yine mermer ile çevrelenmiş kapı açıklığının üzerinde kilisenin ismi yazmaktadır. Kapı, mermer üçgen alınlıklı olup alınlıktaki mermerin önünde bir de cam görülmektedir. Alınlığın üzerindeki haç işareti yine mermerdendir (Şekil 3.101). Dış duvarlar bordo boya ile boyanmış olup pencerelerin çevresi ve duvar bitimleri beyaz boya ile çizilerek taş görüntüsü verilmiştir. Nartekse açılan bu kapının üzerinde iki pencere mevcuttur. Bu kuzeydoğu duvarının üzerindeki yağmur suyu indirme sisteminde de haç işareti dikkati çekmektedir.

Nartekse açılan diğer kapı Mumhane Caddesi üzerindedir (Şekil D.20). Çift kanatlı demir kapının çevresinde söve görülmektedir. Kapının üzerinde de oldukça büyük bir haç işareti vardır. Haçın arkasında demir şebekeli bir pencere bulunmaktadır. Haç işareti, çevresindeki beyaz söve ile daha da ön plana çıkarılmıştır. Mumhane Caddesi üzerinde bir de kilisenin dükkânları arasında, üzerinde haç olan bir demir kapı bulunmaktadır (Şekil D.21).

Narteksin batı duvarında dikdörtgen açıklıklı, kemerli pencereler ve sıvasız duvarda taş doku görülmektedir. Kilisenin kuzeybatısında (Şekil D.19) ve güneydoğusunda (Şekil D.20) kiliseye ait dükkânlar mevcuttur. Kuzeybatı cephesindeki dükkânlar ile kilise arasında çan kulesi göze çarpmaktadır.

Gemicilerin koruyucusu Aziz Nikolaos'a ithaf edilmiş olan kilise (Karaca, 2008, s. 337) 1965 yılından beri (Ntvmsnbc Arşivi, 2008) Türk-Ortodoks Başpiskoposluğu sorumluluğundadır (Karaca, 2008, s. 337).

Bazilikal plan tipli Aziz Nikola Kilisesi üç neflidir. Yapının dış ölçüleri 30.20 m. x 15,56 m. yüksekliği yaklaşık 13.30 m.'dir (Karaca, 2008, s. 339). Nefler, içte yarım yuvarlak, yarım kubbeli üç apsisle sınırlanır. Naosta, orta nef ve yan neflerin örtüsü basık tonozdur. Orta nef iki eğimli, yan nefler tek eğimli kırma çatı ile örtülüdür (Karaca, 2008, s. 339). Çatı kaplama malzemesi olarak Marsilya kiremidi kullanılmıştır. Orta ve yan neflerin çatı yükseklikleri farklıdır ve bu yükseklik farkındaki duvar üzerinde, güneydoğu ve kuzeybatı cephelerinde 12'şer adet çeyrek daire şeklinde pencere açıklığı görülmektedir. Kuzeybatı cephesindeki pencerelerin beşi sağlamken yedisinin camları kırıktır. Kilisenin beden duvarı üzerinde özellikle kuzeybatıda tuzlanma ve bitkilenme sorunları dikkati çekmektedir.

Nef ayrımı, yedişer sütunun bulunduğu sıralarla sağlanmıştır. Kilisede naosa açılan üç giriş, güneybatıda nefler hizasında yer alır (Karaca, 2008, s. 340). Orta nefte asılı olan gemi maketi, Aziz Nikola anısına hazırlanmış ve ışıklandırılmıştır. Yapının güneybatı cephesinde, naosa açılan eksenindeki girişi çevreleyen beyaz mermer panonun üzerinde, kabartma tekniğinde Aziz Nikola tasviri bulunmaktadır (Karaca, 2008, s. 342).

Bu kilise, Bizans döneminde mevcut olan ve Ayios Andonios'a ithaf edilmiş olan harap bir kilisenin temelleri üzerine yapılmıştır. 1583 tarihli Trifon ve 1604 tarihli Paterakis listelerinde İstanbul'un Rum kiliseleri arasında adı geçmektedir (Göncüoğlu, 2003, s. 15). Sultan III. Murat döneminde çıkarılan, 27 Ağustos 1585 tarihli fermanda, sarayda yapılacak hamamın inşasında çalıştırılmak için Rum kalfa temin edilecek yerler arasında, Galata'ya bağlı "Aya Nikola" mahallesinin de adı kaydedilmiştir (Karaca, 2008, s. 336). Kilise, Galata yangınlarından sık sık etkilenecek defalarca yanmış ve yeniden yapılmıştır.

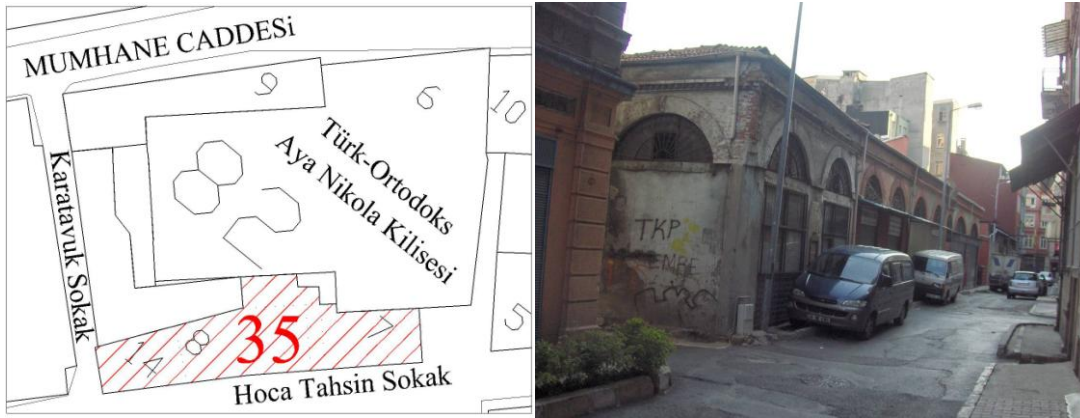
1660 yılındaki yangın sırasında harap olmuş, onarım izni almak amacıyla geleneğe uygun olarak, Edirne'de bulunan Sultan IV. Mehmet'e bir heyet gönderilerek gereken izin alınmıştır. 1695 yılında meydana gelen yangında yeniden harap olan kilise, ancak sonraki otuz yıl içerisinde yeniden yapılabilmıştır. Kilise 1731 yılında tekrar yanmıştır (Karaca, 2008, s. 336, 337). Sofianos'un verdiği bilgilere göre 8 Şubat 1771'de bir yangın çıkmış ve kilise tamamen yanmıştır (Göncüoğlu, 2003, s. 15). Galatalı Rum gemicilerin, fermenecilerin (sırma işlemeli işler yapan esnaf), çuhacıların ve kürkçülerin aralarında topladıkları para ile yeniden yapılan kilise 1773

yılının Mart ayında tamamlanmıştır (Göncüoğlu, 2003, s. 15). Ancak yangınlar devam etmiş ve 1796'da yanan kilise 23 Nisan 1804'de tekrar onarılarak ibadete açılmıştır (Göncüoğlu, 2003, s. 15).

İncicyan, 1804 yılında "Ay' Nikola" adlı yeni bir kilise inşa edildiğini ifade eder (Karaca, 2008, s. 336, 337). Galata Aziz Nikola Kilisesi, bir numaralı kitabesine göre 1804 yılında temelden inşa edilmiştir. Kilise'nin 1821 yılında, İstanbul'da çıkan olaylar sırasında tahrip edildiği ifade edilir. Özellikle denizciler tarafından ziyaret edilen kilisenin giriş kapısı üzerindeki kitabesinde 1834 yılında yenilediği açıklanmaktadır. Ancak bu kitabe rastlanmamıştır (Karaca, 2008, s. 337). Kilisenin narteksinde bulunan ayazmanın inşasını belirleyen kitabe ise 1867 tarihlidir. Galata Aziz Nikola Kilisesi'nin iki numaralı kitabesi 1887 tarihlidir (Karaca, 2008, s. 337).

Günümüze kadar gelen kilisenin süslemeleri Kefalonyalı gemicilerin paraları ile yapılmıştır. Kilisenin 8 m. boyunda ve 3 m. enindeki görkemli ikonostasisi de bu gemiciler tarafından 1879 yılında Rusya'da yaptırılmış, aynı gemiciler kiliseye büyük Ayios Yerasimos ikonu da hediye etmişlerdir. Ayios Yerasimos, Kefalonya'da büyük bir manastıra sahip bir azizdir (Göncüoğlu, 2003, s. 15).

Env. 35 (82 ada 7, 8, 14 parseller)

Şekil 3.73 : Env. 35'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

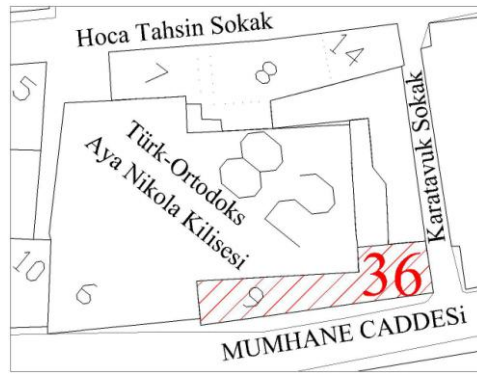
Tescilli sivil mimarlık örneği olan bu tek katlı kârgir yapı, kiliseye gelir getirmesi için inşa edilmiş dükkânlardan oluşmaktadır (Şekil 3.73). Yapının duvarları sıvalıdır fakat sıvanın döküldüğü yerlerde duvar malzemesinin tuğla olduğu görülmektedir. Dükkânlar kemerli, dikdörtgen kapı açıklıklı modüllerden oluşmaktadır. Hoca Tahsin Sokağı üzerinde bu binaya ait sekiz modül görülmektedir fakat bir tanesinin kapısı kapatılarak, duvar örülmüştür. Bunun haricinde bir de daha alçak ve küçük bir çift kanatlı kapı daha vardır ki bu dükkânlardan bağımsızdır ve kilisenin avlusuna açılan, üzerinde haç işareti olan bir demir kapıdır. Bu hizada çatıda da haç işareti vardır. Karatavuk Sokağı üzerinde de aynı modül, kapısı duvar örülmüş olarak

görülmektedir. Oysaki Goad haritasında burada bir kapının varlığı dikkati çekmektedir. 20. yüzyıl başında her modül farklı bir dükkâna aitken bugün iki modül bir dükkâna aittir.

Tuğla ile örülmüş kemerlerin üzerinde kirpi saçak vardır. Bu saçak yer yer dökülmüştür. Çatıda ise bitkiler görülmektedir. Kapıların üzerindeki kemerin alınlık kısmında demir şebekeler dikkati çekmektedir. Binanın çatısında Marsilya kiremidi görülmektedir.

Goad haritasında bu parselde günümüzdeki ile aynı konturda, tek katlı, çatıları kiremit kaplı kârgir dükkânlar vardır (Şekil 3.67). Sadece kilisenin cümle kapısına yakın olan yani güneybatıdaki bakkal dükkânı iki modülü tek dükkân için kullanmıştır. Diğer dükkânlar birer modüle sahiptir. Bakkalın yanındaki avluya giriş kapısından sonra sırasıyla, marangoz, terzi, iki farklı restoran, taverna ve tekrar bakkal olduğu görülmektedir. İki restoranın olduğu dükkânda günümüzde genel soğutma makineleri dükkânı, bakkalın yerinde toptan kırtasiye malzemeleri satan bir dükkân görülmektedir. Tek modüle sahip bakkalın ve yanındaki tavernanın yeri ise boştur. Günümüzde görülen Aziz Nikola Kilisesi'ne ait dükkânlar, 20. yüzyıl başından korunarak gelmiştir.

Env. 36 (82 ada 9 parsel)

Şekil 3.74 : Env. 36'nın konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Burada bulunan dükkânlar, Aziz Nikola Kilisesi gibi dini yapı olarak tescillidir (Şekil 3.74). Dış cephe boyalarının kilise ile aynı renkte olması, dükkânlar arasında, üzerinde haç işareti olan bir kapının da görülmesi zaten dükkânların kiliseye bağlı olduğunun ipucunu vermektedir. Dükkânlar iki katlı kârgir yapılardır. Her dükkânın üst katında bir pencere mevcuttur. Cephede tuzlanma, bitkilenme, rutubet gibi birçok sorun görülmektedir. Binanın üstü oldukça vahim durumdadır. 20. yüzyılın başında kiremit örtülü çatı, bugün ondülün metal levha ile kaplıdır ve levha yer yer tahrip

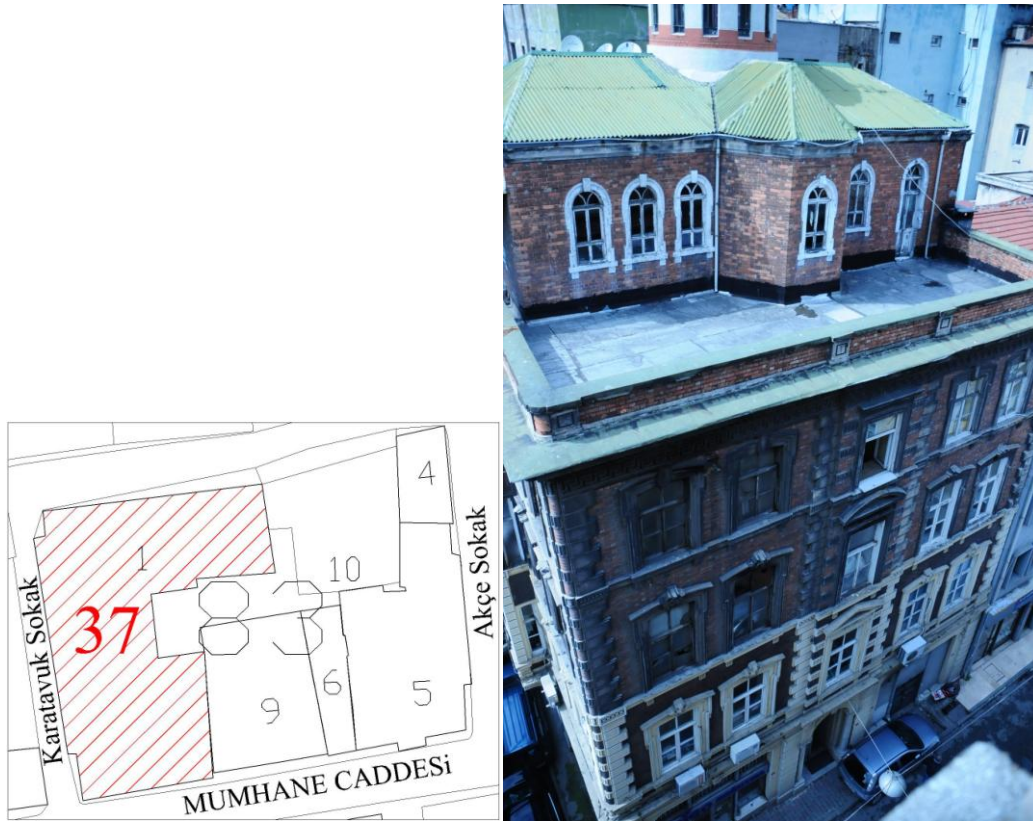
olmuş, buralardan bitkiler çıkmıştır (Şekil D.23). Oldukça büyük ağaçlar da bu dükkânların üzerinde görülmektedir.

Goad haritasında günümüzdeki ile aynı konturda iki katlı çatısı kiremit kaplı, kârgir, yedi adet birim görülmektedir (Şekil 3.67). Bunlardan üçü konut, biri kuaför, biri bakkal, biri demircidir. Günümüzde ise yedi dükkândan dördü büfe, restoran gibi yeme-içme mekânlarıyken üç dükkân boştur.

83 ada

83 ada, 1-D alt bölgesinin kuzeydoğusunda yer alır, kuzeybatıda Hoca Tahsin Sokağı, güneydoğuda Mumhane Caddesi, güneybatıda Karatavuk Sokağı, kuzeydoğuda Akçe Sokağı ile sınırlanmaktadır. İki tescilli, birinin parseli tescilli, beş yapının bulunduğu küçük bir adadır. 37-39 numaralı yapılar 83 adaya aittir ve adanın en önemli yapısı, aşağıda detaylı bir şekilde anlatılan Aya Andrea Hanı ile Rus Kilisesi'dir.

Env. 37 (83 ada 1 parsel)

Şekil 3.75 : Env. 37'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı (Arpacı, M. S.).

Beş katlı tescilli dini yapının en üst katında “Aziz Andrea Rus Kilisesi” bulunmaktadır (Şekil 3.75). Yapının üzerinde kiliseye ait bir tabela görülemezken birlikte literatürde bu kiliseye “Aya Andrea Kilisesi” (Kutun, 1994, s. 268), “Ayios İoanis Rus Manastırı” (Göncüoğlu, 2003, s. 19) gibi farklı isimlerle rastlanmaktadır.

İBB haritasında da bu yapının üzerinde hiçbir isim yazmamaktadır. Anıtlar Kurulu tescil haritasında “Couvent Russe St. Pantaleon Kilisesi”, Goad haritasında “Couvent Russe St. Pantaleon” yani “Aziz Panteleon Rus Manastırı” (Şekil 3.67), Suat Nirven haritasında “Aya Andrea Binası” olarak görülmektedir (Şekil 3.40). Schneider-Nomidis haritasında bu yapı belirtilmemiştir (Şekil F.7). D’Ostoya haritasında ise bu binanın yerinde farklı iki yapı mevcuttur (Şekil 3.42).

Günümüzde zemin katı soğutma sistemleri ile ilgili bir dükkân, ikinci katı yine bu dükkânın bağlı olduğu iş yeri, üçüncü ve dördüncü katları konaklama amaçlı odaların bulunduğu katlar, beşinci katı, konaklama amaçlı odalar, kilise ve terastan oluşmaktadır.

Binanın kesme taş ve tuğladan meydana gelen cephesi oldukça gösterişlidir (Şekil 3.75, Şekil D.24). Zemin katta tamamen kesme taş varken üst katlarda, bina köşeleri kesme taş ile vurgulanmıştır, aralarda tuğla görülmektedir. Binanın giriş cephesi Mumhane Caddesi üzerindedir ve giriş kapısı oldukça gösterişlidir. İki kanatlı, dikdörtgen açıklıklı, kemerli bu kapının iki yanında sütunlar, üzerinde sütun başlıkları ve kilit taşı vurgulanan, üzeri sıvalı bir kemer görülmektedir. Demir kapının kemerli bölümünde demir şebeke mevcuttur. Üst katlarda da kapının bulunduğu orta aks bir duvar hareketi ile vurgulanmıştır. Cephedeki bu hareket üzerinde ikinci katta pencerenin üzerinde üçgen alınlıklı, üçüncü katta kemerli alınlıklı, dördüncü katta alınlıksız bir pencere sistemi söz konusudur.

Üç sokağa cephesi olan bu binanın zemin katı tamamen dükkânlardan oluşmaktadır. Dükkânların vitrininde de süsleme öğeleri görülmektedir. Burada da kapının iki yanında ince sütunlar mevcuttur.

Üst katlarda cephedeki tuğla dikkati çekmektedir. İkinci ve üçüncü katlarda pencerelerin üzerinde kemer, kemerin ortasında da çiçekli süsleme motifleri vardır (Şekil D.24). Dördüncü katta ise çiçek motifi yerini kilit taşı motifine bırakmıştır. Pencere doğramaları ve oranları özgündür. Karatavuk Sokağı cephesinde binanın orta aksı cumba ile vurgulanmıştır. Cumbaların altında payandalar görülmektedir. Kilisenin üzerinde Rus mimarisinin tipik sembolü olan küçük bir soğan kubbe ve üzerinde haç görülmektedir (Şekil D.25). Bu haç bir düşey, iki yatay hattan oluşan bir Rus haçıdır.

Binanın 1888 yılında inşa edildiği, (Göncüoğlu, 2003, s. 19). I. Dünya Savaşı’na kadar Kudüs ile Aynaroz’u ziyarete giden Rus hacıların gidişte ve dönüşte İstanbul’dan geçerken bu manastırda misafir edildikleri bilinmektedir. Burası I.

Dünya Savaşı'nda Rusya'nın Osmanlı ile karşı cephede olmasından dolayı işgal altına alınmıştır fakat bu durum uzun sürmemiş ve 1918 mütarekesiyle Rus cemaatine geri verilmiştir (Göncüoğlu, 2003, s. 19).

Aynaroz'daki üç manastırdan biri olan Aya Andrea'ya bağlı olması dolayısıyla bu adı almıştır (Kutun, 1994, s. 268). 1917 Ekim Devrimi'nden sonra, ülkeden ayrılan çarlık yanlısı Beyaz Ruslar bir süre burada ikamet etmiş, daha sonra Avrupa ve Amerika'ya geçmişlerdir. 1950'lere kadar binanın yönetimi keşişlerin elinde iken bu dönemde keşişlerin Aynaroz'a dönmeleri veya ölüm nedeniyle, bina bir süre başıboş kalmıştır (Kutun, 1994, s. 268).

İç mekânda Aya Andrea Hanı'nın tip kat planı, iki adet L planlı mekânın ortada çift kollu merdiven ile bağlanmasıyla oluşmuştur (Şekil D.26, Şekil D.27). L planlı mekânlar konaklama amacıyla kullanılmaktadır. Zemin katta han görevlisinin konutu bulunur. Volta döşemeli binanın merdivenleri mermer olup tırazzanı ahşap, korkulukları dökme demirdir. Merdiven sahanlıklarında ikişer adet pencere bulunur. Katların döşemeleri farklı türde taşlarla kaplanmıştır (Şekil D.27).

Birinci kat, zemin kattaki dükkâna bağlı soğutma sistemleri ile ilgili iş yeridir. Bu katın ara sahanlığı mozaik kaplamadır (Şekil D.26). Üst katlar konaklama amacıyla kullanılmaktadır ve koridorlarda karo siman döşeme kaplaması görülmektedir.

Beşinci katın konaklama amacıyla kullanılan kuzeybatı kısmındaki koridorunda ise günümüzde kullanılan seramiklere benzer, büyük kare taşlar mevcuttur. Bu katta bazı kapıların üst kısmında sabit cam vardır ve bu camdan, odaların tavanlarının bağdadi sistem ile yapıldığı gözlenmiştir. Sıvanın döküldüğü yerlerde bağdadi çıtaları görülmektedir (Şekil D.28). En üst katta güneydoğu kısmında kilise bulunmaktadır. Kiliseye giriş kapısı çift kanatlı, kemerli, ahşap, üzerinde iki adet haç bulunan bir kapıdır. Kapının yanında kemerli bir pencere de görülmektedir fakat bu pencere duvar renginde boyanarak şeffaflığı engellenmiştir. Kiliseyi güneybatı ve güneydoğu cephelerinde teras çevrelemektedir (Şekil D.29). Terasın üzeri güneybatı cephesinde ahşap saçak ile örtülmüştür. Güneydoğu cephesinde ise üst örtü bulunmamaktadır. Burada zemindeki kurşunlar dikkati çekmektedir (Şekil D.30). Bu katta kilisenin cephesi tamamen tuğla ile kaplıdır ve kemerli, ahşap pencereleri yakından görülebilmektedir. Kemerlerin üzerinde kilit taşı vardır. Kilisenin çatı örtüsü özgün değildir, üzerinde ondülin sac levha kaplıdır. Aya Andrea Rus Kilisesi'nin çanı, kilisenin bulunduğu katın merdiven sahanlığının üzerindeki volta döşemeye asılmış bir şekilde durmaktadır (Şekil D.31). Bu demir haçın üzerinde Hz. İsa'nın bir elinde üzerinde haç işareti olan asası, diğer elinde kutsal kitap ile işlemesi vardır. Çan

üzerinde Rus Alfabesi ile yazılmış, net olarak okunamayan bir de yazı dikkati çekmektedir. Büyük çanın yanında iki adet küçük çan I profillere asılıdır. Bu çanlarda figür yoktur, çeşitli şekillerde süslemeler görülmektedir.

Bina, d'Ostoya haritasında mevcut olmayıp (Şekil 3.42), Goad haritasında mevcuttur (Şekil 3.67). Günümüzdeki şekliyle dört ve beş kat yükseklikli kısımlar belirtilmiştir. Volta döşemeli kârgir olarak görülen yapının zemin katında bakkal, alkollü içki satıcısı, terzi, kahvehane, restoran gibi çeşitli fonksiyonlarda dükkânlar bulunmaktadır. Üst kat için ise Aziz Pantaleon Rus Manastırı (Couvent Russe St. Pantaleon) yazmaktadır.

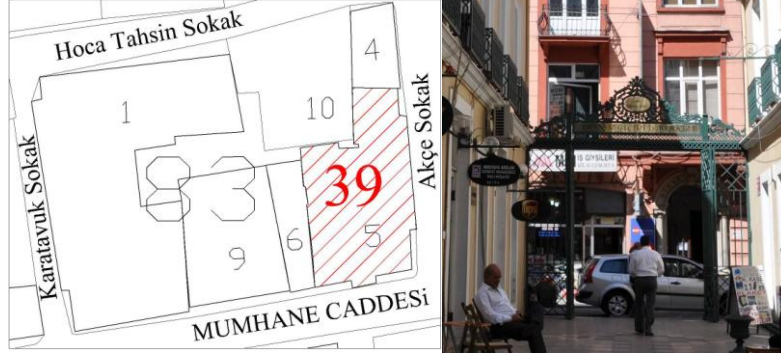
Env. 38 (83 ada 10 parsel)

Şekil 3.76 : Env. 38'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Burada bulunan altı katlı betonarme yapının parseli “yerinde olmayan sivil mimarlık örneği parseli” olarak tescillidir. Bu parselin tescille değer bulunmasını sağlayan yapı hakkında bir veriye ulaşılamamıştır. Günümüzde görülen yapı kültür varlığı değeri taşımayan altı katlı bir betonarme apartmandır (Şekil 3.76).

Env. 39 (83 ada 5 parsel)

Şekil 3.77 : Env. 39'un konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Burada bulunan Nimet Han, tescilli sivil mimarlık örneği, beş katlı, kârgir bir yapıdır (Şekil 3.77). Üzeri teras çatılı olup bir de çatı katı mevcuttur. Cumbalı yapının giriş kapısı oldukça gösterişlidir (Şekil D.32). Kapının iki yanında yüksek kaideler, üzerinde mermer sütunlar ve sütun başlıkları görülmektedir. Sütun başlıklarının üst kısmında iki sütunu birleştiren kemer şeklinde bir mermer üzerinde hanın ismi yazmaktadır. Zemin katta ısıtma sistemleriyle ilgili bir dükkân ve bir restoran bulunurken, üst katlar iş yeri olarak kullanılmaktadır. Çatı katında ise bir kilise mevcuttur. Kiliseye ait bir levha görülmesi de aynı adadaki Aziz Andrea Kilisesi'nin terasından bu binanın üzerindeki küçük kubbe görülmektedir. Fakat kubbenin üzerinde haç işareti mevcut değildir. Ne binanın dışında ne içinde, ne bulunduğu katta, kilisenin ismi ile ilgili bir veri yoktur.

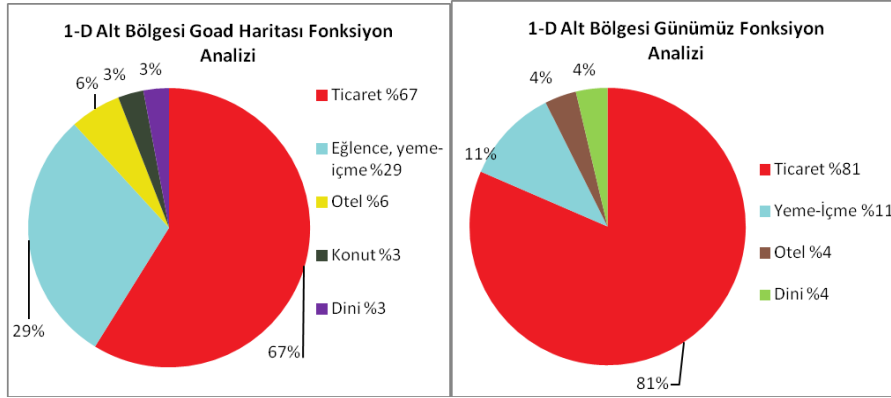
Mumhane Caddesi ve Akçe Sokağı'nın kesiştiği köşede bulunan bu yapının her iki cephesinde de cumba vardır. Sıvalı cephelerde yer yer süsleme amaçlı yatay çizgiler görülmektedir. Doğramaları özgün olmayan pencerelerin yükseklikleri fazla olup bunların özgünlüğünü koruduğu düşünülmektedir.

Goad haritasında burada, zemin katında restoran ve alkollü içki satış dükkânı bulunan üç katlı kârgir bir konut görülmektedir (Şekil 3.41). Suat Nirven haritasındaki beş katlı kârgir yapı ise, günümüzde görülen bina ile aynı sınırlara sahiptir (Şekil 3.40).

1-D alt bölgesi zemin kat fonksiyon analizi değerlendirilmesi

Günümüz 1-D alt bölgesindeki zemin kat fonksiyon analizine göre %81 ticaret birimi, %11 yeme-içme mekânları, %4 otel, %4 dini yapı vardır (Şekil 3.78).

Goad haritasına göre 1-D alt bölgesinin %67'si ticaret, %29'u eğlence, yeme-içme, %6'sı otel, %3'ü konut, %3'ü dini fonksiyonlu birimlerden oluşmaktadır (Şekil 3.78).

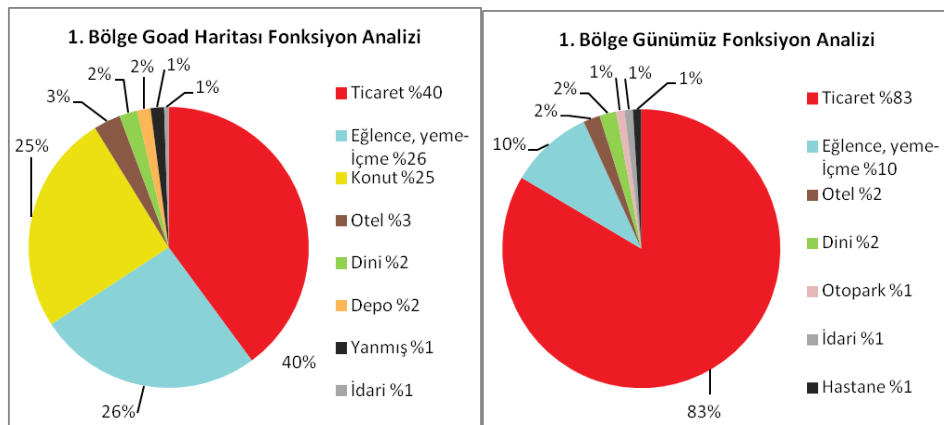

Şekil 3.78 : 1-D alt bölgesinin günümüz ve 20. yüzyıl başı zemin kat fonksiyon analizi grafiği.

1. bölge zemin kat fonksiyon analizi değerlendirilmesi

Günümüzde 1. bölgenin zemin katında %83 ticaret birimleri, %10 eğlence, yeme-içme birimleri, %2 otel, %2 dini yapı, %1 otopark, %1 idari birimler, %1 hastane mevcuttur. Ayrıca birimlerin %15'i boştur.

1. bölgede 20. yüzyıl başı zemin kat analizine göre %40 ticaret birimleri, %26 eğlence, yeme-içme birimleri, %25 konut, %3 otel, %2 dini, %2 depo, %1 idari birimler, %1 de yanmış bina olduğu görülmüştür.

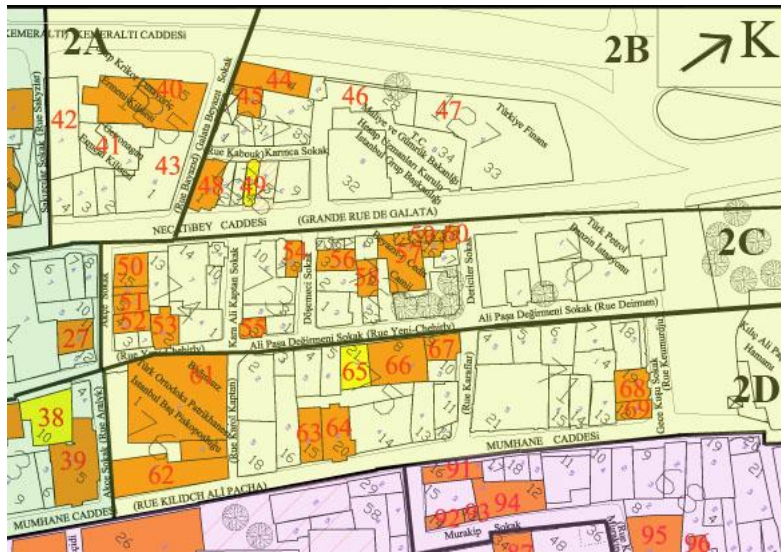

Şekil 3.79 : 1. bölgenin günümüz ve 20. yüzyıl başı zemin kat fonksiyon analizi grafiği.

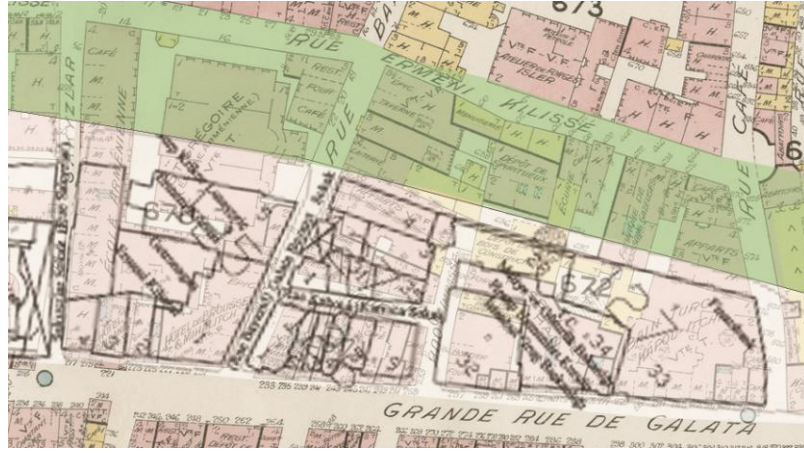
3.3.2 2. Bölgenin karşılaştırmalı incelenmesi

2. bölge, çalışma alanının kuzeyinde yer alan, diğer bölgeler gibi dört alt bölgeye ayrılmış bir alandır. Kuzeybatısında Kemeraltı Caddesi, güneydoğusunda Mumhane Caddesi, güneybatısında Sakızcılar Sokağı ve Akçe Sokağı, kuzeydoğusunda Gece Kuşu Sokağı ile birlikte, Kemeraltı ve Necatibey caddelerinin birleşerek oluşturduğu Meclis-i Mebusan Caddesi bulunmaktadır. Bölgenin içerisinden güneybatı-kuzeydoğu doğrultusunda Necatibey Caddesi ve Ali Paşa Değirmeni Sokağı geçmektedir. 2. bölgede 10 ada, 93 parsel ve bu parsellerde 26'sı tescilli, ikisi tescilli yerinde olmayan 85 yapı mevcuttur. Alandaki tescilli yapı oranı %32'dir. Bu bölgedeki büyük ölçekli yapılar, Surp Krikor Lusavoriç Ermeni Kilisesi, İstanbul Baş Piskoposluğu Merkez Meryem Ana Türk-Ortodoks Kilisesi ve dokuz katlı betonarme bina olan Türkiye Finans Bankası olarak öne çıkmaktadır.

Yukarıda da bahsedildiği gibi, özellikle Kemeraltı Caddesi üzerindeki binaların büyük bir kısmı yıkılmış, bir kısmı da tahrip edilmiştir. 2. bölgenin kuzeyi de 1958 yılı imar çalışmalarında oldukça büyük değişiklikler geçirmiştir. Detaylı bilgiye ada ve tek yapı bazındaki anlatımlarda değinilecektir.

Şekil 3.80 : 2. bölgenin alt bölgelere ayrılmış, tescilli yapıları da gösteren haritası.

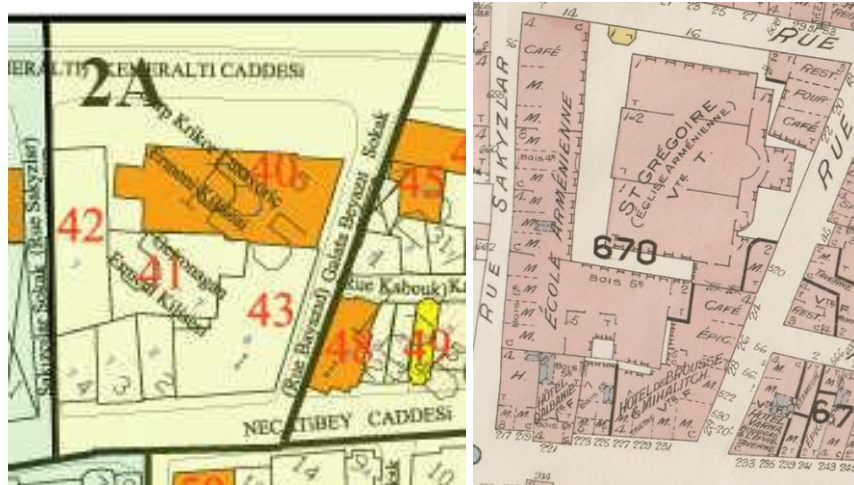

Şekil 3.81 : Kemeraltı Caddesi genişletme çalışmalarında 2. bölgeden istimplâke ayrılan alan.

3.3.2.1 Ada 125 (2-A Alt Bölgesi)

2-A alt bölgesi, 2. bölgenin batısında yer almaktadır. Kuzeybatısında Kemeraltı Caddesi, güneydoğusunda Necatibey Caddesi, güneybatısında Sakızcılar Sokağı, kuzeydoğusunda Galata Bayezid Sokağı bulunmaktadır. Alt bölge, tek bir adadan (125 ada) oluşmaktadır. Günümüzde bu adada beş parsel, biri tescilli olmak üzere altı yapı bulunmaktadır.

Goad haritasında Galata Beyazıt Sokağı, “Rue Bayazıt” olarak, Kemeraltı Caddesi ise “Rue Ermeni Kilissé” olarak görülmektedir. 2. bölgenin ve dolayısıyla 2-A alt bölgesinin en önemli yapılarından olan Surp Krikor Lusavoriç Ermeni Kilisesi ve Getronagan Ermeni Lisesi bu adada bulunmaktadır.

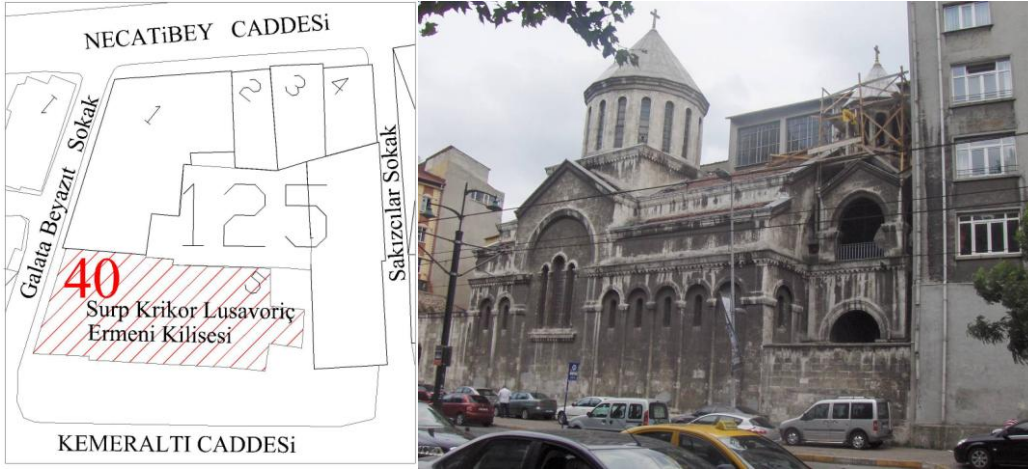
Şekil 3.82 : 2-A alt bölgesinin Goad haritasındaki ve günümüzdeki durumu ile tescilli yapıları.

125 ada

Goad haritasında 125 ada, 670 numaralı olarak görülmektedir (Şekil 3.82). Ada bugünkü görünümüne kıyasla yaklaşık iki katı büyüklüğündedir. Kemeraltı Caddesi

genişletme çalışması sırasında, Goad haritasında görülen kilise ve Getronagan Ermeni Lisesi başta olmak üzere adanın kuzeyinde bulunan üç kat yüksekliğinde restoran, kahvehane ve fırından oluşan bir kârgir yapı da yok olmuştur. 1958 yılında Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi'nin bir kısmı, daha sonra da tamamı yıkılmıştır (Göncüoğlu, 2003, s. 19).

Env. 40 (125 ada 5 parsel)

Şekil 3.83 : Env. 40'taki Surp Krikor Lusavoriç Ermeni Kilisesi'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Burada bulunan Surp Krikor Lusavoriç Ermeni Kilisesi'nin, KTVKK'nun 18.12.2006 tarihli toplantısında "5226 sayı ile değişik 2863 sayılı yasanın 6. maddesinde belirtilen nitelikleri taşımaması nedeniyle, koruma grubu 1 olarak, korunması gerekli kültür varlığı olarak tesciline" karar verilmiştir.

Tescilli dini yapı olan Surp Krikor Lusavoriç Ermeni Kilisesi (Şekil 3.83), İBB ve KTVKK tescil haritasında bu isimle görülmektedir. Goad ve d'Ostoya haritalarında "St. Grégoire (Église Arménienne)" (Aziz Grégoire Ermeni Kilisesi), Suat Nirven haritasında "Ermeni Kilisesi", Schneider-Nomidis haritasında "St. Gregoire", Mamboury haritasında "Armenien Church of St. Gregory" ismiyle anılmaktadır. İncelenen haritalarda kilisenin yaklaşık üç katı kadar daha büyük olduğu göze çarpmıştır. Bunun sebebi, 1958 yılı Kemeraltı Caddesi genişletme çalışmalarında kilisenin yıkılarak yeniden inşa edilmesidir. Yeni inşa edilen kilisenin Kemeraltı Caddesi üzerinde büyük bir cephesi oluşmuştur (Şekil D.34).

Galata'daki tarihi Ermeni toplumunun yaşamına tanıklık etmiş olan Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi İstanbul Ermeni kiliseleri arasında en eski kilise olma özelliğini taşımaktadır. Aziz Krikor Lusavoriç'e adanmıştır. Kilise son Bizans döneminde İstanbul'daki Ermenilerin önemli bir merkezi olmuş, fetihten sonra patriklik makamı

Samatya Surp Kevork Kilisesi'nde kurulana kadar Anadolu'dan İstanbul'a getirilen Ermenilerin tek ibadethanesi ve buluşma noktası olmuştur (Baytar, 2005, s. 5).

Günümüzde görülen Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi imar faaliyetleriyle yıkılmadan önce burada yine aynı isimde başka bir kilise mevcuttu. Fakat bu kiliseden de önce, aynı yerde İstanbul'un en eski Ermeni Kilisesi Surp Sarkis Kilisesi'nin olduğu bilinmektedir. Bugün görülen kilise 1966'da mimar Bedros Zobyany tarafından yapılmıştır. Yeni yapı eski kilise arsasının 1/3'ünde inşa edilmiştir (Baytar, 2005, s. viii) (Şekil C.3).

Kilise'nin ilk dönemlerine dair bilgi veren bir kaynak, İzmit'te bulunan Armaş Manastırı'nın arşivindeki bir el yazması eserdir. Bu belgede Krikor Lusavoriç Kilisesi'nin baş patrik olan Teotoros zamanında Kefe'den İstanbul'a gelen Goms adında bir kişi tarafından 1391 yılında inşa ettirildiği yazmaktadır. Kilisenin inşa tarihinin bu belgede 1391 yılı olarak gösterilmesine karşın bazı müellifler bu tarihi inşa tarihi değil, arsanın satın alındığı yıl olarak belirlemişlerdir. Daha sonra bu müelliflerin haklı olduğu, bulunan iki kitabe üzerinde inşa tarihinin 1431 yazmasından anlaşılmıştır (Göncüoğlu, 2003, s. 19). Eski Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi birden fazla şapel ve kiliseden oluşmaktadır. Bu yapılar kilisenin 1958'deki yol çalışmaları sırasında istimlak edilmesine kadar beş kez restore edilmiş ve her seferinde bir takım değişikliklere uğramıştır (Baytar, 2005, s. 10).

Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi, istimlaktan önce burada bulunan eski kiliseden tamamıyla farklı bir plan şemasına sahiptir (Şekil C.4, Şekil C.5). Yeniden yapılışında Ortaçağ Ermeni kilise mimarisi tarzı esas alınmıştır. Betonarme olarak yapılan ve küfeki taşıyla kaplanan yapı iki katlı olarak tasarlanmıştır. Kiliseye giriş Sakızcılar Sokağı üzerindedir. Dış kapıdan girildiğinde her iki yanında birer mekân bulunan küçük bir avluyla karşılaşmaktadır. Bir ahşap kapıyla sonlanan bu avludan sonra kilisenin çan kulesinin ayaklarının oluşturduğu tonozla örtülü alan gelmektedir (Şekil 3.84). Bu kısım kilisenin ana kapısının önünde küçük bir avlu izlenimi vermektedir. Ayrıca kilise bu alan üzerinden bitişikteki Getronagan Lisesi'ne bağlanmaktadır (Şekil D.36). Batıdaki ana kapının önünde beton bir çan kulesi yükselmektedir. İki katlı ve sivri kûlahla sonlanan tamburlu kubbeyle örtülü çan kulesinin zemin katı aynı zamanda kiliseye girişi de sağlamaktadır. Çan kulesi birbirine kemerlerle bağlı dört ayak üzerinde yükselmektedir. İki katlı kulenin zemin katının örtüsü çapraz tonozdur. Birinci katı ise kubbe ile örtülüdür (Baytar, 2005, s. 16).

Kilise'ye çan kulesinin tonozlu mekânından geçilerek girilmektedir. Ana kapıdan sonra narteks gelmektedir (Şekil D.35, Şekil C.6, Şekil C.7). Kilisenin doğu ucunda apsis bulunur. Narteksin üzeri beşik tonozla örtülüdür. Dört köşesinde yer alan alçak payeler doğu-batı doğrultusunda uzanan kemerlerle galeri katını taşımaktadır. Narteksin hemen ardından kilisenin ana mekânı naos gelmektedir. Naos kubbeye örtülmüştür, bu kubbe tamburludur ve sivri külahla sonlanır. Kubbe, kuzeyde ve güneyde ikişer ana paye üzerine oturmaktadır. Payeler kemerler ile birleşir, kemerlerden sonra kubbeye geçiş ögesi pandantiftir. Naostan sonra bema bölümü, kilisenin doğu ucunda da apsis vardır. Apsise beşer basamaklı merdivenlerle çıkılmaktadır. Mekânın merkezinde sunak bulunmaktadır. Apsisin arkasında iki yanda bulunan odalardan kuzeydeki vaftiz şapeli, güneydeki kilisenin kutsal eşyalarının saklandığı ve din görevlilerinin hazırlıkları için kullandıkları mekândır. İki oda da aynı plan şemasına sahiptir ve apsisin arkasındaki bir geçitle birbirine bağlanır (Baytar, 2005, s. 16-18).

Narteksin kuzey ve güneyinde yer alan ve aynı zamanda çan kulesinin iki yanından ulaşılan merdivenlerle kilisenin bodrum katına inilmektedir. Zemin katla hemen hemen aynı plan şemasına sahip olan bu katın mekânları düz tavanla örtülüdür. Ortadaki bölme ana apsis olarak ayrılmıştır. Mezar şapelinin kuzey ve güney duvarında ve ana apsiste birer sunak vardır. Birer de sunak masası bulunan bu alanların her biri birer azize adanmıştır. Mezar şapeli olarak kullanılan mekânların batı bölümünde, çan kulesinin altına gelen kısımda Patrik Hovhannes Golod'un mezarı bulunmaktadır. Bu bölümde tüm duvarlar kuzey ve güneyde yerden yaklaşık 90-100 cm kadar yükseklikte çini ile kaplanmıştır. Batı duvarında çevresi çinilerle kaplı bir de kitabe bulunmaktadır (Baytar, 2005, s. 19).

Kilisenin ana giriş kapısı sokak arasında bulunmaktadır. Demir bir kapının bulunduğu giriş cephesi sokak arasında kaldığı için vurgulu bir bezemeye sahip değildir. Buna karşılık oldukça işlek bir cadde üzerinde bulunan kilisenin kuzeybatı cephesinin düzenlemesi dikkat çekicidir. Ortaçağ Ermeni yapılarına göndermeler içeren dış düzenlemede ilk bakışta dikkati çeken tamburlu kubbe, dar uzun pencereler, sivri kemerler ve sağır nişlerdir. Kilisenin girişindeki kapı alınlığı üzerinde bir yazıt yer almaktadır. Son yapımı anlatan bu yazıt 1965 tarihli. Yazıtın altındaki silmede altın yıldızlarla renklendirilmiş "Aziz Krikor Lusavoriç" yazısı kazılmıştır. Kilisenin batı ve doğusunda bulunan sokakların darlığı nedeniyle mimari düzenlemede kademeli yükseltme sistemi uygulanmıştır. Kilisenin kuzey cephesi vaftiz odası dışında 22.15 m. uzunlukta, 15.20 m. yüksekliktedir. Kubbelerin konik

külahları kurşunla, diğer çatılar ise kırmızı kiremitle kaplanmıştır (Baytar, 2005, s. 20).

Kilisenin plan uygulamasında kubbeli bazilikal plan şeması hakim olmakla birlikte, çatının bölümlendirilmesiyle, kütlede kubbeyi merkez alan haçvari bir plan elde edilmiştir (Şekil C.6). Diğer bölümlerin çatı örtüleri ise daha düşük seviyede tutulmuştur (Baytar, 2005, s. 20, 21).

Env. 41 (125 ada 5 parsel)

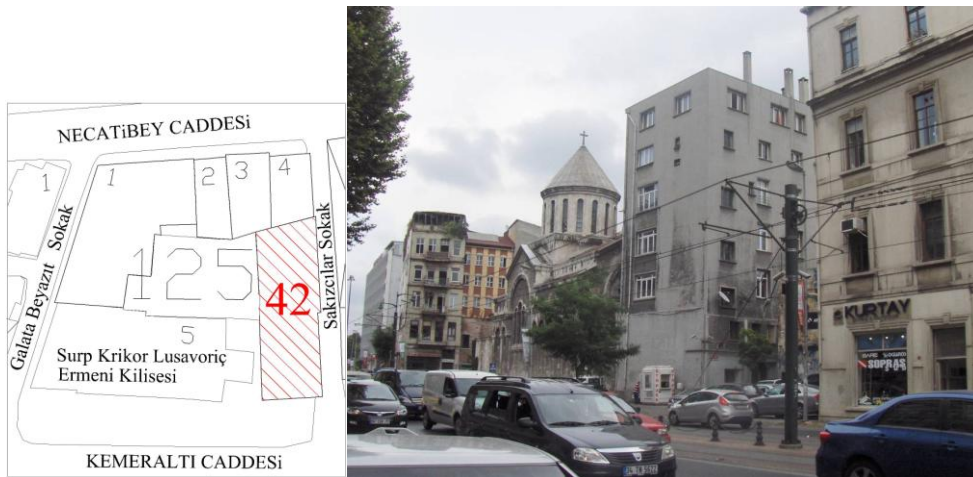

Şekil 3.84 : Env. 41'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Bu parselde sadece Surp Krikor Lusavoriç Ermeni Kilisesi bulunmamaktadır. Getronagan Ermeni Lisesi'ne ve Surp Krikor Lusavoriç Ermeni Kilisesi'ne ortak girişin sağlandığı orta boşluk da bu parseldedir ve burada İBB ve KTVKK tescil haritasında "Getronagan Kilisesi" yazmaktadır. Oysaki burada bir kilise mevcut değildir. Kilise işaretinin bulunduğu bu orta boşluğu kapatan, konik, kurşun kaplı, konik, üzerinde haç işareti olan çatı görülmektedir (Şekil 3.84).

Goad ve Pervititch haritalarında da burada böyle bir kilise görülmemektedir. Getronagan Kilisesi yazan yerde, Goad haritasında Getronagan Lisesi'ne giriş kapısı (Şekil D.36) ve orta boşluk bulunmaktadır.

Env. 42 (125 ada 5 parsel)

Şekil 3.85 : Env. 42'deki Getronagan Ermeni Lisesi'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Bu parseldeki bir diğerk yapı Özel Getronagan Ermeni Lisesi'dir (Şekil 3.85). Kapısının üzerinde mermere yazılmış olarak okulun ismi ve 1886 tarihi görölmektedir. Getronagan Lisesi günümüzde yedi katlı, tescilli olmayan bir binadır. Cephesinde hiçbir süsleme elemanı veya çıkma görölmemektedir. Brüt beton, yalın cephesindeki pencere oranlarındaki farklılıklar dikkati çekmektedir. Zemin katta Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi'nin ahşap, gösterişli giriş kapısı bulunmaktadır.

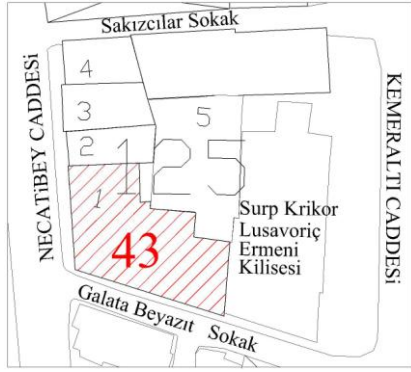
Getronagan Lisesi, 1876'da kurulmuş, 1 Eylül 1886'da eğitime açılmıştır. Daha önceden burada bulunan Amenapirgiçyan İlkokulu'nun yerindedir. Dönemin İstanbul Patriği Nerses Varjabedian, cemaatin her kesimine hitap edebilecek, Anadolu'dan gelecek öğrenciye de eğitim verecek ve Anadolu'dan okullara öğretmen yetiştirecek bir eğitim kurumuna ihtiyaç olduğunu görerek, yangın sonrasında yenilenen ilkokulun bu amaçla kullanılmasını istemiştir. Okul, İstanbul'un her semtinden öğrencilerin gelebilecekleri Galata semtinde bulunduğundan, "merkezi" anlamına gelen Getronagan olarak adlandırılmıştır (Kuyumcuyan, 1994, s. 395).

Getronagan lisesi, bir bahçeye sahip değildir. 1972-1973 yılları arasında müdürlük yapan Bedros Adruni döneminde okulun terasında bir takım değişiklikler yapılarak öğrencilerin teneffüslerini geçirebilecekleri bir alan sağlanmışır (Göncüoğlu, 2003, s. 23).

Erkek okulu olarak açılan kurum üç ve iki yıllık dönemlerde olmak üzere toplam beş yıllık bir eğitim vermekteydi. Okul, 1936 yılında karma eğitime geçmiş, fakat bu durum çok uzun süreli olmamıştır. 1951 yılında Esayan Kız Okulu'nun lise bölümünün açılmasıyla Getronagan Ermeni Lisesi tekrar erkek okulu olarak hizmet vermiştir (Göncüoğlu, 2003, s. 23). II. Dünya Savaşı sıralarında dünyada ve ülkede patlak veren ekonomik kriz, bu okulu da etkilemiş ve zor günler geçirmesine sebep olmuştur. Yıllar yılı Ermeni cemaatine hizmet eden okul 1991 yılında karma eğitime geçmiştir. Okul günümüzde cemaat yardımları ve vakıf binalarının gelirleri ile ayaktaadır (Göncüoğlu, 2003, s. 23).

Goad haritasında aynı yerde fakat kuzeybatı yönünde daha uzun bir Ermeni Okulu (École Arménienne) görölmektedir. Yukarıda da değinildiği gibi Kemeraltı Caddesi genişletme çalışmaları ile bu bina yıkılmış, yerine bugünkü bina inşa edilmiştir. 20. yüzyıl başında bu dört katlı kârgir okulun zemin katında 11 adet dükkân, bir adet kahvehanenin varlığı dikkati çekmektedir.

Env. 43 (125 ada 1 parsel)

Şekil 3.86 : Env. 43'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

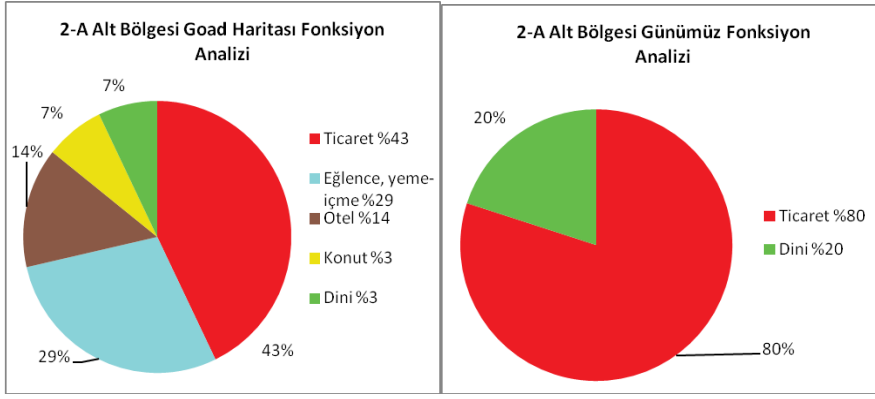
Altı katlı, tescilli olmayan kârgir binanın volta döşemesi dikkati çekmektedir (Şekil 3.86). Zemin katı tornacı, makineci, bakkal gibi işlevli dükkân olarak kullanılmaktadır. Cephesinde süsleme ögesine rastlanmamaktadır. Pencerelerin üzerindeki gelişigüzel halde bulunan, birbirinden farklı korkuluklar, klimalar, zemin kattaki dükkânların bakımsız saçakları, cepheye düzensiz bir görünüm vermiştir. Bu binanın en üst katının Getronagan Lisesi tarafından kullanıldığı, binanın bir kiracısı tarafından söylenmiştir.

Goad haritasında da, günümüzde görülen binaya çok benzer konturda, fakat tamamen aynı olmayan bir bina görülmektedir (Şekil 3.32). 20. yüzyıl başında burada volta döşemeli, kârgir dört katlı “Hôtel de Brousse & Mihalitch” ismiyle bir otelin olduğu görülmektedir. Zemin katında ise dört adet dükkân, bir taverna, bir bakkal ve bir kahvehane mevcuttur. Suat Nirven haritasında da dört katlı kârgir bir yapı görülmektedir.

Huber Haritası'nda (1887-1895) bu otelin yerinde bir otel bulunmamasından dolayı 1895 tarihinden sonra açıldığı düşünülmektedir (Çelebi, 2010, s. 296). Annuaire Oriental'lerde ve Galata'ya özgü kaynaklarda otelin adına rastlanmamıştır (Çelebi, 2010, s. 296). Yerinde tespit çalışmalarıyla, otel binasının günümüze ulaşmadığı ancak parsel düzeninin korunduğu görülmüştür (Çelebi, 2010, s. 296).

2-A alt bölgesi zemin kat fonksiyon analizi değerlendirmesi

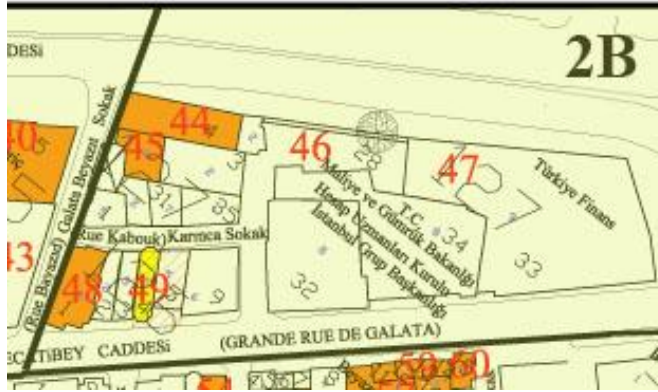
Günümüzde 2-A alt bölgesindeki yani 125 adadaki yapıların %80'i ticaret, %20'i dini fonksiyonludur. Getronagan Lisesi ise üst katta olduğu için analize katılmamıştır. Goad haritasında ise %43 ticaret, %29 eğlence, yeme-içme, %14 otel, %3 konut, %3 dini işlevli yapılar görülmektedir.

Şekil 3.87 : 2-A alt bölgesinin günümüz ve 20. yüzyıl başı zemin kat fonksiyon analizi grafiği.

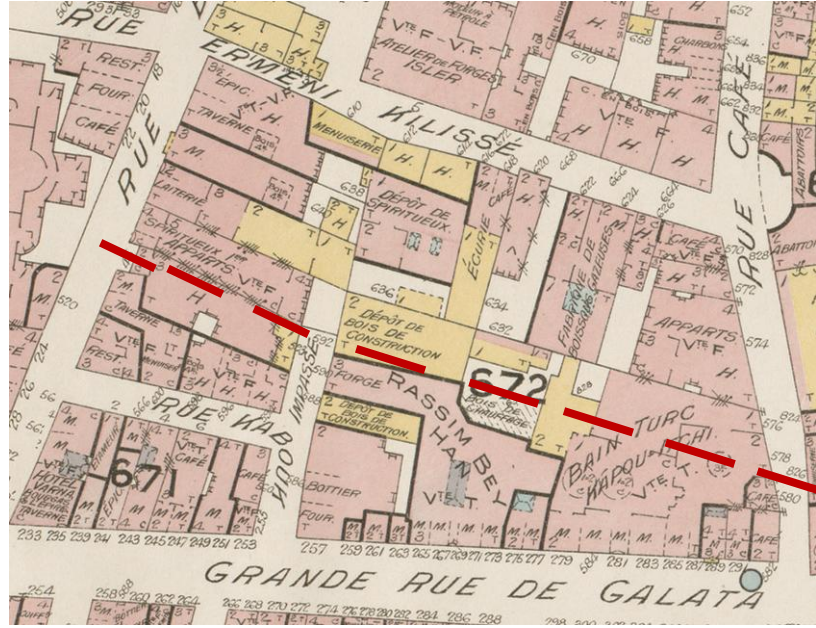
3.3.2.2 Ada 126, 127 (2-B Alt Bölgesi)

2-B alt bölgesi, 2.bölgenin kuzeyinde yer almaktadır. Kuzeybatısında Kemeraltı Caddesi, güneydoğusunda Necatibey Caddesi, güneybatısında Galata Beyazıt Sokağı, kuzeydoğusunda Kemeraltı ve Necatibey Caddeleri'nin birleşmesiyle oluşmuş Meclis-i Mebusan Caddesi'nin başlangıcı mevcuttur.

Şekil 3.88 : 2-B alt bölgesinin günümüzdeki durumu ve tescilli yapıları.

2-B alt bölgesinde dikkati çeken en büyük kütleli yapı, yukarıda da bahsedildiği gibi Kapı İçi Hamamı'nın kalıntıları üzerine inşa edilmiş, betonarme, dokuz katlı Türkiye Finans Bankası'dır. Alanda günümüzde 126 ve 127 adalar yer almaktadır. Toplamda 17 parselde üç tescilli, bir tescilli yerinde olmayan yapı olmak üzere 15 yapı bulunmaktadır.

Şekil 3.89 : 2-B alt bölgesinin Goad haritasındaki durumu.

Çalışma alanı içerisindeki 126, 127 adalar ve Kemeraltı Caddesi'nin kuzeybatısındaki 128 ada, d'Ostoya haritasında, içerisinde üç adet çıkmaz sokak bulunan (Hurma, Zarif ve Kabuk) tek bir ada olarak yer almaktadır (Şekil 3.90). Bu ada Pervititch haritasında (Şekil 3.91) ve Goad haritasında (Şekil 3.89) ve günümüzdeki gibi iki ada olarak görülmektedir.

Şekil 3.90 : 2-B alt bölgesinin d'Ostoya haritasındaki durumu.

Şekil 3.91 : 2-B alt bölgesinin Pervititch haritasındaki durumu.

Goad haritasında, 672 ada olarak görülen 127 adanın güneydoğusundaki Kahvehane Sokağı (Kahve Sokağı da olabilir) (Rue Café) dikkati çekmektedir. Sokak kuzeybatı doğrultusunda uzanan, üzerinde konut, kahvehane ve mezbahaların bulunduğu bir sokaktır. Bu sokakta tamamı 672 ada üzerinde olmak üzere üç adet kahvehane mevcuttur (Şekil 3.89). Goad haritasındaki Kahvehane Sokağı günümüzde Lüleciler Caddesi'dir. D'Ostoya haritasında Kale Sokağı (Şekil 3.90), Pervititch haritasında Hisar Dibi Sokağı (Şekil 3.91) Suat Nirven haritasında Hisar Yanı Sokağı olarak görülmektedir (Şekil 3.95).

2-B alt bölgesi, imar çalışmalarıyla çok büyük değişikliğe uğramıştır. Adaların yapısı değiştirilmiş, organik sokak dokuları yok edilerek caddeler yapılmıştır. Bu süreçte Bit Pazarı gibi yörenin soyut mirasını oluşturan öğeler de yok edilmiştir. Sokağa bile adını veren Bit Pazarı, bugün burada kurulmamaktadır. Bulduğu ada çalışma alanının içerisine girmese de burada kaybedilenler önemsenerek vurgulanmak istenmiştir. Kuzeybatıdaki 675 adada 20. yüzyıl başında ahşap veya kârgir birçok mezbahanın, bir karakolun, 11 adet konutun, fırın, kahvehane, marangoz, bakkal gibi mekânların ve Bit Pazarının olduğu düşünülen çok sayıda, sıraya dizilmiş ahşap dükkânların yok olduğu görülmektedir (Şekil F.10).

Yok olan veya değişikliğe uğrayan sokaklardan olan Kahvehane Sokağı'nın da kalan kısmı günümüzde Hisar Yanı Sokağı olarak görülmektedir. 2-B alt bölgesinin kuzeydoğusunda, Kılıç Ali Paşa Camii ve Hamamı'nın kuzeybatısında yer alan Lüleciler, Yamalı, Yağhane, Tophane sokakları yok edilerek Meclis-i Mebusan Caddesi'nin içerisine katılmıştır. Çalışma alanı içerisinde bulunan Necatibey Caddesi ile Kemeraltı Caddesi de Meclis-i Mebusan Caddesi'nde birleştirilmiştir (Şekil B.9).

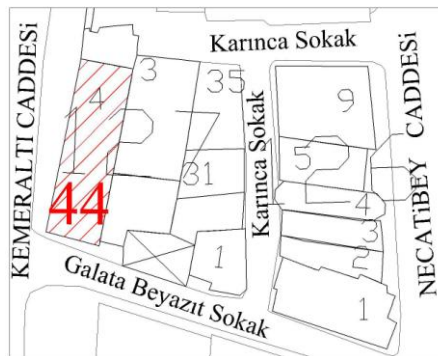
Günümüzde, 2-B alt bölgesini güneybatıda Galata Beyazıt Sokağı sınırlamaktadır (Şekil 3.88). Bu sokak incelenen haritalarda çok yakın isimlerde görülmektedir.

D'Ostoya haritasında Sultan Beyazıt Sokağı, Goad haritasında Bayazıt Sokağı, Pervititch haritasında Bayezıt Sokağı, Suat Nirven haritasında Galata Beyazıt Sokağı olarak belirtilmiştir. 2-B alt bölgesini oluşturan 126 ve 127 adalar, günümüzde Karınca Sokağı olarak adlandırılan çıkmaz sokak ile ayrılmıştır. Bu çıkmaz sokağın sınırları 20. yüzyıl başından günümüze aynı şekilde gelmiştir. Yalnız d'Ostoya haritasında sokağın niteliği farklı olup güneybatı-kuzeydoğu doğrultusunda uzanan, kuzeybatı doğrultusuna yönelmeyen bir çıkmaz sokak olduğu anlaşılmaktadır (Şekil 3.90). D'Ostoya, Goad ve Pervititch haritalarında Kabuk Çıkmazı, Suat Nirven ve günümüz haritasında Karınca Çıkmazı olarak görülmektedir.

127 ada

Günümüzde 127 adada 11 adet parsel içerisinde ikisi tescilli olmak üzere 11 yapı görülmektedir. 20. yüzyıl başında bu adada 39 yapının olduğu tespit edilmiştir. Kemeraltı Caddesi genişletme çalışmalarıyla, 127 adanın yarısından çoğu yok olmuş, bitişik nizamlı yapıların Kemeraltı Caddesi'ne cephesi oluşmuştur. Caddeye bakan cephesine pencereler açılan 127 ada 4 parseldeki yapı da bunun bir örneğidir. Bu yapı aşağıda detaylı olarak anlatılacaktır.

Env. 44 (127 ada 4 parsel)

Şekil 3.92 : Env. 44'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

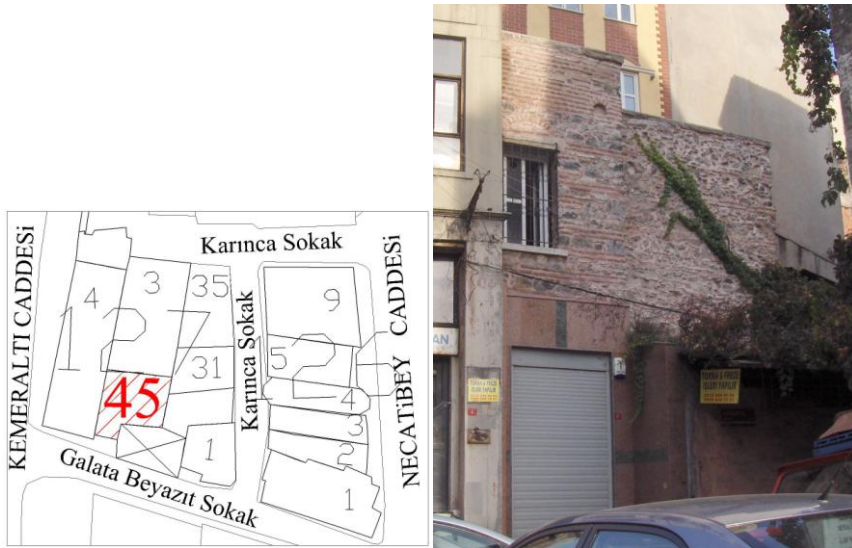
Tescilli sivil mimarlık örneği bina altı katlıdır (Şekil 3.92). Harap durumdaki binanın üst katları kullanılmamakta, cumbalarının altından sıva dökülmesi sonucu volta döşemesi görülmektedir (Şekil D.38).

Yapının en üst katında, sonradan ilave edilmiş teras katı mevcuttur. Pencere doğramaları yamulmuştur, bazı pencerelerin camları tümüyle kırılmıştır. Sadece

zemin kattaki dükkânlar kullanılmaktadır. Galata Beyazıt Sokağı'ndan sekiz basamakla inilen bodrum kattaki kârgir dükkânın üst örtüsü tonoz, duvar örgüsü moloz taştır. Dükkânın tonozlu ana mekânının arkasında küçük bir mekân daha vardır. Burada da moloz taş ve tuğladan oluşmuş duvar örgüsü kısmen görülmekte, duvarın üzerinde kireç sıva bulunduğu için örgü sistemi net olarak algılanamamaktadır. Bu küçük mekânın kuzey duvarlarında tuğla hafifletme kemeri ve üzerinde taş duvar (Şekil D.40), güney duvarında ise nişler mevcuttur (Şekil D.39). Doğu duvarında bir tonoz ve tonozun iç kısmında doğu-batı doğrultusunda uzanan I profiller dikkati çekmektedir. Burada volta döşeme ve tonoz birlikte görülebilmektedir.

Goad haritasında burada kademeli olarak inşa edilmiş volta döşemeli, teras çatılı, dört ve beş katlı, kârgir bir yapı mevcuttur (Şekil 3.89). Bu yapının zemin katı alkollü içki satıcısı olarak kullanılırken üst katları toplu konuttur. Günümüzde altı katlı olan kısmın, Goad haritasındaki beş katlı teras çatılı kısmına bir kat eklenilerek oluşturulduğu düşünülmektedir. Goad haritasında girişin binanın sağından olduğu gösterilmiştir, günümüzde de giriş aynı yerdendir. Binanın arka cephesindeki dört adet yan yana pencere bugün de mevcuttur. Bu yapı, Pervititch haritasında da günümüzdeki sınırları ile görülmektedir. Yapının 20. yüzyıl başından günümüze gelebilmiş, geleneksel yapım sistemini ve öğelerini korumuş bir bina olduğu düşünülmektedir.

Env. 45 (127 ada 3 parsel)

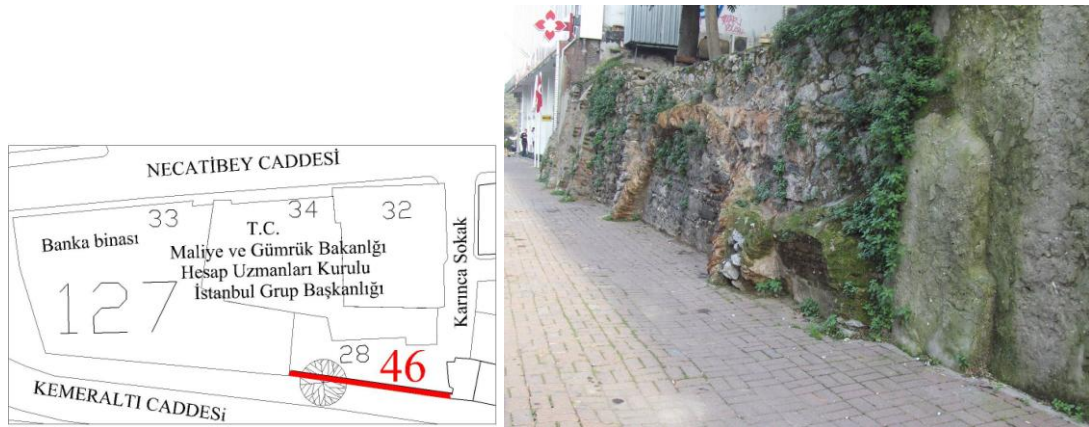
Şekil 3.93 : Env. 45'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Bu parsel, günümüzde Galata Beyazıt Sokağı ve Kabuk Sokağı üzerinde olmak üzere iki farklı yapıyı barındırmaktadır. Kabuk Sokağı üzerindeki yapı, yedi katlı bir iş hanı iken Galata Beyazıt Sokağı'ndaki yapı, tuğla-taş almaşık örgülü, tescilli sivil mimarlık örneğidir (Şekil 3.93). Almaşık örgü belli bir sistemde devam etmemekte, iki sıra tuğla bir sıra taş, üç sıra tuğla iki sıra taş veya altı sıra tuğla iki sıra taş olarak çok farklı örgülerle görülebilmektedir. Yapı, geleneksel öğeler barındırmamakta, çok küçük ölçekli olmasıyla da yakın zamanda yapılmış olduğu düşünülmektedir.

İç mekânda betonarme kolon-kiriş sistemi ve iki katlı yapının içindeki asansör dikkati çekmektedir (Şekil D.41).

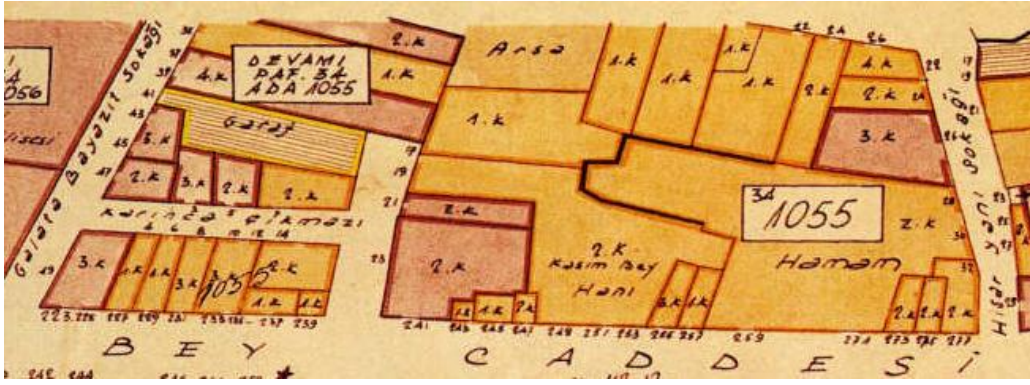
Goad haritasında bu alanda 127 ada 3 parseldeki her iki yapıyı da içine alan üç katlı, kârgir, çatısı tuğla kaplı bir yapı görülmektedir (Şekil 3.89). Pervititch haritasında da üç katlı ahşap konstrüksiyonlu, yine parsel boyutunda bir bina görülmektedir. Net okunamamakla birlikte üzerinde fonksiyonunun fırın olarak yazıldığı sanılmaktadır. Suat Nirven haritasında ise burada ahşap bir garaj mevcuttur (Şekil 3.95). Dolayısıyla günümüzde görülen tescilli sivil mimarlık örneği yapının 1949 sonrası inşa edildiği düşünülmektedir.

Env. 46 (127 ada 28 parsel)

Şekil 3.94 : Env. 46'nın konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

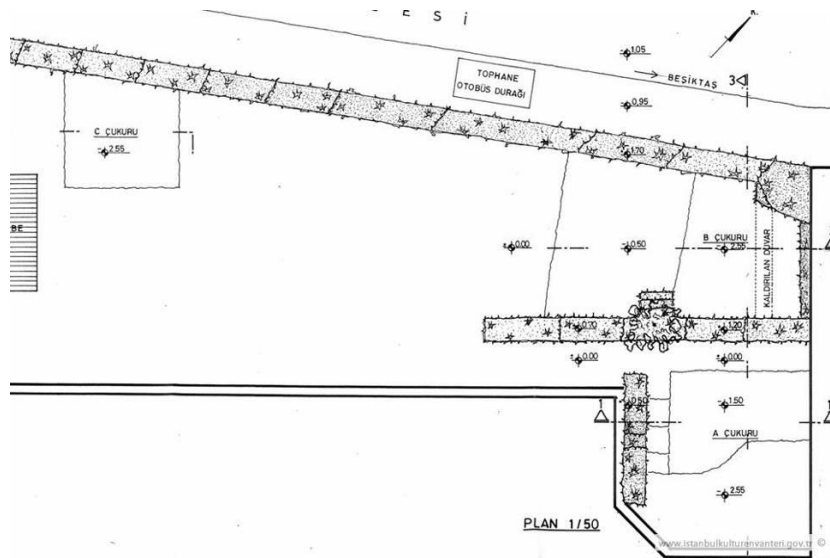
Burada bir yer üstü kalıntı görülmektedir (Şekil 3.94). Bu kalıntı tuğla taş almaşık örgüde örülmüş yaklaşık 2.35 m. yüksekliğinde 22 m. uzunluğunda taş duvar örgüsüdür. Bu taş duvar 28 parselin tam ortasından geçmektedir. Kemeraltı Caddesi genişletilirken bu adanın yarısına yakını yıkılmıştır.

Şekil 3.95 : 2-B alt bölgesinin Suat Nirven haritasındaki durumu

127 ada 8 parselde yapı bulunmamaktadır. Parsele giriş, 127 ada 4 parseldeki binanın arkasındaki tek katlı küçük barakadandır (Şekil D.42). Duvar, Kemeraltı Caddesi ile parsel arasında bir sınırdır. Bu parsel 33 parseldeki Türkiye Finans Bankası'na kadar uzanmaktadır. Kemeraltı Caddesi üzerinden görülen duvarda iki adet kemer bulunmaktadır. Caddenin kaldırımı ile parselin zemini arasında 95 cm. kot farkı vardır (www.istanbulkulturenvanteri.gov.tr).

Parselin zemini toprak olup içerisinde birçok bitki ile birlikte üç adet ağaç mevcuttur (Şekil D.43). Zeminde üç çukur görülmektedir (Şekil 3.96). Bu çukurlardan birisi parselin doğusundaki köşededir. Bu köşenin güneybatısında moloz taşlardan oluşmuş duvar dikkati çekmektedir. Parseldeki diğer duvarlar, kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda uzanan bir duvar ile parselin kuzeydoğusunda bulunan ve alt kısmı moloz taş, üzeri tuğla olan duvardır.

Şekil 3.96 : 127 ada 28 parselde görülen tescilli yer üstü kalıntı (www.istanbulkulturenvanteri.gov.tr).

Bu duvarlar, KTVKK envanter fişinde de Kemeraltı Caddesi açılması sırasında kesilen kârgir bir binaya ait duvar ve temel bakiyeleri olarak ifade edilmiştir.

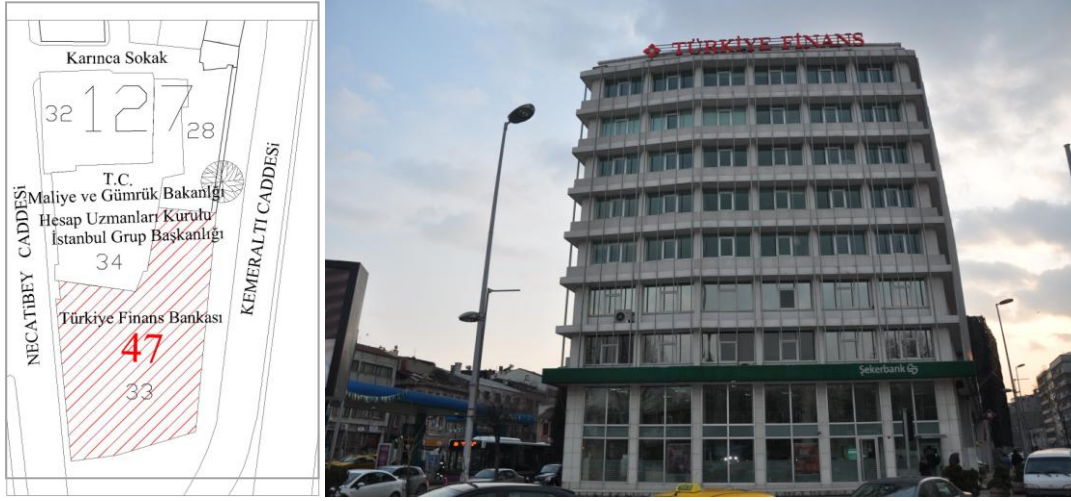
Goad (Şekil 3.89), Pervititch (Şekil 3.91) ve Suat Nirven (Şekil 3.95) haritalarında Kemeraltı Caddesi genişletilmeden önce bu adada Kapı İçi Hamamı'nın var olduğu ve bugün 33 parseldeki Türkiye Finans Bankası binasının parselinde bulunduğu görülmektedir. 127 ada 28 parseldeki bu kalıntının onunla ilgili olabileceği düşünülmektedir.

Pervititch haritasında, adanın ortasından geçen bir duvar (Şekil 3.91) görülmektedir. Burası yıkım yapıldıktan sonra adanın ortasında değil kenarında kalmıştır. Pervititch haritasında görülen adada Kapı İçi Hamamı, ahşap depoları ve daha başka birçok kârgir yapı görülmektedir. Bu duvar, hamamı adadaki diğer yapılardan ayırmak, orta boşluğu tek ve adadaki bütün binaların kullanımına açık bir yer olmaktan çıkarmak için inşa edildiği düşünülen ve kuzeydoğuda bir binaya sapanarak biten bir duvardır. Pervititch haritasında görülen duvar, Goad haritasında özellikle vurgulanmamıştır (Şekil 3.89), silik bir çizgi şeklindedir. Fakat adanın ortasından geçen ve diğer binalarla hamam binalarını ayıran bir hat görülmektedir.

Kalıntının bulunduğu parselde Goad, Pervititch ve Suat Nirven haritalarında, iki katlı, ahşap strüktürlü yapı görülmektedir. Goad haritasında bu yapının çatısı tuğla kaplı ve kereste deposu fonksiyonlu olduğu, Pervititch haritasında ise ahşap deposu fonksiyonlu olduğu görülmektedir.

Pervititch ve Goad haritalarında bu ahşap deposunun girişinin güneybatıdaki çıkmaz sokaktan olduğu görülmektedir. Pervititch haritasında görülen duvar, ahşap deposunun kuzeybatı cephesinde yani günümüzdeki Kemeraltı Caddesi cephesinde de devam etmektedir. Günümüzde görülen duvarın, 20. yüzyılda adayı ortadan bölen duvar olduğu düşünülmektedir. Fakat duvarın tamamı günümüze ulaşmamış, bir kısmı Türkiye Finans Bankası parselinde olması gerekirken yıkılmıştır.

Env. 47 (127 ada 33 parsel)

Şekil 3.97 : Env. 47'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Bu parsel, tescilli ve yerinde olmayan resmi yapı parseli olarak tescillidir. Parselin üzerinde dokuz katlı Türkiye Finans Bankası binası görülmektedir (Şekil 3.97). Bu bina, çevre dokusuna çok aykırı, betonarme bir yapıdır.

Goad haritasında Kapı İçi Türk Hamamı (Bain Turc Kapou-Itchi) iki katlı kârgir, tonozlu bir yapı olarak görülmektedir (Şekil 3.89). Büyük Galata Caddesi (Necatibey Caddesi) ve Kahvehane Sokağı'nın kesiştiği köşededir. Hamam farklı birkaç yapıdan oluşmuştur. İki kârgir kubbeli bir mekân ile birlikte tek ahşap kubbeli bir mekân da vardır. Hamamın Necatibey Caddesi cephesinin zemin katı boyunca beş adet dükkân dikkati çekmektedir. Bu dükkânların bittiği yerde hamamın adasında iki adet dört katlı kârgir ev, iki adet de iki ve üçer katlı kahvehane görülmektedir. Bu evlerden hamamın girişinin yanındaki ev ahşap cumbalı, kârgir dört katlı bir yapıdır. Yani bu köşe parsel tamamen hamama ayrılmamış, arada konutlar da inşa edilmiştir.

Bilindiği gibi İstanbul hamamları genellikle çifte hamam olarak yapılmışlardır. Yarısı erkeklere yarısı kadınlara ayrılan çifte hamamların bir özellikleri de pek nadir haller dışında hiçbir zaman iki ayrı kısmının kapılarının aynı cadde veya sokağa açılmamasıdır (Eyice, 1994, s. 538). Kapı İçi Hamamı'nın da, iki binasından birisinin girişi, dükkânların yer aldığı Necatibey Caddesi'nden, diğerinin girişi, kahvehaneler ile dolu Kahvehane Sokağı'ndandır. Konutların sıklıkta olduğu Necatibey Caddesi üzerinde iki kârgir kubbeli kısım vardır, buranın kadınlara ait olduğu düşünülmektedir. Aynı şekilde kahvehanelerin bulunduğu Kahvehane Sokağı üzerindeki tek ahşap kubbeli bölümün erkeklere ait olduğu düşünülmektedir. Kadınlar hamamı beton bir kubbe ile örtülüdür. Erkekler hamamı çatısının ise kiremitle kaplı olduğu görülmektedir. Ayrıca kadınlar hamamı dükkânların arkasına

gizlenerek adeta hamam kompleksinin merkezine alınmıştır. Erkekler hamamı ise sokak üzerindedir. Yine Kahvehane Sokağı'ndan, erkekler için olduğu düşünülen hamamın yanından, tek katlı, çatısı kiremit kaplı, hamama ait olan kârgir bir yapıya giriş vardır.

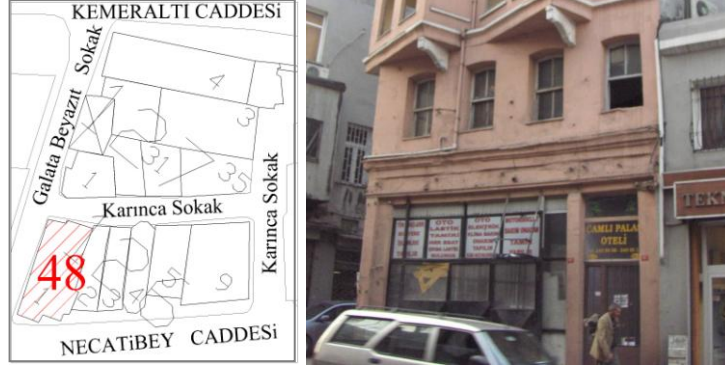
Pervititch haritasında da Kapı İçi Hamamı kârgir, iki katlı ve tonozlu olarak görülmektedir (Şekil 3.91). Önündeki konutlar ve köşe parseldeki yapılar biraz değişikliğe uğrasa da mevcudiyetini korumaktadır. Goad haritasında görülen Kahvehane Sokağı burada Hisar Dibi Sokağı olmuştur. Bu sokak üzerinden ahşap kubbeli mekâna giriş vardır. Goad haritasında kârgir ve tek katlı olarak görülen hamamın arkasındaki yapının, Pervititch haritasında ahşap ve üç parçadan oluştuğu görülmektedir. Girişi de sokak üzerinde hemen başlamayıp biraz içeridendir. Bu iki haritanın karşılaştırması hamamın arkasındaki muhtemel hizmet yapıları ile Necatibey Caddesi ve Kahvehane Sokağı arasında bulunan konut ve kahvehanelerin bir kısmının 1905-1927 yılları arasında bir dönemde yıkılarak yeniden inşa edildiğini ortaya koymaktadır. Bu adada, daha önce söz edildiği gibi, hamamın arkasındaki binalar ile ilişkisini kesmek amacıyla yapıldığı tahmin edilen duvar görülmektedir.

Diğer adı da Tophane Kapısı Hamamı olan Kapı İçi Hamamı'nın (Baran, 2006, s. 85) bulunduğu Necatibey Caddesi'nde 1960 yılında bir imar yıkımı düşünülmüş fakat 27 Mayıs İhtilali sebebiyle bu yıkım gerçekleşmemiştir (Koçu, 1960, s. 2250). Bu hamam hakkında Mehmet Koçu şöyle demiştir : “Türk yapı sanatında tek hamamların güzellerinden biridir; nazardan ve tapu senedini cebinde taşıyan mülk sahibinin iş hanı yaptırma hırsından Hak saklasın” (Koçu, 1960, s. 2250). Fakat ne yazık ki, Kapı İçi Hamamı'nın sonu, Koçu'nun gerçekleşmesinden korktuğu gibi olmuş ve iki yıl sonra, 1962'de yıkım gerçekleşmiştir (Baran, 2006, s. 85). Fatih Sultan Mehmet Vakfı'na ait olduğu bilinen hamamın mimarisi ve plan özellikleri ile ilgili bilgi bulunmamıştır (Baran, 2006, s. 85). Koçu'nun bu hamamdan tek hamam olarak bahsetmesi de dikkati çekmektedir.

126 ada

126 ada, 127 adanın güneyinde yer alan çok küçük bir adadır (Şekil 3.88). İBB haritasında adada altı yapı gözükmemektedir fakat bugün, birisi tescilli sivil mimarlık örneği olan iki yapının yıkıldığı ve yerinde inşaat çalışması olduğu gözlenmiştir. Günümüzde 126 adada biri tescilli, biri tescilli yerinde olmayan dört yapı mevcuttur.

Env. 48 (126 ada 1 parsel)

Şekil 3.98 : Env. 48'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Beş katlı tescilli sivil mimarlık örneği yapı, Çamlı Palas Oteli'dir (Şekil 3.98). İç mekânda tadilat yapıldığı için otel kullanılmamaktadır. Otelin son katının sonradan ilave edilmiş olduğu son kat yüksekliğinin ve pencere boşluğunun farklı olmasından anlaşılmaktadır. Zaten 20. yüzyıl başında bu binanın dört katlı ve teras çatılı olduğu bilindiğinden, terasın üzerine kat çıkılarak başka bir çatı kaplama malzemesi ile kaplandığı fark edilmektedir.

İkinci kattan sonra altında payandaları ve volta döşemesi ile bir çıkma görülmektedir. Birinci kattaki basık kemerli pencerelerde doğramalar özgünlüğünü korumaktadır. Üst katlardaki pencerelerde ise doğrama yoktur, burada yenileme yapılmaktadır. Pencere boşluklarından iç mekânın da boş olduğu görülmektedir.

Goad haritasında burada Varna Oteli "Hotel Varna, Bourgas & L'Epire Taverne" ismiyle mevcuttur (Şekil 3.89). Otel günümüzdeki konturunda, dört katlı, kârgir, volta döşemelidir. Girişi, Necatibey Caddesi üzerinden olup, binanın sağ tarafındadır. Günümüzde de giriş burada görülmektedir. Binanın zemin katında Necatibey Caddesi üzerinde taverna ve Galata Beyazıt Sokağı üzerinde iki konut görülmektedir. Bir doktora tezi kapsamında incelenen yapının duvar kalınlıkları ölçülerek, zemin katında ve birinci katta duvarların taş, üst katlarda ise tuğla olduğu sonucuna varılmıştır (Çelebi, 2010, s. 264).

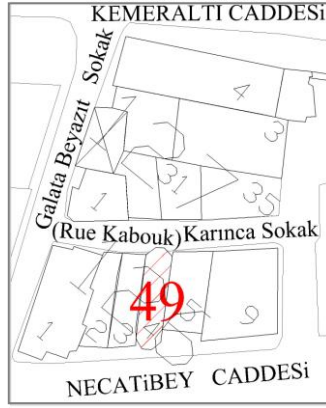
Pervititch ve Suat Nirven haritalarında da burada günümüzdeki bina ile aynı konturda dört katlı kârgir bir yapı görülmektedir (Şekil 3.91).

Annuaire Oriental'lerden Hotel Varna'nın 1894-1902 yılları arasında V.Pailopoulos tarafından işletildiği, 1902 tarihinde otelin adının "Hotel Bourgas Varna" olarak

değiştirildiği ve 1903 tarihinde işletmesinin Y. Constantin tarafından devralındığı anlaşılmaktadır (Çelebi, 2010, s. 263). Ayrıca Hotel Varna'nın üçüncü sınıf bir işletme olduğu da belirtilmektedir. Yukarıda belirtilen tez kapsamında yapılan yerinde tespit çalışmalarında otelin özgün plan şemasının ve cephe düzeninin önemli ölçüde korunduğu saptanmıştır (Çelebi, 2010, s. 263). Özgün tasarımına göre Hôtel Varna'nın dükkân katı, salon katı ve iki yatak katı ile birlikte toplam dört katlı olduğu belirlenmiştir (Çelebi, 2010, s. 263).

Çamlı Palas Oteli, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün mülkiyetindedir ve Rize'li bir işletmeciye 49 yıllığına kiralanmıştır (Çelebi, 2010, s. 264). Otelin sahibi ile yapılan görüşmeden otelde yemek hizmetinin sunulmadığı, dükkân katının otelden bağımsız olarak işletildiği, otelin plan ve cephesinde bir değişiklik yapılmadığı ve müşteri kitlesinin genelde denizciler olduğu öğrenilmiştir (Çelebi, 2010, s. 264).

Env. 49 (126 ada 4 parsel)

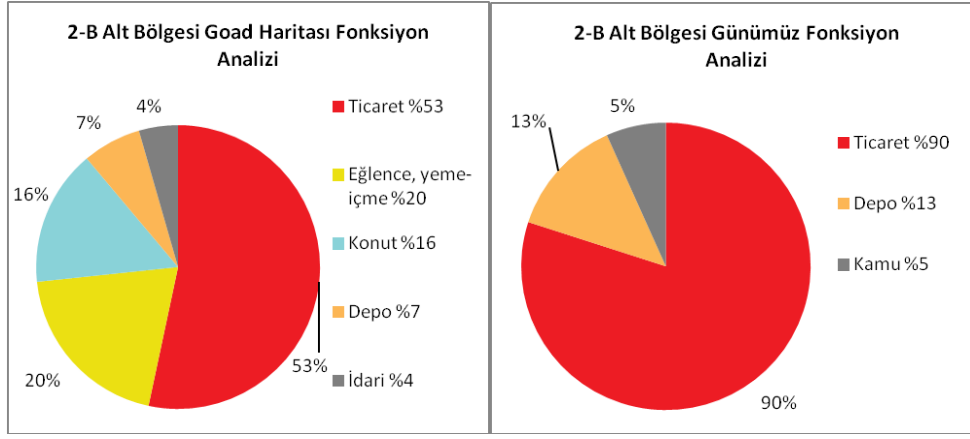
Şekil 3.99 : Env. 49'un konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

KTVKK'nun tescil haritasında tescilli sivil mimarlık örneği olarak görülen bu parselde yapı yoktur (Şekil 3.99). Yanındaki 5 parsel ile birlikte bu iki parselde inşaat çalışmaları devam etmektedir.

2-B alt bölgesi zemin kat fonksiyon analizi değerlendirmesi

126 ve 127 adalarından oluşan 2-B alt bölgesinin, günümüze ait zemin kat işlev analizine bakıldığında %90 ticaret, %13 depo işlevli binalardan, %5 kamu yapılarından oluştuğu görülmektedir (Şekil 3.100).

Goad haritasında ise zemin kat birimlerinin %53'ünün ticaret, %16'sının konut, %20'sinin eğlence, %7'sinin depolama, %4'ünün idari işlevli olduğu görülmektedir (Şekil 3.100).

Şekil 3.100 : 2-B alt bölgesinin günümüz ve 20. yüzyıl başı zemin kat fonksiyon analizi grafiği.

3.3.2.3 Ada 70, 72, 73, 74 (2-C Alt Bölgesi)

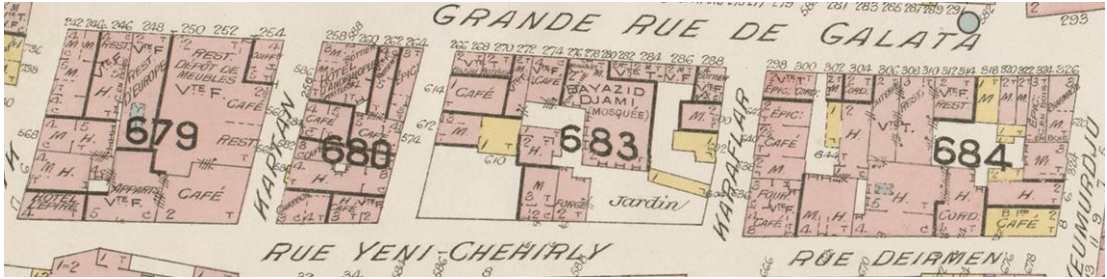
2-C alt bölgesi, 2-B alt bölgesinin güneydoğusunda yer almaktadır (Şekil 3.16). Kuzeybatıda Necatibey Caddesi, güneydoğuda Ali Paşa Değirmeni Sokağı, güneybatıda Akçe Sokağı, kuzeydoğuda Gece Kuşu Sokağı ile sınırlanmaktadır. Bölgenin içerisinde kuzeybatı güneydoğu doğrultusunda Kara Ali Kaptan Sokağı, Döşemeci Sokağı, Dericiler Sokağı geçmektedir. 2-C alt bölgesinde 74, 73, 72 ve 70 numaralı olmak üzere dört ada, toplamdaki 41 parselde 15'i tescilli 34 yapı bulunmaktadır.

Bu bölge ile ilgili eski haritalara bakıldığında genel olarak adaların sınırlarının değişmediği fark edilmektedir. Fakat d'Ostoya haritasında bir farklılık gözlenmektedir. 2-C alt bölgesinin güneydoğusundaki Ali Paşa Değirmeni Sokağı, günümüzde güneybatı-kuzeydoğu doğrultusunda uzanan, güneybatıda Merkez Meryem Ana Kilisesi'nden başlayıp kuzeydoğuda Kılıç Ali Paşa Hamamı'na kadar devam ederken, d'Ostoya haritasında bu sokak yaklaşık bugünkünün yarısı uzunluğundadır (Şekil 3.105). D'Ostoya haritasında günümüz 72 ve 75 adaları bir bütün olup, Yeni Şehirli Sokağı bu adada son bulmaktadır. 1869 tarihli d'Ostoya haritasında bütün olarak görülen adaların, 1905 tarihli Goad haritasında ayrı olduğu gözlenmektedir (Şekil 3.102). Goad haritasında, d'Ostoya haritasında görülen Yeni Şehirli Sokağı'nın uzayıp, Mous çıkmaz sokağını da içine alarak yine aynı isimle, Yeni Şehirli Sokağı olarak anıldığı görülmektedir. Bu sokak, güneydoğuda Değirmen Sokağı ile birleşmiş fakat iki sokağın da isimleri değişmemiştir. 1934 tarihli Pervititch haritasında bu iki farklı isimle anılan fakat art arda olan sokakların isimleri Kömürcü Sokağı olarak değişmiştir (Şekil 3.104). Suat Nirven haritasında ve günümüzde bu sokak bir bütün olarak algılanmakta olup Ali Paşa Değirmeni Sokağı olarak görülmektedir (Şekil 3.103, Şekil 3.101).

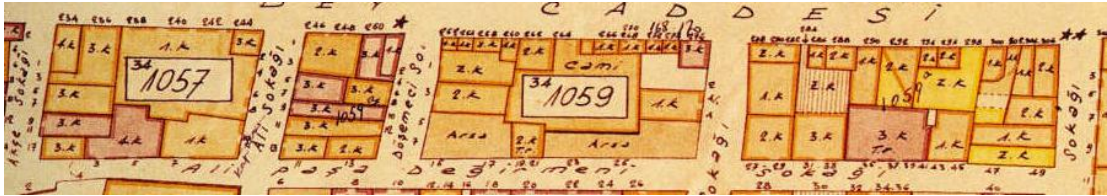
2-C bölgesinde yukarıda bahsedilen Ali Paşa Değirmeni Sokağı haricindeki değişiklikler sadece sokak isimlerinde olmuştur. Örneğin günümüzde 73 ve 74 adalar arasındaki Kara Ali Kaptan Sokağı d'Ostoya haritasında (Şekil F.11) aynı isimle görülürken Goad haritasında (Şekil F.10) Karakol Kaptan, Pervititch haritasında (Şekil F.1) Karakol Kaptan, Suat Nirven haritasında (Şekil F.4) Kara Ali Sokağı olduğu saptanmıştır.

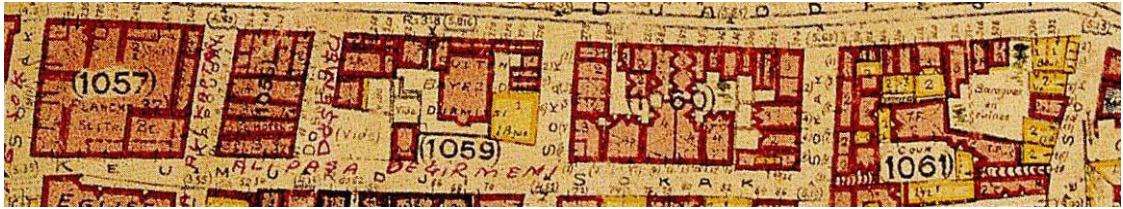
Şekil 3.101 : 2-C alt bölgesinin günümüzdeki durumu ve tescilli yapılar.

Şekil 3.102 : 2-C alt bölgesinin Goad haritasındaki durumu.

Şekil 3.103 : 2-C alt bölgesinin Suat Nirven haritasındaki durumu.

Şekil 3.104 : 2-C alt bölgesinin Pervititch haritasındaki durumu.

Şekil 3.105 : 2-C ve 2-D alt bölgelerinin d'Ostoya haritasındaki durumu.

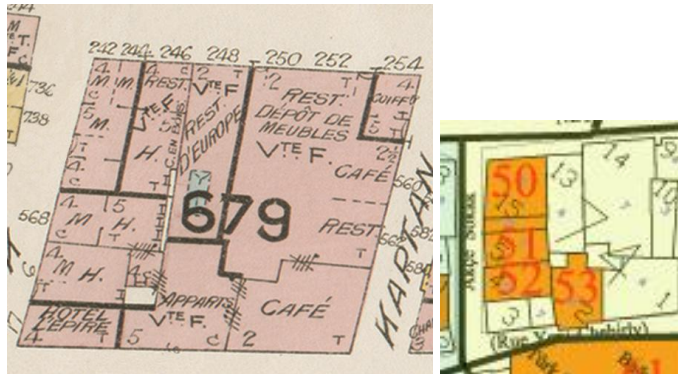
73 ve 72 adalar arasındaki Döşemeci Sokağı'nda hemen hemen hiç değişiklik gözlenmemiştir (Şekil 3.101). Bu sokak d'Ostoya, Pervititch ve Suat Nirven haritalarında Döşemeci Sokağı olarak anılırken Goad haritasında isimsiz bir sokak olarak görülmektedir. Günümüz İBB haritasında sokağın ismi Döşemecik olarak görülmekle birlikte, yerinde tespitite Döşemeci yazdığı saptanmıştır.

72 ve 70 adalar arasındaki Dericiler Sokağı (Şekil 3.101), d'Ostoya haritasında Kavafar, Goad haritasında Karaflar, Pervititch ve Suat Nirven haritalarında Derici Sokağı'dır.

2-C alt bölgesinin güneydoğu sınırı olan Gece Kuşu Sokağı'nın isminin oldukça fazla değişikliğe uğradığı saptanmıştır. D'Ostoya haritasında Pençe, Goad haritasında Kömürcü, Pervititch haritasında Saraçhane, Suat Nirven haritasında Gece Kuşu Sokağı olarak görülmektedir.

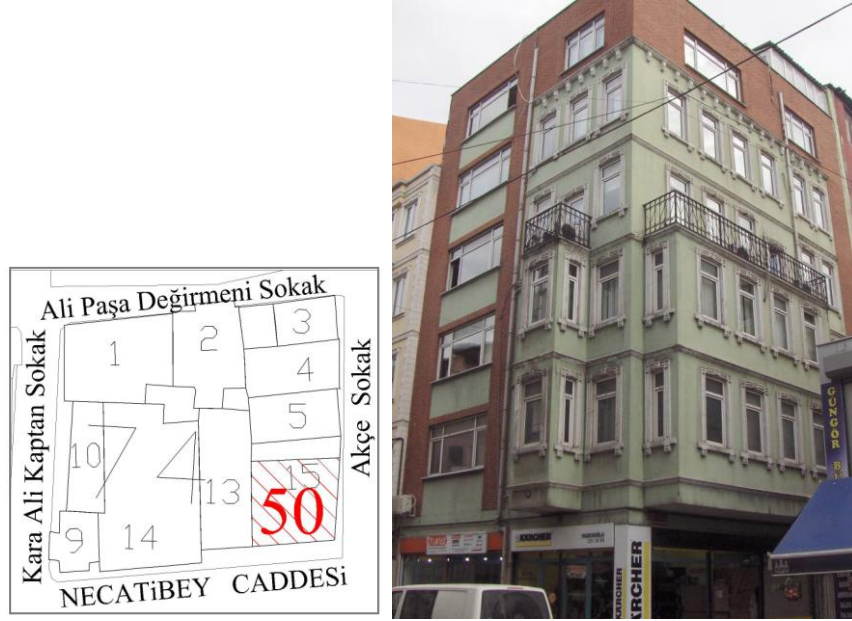
74 ada

74 ada, 2-C alt bölgesinin kuzeybatısındaki adadır. Adada dördü tescilli olmak üzere 11 yapı mevcuttur (Şekil 3.106). Tescilli yapılardan üçü Akçe Sokağı üzerindedir. Bu yapılar aşağıda detaylı bir şekilde anlatılacaktır.

Şekil 3.106 : 74 adaya ait Goad ve günümüz haritalarındaki tescilli yapılar.

Env. 50 (74 ada 15 parsel)

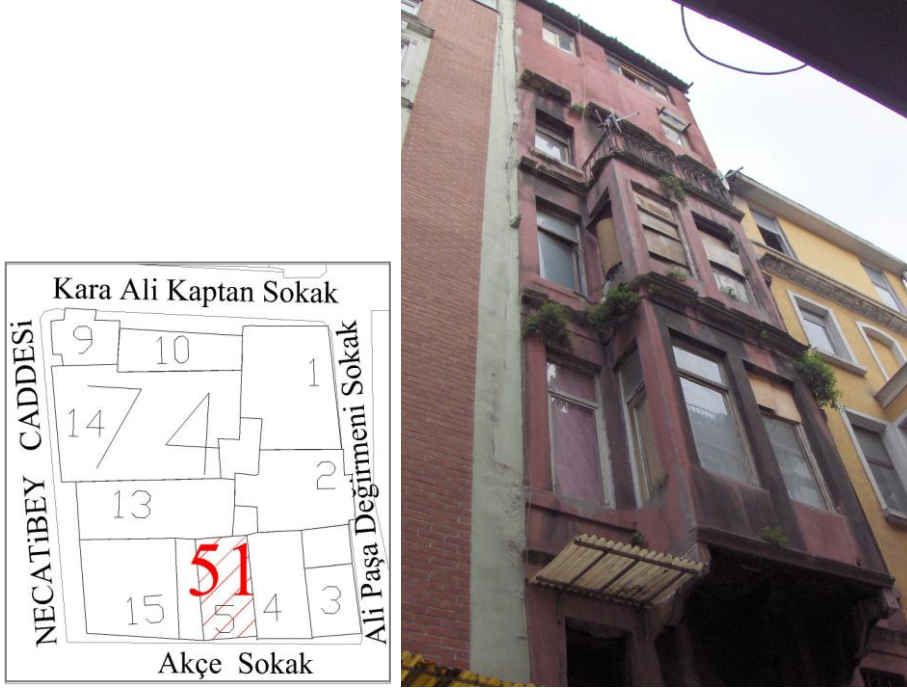
Şekil 3.107 : Env. 50'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Burada, biri cumbalı, kârgir, geleneksel motifler taşıyan bir yapı, diğeri bu yapıyı iki cephesinden çevrelemiş, betonarme bir apartman olmak üzere iki farklı yapı bulunmaktadır (Şekil 3.107). Fakat bu apartman, yanındaki geleneksel öğeler içeren yapıya oldukça saygılı yaklaşmış, cumbalı yapının dış cephe rengini de kullanarak görsel açıdan bir bütünlük sağlamıştır. Ayrıca cumbalı yapının pencere hizalarını, saçak hizasını, katlar arasındaki silmeyi ve saçak silme hizalarını tutmaya çalışmış, böylece yatayda bir süreklilik elde edilmiştir. Cumbalı yapının pencereleri özgün oranını korurken yeni yapının pencereleri farklı bir orandadır. Geleneksel yapının pencerelerinin çevresinde süsleme öğeleriyle, pencere üzerinde kilit taşı görünümünde söveler görülmektedir. Katlar arasında ve saçakta silmeler bulunmakta, dördüncü katta cumbalar balkon olarak sonlanmaktadır. Bu iki yapı, aynı parselde sivil mimarlık örneği olarak tescillidir.

Goad haritasında bu parselde teras çatılı, 4-5 kat yüksekliklerinde, kârgir bir yapı görülmektedir (Şekil 3.106). Üç adet dükkânı olduğu bilinen bu yapının üzerinde başka bir fonksiyon ismi yazmamaktadır.

Pervititch haritasında Goad haritasındakinden farklı bir yapılaşma görülmemektedir (Şekil 3.104). Suat Nirven haritasında günümüzde görülen adi kârgir yapı beş katlı olarak, yanındaki yapı ise aynı parsel düzeninde fakat dört katlı olarak görülmektedir (Şekil 3.103). Günümüzdeki cumbalı yapının 1937-1949 yılları arasında inşa edildiği, yanındaki betonarme yapının ise 1949'dan sonra buraya eklendiği düşünülmektedir.

Env. 51 (74 ada 5 parsel)

Şekil 3.108 : Env. 51'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Tescilli sivil mimarlık örneği bu yapı, geleneksel öğeler barındıran beş katlı kârgir bir yapıdır (Şekil 3.108).

Zemin katı dükkân, kaldırımdan birkaç basamak ile inilen bodrum katı da demirci dükkânı olarak kullanılmaktadır (Şekil D.45). Üzerinde kemer olan apartman kapısı, binanın sağında yer almaktadır. Zemin katın üstünde, normal kat yüksekliğinin yaklaşık yarısı yüksekliğinde bir kat mevcuttur. Bu katın cephesi sağır olup sağında ve solunda küçük birer penceresi vardır. Duvarın ortasındaki üzeri sıva kaplı, söveli ve kilit taşlı kemer ise dikkati çekmektedir. İkinci ve üçüncü katlarda cumba görülmektedir. Cumba üzerinde ön cephede ikişer, yan cephelerde birer adet olmak üzere dörder pencere mevcuttur. Cumbanın iki yanında da birer pencere görülmektedir. Pencereilerin büyük bir kısmı gibi bina cephesi de harap durumdadır.

Cumba, dördüncü katta balkon olarak son bulur. Bu katın, binanın özgün halinin son katı olduğu düşünülmektedir. Çünkü bu katın üzerindeki iki katta alt katlardaki cephe düzeni görülmemektedir. Cephe bir katta sağırken diğer katta oransız bir şekilde pencere açıklığı kolayca fark edilmektedir. Bina, ondülin sac levha ile örtülmüştür.

Goad haritasında bu parsel sokak cephesinde dört katlı ve teras çatılı, arka cephede beş katlı kiremit çatılı, zemin katı dükkân, üst katı konut olan kârgir bir yapı olarak görülmektedir (Şekil 3.106). Suat Nirven haritasında da beş katlı kârgir olarak görülen yapı, 20. yüzyılın başından günümüze korunarak gelebilmiş yapılardandır.

Env. 52 (74 ada 4 parsel)

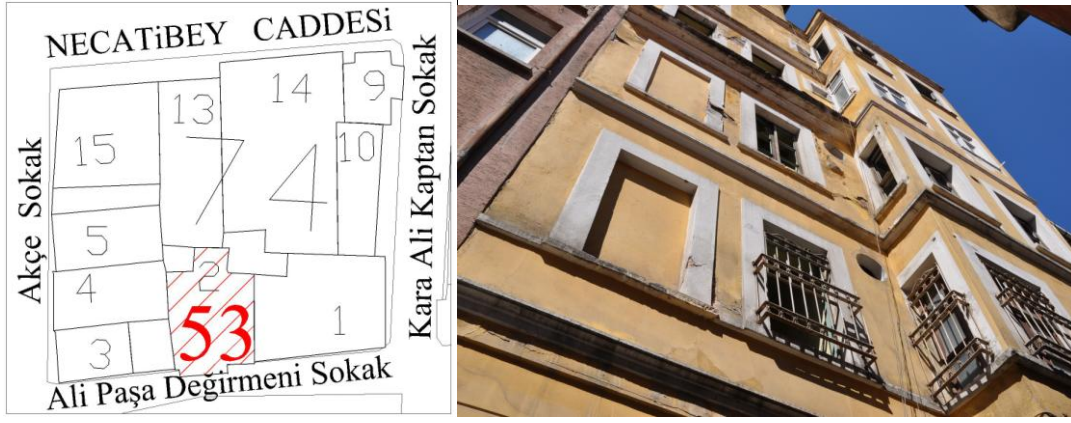

Şekil 3.109 : Env. 52'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Beş katlı tescilli sivil mimarlık örneği bu kârgir yapının zemin katı dükkân olarak kullanılmaktadır (Şekil 3.109). İkinci ve üçüncü katlarda cumbası vardır. Yapının, ekim 2010 ve temmuz 2011'de yerinde yapılan gözlemler arasında cephesi boyanmış, kırık pencereleri tamir olmuştur. Bu süreçte cumbanın üzerindeki teras, metal korkuluk ile çevrelenerek balkon oluşturulmuş, balkona bakan, sağırlandırılmış kapı boşluğu açılmıştır. Ayrıca en üst kattaki, sonradan ilave edilen kat üzerindeki, diğerlerinden farklı, sövesiz iki pencerenin ortasına bir pencere boşluğu açılmış ve bu kattaki pencerelere söve yapılmıştır. Böylece, ek kat ana yapıya benzetilmiştir.

Goad (Şekil 3.102) ve Suat Nirven (Şekil 3.103) haritalarında burada dört katlı kârgir bir yapı görülmektedir. Goad haritasında görülen yapı, günümüz ile çok benzer parsel sınırına sahiptir.

Env. 53 (74 ada 2 parsel)

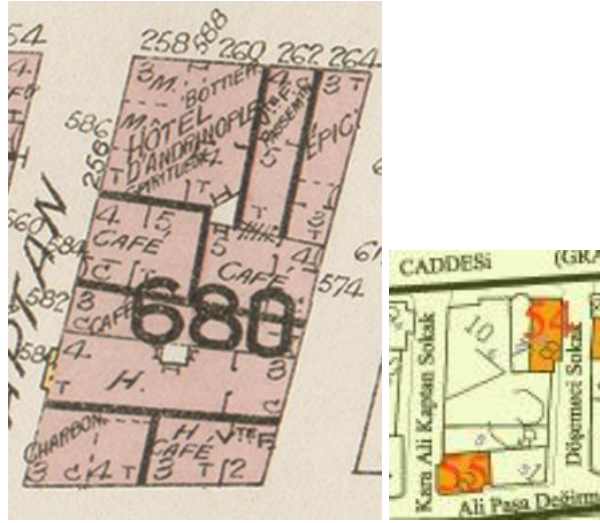
Şekil 3.110 : Env. 53'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Tescilli sivil mimarlık örneği yapı beş katlıdır (Şekil 3.110). Zemin katı dükkân iken üst katları iş hanıdır fakat yapı bakımsız olup günümüzde kullanılmamaktadır. Yapının cephesi sıvalıdır, zemin katında yatay yivlerle sıvaya şekil verilmişken bu yivler üst katlarda görülmemektedir (Şekil D.46). Yapı cephesinin orta aksında cumba vardır. Cumbanın altından sıvanın döküldüğü yerlerde volta döşeme açığa çıkmıştır. Payandalar kârgir ve sıvalı olup cumbanın sağında ve solunda olmak üzere iki adettir. Giriş kapısının çevresinde mermer söve vardır ve kemerli kapının üstünde kilit taşı görüntüsünde bir taş, üzerinde yıldız motifi dikkati çekmektedir. Zincirli kapının doğramasının özgün olduğu düşünülmektedir. Zemin katta bir kapı ve bir pencere cumbanın altında olmak üzere, iki pencere bir kapı mevcuttur. Pencerelerin metal kepenkleri vardır fakat Goad haritasında bu kepenklerden bahsedilmediği için kepenklerin daha sonra yapılmış olduğu düşünülmektedir. Katlar arasında silmeler mevcuttur. Cumba dört kat boyunca devam etmektedir. Tüm pencerelerin çevresinde söve görülmektedir.

Goad haritasında, günümüzdeki yapı parselinin aynısı şeklinde beş katlı kârgir, volta döşemeli, teras çatılı apartman görülmektedir (Şekil 3.106). Suat Nirven haritasında da beş katlı kârgir, aynı konturlu yapı dikkati çekmektedir (Şekil 3.103). Bu yapının, 20. yüzyıl başından günümüze korunarak geldiği düşünülmektedir.

73 ada

73 adada, biri kuzeyde biri güneyde olmak üzere ikisi tescilli, altı yapı mevcuttur (Şekil 3.111). Bunlarla ilgili ayrıntılı bilgi aşağıda verilmektedir.

Şekil 3.111 : 73 adaya ait Goad ve günümüz haritalarındaki tescilli yapılar.

Env. 54 (73 ada 8 parsel)

Şekil 3.112 : Env. 54'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Üç katlı, kârgir tescilli sivil mimarlık örneği yapının zemin katı dükkân olarak kullanılırken üst katları kullanılmamaktadır (Şekil 3.112).

Özgün halinde iki katlı olduğu anlaşılan binanın ilave edilen son katı, kat yüksekliği ve pencere oranları açısından diğer kattan çok farklıdır. Bina, genel olarak bakımsızdır. Köşe parseldeki bu yapının Döşemecik Sokağı üzerinde, ikinci katta bir cumbası bulunmaktadır. Cumbanın altında, üç adet oldukça gösterişli payanda vardır ve sıvanın döküldüğü yerlerde volta döşeme dikkati çekmektedir. Binanın üzerinde olduğu gibi güneydoğusunda da sonradan yapılmış bazı bölümler görülmektedir. Kullanılan tuğlalar da bu eklerin yakın zamanda yapıldığını kanıtlamaktadır. Binanın üst katında Necatibey Caddesi üzerinde iki, Döşemecik Sokağı üzerinde dört

penceresi bulunmaktadır. Bu pencerelerin doğramaları ahşap olup üzeri sabit camlı iki kanatlı pencerelerdir.

Goad haritasında burada üç katlı, kiremit çatılı, giriş katı bakkal olan kârgir bir yapı görülmektedir (Şekil 3.111). Binanın sınırları günümüzdeki bina ile aynı değildir. Suat Nirven haritasında da (Şekil 3.103) Goad haritasından farklı, iki katlı kârgir bir yapı mevcuttur. Günümüzdeki yapının konturu, Suat Nirven haritasında görülen binaya çok benzemekle birlikte elde kesin bir veri olmadığından binanın ne zaman inşa edildiği saptanamamaktadır.

Env. 55 (73 ada 2 parsel)

Şekil 3.113 : Env. 55'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

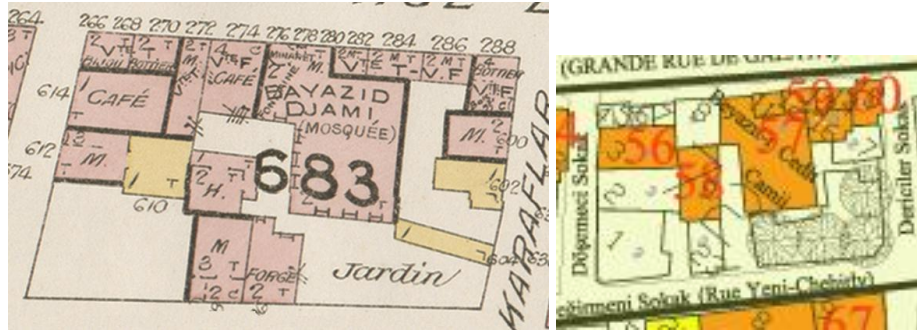
Tescilli sivil mimarlık örneği, dört katlı yapı cumbalıdır (Şekil 3.113). Cephesi plastik yalıtım baskısı kaplamalı olan binanın zemin kat cephesi yer yer taş ile kaplanmıştır. Metal profilli payandalar çok sade olup işçiliği yoktur. İkinci katta cumba başlamakta ve çatıya kadar devam etmektedir. İkinci ve üçüncü katlardaki pencere şekli, düşeyliğiyle özgün bire iki oranlara benzerken, dördüncü katın penceresi farklı olup yatay bir şekle sahiptir. Ayrıca üçüncü kat bitimindeki silmeden ve pencere oranlarından son katın sonradan ilave edildiği kanısına varılmaktadır. Binada pencere oranları dışında kültür varlığı değeri taşıyan bir öğeye rastlanamamıştır.

Goad haritasında burada dört katlı, kârgir, bir kömür deposu mevcuttur (Şekil 3.111). Goad, Pervititch, Suat Nirven haritalarında görülen binaların sınırları birbirinden farklıdır.

72 ada

72 ada, Döşemeci Sokağı ile Dericiler Sokağı arasındaki adadır (Şekil 3.101). Bu adadaki 23 parselde dokuzu tescilli olmak üzere 16 yapı vardır. Adanın en önemli binası, Beyazıd-ı Cedid Camii'dir. Adadaki parsel ve bina sayısının bu kadar farklı

olmasının sebebi, Beyazıt-ı Cedid Camii'nin bahçesinin bulunduğu alanda birçok parselin olmasıdır. 18-23 parseller bu şekilde cami bahçesine aittir. Cami ve diğer tescilli yapılar ile ilgili bilgi aşağıda verilmektedir.

Şekil 3.114 : 72 adanın Goad ve günümüz haritalarındaki tescilli yapıları.

Env. 56 (72 ada 3 parsel)

Şekil 3.115 : Env. 56'nın konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Tek katlı kârgir, harap durumdaki bu yapı, tescilli sivil mimarlık örneğidir ve KTVKK tescil haritasında bu parselin üzerinde “tonozlu yapı” yazmaktadır (Şekil 3.115). Yapı günümüzde kullanılmamaktadır. Cephesinde metal kepenkler olduğundan cephe düzeni ile ilgili bir bilgiye ulaşılamamaktadır. Tek katlı yapının üzerini kaplayan bitki ve ağaç kökleri binaya çok zarar vermektedir. Sıvanın döküldüğü yerlerde tuğlalar tespit edilmiştir.

Goad haritasında burada tek katlı, kiremit çatılı, kârgir bir kahvehane görülmektedir (Şekil 3.114). Pervititch haritasında da Goad haritası ile aynı konturda kârgir bir yapı mevcuttur fakat Suat Nirven haritasında (Şekil 3.103), arka parselden bir bölümü de içine almış ve yeni bir sınıra sahip olmuş bir yapı görülmektedir. Bu yapı da adı kârgir olup tek katlıdır. Günümüzde görülen yapı, kat adedi, konstrüksiyon ve bina sınırı konularında Suat Nirven haritasında görülen yapının verileri ile aynıdır.

Env. 57 (72 ada 9 ve 10 parseller)

Şekil 3.116 : Env. 57'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Burada bulunan anıtsal yapı olarak tescilli II. Sultan Bayezid Camii'nin, diğer adıyla Bayezid-i Cedid Camii'nin 15. yüzyılın sonunda inşa edildiği, Necatibey Caddesi üzerinde, caminin girişindeki mermer levhada yazmaktadır (Şekil 3.116). Literatürde Bayezid-i Cedid Mescidi veya Sultan Bayezid Mescidi olarak da geçen bu iki katlı kârgir cami, kuzeybatıda Necatibey Caddesi ve güneydoğuda Ali Paşa Değirmeni Sokağı ile sınırlanmıştır (Şekil 3.114). Her iki cepheden de girişi mümkün olan caminin batıda Ali Paşa Değirmeni Sokağı ve Dericiler Sokağı'nın kesiştiği köşede bir de bahçesi vardır.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen mescit, 18. yüzyılda Kızlarağası Hacı Beşir Ağa'nın minber koydurmasıyla camiye dönüştürülmüş, 1875'te büyük bir yangında harap olunca son biçimiyle ihya edilmiştir (Koçu, 1994, s. 406). Camii'nin duvarlarının kârgir, çatısının ahşap ve fevkânî bir bina olduğu bilinmektedir. Minaresinin de kârgir, şerefesinin demir parmaklı olduğu ve kapının yanında bulunan 1875 tarihli Şekerpare Kadın Çeşmesi'nin yok edildiği bilinmektedir (Öz, 1965, s. 60, 61).

Halk arasındaki bir rivayete göre bu cami Bayezid Camii'nden önce yapılmış fakat ilk yapısından en ufak bir iz bile kalmamıştır (Koçu, M, 1960, s. 2250). Bayezid-i Cedid Camii'nin, Türk yapı sanatı bakımından en küçük bir kıymet taşımadığı, tahmine göre 19. yüzyıl içinde belki bir 17. yüzyıl binası bozularak inşa edildiği söylenmektedir (Koçu, 1960, s. 2248). Cami, 1957 civarında da Camileri Koruma Derneği tarafından bir tamir görmüştür (Koçu, 1960, s. 2248). Mehmet Koçu, Beyazıd-ı Cedid Camii için şöyle demektedir: “Necatibey Caddesi'ni sağlı sollu doldurmuş ve bu mescidin de iki yanını almış zevksiz, şekilsiz, adeta kaside mekrum çirkin yapılardan biridir. ” (Koçu, 1960, s.2248)

Beyazıd-1 Cedit Camii hakkında Hadikâtül Cevâmi'deki kayıt şöyledir: “Bânisi Sultan Bayazıd Hân Veli'dir. Mescidi mezkûr İstanbul'daki camii kebiri vakfından idâre olunur. Minberini Kızlarağası Hacı Beşir Ağa merhum koymuştur; mahallesi vardır.” (Ayvansarayı, 2001, s. 108)

İmar çalışması amacıyla yapılan yıkımlar bu caminin yakınına gelmişken 27 Mayıs İhtilali ile durmuştur (Koçu, 1960, s. 2250).

Camii'nin Necatibey Caddesi cephesinde biri sağ taraftaki çeşmenin üzerinde, biri cümle kapı üzerinde, iki kitabe görülmektedir (Şekil 3.116). Burada bugün mevcut olmayan güzel bir çeşmenin var olduğu, kitabesinin de pencere şeklindeki oyuğun üzerine konduğu belirtilmiştir (Koçu, 1960, Cilt 4, s. 2249). Bu kitabe şöyledir:

“Geçme iç âbı zülalden şifadır yârü ağyâre

Çeşmenin bâniyesi Saraylı Şekerpare”

Çeşme kitabesiyle aynı ölçüde ve yazı şekliyle yazılmış, kapı üstündeki ikinci kitabeden, mescidin Galata'yı etkisi altına almış büyük yangında yok olduktan sonra hayırseverlerin yardımı ile onarıldığı öğrenilmektedir (Koçu, 1960, s. 2249). Bu kitabe şöyledir:

“Bayazıd Camii mahvetmiş idi şiddeti nâr

Nice eshabı hamiyet sâyile kıldı imâr”

Bayezid-1 Cedit Camii'nin Necatibey Caddesi cephesinde zemin katı taş kaplı, üst katı sıvalıdır, geçmiş yıllarda Bülend Şeren tarafından yapılmış eskizlerde de bu şekilde olduğu görülmektedir (Şekil C.8). Zemin katta orta aksta camiye giriş kapısı, kapının solunda bir dükkân, sağında ise yukarıda söz edildiği gibi kullanım dışı bir çeşme görülmektedir. Bu üç öğeden ikisinin üzerinde kitabeleri varken, dükkânın üzerinde diğer kitabelerin boyutlarında bir pencere mevcuttur. Kadınlar mahfiline ait üst katta iki pencere, bir de pencere ölçülerinde, söveli fakat duvar örülü bir bölüm bulunmaktadır.

Camiye giriş kapısına dört basamakla çıkılmaktadır (Şekil D.48, Şekil C.8). Kapıdan girdikten sonra taşlık da denilen iç avluya ulaşılmakla birlikte sağda yani güneybatı cephesinde minare ve biraz ileride üç basamakla çıkılan tuvaletler (Şekil D.49), solda yani kuzeydoğu cephesinde son cemaat yeri görülmektedir (Şekil D.50). Son cemaat yerine dört basamak ile çıkıldıktan sonra sağ tarafta caminin ibadet edilen sahn kısmı mevcuttur. Karşıda görülen merdiven ile kadınlar mahfiline çıkılır, soldaki

kapı ise müezzine ait bir odadır. Kadınlar Mahfili'nin Necatibey Caddesi'ne cephesi vardır.

Caminin minaresi ana mekândan bağımsızdır. Ali Paşa Değirmeni Sokağı'ndan da bir girişi bulunan avlunun arka tarafında yani doğu cephesinde imamın evi görülmektedir. Caminin güneybatı ve kuzeydoğu duvarlarında üçer, mihrap duvarında da iki büyük pencere, bu büyük pencerelerin üstünde birer küçük pencere ve altında zemin kotundan başlayan kemerli pencereler mevcuttur. Güneybatı cephesinde zemin kotunda orta aksta sonradan ilave edilmiş plastik bir kapı ve iki yanında pencere görülmektedir.

Her ne kadar caminin kadınlar mahfili olsa da 1960'lı yıllarda, cami çarşının içinde bulunduğu için erkek cemaatinin oldukça fazla olduğu, semt sakinleri arasında camiye gidecek tek kadın olmadığı bilinmektedir (Koçu, 1960, s. 2249). Caminin çeşmesinin de akmadığı ve dükkânın muhdes bir ayakkabıcı (kavaf) dükkânı olduğu da söylenmektedir. 1960'lı yıllarda Beyazıd Mescidi olan Beyazıd-ı Cedid Camii halk arasında Kavaf Mescidi olarak da anılmıştır (Koçu, 1960, s. 2250).

Çeşme kitabesiyle aynı ölçüde ve yazı şekliyle yazılmış ikinci bir kitabe de kapı üstüne konulmuştur (Şekil 3.116). Bu kitabeden, mescidin Galata'yı etkisi altına almış büyük yangında yok olduktan sonra hayırseverlerin yardımı ile onarıldığı öğrenilmektedir.

Bu iki kitabeyi çevreleyen taş çerçevelerinin aynısından, dükkânın üzerinde de görülmektedir, fakat bu çerçevede kitabe yoktur, onun yerinde bir pencere mevcuttur. Bunun için ayakkabıcı dükkânına muhdes denilmiştir (Koçu, 1960, s. 2249). Dükkânın yerinde eskiden bir sebil veya muvakkithanenin olduğu tahmin edilmektedir. Üçüncü kitabe de bu hayır tesisine aittir. Bina, 19. yüzyılda onarılrken kaldırılmış, dükkân haline getirilmiş, kitabe yeri de pencere yapılmıştır (Koçu, 1960, s.2249) (Şekil 3.116).

Goad haritasında iki katlı, kiremit çatılı, kârgir olarak görülen camide zemin katta bir dükkân olduğu belirtilmiş fakat ayakkabıcı olduğu ifade edilmemiştir ve bu, caminin sınırının içine alınmamıştır (Şekil 3.114). Haritada, günümüzde görüldüğü şekliyle minare de görülmektedir. Müezzin konutu olarak kullanılan yerde ev olduğu cami sınırları içinde belirtilmiştir. Haritada caminin avlu duvarları işaretlenmemiştir. Ali Paşa Sokağı üzerinde de bugün görüldüğü gibi bir bahçe görülmektedir.

Pervititch haritasında da cami, Sultan Bayazıd Camii ismiyle, kârgir olarak görülmektedir (Şekil 3.104). Avlu sınırları burada da çizilmemiştir. Caminin

güneydoğu cephesinde, mihrap olduğu tahmin edilen, yarım daire şeklinde, apsis çıkıntısına benzer bir çıkıntı mevcuttur. Günümüzde de görülmeyen kısım d'Ostoya haritasında görülmekte (Şekil 3.105) fakat diğer haritalarda görülmemektedir. Suat Nirven haritasında cami ismiyle camiye ait olan bütün alan işaretlenmiş ve adi kârgir olarak tespit edilmiştir (Şekil 3.103). Bu alanlar içerisinde Goad ve Pervititch haritalarında olmayan, günümüzde içerisinde üç katlı yapı görülen, caminin güneybatısındaki 9 parsel de vardır (Şekil 3.117). Ayrıca Suat Nirven haritasında da Goad haritasındaki gibi, Necatibey Caddesi'ndeki dükkân ayrı çizilmiştir. Bunun yanında müezzin evinin de ayrı çizildiği dikkati çekmektedir. Günümüzde müezzin evi 10 parselde, dükkân 11 parselde, Beyazıt-ı Cedid Camii 9 parselde bulunmaktadır.

Env. 58 (72 ada 9 parsel)

Şekil 3.117 : Env. 58'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Üç katlı tescilli sivil mimarlık örneği bu yapının dış cephesi sıvalı olup sıvanın döküldüğü yerlerde tuğla duvar ve üzerinde kılıçlar dikketi çekmektedir (Şekil 3.117). Binanın kuzeydoğu cephesindeki alalade açılmış pencere boşlukları birbirinden farklıdır ve pencere doğramaları plastiktir.

Goad haritasında burada günümüzdekinden daha küçük, iki katlı, kârgir bir konut varken (Şekil 3.114) Pervititch haritasında bir yapı mevcut değildir (Şekil 3.104). Suat Nirven haritasında (Şekil 3.103) da bir yapı olarak değil, camiye ait bir yer olarak görülen bu kısımdaki yapının yapım tarihi ile ilgili bir bilgiye ulaşamamaktadır.

Env. 59 (72 ada 12, 13, 14 parseller)

Şekil 3.118 : Env. 59'un konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Buradaki binalar, Necatibey Caddesi üzerinde, Beyazıt-1 Cedit Camii önündeki tescilli sivil mimarlık örneği iki katlı kârgir binalardır (Şekil 3.118). Hepsinin zemin katı dükkân olarak kullanılmaktadır. 12 parseldeki binanın zemin katı, caminin kadınlar mahfilinin altında bulunan 11 parseldeki dükkân ile birleştirilmiş ve araba yağı satıcısı olarak kullanılmaktadır. 13 parsel ve 14 parselin boştur.

Dar cepheli binaların cephelerinde zemin katta dükkânın vitrini varken, üst katta ikişer adet, yaklaşık bire iki oranında, aynı boyutlu pencereler görülmektedir. Üç binanın da saçak hizasında süslemeleri, ölçek, cephe düzeni ve cephelerindeki öğeler açısından birbirine çok benzemektedir.

Caminin yanındaki 12 parseldeki yapı, içlerinde en bakımsızdır (Şekil D.51). Sıvaları dökülmüş, harman tuğlaları açığa çıkmıştır. Katlar arasında silme, pencerelerde denizlik ve saçak altındaki süslemeli silme dikkati çeken öğelerdendir.

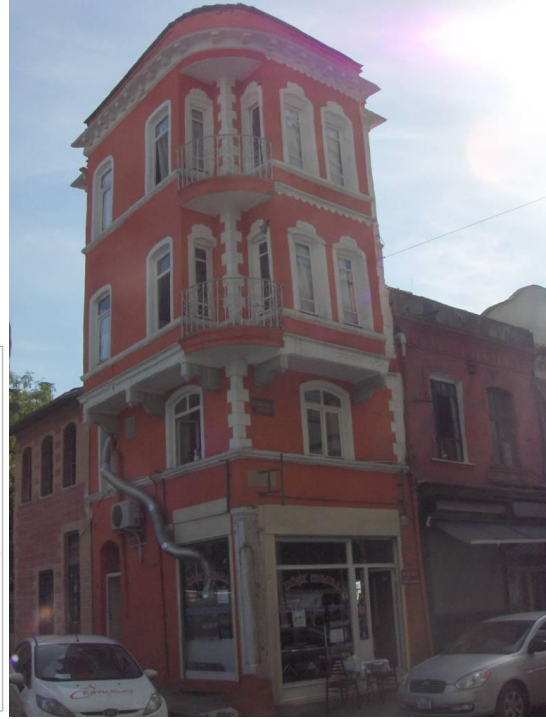
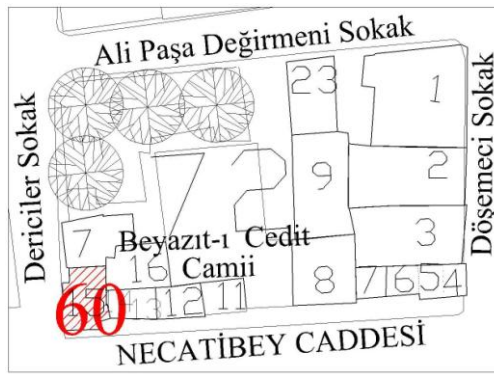
13 parseldeki yapının cephesi derzleri de fark edilebilen tuğlalardan oluşmaktadır (Şekil D.52). Bunların dışında cephede farklı bir tür tuğla düşey bir hat oluşturmak için kullanılmış, pencerelerin sağında solunda ve ortasında, süsleme öğeleri oluşturulmuştur. Pencereler kemerli olup yana açılır kanatlı, üzeri sabit camlı, ahşap doğramalıdır.

14 parseldeki yapının cephesi boya kaplıdır. Pencereleri basık kemerli olup doğraması diğerlerinden farklıdır. Alttaki ve üstteki sabit cam, ortadaki açılır kanat görülmektedir. Katlar arasındaki ve saçak altındaki silme dikkati çekmektedir.

Goad haritasında buradaki binalar da iki katlı, kârgir, tonozlu, kepenkli, tuğla çatılı dükkânlardır fakat sayıları farklıdır (Şekil 3.114). Günümüzde dört adet yan yana

dükkânlar, üç adet olarak görülmektedir. Pervititch (Şekil 3.104) ve Suat Nirven haritalarında (Şekil 3.103) günümüzdeki gibi üç dükkân görülmektedir. Suat Nirven haritasında bunların iki katlı adi kârgir oldukları okunmaktadır.

Env. 60 (72 ada 15 parsel)

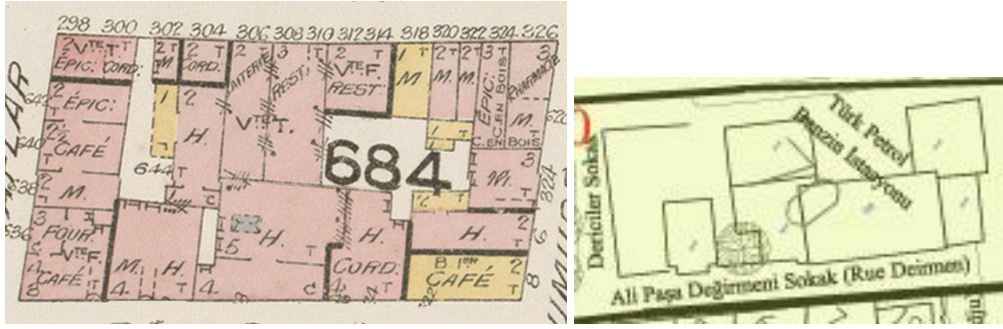

Şekil 3.119 : Env. 60'ın konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Dört katlı, kârgir, tescilli sivil mimarlık örneği yapı (Şekil 3.119) yukarıda bahsedilen dükkân dizisinin sonuncusu olup diğer üçünden gerek kat yüksekliği, gerek konum, gerek zemin alanı açısından farklıdır. Köşe parseldeki bu yapının zemin katında yemek mekânı vardır.

Yapının cephesi sıvalıdır ve bina köşelerinde taş şeklinde süslemeler mevcuttur. Cumba üçüncü ve dördüncü katlardadır ve bu katlarda binanın köşesinde balkonlar vardır. Cumbaları mermer payandalar taşımaktadır. Tek kanatlı ve üzerinde sabit cam olan pencerelerin oranlarının özgün olduğu düşünülmektedir. Katlar arasında silme, pencere çevresinde söve görülmektedir.

Goad haritasında da dört katlı kârgir, volta döşemeli bina, aynı konturda ve zemin katının ayakkabıcı olarak görülebilmektedir (Şekil 3.114). Pervititch haritasında (Şekil 3.104) burada iki farklı kârgir bina dikkati çekmektedir. Suat Nirven haritasında (Şekil 3.103) ise Goad haritasına benzer bir formda dört katlı kârgir bina mevcuttur.

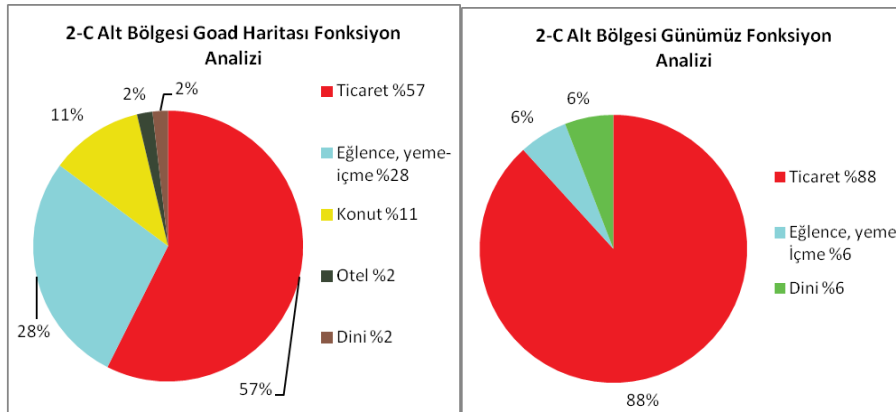

Şekil 3.120 : 70 adanın Goad ve günümüz haritalarındaki yapıları.

2-C alt bölgesi zemin kat fonksiyon analizi değerlendirmesi

Günümüzde 2-C alt bölgesi için yapılan fonksiyon analizinde, yapıların %88'inin ticaret işlevli olduğu saptanmıştır. %6'sı eğlence, yeme-içme işlevli, %6'sı da dini işlevlidir (Şekil 3.121). Goad haritasında 2-C alt bölgesindeki yapıların %57'si ticaret, % 11'i konut, %2'si otel, %2'si dini işlevlidir (Şekil 3.121).

2-C alt bölgesine ait 20. yüzyıl başı ve günümüz işlevleri karşılaştırılırsa, 20. yüzyıl başında bölgede %11 oranında konut varken bugün hiç bulunmadığı dikkati çekmektedir. Ticaret işlevleri de günümüzde oldukça fazla yer tutmaktadır.

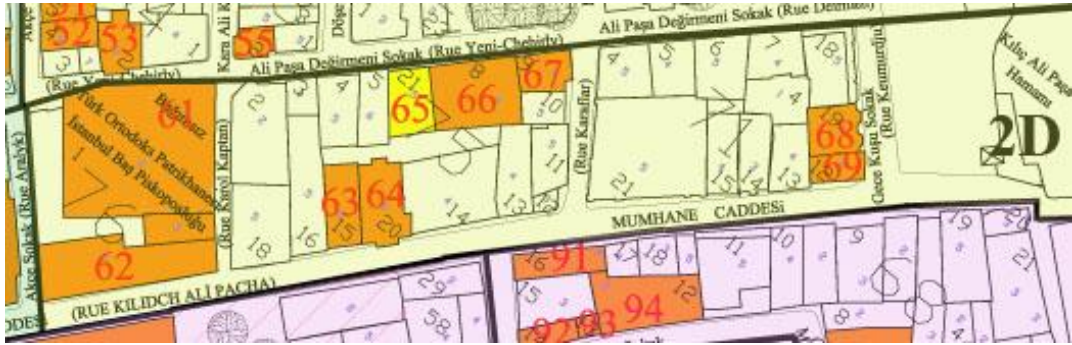
Şekil 3.121 : 2-C alt bölgesinin günümüz ve 20. yüzyıl başı zemin kat fonksiyon analizi grafiği.

3.3.2.4 Ada 71, 75, 76 (2-D Alt bölgesi)

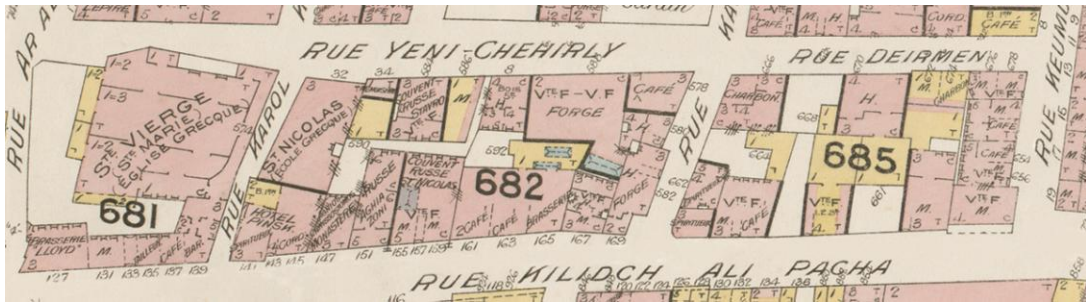
2-D alt bölgesi, 2-C alt bölgesinin güneydoğusunda yer almaktadır. Kuzeybatısında Ali Paşa Değirmeni Sokağı, güneydoğusunda Mumhane Caddesi, güneybatısında Akçe Sokağı, kuzeydoğusunda Gece Kuşu Sokağı bulunmaktadır. Bölgenin içerisinden kuzeybatı güneydoğu doğrultusunda Kara Ali Kaptan Sokağı ve Dericiler Sokağı geçmektedir.

2-D alt bölgesi, 76, 75 ve 71 adalardan oluşmaktadır (Şekil 3.122). 76 ada Merkez Meryem Ana Kilisesi ve ona ait tescilli yapılar ile dolu iken diğer adalardaki tescilli yapı sayısı çok fazla değildir. 75 adada dört tescilli, bir tescilli yerinde olmayan; 71

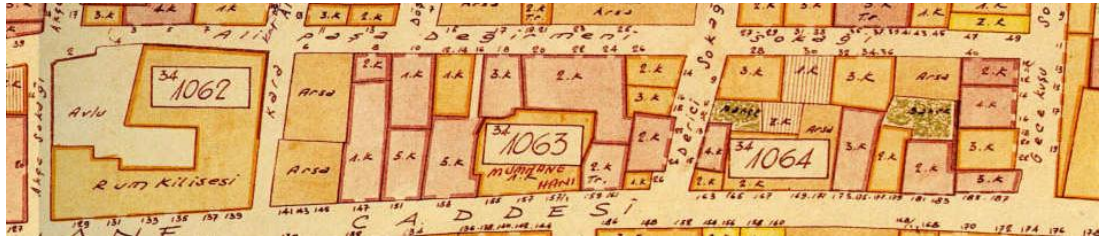
adada iki tescilli, 76 adada iki adet tescilli yapı bulunmaktadır. Yani üç adada sekizi tescilli, bir tescilli yerinde olmayan olmak üzere 30 yapı mevcuttur.

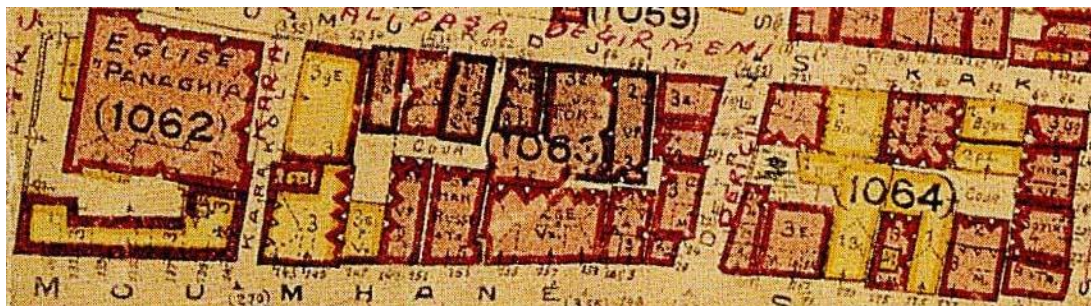
Şekil 3.122 : 2-D alt bölgesinin günümüzdeki durumu ve tescilli yapıları.

Şekil 3.123 : 2-D alt bölgesinin Goad haritasındaki durumu.

Şekil 3.124 : 2-D alt bölgesinin Suat Nirven haritasındaki durumu.

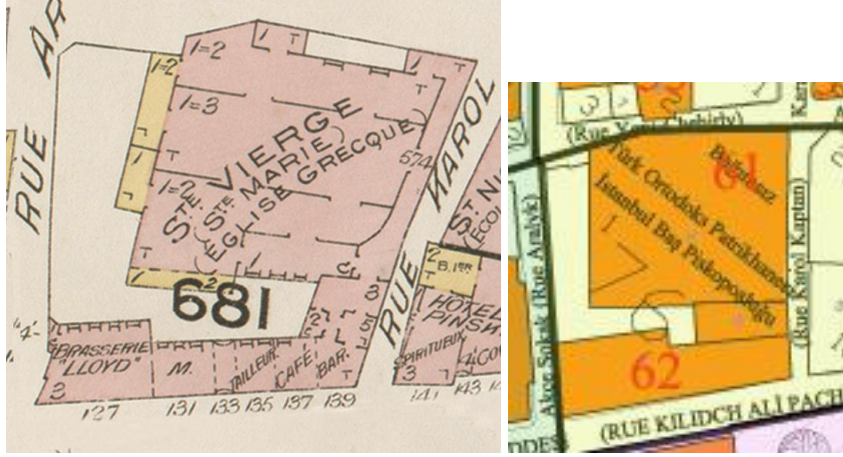

Şekil 3.125 : 2-D alt bölgesinin Pervitch haritasındaki durumu.

2-D ve 2-C alt bölgelerindeki sokakların isimleri aynı olduğundan, yıllar içerisinde isimlerde gerçekleşmiş değişiklikler de 2-C alt bölgesinde belirtildiği gibidir. Yukarıda açıklandığı gibi 72 ve 75 adaların d'Ostoya haritasında birleşik olmaları haricinde adaların sınırlarında bir değişiklik yoktur.

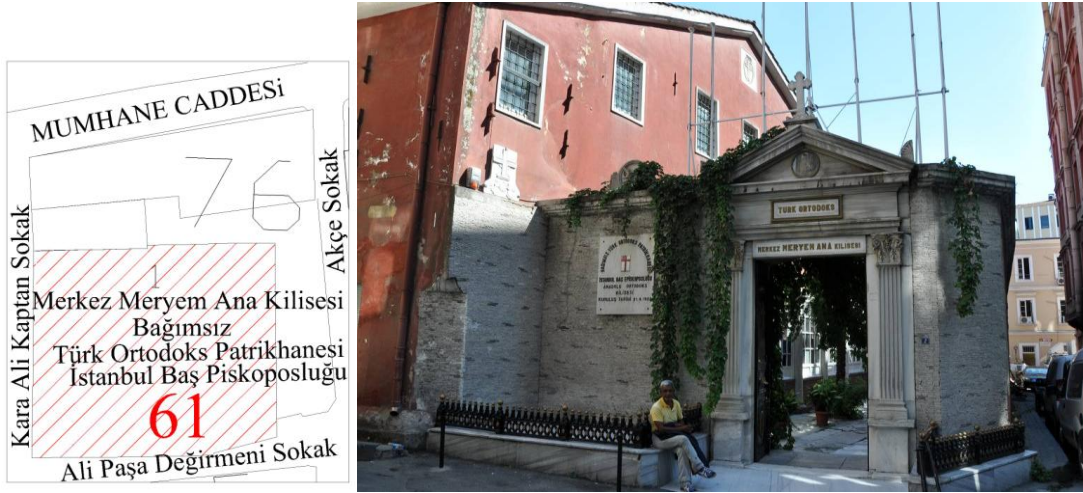
76 ada

76 ada, 2-D alt bölgesinin güneybatısında yer almaktadır. Ada içerisinde sadece bir parsel bulunmakta ve bu parsel üzerinde hem Merkez Meryem Ana Kilisesi hem de dükkânları yer almaktadır (Şekil 3.126). Bu yapılar aşağıda detaylı bir şekilde anlatılmaktadır.

Şekil 3.126 : 76 adaya ait Goad ve günümüz haritalarında tescilli yapılar.

Env. 61 (76 ada 1 parsel)

Şekil 3.127 : Env. 61'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Dini yapı olarak tescilli, üzerindeki kitabeye göre Türk-Ortodoks Patrikhanesi Merkez Meryem Ana Kilisesi (Şekil 3.127), literatürde birçok farklı isim ile anılmaktadır. İBB haritasında “Bağımsız Türk-Ortodoks Patrikhanesi İstanbul Baş Piskoposluğu”; Goad haritasında “S.te Vierge (S.te Marie Eglise Grecque)”; d’Ostoya haritasında “Eglise Grecque de la Vierge”; 1944 tarihli Schneider-Nomidis haritasında net okunamamakla birlikte “Kapnatiani” isimli olduğu düşünülmektedir. 1951 tarihli Mamboury haritasında “Church of Panaghia Cafatiani”; Zafer Karaca'nın İstanbul'da Tanzimat Öncesi Rum-Ortodoks Kiliseleri kitabında “Galata Panagia Kilisesi”; Pamukciyan ve İnciyan kitaplarında ise “Panagia Kafatiani

Kilisesi” biçiminde adlandırılmıştır. 18. yüzyıl sonunda İncicyan, Galata bölgesinde bulunan Rumlara ait beş kiliseden biri olarak tanıttığı kilisenin, Panayia’ya ithaf edildiğini ve Kafatiani olarak adlandırıldığını belirtmiştir (İncicyan, 1956, s. 85).

Meryem’in Ölümü’ne ithaf edilmiş olan kilise, günümüzde Türk-Ortodoks Baş Piskoposluğu sorumluluğundadır (Karaca, 2008, s. 330). Merkez Meryem Ana Kilisesi’nin, İstanbul’un fethinden sonra başlatılan göçler sırasında, 1475 yılında Kaffa’dan gelen Rumlardan tarafından inşa edildiği belirtilmektedir (Schneider ve Nomidis, 1944, s. 21). Ankara Patriği ve beraberindeki ekibiyle 1652 yılında İstanbul’a gelen Kâtip Paulus’a göre, Kaffa’dan gelen Rumlardan beraberinde getirdikleri “Hodogetria Meryem” ikonası, kilisenin kuzey nefinde korunmuştur (Karaca, 2008, s. 329).

Merkez Meryem Ana Kilisesi, 1698 yılında yandıktan sonra yeniden inşa edilmiştir (Schneider ve Nomidis, 1944, s. 21). Narteksten naosa (ana mekâna) açılan girişin, sağ yanında bulunan bir numaralı kitabesine göre 1 Ekim 1734 tarihinde, giriş üstünde yer alan iki numaralı kitabesine göre Sultan Abdülmecit (1839-1861) döneminde, IV. Anthimos’un patrikliği (1840-1841) sırasında, 1840 yılında temelden yenilenmiş ve 11 Ağustos’ta açılışı yapılmıştır. Kilise’nin günümüzdeki giriş kapısının üzerindeki kitabeye göre 1840’ta inşa edilmiştir (Karaca, 2008, s. 330).

Merkez Meryem Ana Kilisesi, yüksek avlu duvarları ile çevrelenmiştir. Akçe Sokağı üzerindeki güneybatı duvarının sokağa bakan cephesi sıvalı iken avluya bakan cephesi moloz taş örgülüdür (Şekil D.54). Kilise’nin ana giriş kapısı, Ali Paşa Değirmeni Sokağı üzerindedir (Şekil 3.127). Avluya girildiğinde güneybatı duvarında birçok mermer Rum alfabesi ile yazılı mezar taşları dikkati çekmektedir. Avluya girilince solda kilisenin narteks kısmı mevcuttur. Narteks, kare kaideler üzerindeki sütunlar ve bunları bağlayan yuvarlak kemerli arkad ile avluda sınırlanmaktadır (Şekil D.54). Narteksin iç mekânında Hz. İsa ve Meryem Ana betimlemeli birçok resim ve mozaik dikkati çekmektedir (Şekil D.55). Bunların yanında mermer tabutlar, üzerinde Hz. İsa resimleri bulunan ahşap mobilyalar, zemindeki mermerler ve üzerindeki latince yazılar, dikkati çeken öğelerdir. Bütün bu öğelerle kilisenin narteks kısmı oldukça gösterişlidir (Şekil D.56). Ana mekâna (naos) giriş için narteksten iki kapı açılmaktadır.

Kilise, kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda dikdörtgen planlı, kuzeydoğuda yarım yuvarlak apsis çıkıntılıdır (Şekil C.9). Yapının dış ölçüleri 26,68 m. x 17,10 m., yüksekliği yaklaşık 13,00 m.’dir. Yapı beşik çatı ile örtülüdür, apsisin örtüsü ise yarım konik çatıdır (Karaca, 2008, s. 332).

Bazilikal plan tipindeki Meryem Ana Kilisesi, üç nefli naos, kuzeydoğusunda orta nef ve kuzey nef hizasındaki birer apsisle sınırlanmaktadır. Orta nef hizasındaki apsis yarım yuvarlak, kuzey nef hizasındaki apsis beşik tonozludur. Güney nefin doğusu kapatılarak oda biçiminde düzenlenmiştir (Karaca, 2008, s. 332) (Şekil B.10).

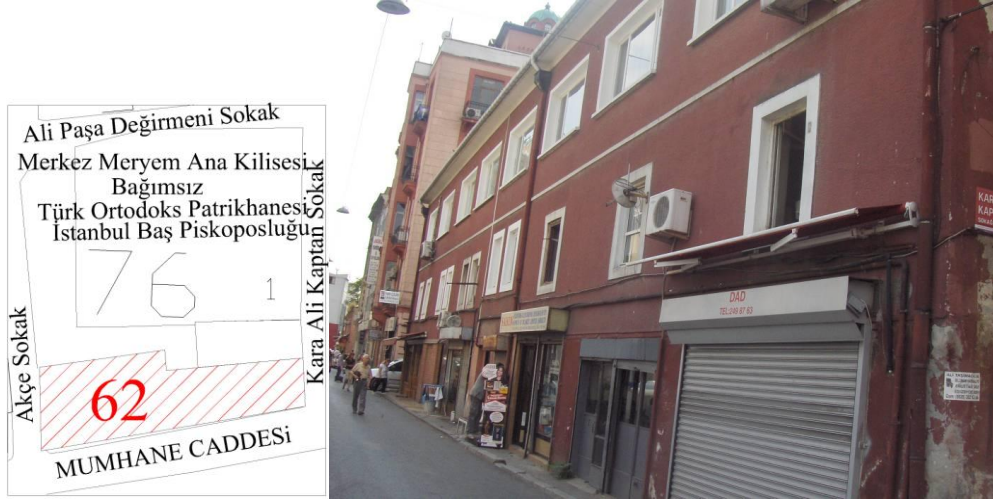
Naosta nef ayrımı, altışar sütunun bulunduğu sıralarla sağlanmıştır. Yan nefler orta neften bir basamak yüksektir. Nefleri sınırlayan sütunlar, yuvarlak kemerlerle bağlanmaktadır. Yuvarlak altlıklar üzerinde bulunan sütunların gövdesi, porfir izlenimi verecek şekilde boyanmıştır. Sütunların korint üslubu başlıkları kartonpiyerdir (Karaca, 2008, s. 333). Yapının zemini mermer döşelidir.

Kilisenin örtü sistemi bağdadi tekniğindedir. Örtü, içte horasan sıvası ile kaplıdır. Naosta, orta nefin örtüsü basık tonoz, yan neflerin örtüsü düz tavandır (Karaca, 2008, s. 333).

Yapının kuzeybatı ve güneydoğusunda iki sıra halinde yer alan karşılıklı pencereler, aynı hizada eş aralıklı ve eş boyutludur. Alttaki sırada kuzeybatıda üç, güneydoğuda beş pencere; üstteki sırada kuzeybatıda altı, güneydoğuda beş pencere mevcuttur. Alttaki pencereler dikdörtgen açıklıklı, üstteki pencereler basık kemerli dikdörtgen açıklıklıdır. Kuzeydoğuda üstte, orta nef hizasındaki üçlü pencere düzenlemesinde, biri eksende ikisi yanlarda simetrik olan pencereler, basık kemerli açıklıklıdır. Yapının pencereleri dışta demir şebekelidir (Karaca, 2008, s. 333, 334).

Naosta, orta nefin örtüsünün ortasında bulunan madalyonda, “Pantokrator İsa” tasviri görülmektedir. Kemerlerin orta nefe bakan yüzünde, sütunlar hizasında yer alan madalyonlarda, Havarilerin portrelerini yansıtan tasvirler vardır (Karaca, 2008, s. 334).

Env. 62 (76 ada 1 parsel)

Şekil 3.128 : Env. 62'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

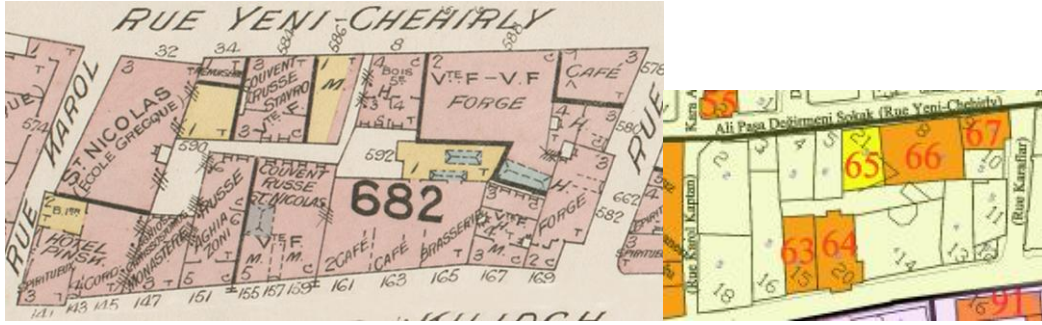
Merkez Meryem Ana Kilisesi'ne gelir getirmesi amacıyla inşa edilmiş dükkânlar, günümüzde de aynı fonksiyonla kullanılan, tescilli dini yapılardır (Şekil 3.128). Tek bir binada üçer katlı altı dükkân bulunmaktadır. Dış cephesi sıvalı olup, birinci katta yaklaşık bire üç oranında, üçüncü katta yaklaşık ikiye üç oranında söveli pencereler dikkati çekmektedir. Çatı, kiremit kaplı olup, Aya Nikola Kilisesi'ndeki gibi haç işaretli yağmur suyu indirme sistemi mevcuttur. Kilise'nin narteksine açılan, üzerinde haç işareti olan bir demir kapı da dükkânların arasında bulunmaktadır (Şekil 3.128).

Goad haritasında günümüzde görülen binalar ile aynı sınırlara ve kat yüksekliğine sahip birimler görülmektedir (Şekil 3.126). Güneybatıdaki birim, sınır olarak diğerlerinden büyüktür. Burası günümüzde fırın olarak kullanılırken 20. yüzyıl başında Lloyd Firmasında ait birahane olduğu saptanmıştır. Birahanein yanında görülen dükkânın günümüzde berber olduğu görülmektedir. Bunun yanında yukarıda detayları anlatılan demir kapı ve yanında terzi, kahvehane, bar fonksiyonlu üç adet dükkân mevcuttur. Günümüzde bu dükkânların bulunduğu yerde dört dükkân bulunmaktadır.

Pervititch haritasında kilisenin dükkânları günümüzdeki ve Goad haritasındaki ile aynı konturda, adi kârgir olarak görülmektedir (Şekil 3.125). Suat Nirven haritasında sonradan ilave edilmiş çelik-cam konstrüksiyonlu küçük bir kulübe de esas yapı sınırlarına aldığından, kontur farklı görülmektedir (Şekil 3.124).

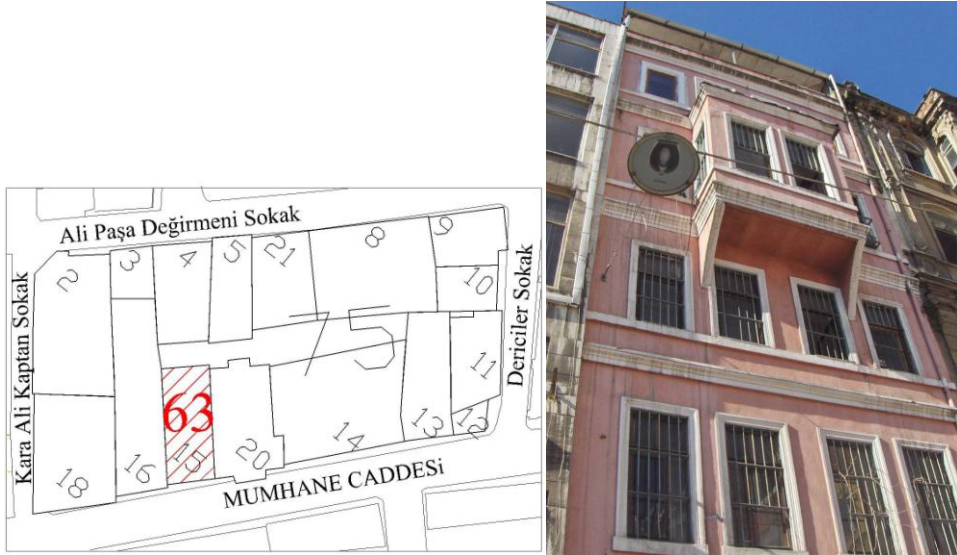
75 ada

75 adada dört adet tescilli, bir adet tescilli yerinde olmayan yapı parseli mevcuttur (Şekil 3.129). 63-67 arası numaralandırılmış bu yapılar aşağıda detaylı bir şekilde anlatılacaktır.

Şekil 3.129 : 75 adaya ait Goad ve günümüz haritaları tescilli yapıları.

Env. 63 (75 ada 15 parsel)

Şekil 3.130 : Env. 63'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Tescilli sivil mimarlık örneği yapı, beş katlı kârgir yapının zemin katı günümüzde berber olarak, üst katları iş hanı olarak kullanılmaktadır (Şekil 3.130). Binanın dördüncü katında orta aksta tek kat yüksekliğinde volta döşemeli bir cumba görülmektedir.

Cephesi sıvalı olup, ön cephede yaklaşık bire iki oranında, dört adet söveli pencerelerden oluşmuş bir sistem, katlar arasında silmeler mevcuttur. Zemin katta binanın sağında özgün olduğu düşünülen bir demir kapı ve bir dükkân vardır. Beşinci katın üzerinde, üzeri kapalı yanları açık bir teras katı ve bu katın üzerini örten çatıda volta döşemeler açıkça görülmektedir.

Goad haritasında bu bina “Aghia Zoni” Rus Manastırı’dır. Günümüz ile aynı kat yüksekliğinde ve konstrüksiyonda görülmektedir (Şekil 3.129).

Pervititch ve Suat Nirven haritalarında da bina, aynı sınırlara sahip, kârgir bir bina olarak görülmektedir.

Env. 64 (75 ada 20 parsel)

Şekil 3.131 : Env. 64'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Beş katlı, tescilli sivil mimarlık örneği kârgir yapı oldukça gösterişlidir (Şekil 3.131). Bu binanın içine ekim 2010'da yapılan inceleme için girilmiştir, fakat temmuz 2011'de yapılan gözlem ile binanın artık kullanılmadığı, kapısının asma kilit ile kilitli olduğu saptanmıştır. Burada temmuz 2011'deki gözlem anlatılacaktır.

Zemin kat cephesinde orta aksta hana giriş kapısı, sağda bir dükkânın kapısı ve solda kapısı hanın içinde olan başka bir dükkânın penceresi görülmektedir. Han içerisinde zemin katta kuzeybatıda Mumhane Caddesi'ne cephesi olmayan bir dükkânda ise bir kuru temizlemeci vardır. Binanın üst katları depo olarak kullanılmaktadır. Bina, birçok geleneksel motif taşımaktadır fakat bakımlı değildir. Zemin katta cephedeki bitkilenme sebebiyle sıva dökülmüş, tuğlalar açığa çıkmıştır.

Sıva ve taş kaplı cephenin üçüncü, dördüncü ve beşinci katlarında cumba vardır. İşçilikli bir taş payandalı olan cumba volta döşemelidir. Pencere açıklıkları oldukça geniş ve yüksek olup doğramalar özgündür. Pencerelerin çevresinde söveler, katlar arasında taş işlemler, cephenin sağında ve solunda yer alan dikdörtgen parçalardan oluşmuş, sütun başlığı da olan pilasterler cephedeki dikkat çekici öğelerdendir. Binanın giriş kapısının kanadında ve kapının üzerindeki demir süsleme öğelerinde haç işaretleri vardır.

Binanın içinde, giriş holünün tavanında çevresi işlemeli bir göbek görülmektedir. Solda merdiven duvarının üzerinde açılmış kemerli nişler ve balansmanlı bir merdiven görülmektedir (Şekil D.59). 20. yüzyıl başında manastır olarak kullanılmış bu binada görülen nişlerin ikona koymak için yapıldığı düşünülmektedir. Küpeştelerinin özgün olmadığı düşünülen merdivenin korkulukları metaldir ve özgün olduğu düşünülmektedir.

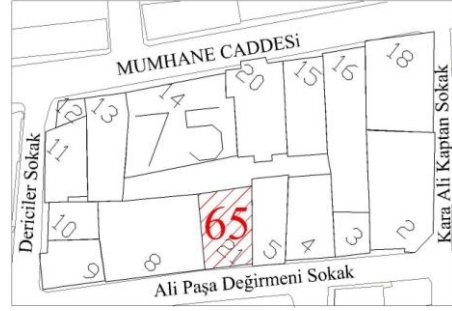
Zemin katın döşemesinde çiçek desenli, üst katın döşemesinde ise geometrik desenli karo mozaikler bulunmaktadır (Şekil D.60). İç mekânda da dökülen sıvalardan tuğlalar görülebilmektedir. Binanın badanası yer yer pembe, sarı, mavi olarak dikkati çekmektedir.

Yapının dış duvarında, sağda, ikinci kat pencere hizasında yatay bir dikdörtgen taş üzerinde bir ahşap parçası ve üzerinde “Arntynski Architecte” yazmaktadır (Şekil D.58). Yazı, çok yüksekte olduğundan net olarak görülememekte, güçlükle okunabilmektedir. Yapıyı inşa eden mimarın ismi olduğu düşünülen bu isim hakkında yapılan araştırmalar sonucu bir bilgiye ulaşılamamıştır. Hasan Kuruyazıcı'nın gayrimüslim mimarlar hakkında yaptığı araştırmada dahi bu isme rastlanamamıştır.

Bina günümüzde, Belkıs Hanım Vakfı'na aittir. Yanındaki 75 ada 15 parseldeki eski manastır binası ile birlikte Galataport projesi kapsamında otele çevrilme fikrinin gündemde olduğu esnaf tarafından söylenmektedir.

Goad haritasında burada aynı sınırlarda, beş katlı St. Nikola Manastırı (Couvent Russe St. Nicolas) görülmektedir (Şekil 3.129). Volta döşemeli kârgir yapının Mumhane Caddesi üzerinde orta aksta binaya giriş kapısı, iki yanda iki adet dükkânı görülmektedir. Pervititch haritasında bu bina üzerinde Rus Hanı yazmaktadır.

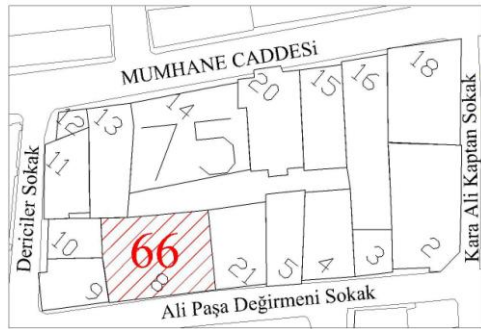
Env. 65 (75 ada 21 parsel)

Şekil 3.132 : Env. 65'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Dört katlı betonarme yapının parseli, KTVKK tescil haritasında tescilli yerinde olmayan sivil mimarlık örneği parseli olarak görülmektedir (Şekil 3.132). Yapı, gelenekselliğe ait bir öge barındırmamaktadır.

Env. 66 (75 ada 8 parsel)

Şekil 3.133 : Env. 66'nın konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Üç katlı tescilli sivil mimarlık örneği yapının, zemin katında "Galeri Manâ" isimli bir sanat galerisi vardır (Şekil 3.133).

Üç katlı yapının ilk iki katının cephesi tuğla olup üzerinde sıva mevcut değildir. Sonradan ilave edildiği düşünülen üçüncü katın yüksekliği diğer katlardan az,

pencere açıklıkları daha küçük ve cephe kaplaması diğer katlardan farklı olarak plastik yalı baskısı kaplamadır.

Özgün kat yükseklikleri oldukça fazla olan bu yapının özellikle zemin katının pencere ve kapı açıklıkları da çok yüksektir. Orta aksta kemerli bir kapı boşluğu ve iki kanatlı demir kapı görülmektedir. Kapının iki yanında ikişer adet söveli ve kepenkli pencere mevcuttur. İkinci katta pencerelerin eni alt kattakilerle aynı olmasına rağmen yüksekliği daha azdır. Bu pencereler, fabrika pencerelerine benzer bir şekilde demir konstrüksiyonludur ve ızgara sistem oluşturacak şekilde metal ve camdan oluşmuştur. Giriş kapısının hizasında ikinci katta bir balkon ve kapısı vardır. İlk iki kattaki pencerelerin üzeri kemerlidir.

Goad haritasında burada günümüzdeki ile aynı sınırlarda ve kat yüksekliğinde volta döşemeli, demir kepenkli, teras çatılı bir demir fabrikası görülmektedir (Şekil 3.129).

Pervititch haritasında bu binanın yerinde yine demir fabrikası fonksiyonuyla iki ve üç katlı iki farklı yapı görülmektedir (Şekil 3.125). Suat Nirven haritasında ise yapı, günümüzdeki ve Goad haritasındaki şekliyle üç katlıdır.

Env. 67 (75 ada 9 parsel)

Şekil 3.134 : Env. 67'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Üç katlı kârgir yapı, tescilli sivil mimarlık örneğidir (Şekil 3.134). Zemin katı Şengönülller Tavuk dükkânı olarak kullanılırken üst katları konuttur. Dükkânın kiracısı, bu binanın Beyazıd-ı Cedid Camii'nin lojmanı olduğunu söylemektedir.

Binanın zemin katının tamamı vitrin ile kaplı iken üst katlarda yaklaşık bire iki oranında pencereler özgün oranını korumaktadır. Dericiler Sokağı üzerinde üçgen şeklinde cumba ve onu taşıyan üç küçük taş payanda mevcuttur. Binanın cephesi sıvalı olup katlar arasındaki silme ve saçaklar, işlemeli korniş dikkati çekmektedir.

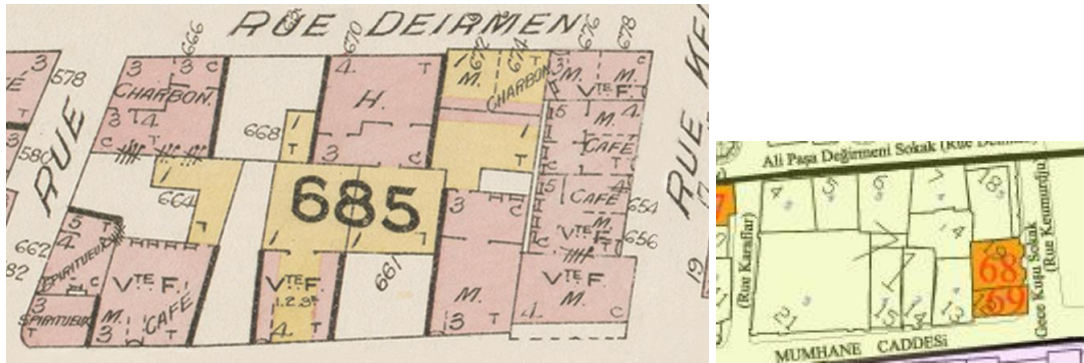
Goad haritasında burada üç katlı, kiremit çatılı, kârgir bir kahvehane görülmektedir (Şekil 3.129). Pervititch ve Suat Nirven haritalarında da yapı Goad haritasındaki ile aynı konturdadır.

75 adada günümüzde 13 birimin yer aldığı görülmektedir. Bunlardan dokuzu ticaret (beş adet makine ve makine yedek parçacısı, bir adet elektronik, bir adet takı atölyesi, bir adet tavukçu, bir adet iş yeri), ikisi eğlence (iki kafe), biri yeme-içme (büfe), biri kültür-sanat (resim galerisi) fonksiyonlu birimlerdir.

Goad haritasında ise 682 ada olarak görülen 75 adada, zemin katında 21 birim olan 15 bina yer almaktadır. Bunların 11'i ticaret, üçü konut, üçü dini yapı, ikisi eğlence, biri eğitim fonksiyonlu birimlerdir. Bir birimin ise üzerinde fonksiyonu yazmamaktadır. Zemin kat analizi haricinde bu adada üç binanın üst kat fonksiyonları da otel, manastır ve konut olarak yazmaktadır (Şekil 3.129).

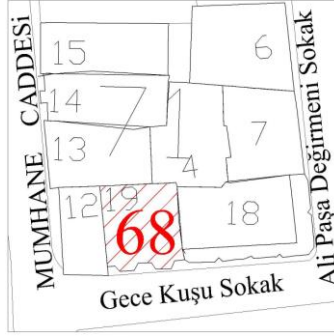
71 ada

71 ada, 75 adanın kuzeydoğusuna yer alan, ikisi tescilli olmak üzere 12 yapıdan oluşan bir adadır. Kuzeybatısında Ali Paşa Değirmeni Sokağı, güneydoğusunda Mumhane Caddesi, güneybatısında Dericiler Sokağı, kuzeydoğusunda Gece Kuşu Sokağı bulunmaktadır. Adadaki iki tescilli yapı, adanın doğusunda, bitişik nizamda yan yana görülen iki yapıdır. Bu yapılar hakkında detaylı bilgi aşağıda verilmektedir.

Şekil 3.135 : 71 adaya ait Goad ve günümüz haritalarındaki tescilli yapılar.

Env. 68 (71 ada 19 parsel)

Şekil 3.136 : Env. 68'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Dört katlı kârgir yapı, tescilli sivil mimarlık örneğidir (Şekil 3.136). Zemin katında restoran, üst katında iş yerleri görülmektedir.

İkinci, üçüncü ve dördüncü katlarında ikişer adet köşesi pahlı cumba, cumbaların altında da işlemeli, demir payandalar vardır. Gece Kuşu Sokağı'na cephesi olan bu yapının pencereleri sadece cumbalar üzerindedir. Zemin katta yapının solunda, binaya giriş kapısı görülmektedir. Kemerli açıklıkta çift kanatlı demir kapı ve kemer alınlığı kısmında cam dikkati çekmektedir. Yine zemin katta yapının sağında bir restoran mevcuttur.

Goad haritasında burada volta döşemeli, dört katlı, çatısı kiremit kaplı, kârgir bir yapı görülmektedir (Şekil 3.135). Yapı iki birimden oluşmakta, sağdaki birim kahvehane olarak, soldaki birim konut olarak kullanılmaktadır. Binanın sağında ve solunda olmak üzere iki adet geçiş saptanmıştır.

Pervititch ve Suat Nirven haritalarında, yapının konturu birbirinin aynısı olarak görülmekle birlikte, bu kontur Goad haritasından ve günümüzde görülen binadan farklıdır. Dolayısıyla 20. yüzyıl başında burada bulunan kahvehane ve dükkân yıkıldığı, 1927'den önce buraya yeni bir bina inşa edildiği, fakat onun da günümüze ulaşmadığı ve günümüzde görülen yapının, 1949 sonrası inşa edildiği düşünülmektedir.

Env. 69 (71 ada 12 parsel)

Şekil 3.137 : Env. 69'un konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Tescilli sivil mimarlık örneği, beş katlı kârgir bir yapıdır (Şekil 3.137). Zemin katında toptancı dükkânı varken üst katları kullanılmamaktadır. Yapıda geleneksel öğelere rastlanamamıştır.

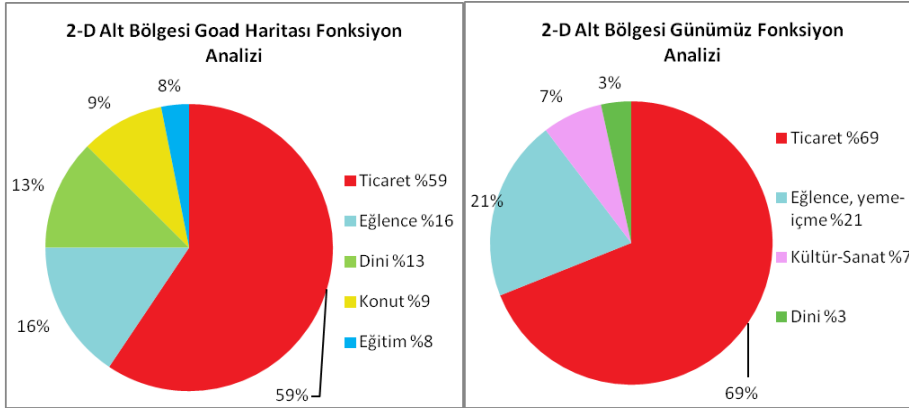
Zemin kat sıva ve boya ile kaplıyken üst katlar brüt betondur. Pencere aralarında bir düzen bulunmayıp 11 farklı tipte pencere saptanmıştır. Boşluklar büyüklü küçüklü olup rastgele açılmıştır. Zemin kat cephesinde Mumhane Caddesi üzerinde dört adet kabartmalı çiçek figürü dikkati çekmektedir (Şekil D.62).

Goad haritasında burada günümüzdekinden farklı konturda volta döşemeli bir dükkân mevcuttur (Şekil 3.102). Pervititch haritasında (Şekil 3.125) ve Suat Nirven haritasında (Şekil 3.124) ise iki katlı küçük ölçekli bir kârgir yapı görülmektedir. Dolayısıyla günümüzde görülen tescilli yapının 1949 sonrası yapılmış olduğu düşünülmektedir.

2-D alt bölgesi zemin kat fonksiyon analizi değerlendirilmesi

2-D alt bölgesinde günümüzde %69 ticaret, %21 eğlence, yeme-içme, %7 kültür-sanat, %3 dini işlevli birimler vardır (Şekil 3.138). Bölgenin tek dini yapısı Merkez Meryem Ana Türk-Ortodoks Kilisesi'dir

20. yüzyıl başında 2-D alt bölgesindeki yapıların %59'u ticaret, %16'sı eğlence, %13'ü dini, %9'u konut, %8'i eğitim işlevlidir. Bugün 75 adadaki üç binaya ait üst kat fonksiyonları da, otel, manastır ve konut olarak belirtilmiştir fakat zemin kat analizine ve grafiğine eklenmemiştir (Şekil 3.138).

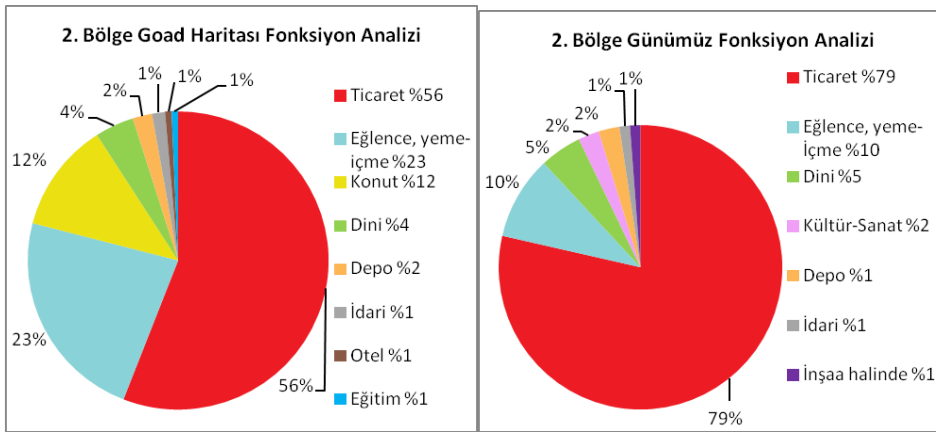

Şekil 3.138 : 2-D alt bölgesinin günümüz ve 20. yüzyıl başı zemin kat fonksiyon analizi grafiği.

2. bölgenin zemin kat fonksiyon analizi değerlendirilmesi

Günümüzde, çalışma alanının kuzeyini kapsayan 2. bölgenin %79'u ticaret, %10'u yeme-içme, %5'i dini, %2'si kültür-sanat, %1'i depo, %1'i idari işlevli binalardan oluşmaktadır. Bir bölgede ise inşaat çalışmaları olduğundan, %1 oranında inşa halinde başlığı, analizde görülmektedir.

2. bölgede 20. yüzyıl başında ticaret birimlerinin %56 oranında olduğu görülmektedir. Kahvehane, birahane, bar, restoran gibi eğlence ve yeme içme birimleri %23, konutlar %12, dini yapılar %4, depolar %2, idari yapılar %1, oteller %1, eğitim yapıları da %1 oranında görülmektedir.

Şekil 3.139 : 2. bölgenin günümüz ve 20. yüzyıl başı zemin kat fonksiyon analizi grafiği.

3.3.3 3. Bölgenin karşılaştırmalı incelenmesi

Çalışma alanının yaklaşık yarısını kapsayan 3. bölge, alanın güneydoğusunda yer almaktadır (Şekil 3.16). Kuzeybatıda Mumhane Caddesi, güneydoğuda Boğaziçi, güneybatıda Maliye Caddesi, kuzeydoğuda Dericiler Sokağı ile sınırlanmaktadır. Bölgenin içerisinden kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda Galata Şarap İskelesi Sokağı, Fransız Geçidi, Yuva Sokağı, Dericiler Sokağı ve güneybatı-kuzeydoğu

doğrultusunda Murakıp Sokağı geçmektedir. 3. bölgede 66, 68, 77, 78, 80 olmak üzere beş adet adada 82 adet parsel, 40'ı tescilli olmak üzere 95 adet yapı vardır (Şekil 3.140).

Şekil 3.140 : 3. bölgenin alt bölgeleri ve tescilli yapıları.

3. bölgedeki yapı dokusuna bakıldığında, diğer bölgelerden farklı olarak büyük ölçekli iş hanları gibi yapılarının oldukça fazla olması dikkati çekmektedir.

19. yüzyılın ikinci yarısında limanın yapılmasıyla da, Galata'da borsa, banka, acente merkezleri, tercüme büroları, ticarethaneler, demiryolu ve sigorta şirketi temsilcilikleri, depo vb. türde yapılar inşa edilmiştir (Karahan, 2007, s. 2). Bunun sonucu olarak Galata Bölgesi'nde Avrupa'daki ticaret yapılarının plan özelliklerini taşıyan ticaret yapıları yer almıştır. Bu yapılar (hanlar) klasik Osmanlı ticaret hanlarından plan özellikleri, cephe düzenleri ve kütleleriyle farklı bir görünüm sunmuş ve Galata Bölgesi'nin kentsel dokusunu değiştirmiştir (Karahan, 2007, s. 2).

D'Ostoya haritasında buraya bakıldığında, rıhtımın henüz yapılmadığı, bambaşka bir sahil dokusunun olduğu fark edilmektedir (Şekil 3.141). Kemankeş Caddesi de mevcut olmamakla birlikte Boğaziçi'ne paralel ilk cadde, Mumhane Caddesi'dir. Bu haritada Mumhane Caddesi'ni güneydoğuda sınırlayan Galata Surları ve bazı kapıları da görülmektedir.

Şekil 3.141 : 3. bölgenin d'Ostoya haritasındaki durumu.

Galata Şarap İskelesi Sokağı, Boğaziçi ile sonlanmakta ve sokağın başlangıcında, Mumhane Caddesi üzerindeki surların Mumhane Kapısı görülmektedir. Nitekim sokağın ismi de Mumhane Kapısı Sokağı'dır. Bugünkü uzunluğunun yaklaşık yarısı kadar olan sokak, Boğaziçi'ne gittikçe eni genişleyen, batısında üç adet kârgir, doğusunda üç adet ahşap binadan oluşan bir sokaktır. D'Ostoya haritasında görülen binalar sahilde, belli bir hat üzerinde sonlanmayan, ilerili gerili konumlanmış yapılardır (Şekil 3.141).

Mumhane Kapısı Sokağı'nın doğusunda Mumhane Caddesi'ne paralel, Boğaziçi'ne yakın, üzerinde bir sıra yapının bulunduğu Fıncıcı Sokağı mevcuttur. Bu sokağın bir girişi Mumhane Kapısı Sokağı üzerindedir.

Mumhane Kapısı Sokağı'nın batısında ise yine Mumhane Caddesi'ne paralel, Boğaziçi'ne yakın, surların dibinden devam eden Kale İçi Sokağı görülmektedir. Bu sokak, kuzeyinde surlar, güneyinde binalar olan bir sokaktır ve batıda, çalışma alanının dışında Liman Sokağı ile birleşip, güneye, Boğaziçi'ne doğru kıvrılmakta, doğuda ise Mumhane Kapısı Sokağı ile birleşmektedir.

Goad haritasında ise rihtimin inşa edildiği görülmekte, d'Ostoya haritasındakinden farklı yapılar dikkati çekmektedir (Şekil 3.143). Sokağın ismi artık Eski Şarap İskelesi'dir. D'Ostoya haritasında görülen Kale İçi Sokağı, Fıncıcı Sokağı ve surlar da mevcut değildir. Artık Şarap İskelesi Sokağı, iş hanlarının çoğunlukta olduğu bir sokaktır. Balmumcu Hanı, Kuto Hanı, Arapyan Hanı, Liman Rihtım Hanı ve diğer adalarda görülecek olan iş hanları ile Kemeraltı'nın Boğaziçi kısmı hanlar bölgesi olmuştur. Nitekim Mimar Vedat Tek tarafından tasarlanan Muradiye Hanı da, 1914 yılında Galata Şarap İskelesi üzerinde yapılacaktır.

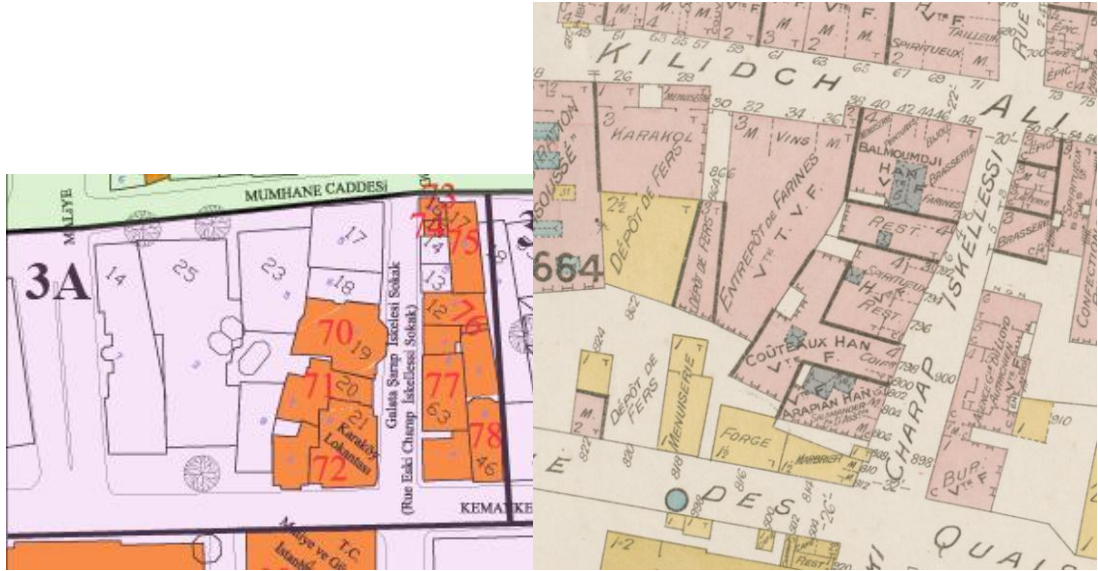
Galata Şarap İskelesi Sokağı, yeni yapılaşma sonrası yine Boğaziçi'ne kadar uzayan nadir sokaklardandır (Şekil 3.140). Günümüzde Kemankeş Caddesi ile Boğaziçi arasında bulunan Gümrük Müdürlüğü olarak kullanılan Çinili Rihtım Hanı da önemli

sahil yapıları arasındadır. 3-D alt bölgesinde 98 numarası ile daha detaylı anlatılacak olan hanın Boğaziçi ile bulunduğu yerde bir de şarap iskelesinin olduğu, Alman Mavilerinde belirtilmiştir.

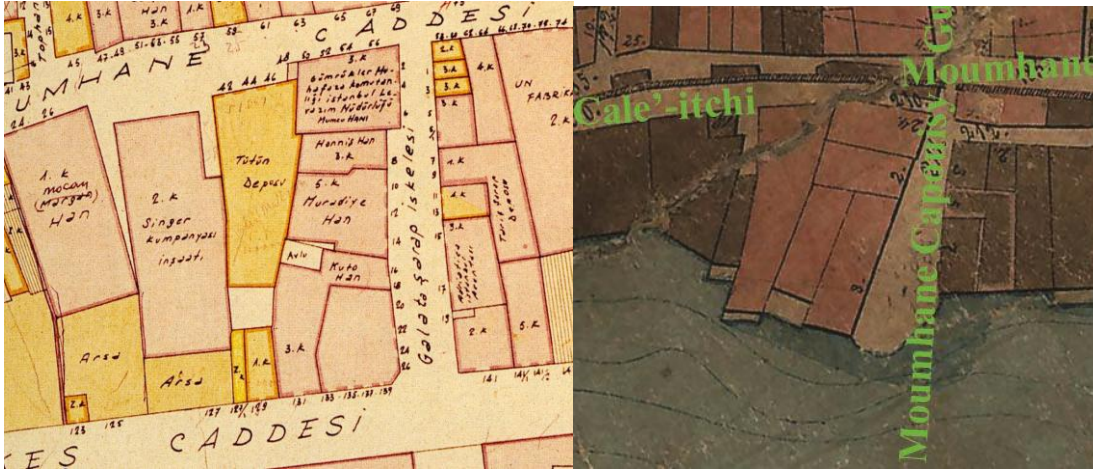
Goad haritasına bakıldığında güneybatıdaki Maliye Caddesi'nin açılmasından başka bir değişiklik görülememektedir. Boğaziçi'ne bakan yapıların çoğunun ahşap konstrüksiyonlu olması dikkati çekmektedir. Sokak isimleri de değişikliğe uğramıştır. Bununla ilgili detaylı bilgi, alt bölgelerin içerisinde verilecektir (Şekil F.10). Suat Nirven haritasında ise bölge, bugünkü halindedir (Şekil F.4).

3.3.3.1 Ada 80 (3-A Alt Bölgesi)

3-A alt bölgesi, kuzeybatıda Mumhane Caddesi, güneydoğuda Kemankeş Caddesi, güneybatıda Maliye Caddesi ile kuzeydoğuda Galata Şarap İskelesi Sokağı'nı da içine alarak, bu sokak üzerinde ve 77 adada bulunan yapıların sonlandığı yerde bitmektedir (Şekil 3.142). İncelenen diğer alt bölgeler, sokaklar ile sınırlanırken 3-A alt bölgesinin bazı binalar ile sınırlanmasının sebebi, Galata Şarap İskelesi Sokağı'nın, iki yakasındaki yapılarla bir bütün olması, birlikte incelenmesinin uygun görülmesidir. Liman Ticaret Hanı ve Vedat Tek'in yapısı olan Muradiye Hanı, alt bölgenin en önemli yapılarındandır.

Şekil 3.142 : 3-A alt bölgesinin günümüzdeki durumu, tescilli yapıları ve Goad haritası.

Şekil 3.143 : 3-A alt bölgesinin Suat Nirven ve d'Ostoya haritalarındaki durumu.

80 Ada

Sokağın güneybatısındaki 80 adada üçü tescilli sekiz yapı bulunmaktadır. 70-72 numaralı bu üç tescilli yapı aşağıda detaylı bir şekilde anlatılmaktadır.

Env. 70 (80 ada 19 parsel)

Şekil 3.144 : Env. 70'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Yedi katlı, tescilli sivil mimarlık örneği kârgir yapı, Muradiye Hanı'dır (Şekil 3.144). Vedat Tek'in tasarladığı Muradiye (Sabit Bey) Hanı 1914 yılında inşa edilmiştir (Karahan, 2007, s. x). 1911-1912 tarihli bir belgeden, yapının bulunduğu arsa üzerinde Sabit Bey'e ait bir dükkân olduğu anlaşılmıştır (Uluç, 1987).

Şahıs mülkiyetinde olan han, 20.11.1991 gün ve 3196 sayılı kararla tescillenmiştir. Modern bir cephe düzenine sahip olan yapı, basık kemerler, çıkmanın altında yer alan konsollar, pencere üzerlerinde ve cephe yüzeyinde yer alan çiniler ve beşinci kat

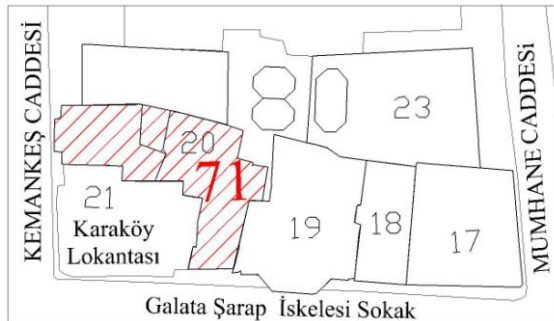
bitiminde yer alan saçaklarla Osmanlı mimarlık üslubunun bir canlandırması niteliğindedir (Karahan, 2007, s. x).

Binanın yedinci katı, özgün teras çatısı kaldırılıp bir kat ilave edilmesiyle oluşmuştur. Zemin katı dükkân, üst katları iş yeri olarak kullanılmaktadır. Üst katlardaki pencerelerin bir kısmı giyotin olarak özgünlüğünü korumaktadır, bir kısmı ise plastik olarak değiştirilmiştir. Taş kaplama olan cephede derzler görülmektedir. Binanın orta aksında dört kat yüksekliğinde bir cumba mevcuttur. Birinci ve ikinci katta kemerli; üçüncü, dördüncü ve altıncı katlarda dikdörtgen boşluklu; beşinci katta üzeri üçgen pencere açıklıkları dikkati çekmektedir (Şekil B.11).

Binanın cephesinde çiniler görülmektedir. Bunlar, birinci, ikinci, beşinci ve altıncı katlarda yatay hat halinde, cephenin sağında ve solunda çiçek motifi şeklindedir. Beşinci kattaki pencereler üzerindeki çini bezemelerin ortasında Osmanlıca “bilcemaad” yani “herkes için” anlamına gelen bir yazı görülmektedir (Karahan, 2007, s. 72,73).

Goad haritasında burada zemin katında alkollü içki dükkânı, restoran ve konut fonksiyonlarının bulunduğu, dört katlı kârgir bir yapı görülmektedir (Şekil 3.143). Suat Nirven haritasında altı katlı, Muradiye Hanı zemin katında, 10, 12, 14 olmak üzere üç farklı kapı numarasıyla görülmektedir (Şekil 3.143).

Env. 71 (80 ada 20 parsel)

Şekil 3.145 : Env. 71’in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Burada bulunan Süha Fazlı Han, zemin katı dükkân olarak kullanılan tescilli sivil mimarlık örneği, dört katlı, kârgir bir yapıdır. L plan tipli hanın Kemankes Caddesi’ne ve Galata Şarap İskelesi Sokağı’na cephesi olup, girişi sadece Galata

Şarap İskelesi Sokağı üzerindedir (Şekil 3.145). Kitabesi olmayan hanın yapım tarihi ve mimarı bilinmemektedir, yaptıranı ise Belçika asıllı bir Levanten olup hana ismini veren Gabriel Couteaux'dur. Daha sonra Süha Fazlı Beziray adlı bir kişinin mülkiyetine geçmiş olan han, günümüzde yeni sahibinin adıyla anılmaktadır (Bey. Bel. İmar Arş., Gülenaz, 1998, s. 342).

Galata Şarap İskelesi Sokağı üzerinde, her katta ikişer penceresi olan dar bir cephesi vardır. İkinci kattaki pencerelerin üzerinde üçgen alınlık mevcuttur. Pencere oranları yaklaşık bire iki, ahşap doğramaları özgün, çift kanatlı ve üzeri sabit camlıdır. İkinci ve üçüncü kattaki pencerelerin iki yanında pilasterler ve sütun başlıkları dikkati çekmektedir.

İBB haritasında Süha Fazlı Han, tek parselde iki yapı şeklinde görülmektedir. Bu iki cephe, pencere oranları ve süsleme öğeleri olarak birbirinden farklıdır (Şekil 3.142).

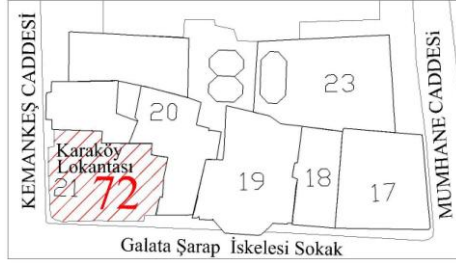
Kemankeş Caddesi cephesinde ikinci, üçüncü ve dördüncü katlarda tamamen pencereden oluşan bir cumba görülmektedir. Cumbanın sağında ve solunda da birer pencere olup bu pencereler çift kanatlı, üzeri sabit camlı, ahşap, özgün olduğu düşünülen pencerelerdir. Binanın cephesi sıvanmış, üzerine derzi andıran çizgiler çekilerek taş görüntüsü verilmiştir. Cumba üzerindeki pencereler arasında sağda ve solda olmak üzere ikişer adet haç işareti görülmektedir. Saçağın altındaki süslemeler de dikkat çekicidir.

Goad haritasında her iki sokağa da cephesi olan, T plan tipinde, bütün bir yapı olarak görülen Coûteaux Han, dört katlı, volta döşemeli zemin katında berber dükkânı olan kârgir bir yapıdır (Şekil 3.143).

Suat Nirven haritasında ise bu han yine dört katlı, kârgir Kuto Han'dır. Burada görülen hanın konturu Goad haritasından farklıdır. Han, bu haritada da L plan tipli olup, T'nin kuzeybatıya uzanan kısmı burada görülmemektedir (Şekil 3.143). Günümüzde de parsel L plan tiplidir fakat İBB haritasında görüldüğü gibi aralarında boşluk bulunan iki ayrı yapı şeklindedir.

1893-94 ticaret yılına (Annuaire Oriental, 1912) alınmayan yapının (Gülenaz, 1998, s. 342), 1912 tarihli ticaret yılındaki kayıtlarına göre her katta sadece bir şirket vardı ve bunların ikisi denizcilik ve gemicilik acentası, diğeri sigorta şirketi idi. Kayıtlardaki isimlerden bu şirketlerin her birinin gayri-müslimlere ait olduğu anlaşılmaktadır (Annuaire Oriental, 1912). İTO'da bu hana ait 1927 tarihli kayıtlar da mevcuttur (Fidan, 2009, s. 225) (Şekil B.13).

Env. 72 (80 ada 21 parsel)

Şekil 3.146 : Env. 72'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Tescilli sivil mimarlık örneği, zemin katı Karaköy Lokantası olarak, üst katları iş hanı olarak kullanılan altı katlı kârgir yapı eski 6.Vakıf Han'dır (Şekil 3.146).

1870 yılında inşa edilen 6. Vakıf Han binası, 1 Şubat 2005 tarihinde 15 yıllığına restore et-işlet-devret sistemi ile Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden kiralanmış, (<http://www.peragyo.com/p4.asp>), binanın restorasyon işleri ağustos 2006'da bitmiştir (<http://www.peragyo.com/p4.asp>).

Oldukça bakımlı olan binanın tamamında ikinci kattan başlayıp en üst kata kadar devam eden bir çıkma mevcuttur. Han, Galata Şarap İskelesi Sokağı ve Kemankeş Caddesi'nin birleştiği köşededir ve bu köşede her katta çıkma boyunca devam eden balkonlar görülmektedir.

Zemin kat cephesi, derzlerle taş süsü verilmiş sıva kaplı iken üst katlarda bu süsleme yoktur. Birinci kat pencereleri üzerinde ve aralarında bulunan duvardaki süslemeler dikkati çekmektedir. Diğer katlar arasında da oldukça yoğun süslemeler vardır.

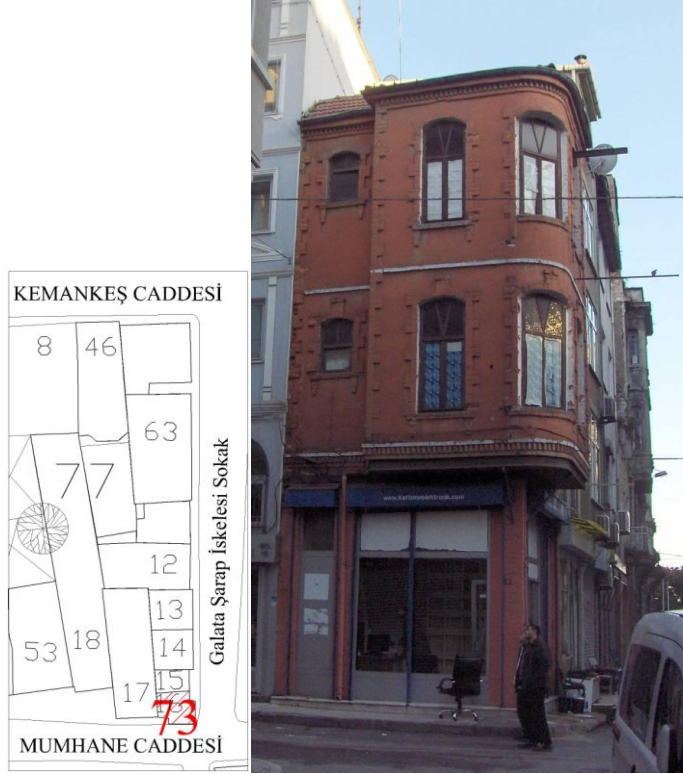
Goad haritasında burada beş katlı, "Salamander Sigorta Şirketi" olarak kullanılan, kârgir Arapian Han görülmektedir. Günümüzde köşe yapısı olan bu yapı, Goad haritasında, bir cephesi Galata Şarap İskelesi Sokağı'na bakan, diğer yanında tek katlı ahşap bir mermerci dükkânı bulunan bir yapıdır (Şekil 3.143). Kemankeş Caddesi cephesinde pencereleri mevcuttur. Zemin katında iki dükkân ve hana giriş kapısı vardır. Bu kapılar Galata Şarap İskelesi Sokağı'ndadır. Goad haritasında görülen yapı, günümüzdeki yapı ile farklı konturdadır. Suat Nirven haritasında, günümüzdeki ile benzer konturda kârgir bir yapı görülmektedir (Şekil 3.143).

İTO kayıtlarında 1918 yılına ait bir tabelada adres olarak Arabian Han'ın yazıldığı görülmektedir (Fidan, 2009, s. 207) (Şekil B.12).

77 ada

3-A alt bölgesi, daha önce söz edildiği gibi 77 adanın bir kısmını ve 80 adayı kapsamaktadır. 77 ada ise 80 adanın kuzeydoğusunda yer almaktadır. 77 adanın 3-A alt bölgesindeki kısmında altısı tescilli olmak üzere sekiz yapı vardır. Bu yapılar, 73-78 envanter numaralarıyla aşağıda anlatılmaktadır.

Env. 73 (77 ada 16 parsel)

Şekil 3.147 : Env. 73'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Üç katlı kârgir yapı tescilli sivil mimarlık örneği, Mumhane Caddesi ve Galata Şarap İskelesi Sokağı'nın birleştiği köşede bulunmaktadır. Zemin katı elektronik dükkanı, üst katları depo olarak kullanılmaktadır. Üst kat pencerelerinin camları kağıt ile kapatılmış, bakımsız bir görüntü oluşturmuştur (Şekil 3.147).

İkinci katta başlayan çıkma, üçüncü katta da devam etmekte, binanın köşesini de içine alarak eğrisel bir form oluşturmaktadır. Binanın ikinci ve üçüncü katları aynı cephe düzenine sahiptir. Eğri kısımda ve sokakların üzerinde birer pencere olmak üzere cumbanın her katında üçer pencere mevcuttur. Ayrıca Mumhane Caddesi üzerinde cumba dışında, ikinci ve üçüncü katlarda birer küçük pencere daha vardır.

Binanın cephesi sıvalı olup kemerli pencerelerin çevresinde taş şeklinde süslemeler görülmektedir. Cumba üzerindeki büyük pencereler çift açılır kanatlı, üstte sabit camlı, küçük pencereler tek açılır kanatlı üstte sabit camlıdır. Ahşap pencerelerin özgün olduğu düşünülmektedir.

Çıkma döşemesinde sıvanın döküldüğü yerde volta döşemenin donatıları görülmektedir (Şekil D.64). Cumbanın alt kotunda ve saçak altında kirpi saçağa benzer süsleme öğeleri dikkati çekmektedir. Kıırma çatının kaplama malzemesi Marsilya kiremididir.

Goad haritasında burada üç katlı, teras çatılı bir bakkal dükkânı görülmektedir. Günümüzde görülen bina ile Goad haritasında görülen binanın sınırları aynıdır ve Goad haritasında 52 numaralı olduğu gösterilen giriş kapısı, günümüzde de binanın aynı yerinde, Mumhane Caddesi üzerindedir (Şekil 3.143). Suat Nirven haritasında da aynı sınırlara sahip, üç katlı, adi kârgir bir yapı görülmektedir (Şekil 3.142).

Env. 74 (77 ada 15 parsel)

Şekil 3.148 : Env. 74'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Dört katlı tescilli sivil mimarlık örneği yapının zemin katı berber dükkânı, üst katları depo olarak kullanılmaktadır (Şekil 3.148). Bitişik nizamlı binanın cephesi oldukça dar olup sadece iki pencere bulunmaktadır. Pencere boşlukları ikinci ve üçüncü katta aynı ve kemerli olmakla birlikte doğramaları farklıdır. İkinci ve üçüncü katlar arasında silme, üçüncü ve dördüncü katlar arasında özgün halinde saçak kornişisi olduğu düşünülen bir öğe vardır. Dördüncü katın pencere boşluklarının diğer kattan farklı olması ve Goad haritasında burada üç katlı bir binanın görülmesi ile yapının özgün halinin üç katlı olduğu anlaşılmaktadır. Binanın cephesi sıvalı olup silmelerden başka bir süsleme öğesi mevcut değildir.

Goad haritasında burada, sokak cephesinde yani önde teras çatılı ve üç katlı, arkada kiremit çatılı ve dört katlı kârgir bir dükkân görülmektedir (Şekil 3.102). Suat Nirven haritasında da günümüz konturunda, dört katlı adi kârgir bir yapı mevcuttur (Şekil 3.103).

Env. 75 (77 ada 17 parsel)

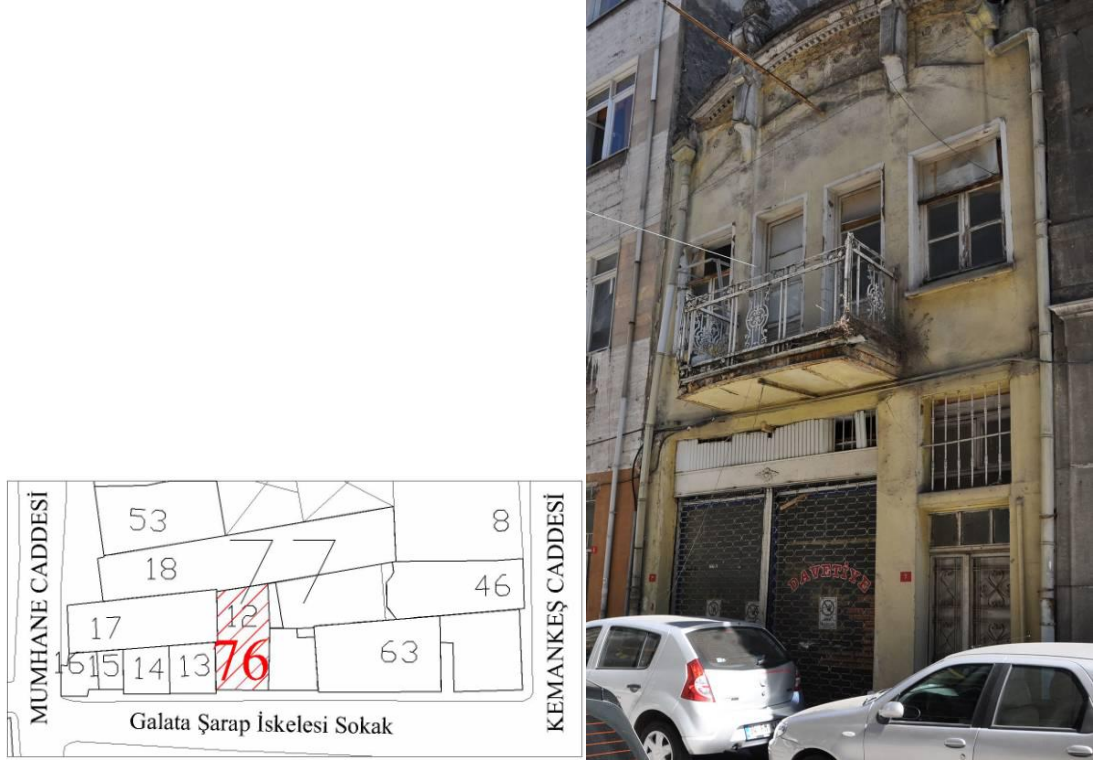

Şekil 3.149 : Env. 75'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Altı katlı tescilli sivil mimarlık örneği yapının zemin katı kauçuk dükkânı, üst katları iş yerleridir (Şekil 3.149). Binanın orta aksında üçüncü ve dördüncü katlarda, üzeri balkon olarak biten bir cumba mevcuttur. İkinci kat pencereleri kemerli iken üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı kat pencereleri birbirinin aynısı olup dikdörtgen şeklinde ve sövelidir. Katlar arasında silme şeklinde, üçüncü kat üzerinde üçgen alınlık şeklinde öğeler görülse de bunlar, alçıdan yapılmış niteliksiz süslemeler görünümündedir.

Goad haritasında burada bugünkünden farklı konturda (daha kısa), beş katlı bir alkollü içki satıcısı dükkânı görülmektedir (Şekil 3.143). Suat Nirven haritasında günümüzde görülen bina ile aynı konturda fakat kat sayısı beş olan bir bina dikkati çekmektedir (Şekil 3.142).

Env. 76 (77 ada 12 parsel)

Şekil 3.150 : Env. 76'nın konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

İBB haritasında ve KTVKK tescil haritasında, Liman Ticaret Hanı'nın yanındaki bu parselde, L şeklinde bir bina görülmektedir. Oysaki yerinde inceleme yapıldığında Liman Ticaret Hanı'nın yanında iki katlı kârgir, harap durumda, volta döşemeleri görülen, üst katının orta aksında bir balkonlu olan, çift kanatlı ahşap pencereleri, ahşap kapısı ve söveleri bulunan bina vardır. Bu binanın balkonunun sağ ve sol hizasında çatı kotunda iki adet payandaya benzer süsleme ögesi görülmektedir. Binanın çatı ile birleşimi, çevredeki diğer binalardan farklı olarak yatay değil, iç bükeydir. Alınlık kısmında gül şeklinde bezemeler dikkati çekmektedir. Zemin katında davetiye matbaası bulunan bu bina, İBB haritasında görülmemektedir (Şekil 3.150).

İBB Şehir Rehberi'nde (<http://sehirrehberi.ibb.gov.tr/map.aspx>) ise bu L şeklinde binanın üzerinde Tezcan İş Hanı yazmaktadır. Bu iş hanı, dört katlı, cephelerinde üçer adet plastik doğramalı pencereleri bulunan, dış cephesi sıvalı bir binadır. Zemin katında bir yemek mekânı yer alan bu handa geleneksel öğeler mevcut değildir.

Goad haritasında ne Tezcan İş Hanı ne de bu iki katlı bina görülmekte, bu kısmın boş olduğu gözlenmektedir (Şekil 3.143). Suat Nirven haritasında ise Liman Ticaret Hanı'nın yanında, tıpkı Tezcan İş Hanı'nın konturunda, L şeklinde iki katlı kârgir bir yapı görülmektedir. Bu yapının üzerinde Tariş Şarap Deposu yazmaktadır (Şekil 3.142).

Env. 77 (77 ada 63 parsel)

Şekil 3.151 : Env. 77'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Burada bulunan Liman Ticaret Hanı, dört katlı, büyük kütleli kârgir bir yapıdır (Şekil 3.151). Sivil mimarlık örneği olarak tescilli hanın giriş kapısının üzerinde 1897 tarihi mevcuttur. Tarihinin üzerindeki gemici çapası simgesi dikkati çekmektedir. Eski adı Davidoviç Hanı olan (Gülenaz, 1998, s. 318) Liman Ticaret Hanı günümüzde tinercilerin kullandığı bir mekândır. Genel olarak iyi korunmuş, geleneksel öğeler barındıran bir 19. yüzyıl sonu kültür varlığıdır ancak ivedilikle uygun bir fonksiyon verilerek kullanılması, böylece de korunması sağlanmalıdır.

Liman Ticaret Hanı'nın esas kütlelerinin sağında (güneyinde), daha küçük kütleli, üç katlı, cephe düzeni ana kütle ile aynı olan bir başka yapı vardır. Bu iki kütle sokak üzerinde bitişik nizamda olmasa da bir demir kapı ile aralarında bir avlu olacak şekilde birleşmişlerdir (Şekil 3.151). İki kütlelerin birleşim noktası, bu avlunun sonlandığı yerdir ve buraya bir kapı ile girildikten sonra sağdaki ve soldaki iki bloğa ulaşım sağlanmaktadır.

Esas kütlelerin içinde ve solunda (kuzeyinde) diğer bölümler gibi süsleme öğesi barındırmayan cumbalı bir bölüm vardır. Bu bölümün pencere tipleri diğerleriyle aynıdır (Şekil D.65).

Esas kütlelerin süslemeli cephesinde, zemin katta iki büyük kapı ve üzerinde balkon yer almaktadır. Bu kapılardan soldaki, yani Liman Ticaret Hanı'nın yaklaşık orta aksına denk gelen cümle kapısının üzerinde yapının ismi, inşa tarihi ve bir gemici çapası işareti dikkati çekmektedir (Şekil D.66). Kemerli kapı boşluğunun çift kanatlı ahşap kapısı, kapının iki yanında sabit kanatlar; üzerinde yarım daire şeklinde sabit cam ve demir şebeke vardır. Cümle kapısı, mermer ile çevrelenmiştir. Sağdaki kapı da binanın isminin yazılı olması haricinde aynı özellikleri taşımaktadır.

Binanın sıvalı zemin kat cephesine taş görünümü verilmiştir. Zemin katta iki kapının arasında üç adet kemerli pencere ve soldaki kapının solunda bir kemerli kapı ve bir kemerli pencere görülmektedir. Küçük kütleli yapıda da aynı cephe düzeni ile üç pencere mevcuttur.

Üst katlarda soldaki cumbalı kısımda üzeri kemerli pencereler varken, hanın süslemeli cephesinde iki ve dördüncü katlarda dikdörtgen, üçüncü katta tekrar kemerli pencereler mevcuttur. İkinci kattaki dikdörtgen pencerelerin üzerinde, balkon kısımlarında eğrisel, balkonların arasında üçgen alınlıklı pencereler dikkati çekmektedir. Üst katta ise daha küçük ölçekli olan dikdörtgen pencereler arasında dümen ve gemici çapası biçiminde süsleme öğeleri, sergilenmektedir. Bu süsleme öğeleri, sağdaki küçük kütleli yapıda veya soldaki cumbalı yapıda mevcut değildir. Sağdaki yapının pencere düzeni de ana kütledeki gibi ikinci katta üçgen alınlıklı dikdörtgen pencerelerden, üçüncü katta kemerli pencerelerden oluşmaktadır. Bu yapı, beşik çatılı olup Marsilya kiremidi ile kaplıdır.

Özgün halinde teras çatılı olduğu düşünülen bu hana yüksekten bakıldığında cumbalı kısmın üstüne iki ek kat yapıldığı ve üzerinin kırma çatı ve Marsilya kiremidi ile kapatıldığı görülmektedir. Hanın süslemeli cephesinin üzerine de bir ek kat yapılmış, sac levha ile kapatılmıştır. Küçük kütleli yapının ise üzerinde Marsilya kiremitli beşik çatı görülmektedir (Şekil D.67).

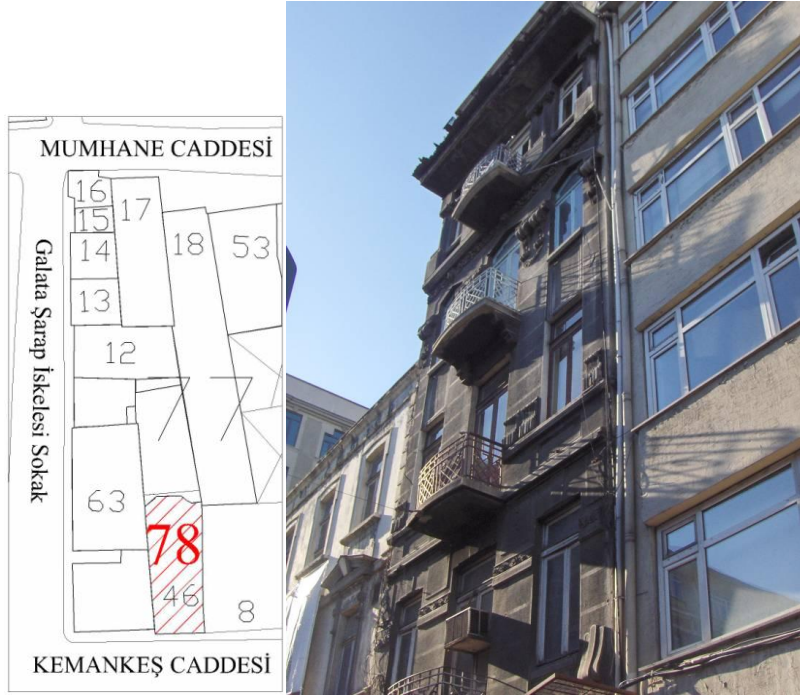
Goad haritasında bu binanın üzerinde “Avusturyalı Lloyd Acentası” yazmaktadır (Şekil 3.143). Liman Han’ın esas kütle günümüzde, yukarıda da bahsedildiği gibi, ilave kat ile birlikte beş katlı ve kiremit çatılı olarak, solundaki cumbalı kısım da altı katlı ve kiremit çatılı olarak görülmektedir. Goad haritasında kat yüksekliği ve çatı kaplaması malzemesine de bu şekilde rastlanmaktadır. Dolayısıyla yapılan ek katların 1897-1905 yılları arasında yapıldığı düşünülmektedir.

Suat Nirven haritasında bu binanın üzerinde “Adriatika İstanbul Acentası” yazmaktadır (Şekil 3.142). Ana kütle dört katlı, cumbalı yapı beş katlı, küçük kütleli yapı üç katlı kârgir olarak görülmektedir. Burada ek katlar belirtilmemiştir.

Liman Ticaret Han’ın sağındaki yapı Goad haritasında tek katlı, giriş kapısı Galata Şarap İskelesi Sokağı’ndan olan kârgir bir büro binası iken Suat Nirven haritasında üç katlı, girişi Kemankeş Caddesi’nden olan kârgir bir yapıdır. Günümüzde de giriş kapısı, Kemankeş Caddesi üzerindedir. Bu küçük binanın 1905-1949 yılları arasındaki bir dönemde inşa edildiği düşünülmektedir.

Liman Ticaret Hamı'nın 1998 yılında Zihni Denizcilik Ticaret A.Ş.'nin mülkü olduğu ve büyük kütlelerinin satılmayı beklediği bilinmektedir (Gülenaz, 1998, s. 318).

Env. 78 (77 ada 46 parsel)

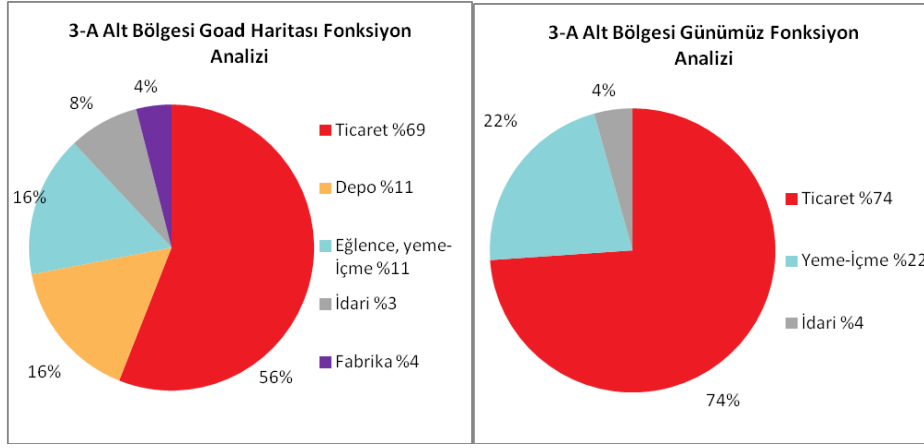
Şekil 3.152 : Env. 78'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Yedi katlı tescilli sivil mimarlık örneği kârgir yapının zemin katı Murat Muhallebici'si'dir (Şekil 3.152). Bitişik nizamlı yapının cephesinde ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci katlarda orta aksta bir balkon ve simetrik olarak biri sağda biri solda olmak üzere ikişer pencere vardır. Beşinci katın üzerinde bir saçak görülmektedir. Altıncı katta balkon olmayıp üç pencere vardır. Önünde teras olan yedinci kat ise geri çekilmiş, pencereleri diğer katlardan farklı, sonradan yapıldığı düşünülen bir kattır. Üç, dört, beş, altıncı katların güneybatı duvarına, bitişik nizam olmasına rağmen yandaki bina az katlı olduğu için birbirinden farklı tiplerde pencereler açılmıştır.

Goad haritasında burada bir bina yoktur (Şekil 3.143). Suat Nirven haritasında görülen altı katlı kârgir yapının sınırları bugün görülen yapı ile aynıdır.

3-A alt bölgesi zemin kat fonksiyon analizi değerlendirmesi

3-A alt bölgesinin zemin katındaki birimlerinin günümüz işlev analizine göre, %74'ü ticaret, %22'si yeme-içme, %4'ü ise idari işlevlidir. Ticaret birimleri, elektrik-elektronik, çeşitli makine ve makine yedek parçası satıcısı, seyahat acentası, matbaa, kitap satış gibi işlevli dükkânlardır. TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi binası ise idari bina lejandıyla ifade edilmiştir (Şekil 3.153).

Şekil 3.153 : 3-A alt bölgesinin günümüz ve 20. yüzyıl başı zemin kat fonksiyon analizi grafiği.

3-A alt bölgesinde Goad haritasında, zemin kattaki birimlerin %69'u ticaret, %16'sı depo, %16'sı eğlence, yeme-içme, %8'i idari, %4'ü fabrika işlevli binalardan oluşmaktadır. 20. yüzyıl başında burada görülen bir adet un deposu ve üç adet demir deposu, depolama fonksiyonlu birimlerdendir. Eğlence, yeme-içme birimlerinin arasında ise iki restoran, iki birahane mevcuttur (Şekil 3.153).

3.3.3.2 Ada 77 (3-B Alt Bölgesi)

3-B alt bölgesinin kuzeybatısında Mumhane Caddesi, güneydoğusunda Kemankeş Caddesi, güneybatısında 3-A alt bölgesi, kuzeydoğusunda Murakıp Sokağı ve Gece Kuşu Sokağı yer almaktadır (Şekil 3.16). Bölgede, 77 adanın bir bölümü ve bu sınırlar içerisinde 33 parselde 37 yapı mevcuttur. 12 parsel ve bu parsellerdeki 16 yapı tescillidir (Şekil 3.154).

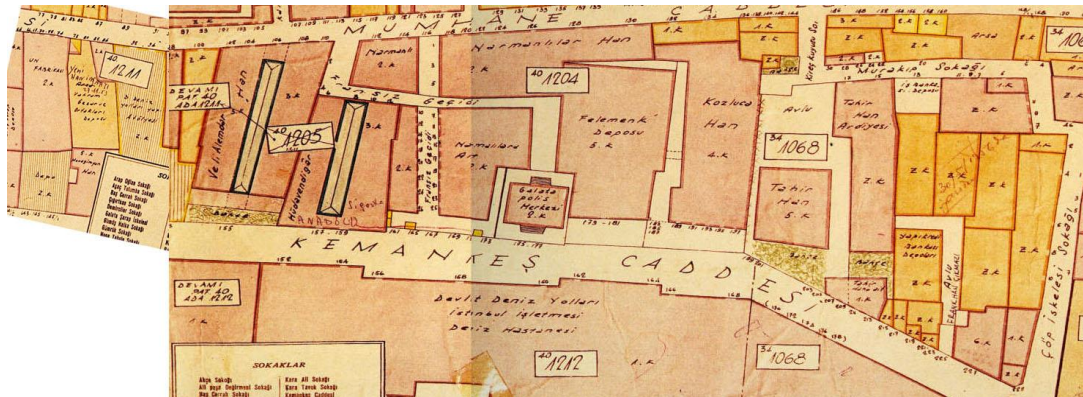
3-B alt bölgesindeki en büyük kütleli yapı Lloyd Han'dır. Bunun dışında Fransız Geçidi, Karaköy Karakolu, Hüdavendigâr Han, Hovagimyan Han da bölgenin önemli yapılarındandır. Ada içerisinde bulunan ve kuzeybatı-güneydoğu ve güneybatı-kuzeydoğu doğrultusunda uzanan pasaj niteliğindeki Fransız Geçidi sokakları haricinde 3-B alt bölgesi içerisinde sokak geçmemektedir.

Şekil 3.154 : 3-B alt bölgesinin günümüzdeki durumu ve tescilli yapıları.

Şekil 3.155 : 3-B alt bölgesinin Goad haritasındaki durumu.

Şekil 3.156 : 3-B alt bölgesinin Suat Nirven haritasındaki durumu.

Daha önce söz edildiği gibi, d'Ostoya haritasında Kemankeş Caddesi bulunmamaktadır. Bunun haricinde d'Ostoya haritasındaki ve günümüzdeki ada sınırları aynı olmakla birlikte sokak isimlerinde ve ada içindeki bazı sokaklarda farklılıklar görülmektedir. Örneğin d'Ostoya haritasında Fransız Geçidi yoktur (Şekil 3.157).

Şekil 3.157 : 3-B alt bölgesinin d'Ostoya haritasındaki durumu.

Bugün pasaj olarak kullanılan, Mumhane ve Kemankeş caddelerini birleştiren Fransız Geçidi'nin yerinde d'Ostoya haritasında yine kuzeybatı-güneydoğu yönünde uzanan, ismi yazmayan, sur duvarları ile sonlanan bir sokak görülmektedir. Bu sokağın Mumhane Caddesi'ne ulaşması ise Galata Şarap İskelesi Sokağı'nda olduğu gibi, sokağa ve caddeye bağlanan, sağdan ve soldan alternatif yollarla olmaktadır. Bu sokak güneybatıda zigzag çizerek Sirkeci Sokağı ile birleşmektedir. Kuzeydoğuda ise surlara paralel olarak Kireç Kapısı'na kadar devam eden bir sokak vardır. Bu sokak, Karaköy Karakolu'nun önüne, yine Sirkeci isimli bir sokakla ulaşmaktadır. Bu adada oldukça fazla sokağın bulunduğu, bir veya iki binanın ardında mutlaka bir sokak bulunduğu saptanmıştır. Surların Mumhane Caddesi'ne rahatça çıkışa engel olduğu bu alan, kendi içinde bir sistem oluşturmuş, sadece kapılardan sur dışına çıkılabilen bir labirent gibidir.

Günümüzde Murakıp Sokağı Mumhane Caddesi'nden başlayıp iki adet düşey (kuzeybatı-güneydoğu), iki adet yatay (güneybatı-kuzeydoğu) doğrultulu hat çizen bir sokaktır (Şekil 3.154). D'Ostoya haritasında, bu zigzaglı formun sebebinin surlar olduğu anlaşılmaktadır (Şekil 3.157). Murakıp Sokağı'nın ilk düşey doğrultusu üzerinde sur kapılarından Kireç Kapısı olduğu ve sokağa ismini verdiği tespit edilmiştir. Murakıp Sokağı'nın diğer doğrultuları ise Tabakhane Sokağı ismiyle görülmektedir.

Günümüzdeki Murakıp Sokağı'nın ismi d'Ostoya haritasında Kireç Kapısı Sokağı ve Tabakhane Sokağı olarak devam etmektedir. Bugün 77 adanın kuzeydoğusundaki Yuva Sokağı da d'Ostoya haritasında Tabakhane Sokağı'dır (Şekil 3.157).

D'Ostoya haritasında görülen bu çok sayıdaki isimsiz sokak Goad haritasında yoktur. Yapılaşma değişmiş, surlar kalkmış, büyük ölçekli han binaları 3-B bölgesini kaplamış, 77 ada denizin oldukça uzağında kalmış, deniz ile bu binaların ilişkisi kesilmiştir. Bu yapıların önünde Kemankeş Caddesi açılmış, sahil üzerine de gümrük binaları inşa edilmiştir. Bölge içindeki sokaklar, kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda

uzanan Fransız Pasajı ve yine bu pasajın güneybatı-kuzeydoğu doğrultulu Antoine Sokağı'dır. Bu sokak Mumhane Caddesi'nden başlayıp Karaköy Karakolu'na kadar devam etmekte, karakolun yanından dönerek Kemankeş Caddesi'ne ulaşmaktadır. Yukarıda bahsedilen, bugün Murakıp Sokağı olan zigzaglı sokak, Goad haritasında da aynı formda olup tamamı Kireç Kapısı Sokağı olarak, Yuva Sokağı ise Aralık İskelesi Sokağı olarak görülmektedir (Şekil 3.155).

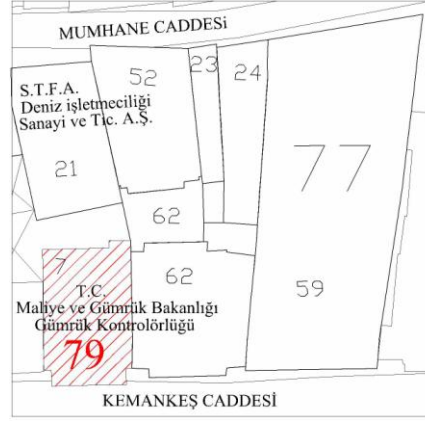
Suat Nirven haritasında ise, D'Ostoya haritasında görülen Mumhane Caddesi üzerindeki sur kapılarından Kireç Kapısı'nın, isminin değişerek, Kireç Kuyusu Sokağı olduğu görülmektedir (Şekil 3.156). Bu sokağın bağlandığı, Mumhane Caddesi'ne paralel sokağın ismi, uzantısı ile birlikte Murakıp Sokağı'dır. Yuva Sokağı ise, Çöp İskelesi Sokağı olarak görülmektedir.

Sokak isimlerinden, bölgenin fonksiyon olarak geçirdiği değişim algılanabilmektedir. 1860'lı yıllarda 3-B bölgesinin kuzeydoğusundaki sokakların çoğunun ismi Tabakhane Sokağı iken, 1905 tarihli Goad haritasında bu fonksiyonların azaldığı, fakat hala Tabakhane ismiyle görülen bir sokağın, alt bölgenin sağında bulunduğu görülmektedir. Daha sonraki yıllara ait Suat Nirven ve günümüz haritalarında bu ismin kalkmasının sebebi, tabakhanelerin ortadan kalkması olarak düşünülmektedir.

Kireç Kapısı Sokağı, ismini, 1860'lı yıllarda surlar üzerindeki Kireç Kapısı'ndan almıştır. Daha sonra bu sokak Kireç Kuyusu Sokağı olmuştur. Bu bölgede kireç ile ilgili işlevli binaların bulunması tesadüf değildir. Çevrede bulunan eski ismiyle debbağhane, bugünkü tabakhaneler, bilindiği gibi deri işlenen yerlerdir. Derideki yünün dökülmesi amacıyla kireç sürülen, bir süre bekletildikten sonra yünleri temizlenerek tekrar kireç kuyusuna atılan derilerin daha sonra yumuşatılmak amacıyla içinde farklı katkıları bulunan suda yıkandığı bilinmektedir. Çevrede mezbahaların da olması sebebiyle tabakhanelerin ve kireç kuyularının burada bulunması mantıklıdır. Ayrıca bu bölgede yine Debbağhane ismiyle bir iskelenin de bulunduğu, rıhtım yapılırken yıkıldığı, M-Wiener'in kitabından anlaşılabilir (2003, s. 175).

77 adanın 3-B alt bölgesinde bulunan 79-90 numaralı 12 tescilli yapı, aşağıda ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır.

Env. 79 (77 ada 7 parsel)

Şekil 3.158 : Env. 79'un konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Burada bulunan, oldukça büyük ölçekli, altı katlı kârgir yapı tescilli sivil mimarlık örneğidir (Şekil 3.158). Bu yapı Ermeni mimar Levon Nafilyan tarafından inşa edilen (Kuruyazıcı, 2010, s. 147) Hovagimyan Hanı'dır. Hanın kapısında Arap alfabesi ile adı yazılıdır.

Altı katlı Hovagimyan Hanı'nın cephesi oldukça gösterişli olup, çiniler, oyma ve kabartma şeklinde farklı süslemeler dikkati çekmektedir (Şekil D.68, Şekil D.69). Binanın orta aksında üç, dört, beş ve altıncı katlarda cumba mevcuttur. Cumbanın altında yedi adet taş payanda vardır. Doğramaların ve saçak altı kaplama tahtasının özgün olduğu düşünülmektedir. Hanın giriş kapısı çift kanatlı bir demir kapı olup üzerindeki kitabe mavi beyaz çinilerle oluşturulmuştur. Çinilere cephede, üçüncü ve altıncı kat pencere hizasında, beşinci kat pencere üzerinde de rastlanmaktadır. Binanın cephesi sıvalı olup yer yer derz şeklinde çizgiler görülebilmektedir. Pencerelerin altında dikdörtgen şeklinde yivli süsleme öğeleri vardır. Cephede dikkati çeken süslemelerden birisi de üçüncü kat pencerelerinin altında cephe boyunca dolanan, yıldız şeklindeki oymalardır. Bu figürlere benzer şekilde kabartmalı, zincir şekilli süsleme öğeleri de oldukça dikkat çekicidir. Bu zincirlerden birinin üzerindeki sıvanın dökülmesiyle süsleme öğesinin yapım tekniği ortaya çıkmış, kabartmaların tuğla, aradaki dolgu öğesinin ise harç olduğu gözlenmiştir (Şekil D.70). Binada cumba üzerinde dörder, yanlarda birer tane olmak üzere her

katta altı pencere mevcuttur. Sadece beşinci katta pencereler sivri kemerlidir, diğerleri dikdörtgendir.

Goad haritasında burada bir yapı mevcut değildir (Şekil 3.155). Suat Nirven haritasında ise günümüzde görüldüğü gibi altı katlı, kârgir yapı, üzerinde Hovagimyan Han yazılarak ifade edilmiştir (Şekil 3.156).

İTO'nun kitabında, Hovagimyan Hanı'nın içindeki, Celâlettin Karabi isimli tüccara ait bir iş yerinin adresi "Kara Mustafa Paşa Caddesi Hovagimyan Han No: 57/60" olarak görülmektedir (Fidan, 2009, s. 242) (Şekil B.14).

Env. 80 (77 ada 24 parsel)

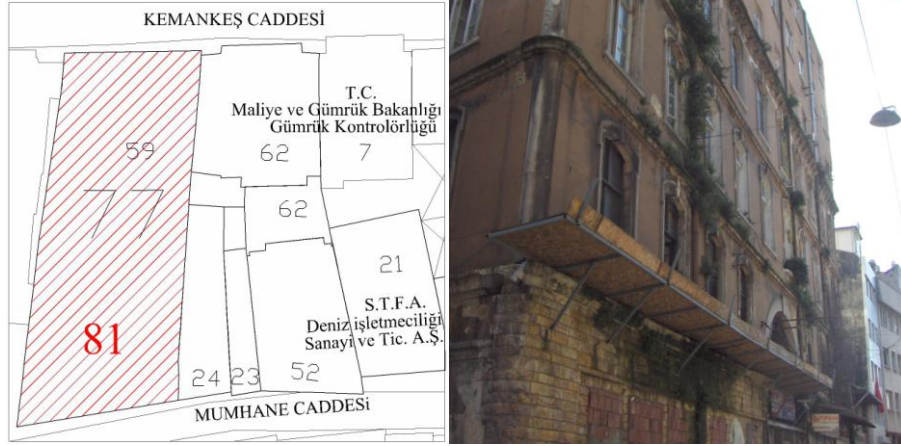

Şekil 3.159 : Env. 80'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Günümüzde burada iki katlı bir balık lokantası mevcuttur. Zemin ve üst kat cephesi doğrama ve camdan oluşmakta, geleneksel bir öge içermemektedir (Şekil 3.159).

Goad haritasında burada farklı konturda, iki katlı, kârgir, kiremit çatılı Gavranich Konstrüksiyon Atölyesi vardır. Gavranich isimli kişiye ait bir atölye olduğu düşünülmektedir (Şekil 3.155). Suat Nirven haritasında ise tek katlı adi kârgir, sınırları günümüzdekinden farklı bir yapı görülmektedir (Şekil 3.156).

Env. 81 (77 ada 59 parsel)

Şekil 3.160 : Env. 81'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Bölgenin en büyük kütleli yapısı olan bu yapı tescilli sivil mimarlık örneğidir. Bugün üzerinde isim yazmasa da Suat Nirven haritasında Veli Alemdar Han, Goad haritasında Lloyd Han olarak görülmektedir.

Yapının oturduğu zemin alanı kadar kat yüksekliği de oldukça fazladır (Şekil 3.154). Günümüzde Mumhane Caddesi üzerinde yedi, Kemankeş caddesi üzerinde dokuz katlı olan bu yapının dördüncü katı üzerinde görülen saçak silmesi ve bu kattan sonraki pencerelerin farklı olması, özgün halinde dört katlı olduğunu düşündürmektedir (Şekil D.71).

Han, Kemankeş Caddesi ve Mumhane Caddesi cephelerinde birbirinden oldukça farklı cephelere sahiptir. Mumhane Caddesi cephesinde ilk dört katta geleneksel öğeler içeren bir yapı görülmektedir. Cephesi sıvalı olup, özgün doğramalı pencereleri kemerlidir. İki açılır kanatlı, üzerinde sabit camlı ahşap pencereler, çevresinde söve ve sövenin üzerinde kilit taşı şeklinde bir süsleme vardır. Zemin katı dükkânlardan oluşan hanın cümle kapısı oldukça büyük olup, üzerindeki kemer ikinci kat penceresi olarak görülmektedir. İkinci katta bu kemerin sağında ve solunda dörder pencere vardır, diğer katlarda kemerin yerine de bir pencere gelmiş ve dokuzar pencere ile cephe tamamlanmıştır (Şekil 3.160).

Günümüzde han çok bakımsızdır ve sadece zemin katta birkaç dükkânı kullanılmaktadır. Bina cephesinde bitkilenme ve yosunlanma görülmektedir. Mumhane Caddesi üzerindeki dükkânların üzerine sonradan ilave edilmiş saçaklar görüntü kirliliği yaratmakta, giriş kapısının görsel bütünlüğüne zarar vermektedir.

Ayrıca zemin katta cadde ve çıkmaz sokağın kesiştiği köşedeki dükkânın cephesi tek kat yüksekliğinde taş ile kaplanmış, kötü bir görüntü ortaya çıkmıştır. Bitişik nizamlı hanın güneybatısındaki tek katlı yapının bulunduğu duvara birbirinden farklı birçok irili ufaklı pencere açılmış, bu da çirkin görüntüyü arttırmıştır (Şekil D.72).

Han'ın Kemankeş Caddesi cephesinde bambaşka bir yapı görülmektedir. Mumhane Caddesi cephesinde görülen özgün doğramalar, söveli pencereler gibi geleneksel öğeler mevcut değildir. Cephede düşey güneş kırıcılar, arkasında güçlükle seçilen oldukça büyük açıklıklı pencereler görülmektedir. Cephe, güneş kırıcılardan ibarettir (Şekil D.73).

İç mekânda, han iki cadde arasında kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda pasaj olarak kullanılmaktadır. Fakat terk edilmiş gibi görünen bu pasaj günümüzde çok işlek değildir. Pasaj içerisinde iki-üç dükkân çalışmaktadır, diğer dükkânlar boştur. İç mekânda hanın ortasındaki aydınlatma boşluğu, sarı plastik ondülin levha ile kapatılmıştır. İkinci katta, kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda da geçiş köprüleri vardır. İlk dört katın özgün olduğu, iç mekândan görülen söveli, kemerli, kilit taşı pencerelerden de anlaşılmaktadır (Şekil D.74).

Goad haritasında Lloyd Han, günümüzdeki ile aynı konturda, dört katlı ve kârgirdir. Çok büyük ölçekli bu yapının ortasında bir aydınlatma vardır. Mumhane Caddesi üzerinde alkollü içki satıcısı, kahvehane, birahane, yandaki çıkmaz sokak üzerinde restoran görülmektedir. Binanın orta aksındaki pasaj, burada da ifade edilmiştir. Kuzeydoğu cephesinde ahşap ile kaplı olduğunu gösteren bir yazı mevcuttur. Goad haritasına göre bina volta döşemeli ve demir kepenklidir (Şekil 3.155).

Suat Nirven haritasında bu yapı, dört katlı kârgir, Veli Alemdar Han olarak görülmektedir. Orta aksındaki aydınlatma da vurgulanmış, Kemankeş Caddesi cephesinin önünde bir bahçenin varlığı ifade edilmiştir. Yanındaki Hüdavendigâr Han ile kıyaslandığında, günümüzde bu iki yapı Kemankeş Caddesi üzerinde aynı hizadadır. Oysaki Suat Nirven haritasında Lloyd Han daha geridedir (Şekil 3.156). Kemankeş Caddesi üzerindeki güneş kırıcılı cephenin 1949 tarihinden sonra ilave edildiği düşünülmektedir. Bu fikri destekler nitelikte, özgün cephe iç mekânda görülmektedir. Mumhane Caddesi cephesindeki öğeler burada da mevcuttur (Şekil D.74).

Env. 82 (77 ada 61 parsel)

Şekil 3.161 : Env. 82'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

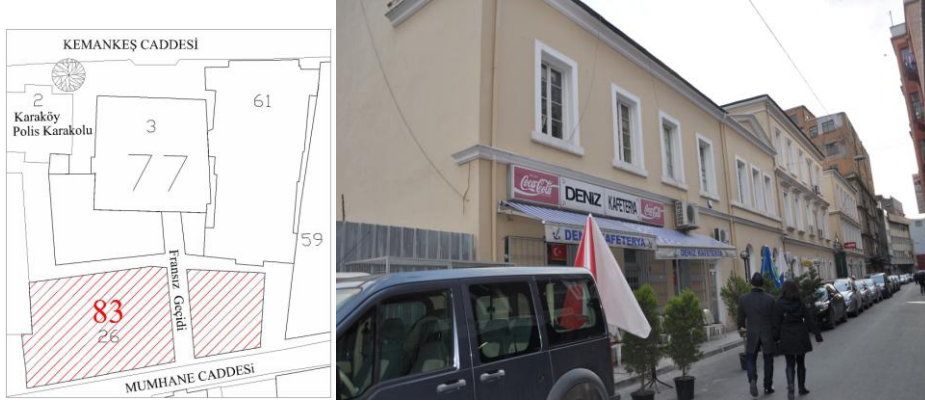
Hüdavendigâr Han, Global Yatırım Holding'e ait, tescilli sivil mimarlık örneği yapıdır. Hanın ekim 2009 tarihli satış şartnamesinde, “Dükânları olan kârgir Hüdavendigâr Han” olarak tanımlanmıştır. Kullanım alanınının 5.450 m², inşaat tarzının betonarme karkas, kat adedinin zemin, asma, dört normal ve bir çatı katı olmak üzere yedi olduğu, dış cephesinin boya, çatı kaplamasının kısmen teras kısmen kiremit olduğu Global Yatırım Holding A.Ş. satış şartnamesinde yazmaktadır (http://www.globalyatirim.com/TR/haberler/haber_devam/_pdf/karakoy_Sartname.pdf).

Oldukça gösterişli bir cepheye sahip olan bu yapı, asma katları olmaksızın dışarıdan, biri çatı katı olmak üzere beş katlı olarak görülmektedir. Orta aksında iki, üç, dördüncü katlarda, sekiz payandayla taşınan cumba mevcuttur. Bu payandalar ikişer olarak öbeklenmiştir (Şekil 3.161).

Her katta altı pencere vardır. Üçüncü katta her iki pencerenin üzerinde bir adet olmak üzere üç adet kemer formunda süsleme ögesi görülmektedir. Zemin kat hariç bütün pencerelerin iki yanında pilasterler ve sütun başlıkları görülmektedir. Cephede de ikinci ve üçüncü kat boyunca devam eder pilasterler dikkati çekmektedir.

Goad haritasında burada bir yapı mevcut değildir. Suat Nirven haritasında Hüdavendigâr Han olarak, dört katlı, ortasında aydınlatma boşluğu olan kârgir bir yapı görülmektedir (Şekil 3.155).

Env. 83 (77 ada 26 parsel)

Şekil 3.162 : Env. 83'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Mumhane Caddesi üzerindeki Fransız Geçidi'ne ait iş yeri ve dükkân olarak kullanılan yapılar, tescilli sivil mimarlık örnekleridir (Şekil 3.162). Sıvalı cepheleri, söveli dikdörtgen pencereleri ve geçit üzerinde Fransız balkonları olan binalar özgün halinde dört blok, bugün üzerine bir blok ilaveyle beş blok halindedir.

Merkez Meryem Ana Türk-Ortodoks Kilisesi'nin karşısındaki yani Fransız Geçidi'nin kuzeydoğusundaki yapı, güneybatısındakine göre daha büyüktür ve iki ile üç katlı iki ayrı bloktan oluşmaktadır (Şekil 3.162). Üç katlı bloğun zemin katında günümüzde kırtasiye, tercüme bürosu, cep telefonu teknik servisi, Türk Hava Yolları Ofisi fonksiyonları mevcutken iki katlı bloğun zemin katında kafeterya ve terzi vardır. Mumhane Caddesi üzerinde, Fransız Geçidi'nin güneybatısındaki yapı ise daha küçüktür, üç katlıdır ve zemin katında kargo şubesi, mali müşavir ofisi, elektronik gibi dükkânlar vardır.

Goad haritasında, Fransız Geçidi'nin güneybatısındaki küçük yapı, volta döşemeli, demir kepenkli, teras çatılı, üç katlı kârgir bir yapı olarak görülmektedir (Şekil 3.163).

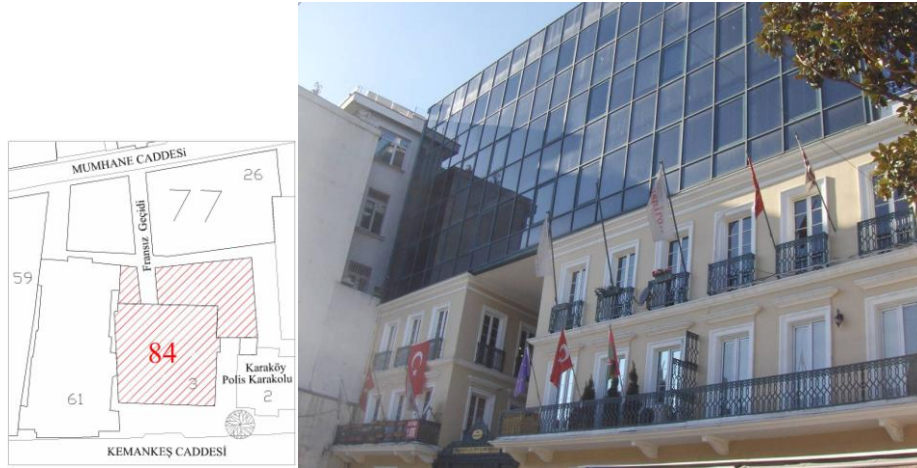

Şekil 3.163 : Günümüz ve Goad haritalarında Fransız Geçidi binaları.

Günümüzde görülen bina ile bu haritada görülen binanın konturu aynıdır. Bu yapının zemin katında Mumhane Caddesi ile günümüzde ismi olmayan, Goad haritasında “Rue Antoine” olarak görülen sokağın kesişim noktasında şekerçi dükkânı ve bu dükkânın yanında, Mumhane Caddesi üzerinde küçük bir birahane mevcuttur. Antoine Sokağı üzerinde bu yapıda, kahvehane, marangoz, alkollü içki satıcısı ve Fransız Geçidi üzerinde dükkân fonksiyonlu mekânlar vardır. Suat Nirven haritasında da üç katlı kârgir olarak görülen yapının üzerinde “Narmanlı” yazmaktadır (Şekil 3.156).

77 ada 26 parselin diğer binası, yani geçidin kuzeydoğusundaki büyük yapı, Goad haritasında da aynı şekilde üç ve iki katlı iki bloktan oluşmaktadır (Şekil 3.163). Üç katlı blok, dükkân ve alkollü içki satıcısı fonksiyonlu yapılardan oluşan kiremit çatılı bir yapıdır. İki katlı yapı ise yine kiremit çatılı, inşaat malzemeleri deposudur. Günümüzde görülen yapı ile Goad haritasında görülen yapı aynı kontura sahiptir. Suat Nirven haritasında bu yapı, kârgir Narmanlılar Han olarak görülmektedir (Şekil 3.156).

Env. 84 (77 ada 3 parsel)

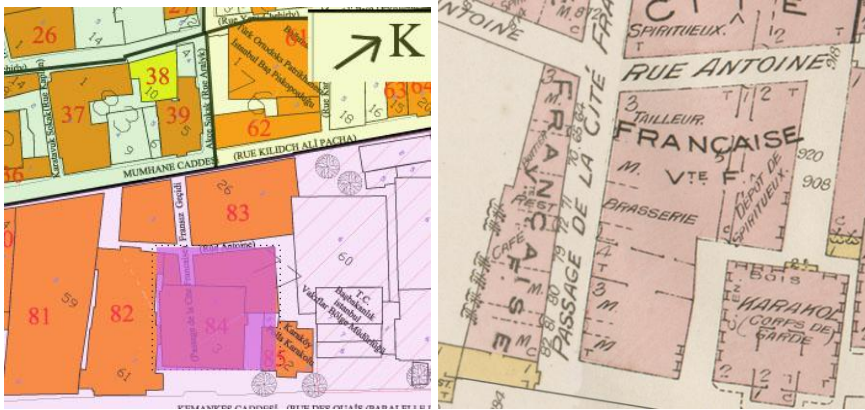

Şekil 3.164 : Env. 84'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Bu binalar da tescilli sivil mimarlık örneği, Fransız Geçidi binalarıdır (Şekil 3.164). Geçit üzerinde güneybatı ve kuzeydoğuda olmak üzere iki yapı ve bu yapıların üzerine sonradan inşa edilmiş, Kemankes Caddesi'ne cephesi olan, üç kat yüksekliğinde siyah cam ile kaplı ofis bloğu mevcuttur. Ofis bloğu, Fransız Geçidi binaları 1992-1994 yılları arasında restore edilirken, Mimar Sinan Genim tarafından inşa edilmiştir. Pasaja giriş kapısı ve üzerindeki dökme demir süsleme dikkati çekmektedir.

Güneybatı ve kuzeydoğudaki binalar aynı cephe tipindedir. Birinci katta dükkânlar, ikinci katta Kemankeş Caddesi üzerinde, cephenin tamamını kaplayan bir balkon, üçüncü katta Fransız balkonlu pencereler görülmektedir. Geçit içerisinde güneybatıdaki blokta kafe, kırtasiye, tur şirketi, noter bulunmaktadır. Kuzeydoğudaki blokta ise büfe, kafe gibi çeşitli fonksiyonlar vardır. Pasajın içinde ikinci ve üçüncü katlardaki pencereler Fransız balkonu şeklindedir (Şekil D.75). Kemankeş Caddesi üzerinde, siyah cam ile kaplı bir ofis yapısı, alttaki her iki bloğa da basacak şekilde inşa edilmiştir. Ofis bloğu kırma çatılı olup Marsilya kiremidi kaplıdır.

Goad haritasında volta döşemeli, üç katlı, kârgir olan güneybatıdaki binanın zemin katında ayakkabıcı, restoran, kahvehane ve konutlar görülmektedir (Şekil 3.165). Suat Nirven haritasında da bu bina üç katlı kârgirdir. Kuzeydoğudaki binada, terzi, birahane, alkollü içki deposu ve konutlar mevcuttur. Goad haritasında burası üç ve iki katlı iki bloktan oluşmaktadır, fakat günümüzde bunlar tamamen üç katlı olmuştur.

Şekil 3.165 : Günümüz ve Goad haritalarında Fransız Geçidi binaları.

Eskiden Fransız gemicileri ile tüccarlarını buluşturan Fransız Geçidi (www.sinangenim.com.tr) 19. yüzyıl sonlarında inşa edilmiş (Kutun, 1994, s. 334), 1992-1994 yılları arasında Mimar Sinan Genim tarafından restore edilmiştir. Restore edilirken, dış cephesi, iş merkezlerinde pek rastlanmayan bir renk olan portakal rengine boyanmıştır (www.sinangenim.com.tr). Fakat günümüzde bu renk kullanılmamaktadır. Geçidin yeni döşemesinde, çini yerine çimentodan üretilmiş renkli prefabrik bir malzeme kullanılmıştır (www.sinangenim.com.tr). Üzerindeki desenlerin ise geleneksel Türk çini motiflerinin çağdaş ve özgün bir yorumu olduğu söylenmektedir. Toplam 10.000 m² inşaat alanına kurulmuş olan Fransız Geçidi Ticaret Merkezi'nde 60 m² 620 m² kadar büyüklükleri olan 118 dükkân bulunmaktadır (www.sinangenim.com.tr).

Env. 85 (77 ada 2 parsel)

Şekil 3.166 : Env. 85'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Tescilli resmi yapı olan Karaköy Polis Merkezi Amirliği, oldukça gösterişli bir yapıdır (Şekil 3.166, Şekil D.76). Kare planlı, kuzeybatı ve güneydoğu cephelerinden çıkma yapan yapı, inşa edilmişinden bu yana aynı amaçla kullanılmaktadır. İki katlı kârgir yapının Kemankeş Caddesi'ne bakan cephesindeki taşların derzleri okunabilmektedir. Çıkma, binanın orta aksındadır ve binayı simetrik olarak bölmüştür. Sağında ve solunda iki katta da birer pencere görülmektedir.

Giriş kapısının da bulunduğu, yaklaşık bir buçuk kat yüksekliğindeki çıkma oldukça gösterişlidir. Süsleme özellikleri açısından kendi arasında iki parçaya ayrılmış çıkmanın alt kısmında çift kanatlı giriş kapısı ve taş kaplamalı duvar ve Karaköy Polis Merkezi Amirliği yazılı iki adet levha görülmektedir. Kapının sağında yüksek bir kaide üzerinde bir sütun ve sütun başlığı mevcuttur. Çıkmanın üst kısmı ise binanın en gösterişli yeridir. Tamamen süsleme öğelerinden oluşmuş bu alanın ortasında, kapının üzerinde yuvarlak bir pencere, üzerinde ay yıldız şeklinde kabartma ve çevresinde bitki motifleri görülmektedir. Bu pencere sağında ve solunda sütun ve payanda formunda şekillerle çevrelenmiştir. Bu süslemeli bölgenin iki yanında bayrak figürleri görülmektedir. Askeri armayı oluşturan, çapraz konumlanmış iki bayrak, bu bayrakların üst kısmında ay yıldız motifi, alt kısmında bitki motifleri görülmektedir. Teras çatılı çıkma, yine bitki motifleriyle sonlanmaktadır. Polis merkezinin iki katı arasında çiçek motifli silmeler, ikinci kat pencerelerinin üzerinde de dairesel çiçek motifleri ve üzerine yarım yay şeklinde bezemeler dikkati çekmektedir.

Binanın yan cephesinde, ön cephedeki pencerelerden normal katlarda üçer, ara katta da bir adet olmak üzere görülmektedir. Ara kattaki pencerenin merdiven için yapılmış olabileceği düşünülmektedir. Binanın arka cephesi ön cephenin aksine çok yalındır. Sıvalı yüzeyde yine bir buçuk kat yüksekliğinde ahşap bir cumba ve

üzerinde Marsilya kiremidi kaplı kırma çatı ve üzerinde iki baca görülmektedir. Cumba üzerinde bir pencere, cumbanın yanında ise iki katta birer pencere vardır.

Goad haritasındaki yapı, günümüzde görülen ile aynı konturda, iki katlı kârgir ve yine karakol binasıdır. Ön cephesindeki çıkma, tek katlı ve teras çatılı olarak, arka cephesindeki çıkma, iki katlı ahşap konstrüksiyonlu olarak görülmektedir (Şekil 3.165). Suat Nirven haritasında da Galata Polis Merkezi ismiyle, iki katlı kârgir yapı gösterilmiş, önde ve arkadaki çıkmalar, yatay çizgilerle vurgulanmıştır (Şekil 3.156).

Env. 86 (77 ada 57 parsel)

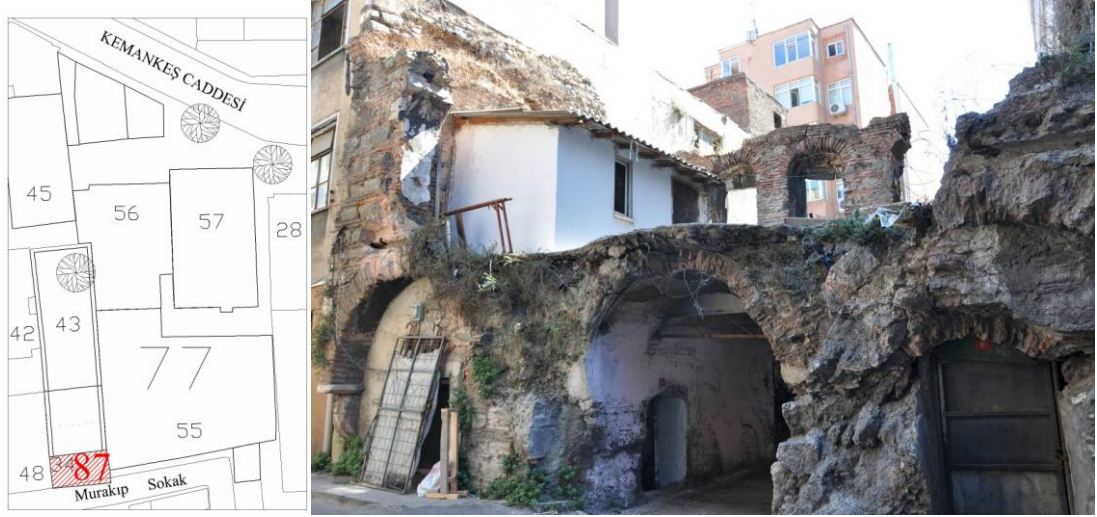

Şekil 3.167 : Env. 86'nın konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Tescilli sivil mimarlık örneği yapı altı katlı Tahir Han binasıdır. Giriş kapısının üzerinde mimarın ismi ve tarihi Mimar M. Vedat, 1985 olarak yazmaktadır (Şekil D.77). Brüt beton yapının üstteki beş katında cephe düzeni aynıdır. Beş adet pencereden oluşan cephe sisteminde geleneksel bir öğeye rastlanmamaktadır. Zemin katta giriş kapısının sağında bir sütun, soldaki dükkânların arasında ise düşey yivli pilasterler görülmektedir (Şekil 3.167).

Goad haritasında bu hanın yerinde ve batıda büyük bir bakır ve çinko deposu ve fabrikası bulunmaktadır (Şekil 3.155). Suat Nirven haritasında Tahir Han, önünde bahçesi ile birlikte, altı katlı kârgir bir yapı olarak görülmektedir (Şekil 3.156). Bugün 55 ve 56 parseldeki yapıların yerinde, Suat Nirven haritasında tek katlı, kârgir, Tahir Han Ardiyesi yazılı bir bina vardır, bu binanın cadde hizasında yine Tahir Han'a ait olduğu belirtilen iki katlı bir yapı görülmektedir.

Env. 87 (77 ada 34 parsel)

Şekil 3.168 : Env. 87'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Tescilli sivil mimarlık örneği yapı, Osmanlı dönemi yapılarına benzer nitelikte, almaşık duvar örgülü, kemerli, tonozlu harap bir yapıdır (Şekil 3.168, Şekil 3.168). Arkasındaki boşluk ile birlikte bu alan, günümüzde otopark olarak kullanılmaktadır. Özgün halinde iki kat yüksekliğinde olduğu düşünülen bu yapı, günümüzde tek kat yüksekliğinde kalmıştır, üst katının beden duvarları kısmen görülmektedir.

Zemin katta Murakıp Sokağı cephesinde, otoparka giriş için orta aksta bir tonoz, solunda bir pencere, sağında bir kapı bulunmaktadır. Tonozlu geçişin altında kuzeydoğuda sonradan açılmış bir kapı vardır ve burası otoparka ait ofis olarak kullanılmaktadır (Şekil D.78). Güneybatıdaki birim ise depodur. Kuzeydoğudaki ofisin üst katına bir kapı ve bir pencereden oluşan, betonarme ek bir yapı yapılmıştır (Şekil 3.168). Ek yapının önündeki, sokağa bakan özgün duvar parçası üzerinde zemin katta bir kemerin varlığı fark edilmekte fakat bu duvarda başka bir öge görülmemektedir.

Tonozu geçince, otopark olarak kullanılan açık alana ulaşılmaktadır (Şekil 3.168). Bu açık alanın bir kısmı hafif çelik strüktür üzeri sac levha ile kaplanarak araba yıkamak amacıyla kullanılan üstü kapalı bir alan haline getirilmiştir. Örtünün altında ek olarak yapılmış betonarme bir tuvalet ünitesi de bulunmaktadır. Bu örtünün üzerinde ise su deposu görülmektedir.

Yarı kapalı alanı geçince üzeri açık, avlu şeklinde bir mekân görülmektedir. Burayı üç cepheden moloz taş duvarlar çevrelemektedir (Şekil D.78). Kuzeydoğu duvarındaki moloz taş üzerinde pencereler, güneydoğu duvarı üzerinde sonradan açıldığı düşünülen bir boşluk vardır. Güneybatı duvarının ise bir kısmı yıkılmıştır.

Duvarların tamamında bitkilenme sorunu tespit edilmiştir. Bu duvarlar 77 ada 43 parselde bulunmaktadır ve dini yapı olarak tescillidir (Şekil D.78).

Tonozlu yapının üst katına, otoparkın içindeki yarı kapalı kısımdan, bir tonozun üzerinden birkaç basamak ile çıkılır. Bu katta yapının mevcut olan beden duvarları görülmektedir.

Güneybatı duvarı üzerinde bir tuğla kemerli niş ve solunda daha küçük, dikdörtgen, üzeri taş lentolu bir niş görülmektedir (Şekil D.79). Kemerin sağında niş olup olmadığı, yığılmış malzemeler dolayısıyla görülememektedir. Bu duvarda birçok bitki vardır ve kökleri duvarı sarmalamakta, tahrip etmektedir.

Kuzeydoğu duvarına bitişik olarak yukarıda da bahsedilen bir kapı ve bir pencereden oluşan betonarme yapı inşa edilmiştir (Şekil D.77). Bu yapının üzerinde tuğlalar ve daha üst kotta moloz taş dikkati çekmektedir. Yine üst katta otopark avlusuna bakan güneydoğu duvarı üzerinde, üç adet mermer söveli pencere ve bir adet bu pencerelerle aynı hizada kemer görülmekte olup, bugün kapı olarak kullanılmaktadır (Şekil D.80).

Güneydoğu duvarında görülen üç tuğla kemerli pencerenin otoparka bakan cephesinde pencereleri çevreleyen kısmen kırılmış söveler ve pencerelerin tuğla dolgulu ayna kısmı görülmektedir. Soldaki kemerli boşluğun sadece alt sövesi mevcuttur. Bu duvarın mekânın içine bakan yüzünde pencerenin altında söve vardır. Pencerelerin arasındaki duvarlar üç sıra tuğla bir sıra taş olarak inşa edilmiş olsa da bu düzenin bazı yerlerde bozulduğu görülmektedir (Şekil D.80). Yine bu cephede kalmış bir duvar parçası üzerindeki tuğla-taş örgü ve demir kılıç ile görülmektedir (Şekil D.81).

Yapının Murakıp Sokağı'na bakan kuzeybatı duvarının neredeyse tamamı yıkılmıştır. Yukarıda bahsedildiği gibi bu cephe üzerinde alt kotta orta aksta bir tonozlu geçiş, solunda bir pencere, sağında da bir kapı görülürken üst kotta solda fark edilen bir kemerin köşesi dışında duvar mevcut değildir.

Goad haritasında burada, kömür deposu görülmektedir. Günümüzdeki ile aynı kontura sahip iki katlı kârgir yapının tonozlu demir kepenkli, kiremit çatı örtülü olduğu ifade edilmiştir (Şekil 3.155). Suat Nirven haritasında bu alan boş olarak görülmekte ve üzerinde İş Bankası Deposu yazmaktadır (Şekil 3.156).

Env. 88 (77 ada 41 parsel)

Şekil 3.169 : Env. 88'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Sivil mimarlık örneği olarak tescilli bu parselde, İBB haritasında üç yapı gözükmemektedir. Bu yapılardan, parselin ortasında ve kuzeybatısında olanlar 88 numara başlığı ile güneydoğusundaki yapı ise 89 numara başlığı altında incelenecektir.

Parselin ortasındaki yapı, güneybatı ve kuzeybatı cephesinde iki kat yüksekliğinde kolon-kiriş sisteminden oluşmuş, inşaat halinde, zemin katında duvar ve pencereleri, üzerinde demir filizleri bulunan, döşemesiz betonarme bir duvar parçasıdır (Şekil 3.169). Kuzeydoğu cephesinde ise 77 ada 51 parseldeki tescilli yapının, üzerinde iki adet kılıç ile moloz taş duvarları görülmektedir. Güneydoğu cephesinde ise 89 numarada anlatılacak olan Funda İş Merkezi vardır.

77 ada 41 parselin kuzeybatısındaki yapı da inşaat halinde iki kat yüksekliğinde bir yapıdır. Yükselineceği, kolonların demir filizlerinden belli olan yapının mevcut olan en üst katında ikinci kat döşemesi ve üzerindeki merdiven boşluğu görülmektedir (Şekil 3.169).

Goad haritasında bu binalar mevcut değildir, bu bölgede kömür depoları görülmektedir (Şekil 3.155). Suat Nirven haritasında ise günümüzde görülen yapı ile aynı konturda tek katlı adi kârgir bir yapı görülmektedir (Şekil 3.156).

Env. 89 (77 ada 41 parsel)

Şekil 3.170 : Env. 89'un konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Bu parseldeki üç yapıdan güneydoğudaki altı katlı Funda İş Merkezi, günümüzde kullanılmamaktadır (Şekil 3.170). Sıva kaplı cephede, üç, dört, beş ve altıncı katlarda cumba görülmektedir. İkinci katta ise bu cumbanın altında dört adet süslemeli, taş payanda ve iki adet sivri kemer şeklinde pencere vardır. Üç, dört ve beşinci katlar birbirinin aynısı olup katlarda, cumbanın ön cephesinde dört yanlarında birer ve bina üzerinde sağda ve solda ikişer olmak üzere on pencere vardır. Altıncı katta ise cumbada kemer şeklinde bir boşluk ile arkasındaki balkon dikketi çekmektedir. Cumbanın dışında kalan yerlerde, diğer katlardaki gibi ikişer pencere mevcuttur fakat bu kattaki pencereler diğerlerinden farklı olarak kemerlidir. Çatının altında da on adet payanda görülmektedir.

Goad haritasında bu bina mevcut olmayıp, bu civarda kömür depoları görülmektedir. Suat Nirven haritasında ise burada, günümüzde görülen bina ile farklı konturda yedi katlı kârgir bir yapı mevcuttur (Şekil 3.155).

Env. 90 (77 ada 51 parsel)

Şekil 3.171 : Env. 90'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Tescilli sivil mimarlık örneği iki katlı kârgir yapı, günümüzde kafe olarak kullanılmaktadır. Bu yapının cephesi taşır ve horasan harcına benzetilmeye çalışılmış, çimentoya kızıl renk verilerek elde edildiği düşünülen bir sıva ile yer yer sıvanmıştır (Şekil 3.171).

Yuva Sokağı üzerinde yer alan binanın, bu cephede üç kapısı ve üst katta üç penceresi vardır. Binanın çatı ile birleştiği kotta düzgün bir bitiş görülmemekte, taşlar gelişigüzel durmakta, binanın bu kotun üzerindeki kısmının yıkıldığı düşünülmektedir. Çatı kaplaması oluklu sac levhadır. Cephede demir kılıçlar görülmektedir. Binanın 41 parsele bakan güneybatı duvarında da kılıçlar dikkati çekmektedir.

Zemin kattaki kapı açıklıklarının üzerindeki, kemerler harman tuğlasından yapılmıştır. Kapı doğramaları ahşap olmakla birlikte, detayları özgün değildir. Üst kat pencereleri plastik doğramadır (Şekil D.84).

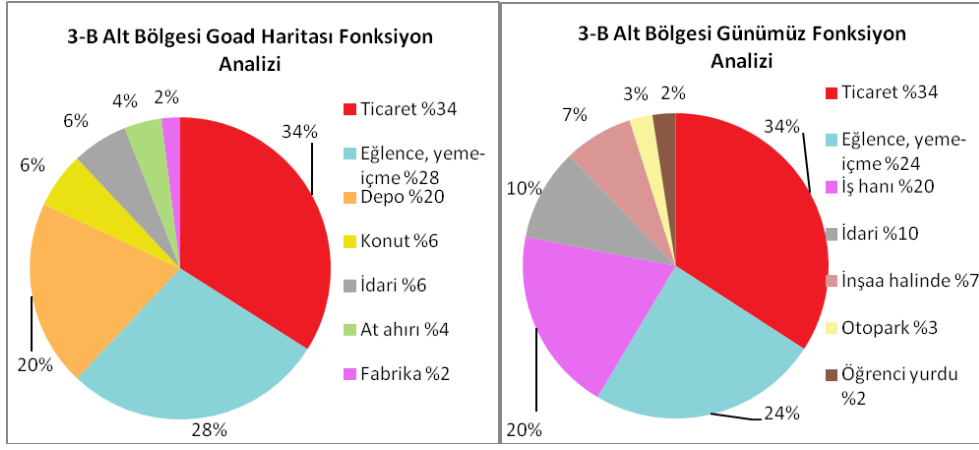
Üzerinde kemerli bir kapı da bulunan kuzeybatı cephesi, boş bir alana bakmaktadır. Yapının devamında bu boşluğa doğru uzanan taş duvarın üzerinde bir kemer başlangıcı vardır fakat tamamı mevcut değildir. Bu duvarda bir de kılıç görülmektedir. Yapının iç mekânında betonarme kolon-kiriş sistemi açıkça görülmektedir (Şekil D.85).

Goad haritasında burada aynı sınırlara sahip bir bina yoktur, bunun yerinde, oldukça büyük ölçekli bir kömür deposu bulunmaktadır (Şekil 3.155). Suat Nirven haritasında da farklı konturda tek katlı kârgir bir yapı vardır (Şekil 3.156).

3-B alt bölgesi zemin kat fonksiyon analizi değerlendirilmesi

3-B alt bölgesi zemin katında günümüzde, %34 ticaret, %24 eğlence, yeme-içme, %20 iş hanı, %10 idari, %3 otopark, %2 öğrenci yurdu işlevli binalar mevcuttur. %7 oranında da inşaa halinde yapılar görülmektedir. İnşaa halindeki üç bölümden birisi, 3-B alt bölgesinin yaklaşık beşte birini oluşturmaktadır. Bu çok büyük alanda İBB haritasında, iki parselde 9 bina görülmektedir. İnşaat alanının tabelasında, bunun bir otel inşaatı olduğu (Novotel-Karaköy), işveren ve kontrolörünün İstanbul Vakıflar 1. Bölge Müdürlüğü, yüklenicinin ise Akfen Karaköy Gayrimenkul Yatırımları İnşaat A.Ş. olduğu belirtilmiştir.

3-B alt bölgesinin zemin katlarının %34'ünü oluşturan ticaret birimlerinin içerisinde, kırtasiye, denizcilik malzemesi satan dükkânlar, çeşitli makine ve makine yedek parçacısı, sigorta şirketi, berber, fotoğrafçı gibi işlevler görülmektedir (Şekil 3.172).

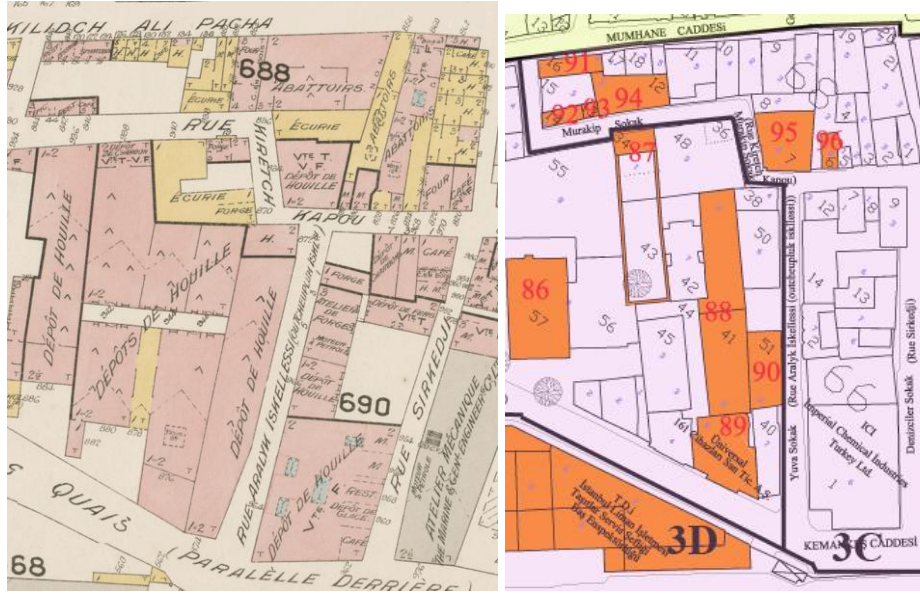
Şekil 3.172 : 3-B alt bölgesinin günümüz ve 20. yüzyıl başı zemin kat fonksiyon analizi grafiği.

20. yüzyıl başında zemin katların %34'ü ticaret, %28'i eğlence, yeme-içme, %20'si depo-antrepo, %6'sını konut, %6'sını idari, %4'ü at ahır, %2'si fabrika işlevlidir. Ticaret fonksiyonlu yapılar içerisinde dükkân, alkollü içki satıcısı, demirci, biri gemi teçhizatı satış dükkânı, şekerci, marangoz, Rus Denizcilik Ajansı, ayakkabıcı, terzi işlevleri görülmektedir.

Depoların 10'u kömür deposu, üçü alkollü içki deposudur. Eğlence, yeme-içme birimleri arasında dokuz kahvehane, altı birahane, altı restoran, bir pastane olduğu haritadan okunmaktadır. Bölgede 20.yüzyıl başında görülen idari birimler ise karakol ve Antrepo ile Rıhtım İdare Binası'dır (Şekil 3.172).

3.3.3.3 Ada 66, 68 (3-C Alt Bölgesi)

3-C alt bölgesi, 3-B alt bölgesinin kuzeyinde ve kuzeydoğusunda yer almaktadır. Bölgenin kuzeybatısında Mumhane Caddesi, kuzeydoğusunda Denizciler Sokağı, güneybatısında Murakıp Sokağı ve Yuva Sokağı, güneydoğusunda Kemankes Caddesi bulunmaktadır (Şekil 3.173). 68 ve 66 adalardan oluşan 3-C alt bölgesinde altı adedi tescilli olmak üzere toplam 32 yapı vardır yani alt bölgenin %19'u tescillidir. 66 adada hiç tescilli yapı bulunmamaktadır.

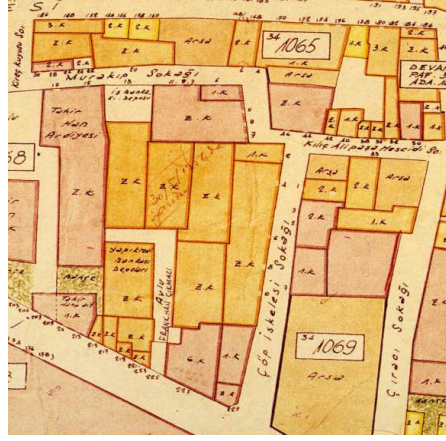

Şekil 3.173 : 3-C alt bölgesinin günümüz ve Goad haritaları ile tescilli yapıları.

Şekil 3.174 : 3-C alt bölgesinin Pervititch ve d'Ostoya haritaları.

D'Ostoya haritasında, bugün Denizciler Sokağı olan sokağın ismi yazmamakta ve bu noktada harita sonlanmaktadır (Şekil 3.174). Goad haritasında ise bu sokak mevcut olmayıp, yapı adası bir bütün olarak görülmektedir (Şekil 3.173). Suat Nirven ve Pervititch haritalarında ise günümüz haline benzer şekliyle sokak açılmıştır, Nirven haritasında Çıracı Sokağı ismiyle, Pervititch haritasında önce Medrese Sokağı yazılmış, sonra üzeri çizilerek Çıracı Sokağı'na değiştirilmiş olarak görülmektedir (Şekil 3.175).

Şekil 3.175 : 3-C alt bölgesinin Suat Nirven haritası.

68 ada

3-C alt bölgesindeki tescilli yapıların tamamı 68 adadadır. Çoğunlukla 20. yüzyıl başından korunarak günümüze kadar gelmiş altı tescilli yapı hakkında detaylı bilgi aşağıda verilmektedir.

Env. 91 (68 ada 16 parsel)

Şekil 3.176 : Env. 91'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Tescilli sivil mimarlık örneği beş katlı, kârgir yapının günümüzde sadece zemin kattaki dükkânlarından birisi kullanılmaktadır. Üst kat kullanılmamakta ve bina oldukça bakımsız görünmektedir. Bina cephesinde bitkilenme, sıva dökülmesi, cam kırılmaları, yer yer taşlarda yüzey kayıpları gibi hasarlar tespit edilmiştir. Taş kaplı olduğu gözlenen binanın esasen sıvalı olduğu fakat sıvalarının neredeyse tamamının bakımsızlıktan döküldüğü gözlenmiştir (Şekil 3.176). Binanın üçüncü ve dördüncü katları arasında simetrik olarak dört adet demir kılıç tespit edilmiştir.

Yapının zemin katında orta aksta binaya girişi sağlayan, bir basamakla çıkılan demir kapı, kapının iki yanında iki dükkân mevcuttur. Sağdaki (güneybatıdaki) dükkân,

plastik doğramalı iki pencere ve bir kapıdan oluşmakta, soldaki (kuzeydoğudaki) dükkân ise metal, özgün olduğu düşünülen bir vitrin sisteminden oluşmaktadır. Kapıya yakın olan vitrin kapı ve pencereden oluşurken diğer vitrin sadece pencereden oluşmaktadır. Fakat yaklaşık aynı en ve yüksekliğe sahip bu vitrin sistemi, düzgün oranlarıyla dikkati çekmektedir.

İkinci katta, binanın orta aksında kapının hizasında kemer ve kilit taşı şeklinde bir süsleme vardır (Şekil 3.176). Bu kattaki pencereler, süsleme ögesine göre simetriktir. Bu pencerelerin, diğer katlardan farklı olarak boyutları küçüktür. Kareye yakın dikdörtgen şeklinde pencereler, dükkân vitrinlerinin aksındadır ve dükkâna ait olduğu düşünülmektedir. Sağdaki dükkânın sahibi, dükkânını farklı bir renge boyarken bunu iki kat yüksekliğinde yapması ile bu düşünce daha da kuvvetlenmiştir.

Üçüncü katın ortasında kemerli, söveli bir açıklığın kapatıldığı fark edilmektedir (Şekil D.87). Yapının özgün halinde orta hizadaki kemerli ögeye göre simetrik olduğu görülmektedir. Günümüzde bazı kapılar pencereye çevrilerek simetri bozulmuştur. Bugün, sağda sırasıyla bir pencere, bir kapı ve iki pencere varken, solda dört pencere görülmektedir. Üçüncü katın döşeme hizasında, sokağa doğru uzanmış demir profiller dikkati çekmektedir. Bu profillerin bir tanesinin altında, çalışma alanında incelenen diğer yapılarda da görülen demir payandaya rastlanmaktadır. Bu profillerin bir balkonun payandaları olduğu ve özgün halinde orta aksa göre simetrik cephenin iki kapı, iki pencereden oluştuğu düşünülmektedir. Pencereye dönüştürülen kapılar, özgün pencerelerin söveleri ile kıyaslandığında kolayca fark edilmektedir. Özgün pencerelerin söveleri dört bir yanda dönerken, değişiklik geçirmiş pencerelerin alt söveleri yoktur. Bu şekilde değiştirilmiş üç pencere mevcuttur.

Dördüncü katta da üçüncü kat cephesi, kapı ve balkonlar olmaksızın tekrar etmektedir (Şekil D.87). Üçüncü ve dördüncü katlarda görülen, iki açılır kanatlı üstte sabit camlı özgün olduğu düşünülen pencerelerin çoğu karton ile kapatılmıştır. Dördüncü katın üzerinde, taş saçak görülmektedir. İlave olan beşinci kat, bunun üzerine inşa edilmiştir.

Beşinci kat, diğer katlardan cephe olarak çok farklıdır. İlk dört katın cephesi taş kaplı iken beşinci kat sıvalıdır. Ayrıca pencere düzeninin ve sayısının da tamamen farklı olması bu katın sonradan ilave edildiğini açıkça göstermektedir (Şekil 3.176).

Goad haritasında burada günümüzdeki yapı ile aynı sınırlarda, üç katlı kârgir bir bina görülmektedir. Haritada, yapının orta aksında olduğu vurgulanan geçiş günümüzde de mevcuttur. Yukarıda da bahsedilen güneybatıdaki dükkân, restoran ve çamaşırhane fonksiyonlu iki birime aittir. Günümüzde bu vitrin sisteminin özgün olmaması ve 20. yüzyıl başında burada iki farklı dükkân bulunması, bunu doğrulayan bir veridir. Kuzeydoğudaki dükkân, Goad haritasında alkollü içki satıcısı olarak görülmektedir (Şekil 3.173). Suat Nirven haritasında burada aynı kontura sahip dört katlı, adi kârgir bir yapı yer almaktadır (Şekil 3.175).

Env. 92 (68 ada 14 parsel)

Şekil 3.177 : Env. 92'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Tescilli sivil mimarlık örneği, üç katlı kârgir yapının yalnız zemin katı depo olarak kullanılmakta, üst katları kullanılmamaktadır. Murakıp Sokağı'nın köşesinde bulunan oldukça harap bu yapı sıva ile kaplı olup yer yer sıvaları dökülmüş ve harman tuğlaları açığa çıkmıştır. Cephesi kararmış, pencereleri kırılmış olan binanın dördüncü katının da sonradan ilave edildiği, cephe düzeninden anlaşılmaktadır (Şekil 3.177). Bu binanın zemin katının oldukça değişikliğe uğradığı düşünülmektedir. Bu katın üzerinde özgün halinde devam ettiği düşünülen silme, binanın güneydoğusunda kesilmiştir. Bu kısımda görülen üç adet boşluk, günümüz tuğlaları ile doldurulmuş, üzeri sıvanmadan bırakılmıştır. Silme, yapının güneybatı cephesinde kesilmiş ve bu hizaya bir kepenk sistemi yapılmıştır. Zemin katta bir demir kapı, bir küçük pencere, bir de kepenk görülmektedir.

Bir ve ikinci katlardaki pencereler aynı olup, bu ahşap giyotin pencerelerin özgün olduğu düşünülmektedir. Birinci katta altı, ikinci katta yedi adet pencere vardır. Binanın güneybatı cephesinde de bir pencere mevcuttur.

Dördüncü katın, özgün olduğu düşünülen pencerelerden farklı olarak güneydoğu cephesinde dört, güneybatı cephesinde bir adet penceresi vardır. Bu kat sıvalı olup,

sıvanın ardındaki yeni tuğlalar, kuzeydoğu cephesinden görülmektedir. Binanın çatısı tek eğimli olup güneydoğu cephesinin orta aksında bir kırılma vardır. Harap durumdaki çatı yer yer kiremitle kaplıdır.

Goad haritasında günümüzde görülen sınırlarla üç katlı, çatı kaplaması kiremit olan, kârgir bir bina görülmektedir (Şekil 3.173). Binanın güneydoğu cephesinde orta aksta bir kapı, kuzeydoğusunda restoran, güneybatısında bakkal olmak üzere iki dükkân vardır. Suat Nirven haritasında da aynı konturda üç katlı kârgir bir yapı gösterilmiştir (Şekil 3.175).

Env. 93 (68 ada 13 parsel)

Şekil 3.178 : Env. 93'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Tescilli sivil mimarlık örneği yapı, dar cepheli, bitişik nizamlı, oldukça harap durumda kârgir bir yapıdır (Şekil 3.178).

Zemin katı, hurdacıların topladığı malzemeleri yığıldıkları bir depodur, üst katları kullanılmamaktadır. Zemin katta bir depo kapısı ve bir apartman giriş kapısı vardır.

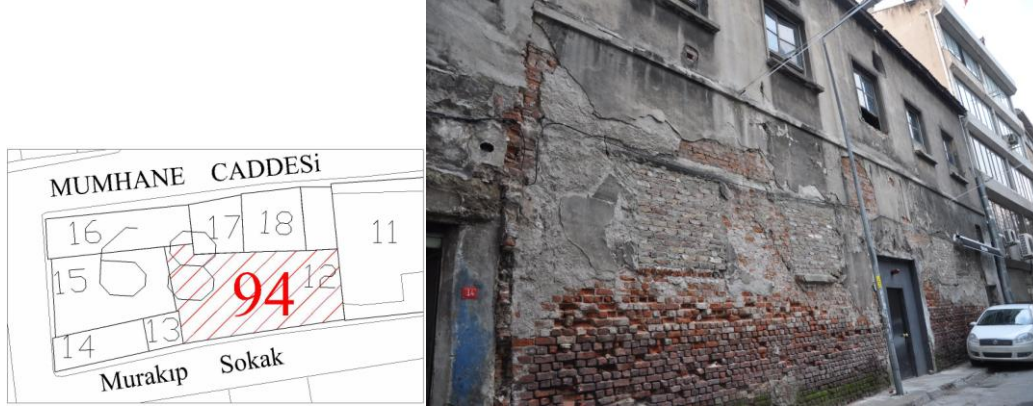
İkinci ve üçüncü katlardaki cephe düzeni, yan parseldeki yani 68 ada 16 parseldeki düzen ile aynıdır fakat bu yapıda boşluk boyutları da aynı olan pencerelerin doğramaları yoktur. İkinci ve üçüncü katlar arasındaki silmeler bu binanın pencerelerine kadar gelmiş, bina yüzeyinde yalnızca izleri kalmıştır.

İkinci katta üç adet tip pencere, yanında da küçük kare bir pencere boşluğu, üçüncü katta ise dört adet tip pencere mevcuttur.

Bina cephesindeki sıvanın döküldüğü yerlerde bu binanın da tuğladan inşa edildiği görülebilmektedir. Binanın üzerinde oluklu ve düz sacdan örtü mevcuttur. Binanın kuzeydoğu duvarı üzerinde, çatının kotunu da aşan, delikli tuğladan örülmüş, düzgün olmayan bir duvar dikkati çekmektedir.

Goad haritasında burada üç katlı, kiremit çatılı, kârgir bir kahvehane mevcuttur. Günümüzde görülen bina ile aynı sınırlarda olan binanın giriş kapısı bugün de olduğu gibi sağdadır (Şekil 3.173). Suat Nirven haritasında burada aynı konturda üç katlı bir yapı görülmektedir fakat yapım türü belirtilmemiştir (Şekil 3.175).

Env. 94 (68 ada 12 parsel)

Şekil 3.179 : Env. 94'ün konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Tescilli sivil mimarlık örneği, iki katlı kârgir yapı, kullanılmamaktadır. Yapının cephelerindeki sıvaları dökülmüş, hasarlı tuğlaları ortaya çıkmış, pencerelerinin denizlikleri ve camları kırılmıştır (Şekil 3.179).

Birinci katta orta aksta bir kapı, iki yanda ikişer adet, üzerinde parmaklık da bulunan pencereler mevcuttur. İkinci katta alttaki pencerelerin ve kapının aksında beş adet pencere mevcuttur. Yalnız ortadaki pencerenin, kapıdan pencereye dönüştürüldüğü fark edilmiştir. 68 ada 16 parseldeki yapı gibi ikinci kat döşemesinin orta aksında iki metal profil binanın içinden sokağa doğru uzanmıştır. Bunların, balkonu taşıyan profiller olduğu düşünülmektedir. Nitekim profillerin üzerindeki pencerenin denizliği yoktur ve alt kısmının dolgu olduğu görülmektedir. İkinci katta, soldaki üç pencerenin üzerinde yuvarlağa benzer formda boşluklar vardır. Binanın çatısı örtüsü oluklu sac olarak görülmektedir.

Goad haritasında burada yapı mevcut değildir. Suat Nirven haritasında ise burada tek katlı bir yapı vardır.

Env. 95 (68 ada 7 parsel)

Şekil 3.180 : Env. 95'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Tescilli sivil mimarlık örneği iki katlı kârgir yapı, Murakıp Sokağı'nın köşesinde bulunmaktadır. Beşik çatılı, kiremit örtülü, cephesi moloz taş ile kaplı olan bu yapının zemin katındaki dükkânların birinde Hamidiye su istasyonu bulunmakta, üst kat ise kullanılmamaktadır. Oldukça kararmış olan cephede demir kılıçlar diktiler çekmektedir (Şekil 3.180). Binanın güneydoğu cephesi, çatının da kırılma noktası olan cephenin orta aksına göre simetriktir. İkinci katta, bu aksa göre dört adet basık kemerli, söveli pencere vardır.

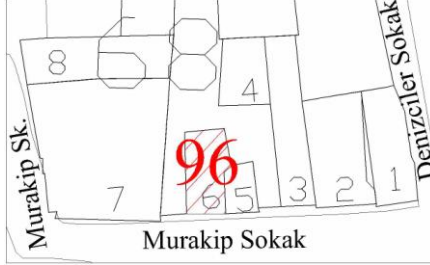
Zemin katta ise bu pencerelerin hizasında kemerli demir kapılar vardır. Yalnız sağdan ikinci birim kemerli bir kapı değildir, buraya su istasyonu kurulmuş, yeni bir doğrama yapılmıştır fakat yeni doğramanın arkasından az da olsa kemer görülebilmektedir.

Yer yer sıvalı cephenin ortasında, ikinci kat pencerelerinin üzerinde, su borusunun indirildiği bir delik görülmektedir. Üst katta, orta akstaki iki pencerenin arasında sıva yoktur ve iki sıra tuğla, beş sıra taş, iki sıra tuğla, üç sıra taş şeklinde, belirli bir düzeni olmayan almaşık duvar örgüsü görülebilmektedir (Şekil D.88).

Goad haritasındaki yapı, günümüzde görülen yapı ile aynı formda olup, iki katlı, tonozlu, kömür deposu fonksiyonlu, kârgir bir yapıdır (Şekil 3.173). Kepenklerinin bulunduğu ve çatısının kiremit çatılı olduğu da ifade edilmiştir. Suat Nirven haritasında da aynı formda olan yapı tek katlı olarak ifade edilmiştir (Şekil 3.175).

D'Ostoya haritasında bu bina, kamuya ait lejantıyla görülen nadir binalardandır (Şekil 3.174). Bu haritada çalışma alanı içerisinde kiliseler, sur duvarları ve karakol haricinde bu lejant ile işaretli bina yoktur. Bu binaya ulaşan sokakların isimlerinin Tabakhane olması, bu binanın bu fonksiyon ile ilgili bir bina olduğunu düşündürmektedir.

Env. 96 (68 ada 6 parsel)

Şekil 3.181 : Env. 96'nın konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

İki katlı, kârgir yapı tescilli sivil mimarlık örneğidir. Oldukça bakımsız hatta bir kısmı yıkık, bitişik nizamlı, dar cepheli bu yapının çatısı yoktur ve yapı kullanılmamaktadır (Şekil 3.181).

Zemin katın orta aksında çift kanatlı demir kapı ve üzerinde sabit, kemer şeklinde sabit cam ve parmaklık ile kapatılmış bir bölüm vardır. Kapının etrafında ve üzerinde söve, kemerin ortasında ise kilit taşı görülmektedir. Kapının sağında bir pencere, solunda arkası görülmeyen kapalı bir kepenk mevcuttur. Binanın açık olan kapısından içeri bakıldığında harap yapının nervürlü döşemesi, üst kata çıkan merdivenler ve duvarda sıvanın döküldüğü yerlerde harman tuğlaları görülmektedir.

Üst kat cephesinde de sıva dökülmüş, harman tuğlaları açığa çıkmıştır. Bu katta üç adet, doğramaları yok olmuş, söveli pencere boşluğu vardır. İç mekânda da harman tuğlaları görülmektedir (Şekil D.89). Soldaki pencerenin içerisinde ahşap doğramanın bir kısmı ve yan yana çakılmış beş adet ahşap levha görülmektedir fakat bunların kepenk mi olduğu, sonradan ilave edilmiş öğeler mi olduğu bilinmemektedir. Bu pencereler, üzerine duvar, çatı veya başka bir örtü olmaksızın sonlanmaktadır.

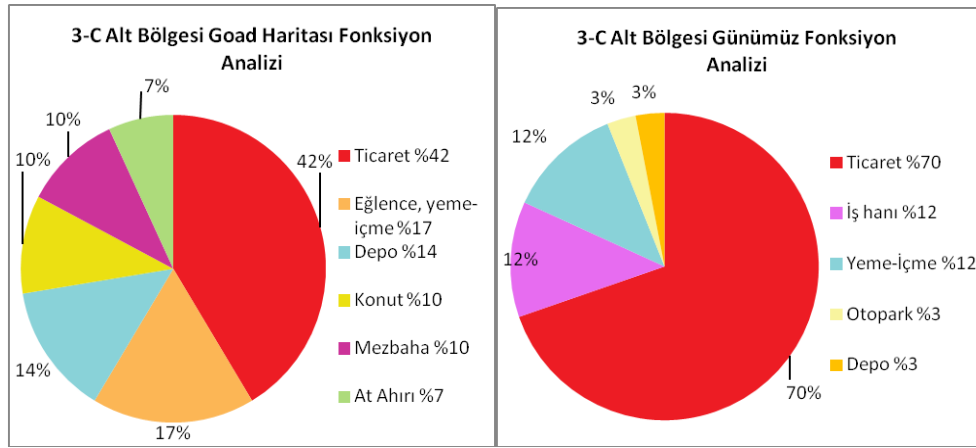
Goad haritasında burada, günümüzdeki bina ile aynı formda, iki katlı, kiremit çatılı bir dükkân görülmektedir (Şekil 3.173). Suat Nirven haritasında da iki katlı adi kârgir bina, aynı formda görülmektedir (Şekil 3.175).

3-C alt bölgesi zemin kat fonksiyon analizi değerlendirmesi

3-C alt bölgesinin zemin katında günümüzde %70 ticaret birimleri, %12 iş hanları, %12 yeme-içme birimleri, %3 otopark, %3 depolama işlevli birimler mevcuttur.

Buradaki depolar, kağıt toplayıcılarının kağıtları depoladıkları alanlardır. 3-B ve 3-C alt bölgelerinin sınırı olan Murakıp Sokağı, kullanım durumu analizinden de anlaşılacağı gibi yaklaşık yarısını, boş ve depolama amaçlı binaların oluşturduğu oldukça ıssız bir sokaktır.

Bölgedeki ticaret birimleri, makine ve makine yedek parçacısı, elektrik-elektronik dükkânı, temizlik malzemesi dükkânı, çamaşırhane, sucudan oluşmaktadır. 3-C alt bölgesinde bulunan iki adet kafe, iki büfe, bir restoran da %12'lik eğlence, yeme-içme birimlerini oluşturmaktadır (Şekil 3.182).

Şekil 3.182 : 3-C alt bölgesinin günümüz ve 20. yüzyıl başı zemin kat fonksiyon analizi grafiği.

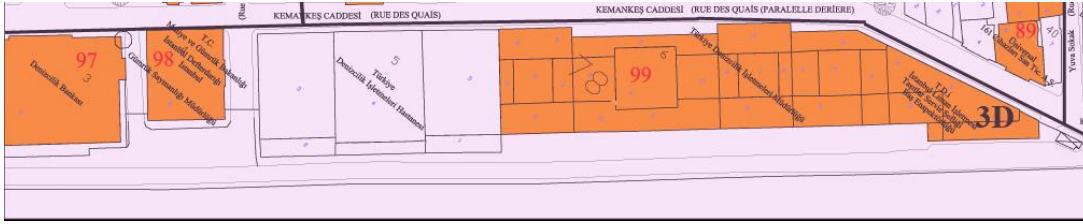
Goad haritasında 3-C alt bölgesinin zemin katında ticaret birimlerinin %42 eğlence, yeme-içme birimlerinin %17 depolama birimlerinin %14 konutların %10 mezbahaların %10, at ahırlarının %7 olduğu görülmektedir.

Ticaret birimleri, dükkân, fırın, bakkal, alkollü içki satıcısı, demirci, çamaşırhaneden oluşmaktadır. Depolar başlığında ise beş kömür deposu, bir buz deposu (buzhane), bir demir deposu görülmektedir. Eğlence, yeme-içme işlevli binaların ise altısı kahvehane, sekizi konut, üçü restorandır. Zemin kat fonksiyon analizi yapıldığı için, üst katlarda görülen konut, depo gibi işlevler analize dahil edilmemiştir (Şekil 3.182).

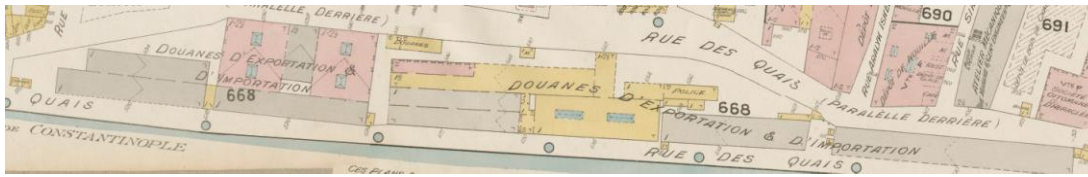
3.3.3.4 Ada 78 (3-D Alt Bölgesi)

3-D alt bölgesi, çalışma alanının güneydoğusunu tamamen kaplamakta, rıhtım yapıldıktan sonra inşa edilmiş gümrük yapılarını barındırmaktadır. Sahilde 78 adada dört parselde üçü tescilli, dört bina mevcuttur. Bunlardan en büyüğü, içinde çeşitli idari birimler olan gümrük binası, en önemlilerinden birisi de Çinili Rıhtım Han'dır. Bunlarla ilgili ayrıntılı bilgi aşağıda verilecektir.

3-D alt bölgesinin yararlanılan haritalardaki bölümleri de aşağıda belirtilmektedir. Suat Nirven haritasına ait iki pafta belli bir noktada birleşmediği için ayrı ayrı verilmiştir.

Şekil 3.183 : 3-D alt bölgesinin günümüz haritasındaki tescilli yapıları.

Şekil 3.184 : 3-D alt bölgesinin Goad haritasındaki kısmı.

Şekil 3.185 : 3-D alt bölgesinin Suat Nirven haritasındaki sol kısmı.

Şekil 3.186 : 3-D alt bölgesinin Suat Nirven haritasındaki sağ kısmı.

D'Ostoya haritasında rıhtım ve dolayısıyla bu yapılar mevcut değildir. Goad haritasında bölgenin en önemli caddesi olan Kemankeş Caddesi, Rıhtım Caddesi olarak görülmektedir (Şekil 3.184). Günümüzdeki yapılar, Goad haritasında da yoktur, Suat Nirven haritasında ise günümüzdeki gibi yer almaktadır (Şekil 3.185, Şekil 3.186). Bu yapılar 1900'lerin ortasında inşa edilmiş rıhtım yapılarıdır.

78 ada

Adadaki binalar hakkında detaylı inceleme ve kıyaslama, aşağıda yapılmaktadır.

Env. 97 (78 ada 3 parsel)

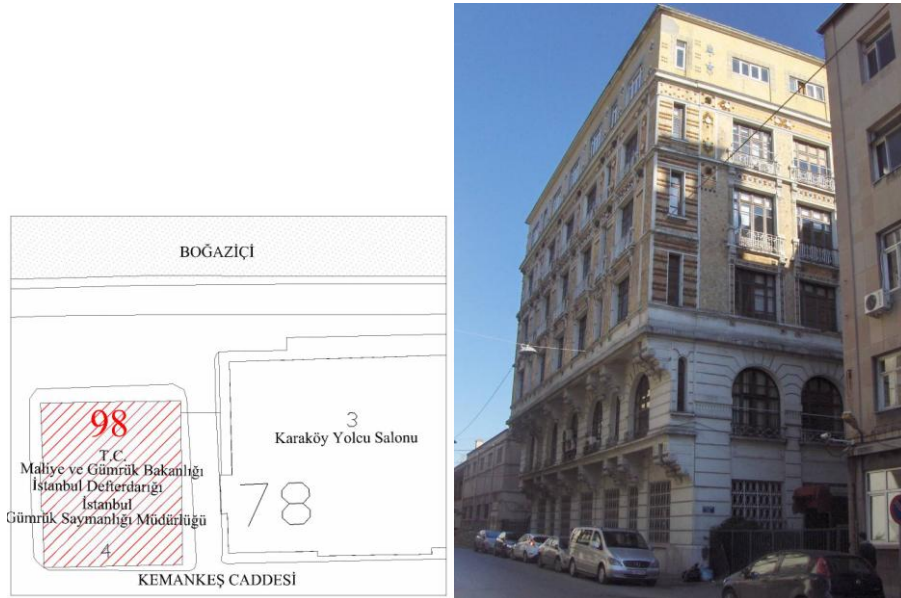

Şekil 3.187 : Env. 97'nin konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Türkiye Denizcilik İşletmeleri Karaköy Yolcu Salonu olarak kullanılan bina, tescilli resmi yapıdır. Beş katlı yapının cephesindeki taşların derzleri görülebilmektedir. Binanın orta aksında ikinci kat hizasında yolcu salonunun levhası görülmekte, cephede geleneksel bir öğeye rastlanmamaktadır (Şekil 3.187). 2002 tarihli İBB haritasında bu bina Denizcilik Bankası olarak görülmektedir.

Goad haritasında burada bir-iki katlı ahşap konstrüksiyonlu kahvehane, birahane, alkollü içki satıcısı dükkânları vardır (Şekil 3.184). Suat Nirven haritasında ise “Yeni yolcu salonu” ismiyle Kemankes Caddesi üzerinde görülen dört katlı kârgir yapının Boğaz cephesinde iki katlı terası olduğu da fark edilmektedir (Şekil 3.185).

Env. 98 (78 ada 4 parsel)

Şekil 3.188 : Env. 98'in konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Çinili Rıhtım Han tescilli resmi yapıdır. Cephesindeki çinilerle ve taş kaplamalarla oldukça dikkat çekici olan altı katlı han, kârgirdir (Şekil 3.188). 1911 yılında betonarme sistemle inşa edilmiş (Erkal, 2010) olan Çinili Rıhtım Han içerisinde

günümüzde, TC Maliye Bakanlığı İstanbul Gümrük Saymanlığı Müdürlüğü, TC Başbakanlık Gümrük Müsteşarlığı Teftiş Kurulu, T.C. Başbakanlık Gümrük Müsteşarlığı İstanbul Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğü birimleri bulunmaktadır. İTO kayıtlarında bu handa 1913 yılına ait yangın sigortası, kaza sigortası, deniz nakliyat sigortası, hayat sigortası gibi birçok sigorta şirketinin kayıtları dikkati çekmektedir (Fidan, 2009, s. 224).

Goad haritasında burada bir-iki katlı ahşap yapılar görülmektedir (Şekil 3.184). Bu yapılar arasından en büyüğü bir tiyatrodur. İki katlı ahşap strüktürlü bu tiyatronun üç dükkân ötesinde daha küçük ölçekli bir tiyatro daha vardır. Bunların dışında terzi, kahvehane, bar, konut, bakkal, restoran ve kömür deposu fonksiyonlu 12 ahşap yapı görülmektedir. Suat Nirven haritasında ise bu bina altı katlı kârgir Gümrük binası olarak görülmektedir (Şekil 3.185).

Env. 99 (78 ada 6 parsel)

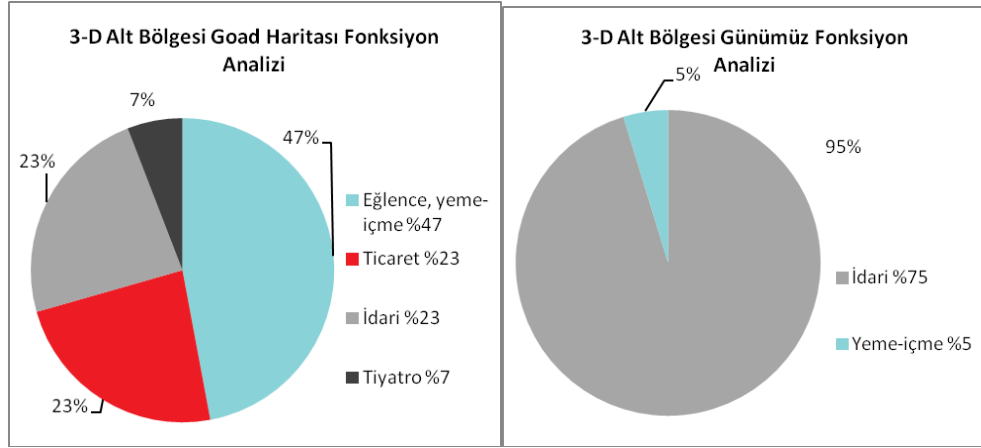
Şekil 3.189 : Env. 99'un konumu ve mevcut durum fotoğrafı.

Resmi yapı olarak tescilli bu binalar oldukça geniş alana yayılmış, iki katlı kârgir yapılardır (Şekil 3.189). Sıvalı, uzun cephesi olan bu yapılar, KTVKK tescil haritasında TDİ Yönetim Binaları olarak işaretlenmiştir. Yer alan birçok idari birimden birinin üzerinde TC Beyoğlu 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı tabelası görülmektedir. İBB haritasında ise binanın farklı bir biriminde TDİ İstanbul Liman İşletmesi Taşıtlar Servis Şefliği Baş Enspektörlüğü yazmaktadır. Yine bu binanın Kemankeş Caddesi üzerindeki bir dükkânı büfe olarak kullanılmaktadır.

Bu binalar, Goad haritasında bugünkü konturuyla mevcut değildir. 20. yüzyıl başında burada ithalat-ihracat gümrük binalarının var olduğu dikkati çekmektedir (Şekil 3.184). Bu binaların bir kısmı iki katlı kârgir yapılararken bir kısmı ise tek katlı ahşap konstrüksiyonlu yapılardır.

3-D alt bölgesi zemin kat fonksiyon analizi değerlendirilmesi

3-D alt bölgesinde tek adada dört parsel ve üçü tescilli dört yapı, bu yapılarda sayısı net olarak bilinmeyen birçok idari birim vardır. Yapılar, İBB haritasında ve binanın üzerinde tabelası olması halinde görüldüğü kadarıyla incelenmiş, içine girilebilen binalara girilmiştir. Bu yapıların Kemankeş Caddesi üzerindeki küçük bir dükkânın yeme-içme mekânı olması dışında tamamı idaridir. TDİ'ye ait hastane de, diğer TDİ birimleri gibi, idari olarak analize katılmıştır.

Şekil 3.190 : 3-D alt bölgesinin günümüz ve 20. yüzyıl başı zemin kat fonksiyon analizi grafiği.

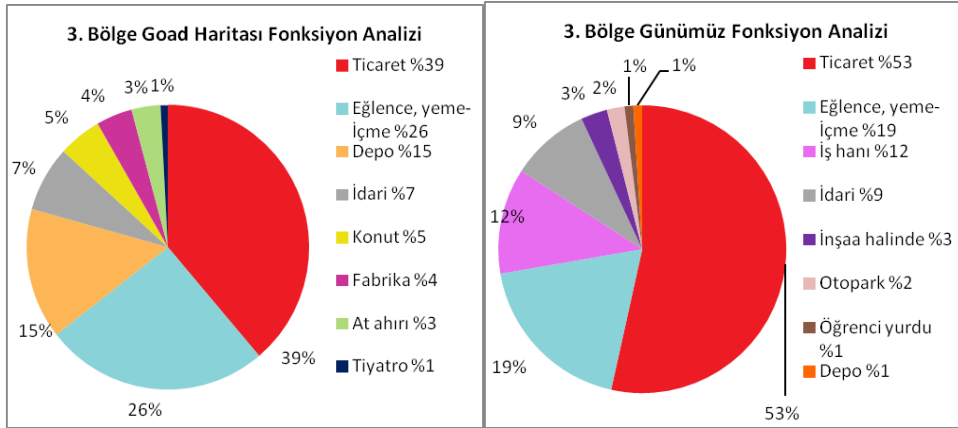
Goad analizinde, 3-D alt bölgesinin 666, 667 ve 668 nolu üç adadan oluştuğu görülmektedir (Şekil 3.184). Bu adalardan, yıkılmış olduğu yazan 667 adanın üzerinde bugün 78 ada 5 parseldeki yapı vardır. 666 ada, bugünkü Çinili Rıhtım Han'ın üzerinde bulunduğu adadır ve Goad haritasında burada irili ufaklı birçok ahşap yapının varlığı dikkati çekmektedir. Genellikle iki katlı olan bu ahşap yapılar arasında iki adet tiyatro ve birçok restoran, kahvehane, birahane, bar gibi yeme-içme ve eğlence mekânları mevcuttur. 666 ada, çalışma alanı sınırları içinde başlayıp dışında bitmektedir. Çalışma alanının içine girmeyen kısımlarda da Boğaziçi boyunca devam eden alkollü içki satıcısı, birahane ve kahvehaneler dikkati çekmektedir. 3-D alt bölgesindeki yapıların %47'si eğlence, yeme-içme, %23'ü ticaret, %23'ü idari, %7'si tiyatro işlevli binalardır. 668 ada ise bugün TDİ'ye ait yapıları içeren adadır ve daha önce de söz edildiği gibi 20. yüzyıl başında burada İthalat-İhracat Gümrüğü binalarının bulunduğu görülmektedir.

3. bölge zemin kat fonksiyon analizi değerlendirilmesi

Mumhane Caddesi'nin güneydoğusundaki 3. bölge, dört alt bölgesi ile toplamda 40'ı tescilli 95 yapıyı kapsamaktadır. Çalışma alanının yarısına yakınına içine alan 3. bölgedeki yapıların yaklaşık %44'ü tescillidir.

Günümüzde 3. bölgenin zemin katındaki birimlerin %53'ü ticaret, %19'u eğlence, yeme-içme, %12'si iş hanı, %9'u idari, %2'si otopark, %1'i öğrenci yurdu, %1'i depolama işlevli binalardır. İnşa halindeki bölgeler de %3 oranındadır. Birimlerin %29 gibi büyük bir oranının boş olması dikkati çekmektedir (Şekil 3.191).

20. yüzyıl başında ise ticaret birimleri %39, eğlence, yeme-içme birimleri %26, depolama birimleri %15, idari birimler %7, konutlar %5, fabrikalar %4, at ahırları %3, tiyatro %1 oranla görülmektedir (Şekil 3.191).

Şekil 3.191 : 3. bölgenin günümüz ve 20. yüzyıl başı zemin kat fonksiyon analizi grafiği.

Goad haritasında %15 oranında görülen demir deposu, buz deposu (buzhane), kömür deposu gibi depolama fonksiyonlu birimler günümüzde %4 oranındadır ve kağıt toplayıcılarının kağıtlarını depoladıkları yerlerdir.

Goad haritasında %26 oranında görülen eğlence birimleri günümüzde %19 oranında görülmektedir. Oranlar arasında çok büyük farklılık olmasa da eğlence birimlerinin niteliği değişmiştir. 20. yüzyıl başında restoranlar, kahvehaneler ve birahaneler eğlence, yeme-içme birimlerini oluştururken günümüzde kafeler bunların yerini almıştır.

Konut fonksiyonunun, Goad haritasının zemin katındaki birimlerin yalnızca %5'i olduğu dikkati çekmektedir. 19. yüzyılda doldurulan rıhtım kısmında, sur içi Galata'sına kıyasla ticaret işlevi daha yoğundur ve konut çok azdır. Yalnız üst katlarda da konutların bulunduğu fakat zeminkat işlev analizine katılmadığı belirtilmelidir. Günümüzde ise bu bölgede hiç konut yoktur. Bu sayı çok fazla olmasa da günümüzde hiç konuta rastlanmamaktadır.

3.3.4 Çalışma alanının genel değerlendirmesi

Çalışma alanı önce üç ana bölgeye sonra dörder alt bölgeye ayrılarak detaylı olarak anlatıldıktan ve her bir tescilli ve tescile önerilen yapı ayrıntılı tanımlandıktan sonra, 20. yüzyıl başı ve günümüz kıyaslaması, haritanın geneli üzerinden yapılacaktır. Bu bölümde Goad haritası analizi ile günümüz yapı işlevleri analizi kıyaslanarak bölgenin geçirdiği dönüşüm gözler önüne serilecektir.

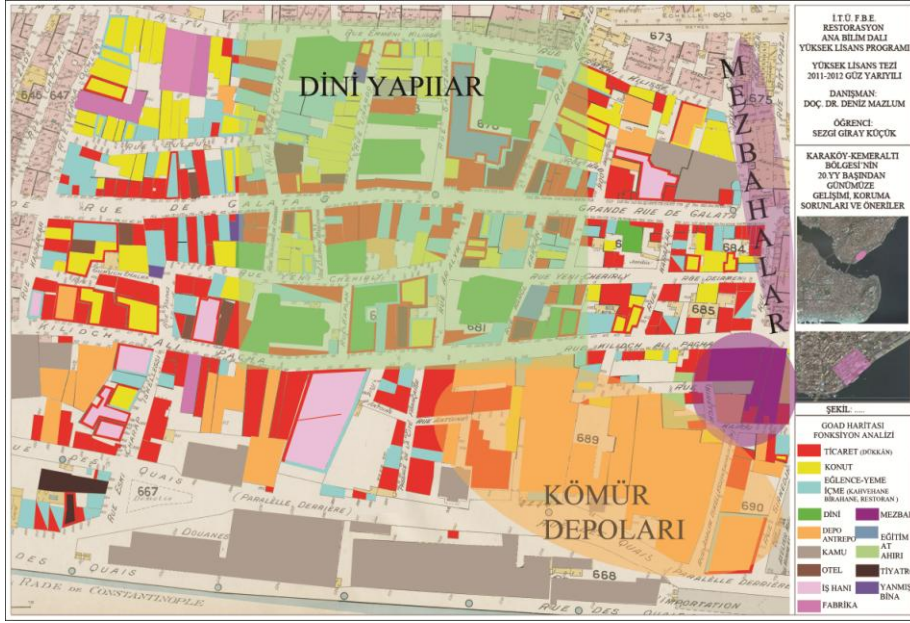
Çalışma alanının 20. yüzyıl başı ve günümüz durumu kıyaslandığında, yukarıda detaylı anlatıldığı gibi, başta Kemeraltı Caddesi ve Maliye Caddesi olmak üzere çeşitli sokak ve caddelerin genişletildiği, bazılarının ise yok edildiği veya değişikliğe uğradığı fark edilmektedir. Sokak isimleri değişmiş, Kemeraltı'na imar değişiklikleri damgasını vurmuştur.

Goad haritalarının üzerine yapılan fonksiyon analizinde görüldüğü gibi 20. yüzyıl başında bu bölgedeki binaların işlevlerinde bugüne kıyasla oldukça büyük farklılıklar olduğu dikkati çekmektedir (Şekil F.14 ve Şekil F.21). Örneğin 1-A, 1-B ve 2-B bölgelerinde bugün hiç konut yokken 20. yüzyıl başında buraların neredeyse tamamen konutlarla, kahvehanelerle dolu mahalleler olduğu saptanabilmektedir. Analizde sarı renk ile görülen konutların yoğunlukta olduğu sokaklar, Bülbül Sokağı, Linardo Sokağı, Sakızlar Sokağı, Kabuk Çıkmazı ve Karanlık Fırın Sokağı'nın kuzeydoğu kısmı olarak söylenebilir.

Goad haritası analizinden anlaşılacağı gibi (Şekil F.21), kırmızı ile gösterilen ticaret birimleri öncelikle Büyük Galata Caddesi (Grande Rue de Galata) üzerinde toplanmıştır, ikinci olarak Kılıç Ali Paşa Caddesi, ticaretin yoğun olduğu caddedir. Bu iki cadde arasındaki Yeni Şehirli Sokağı'nda da ticaret birimleri görülmekle birlikte bu sokağın daha çok dini yapı açısından zengin olduğu dikkati çekmektedir.

Günümüzde de dini yapılar, özellikle kiliseler açısından zengin olan çalışma alanının (Şekil F.14) 20. yüzyıl başında çok daha zengin olduğu görülmektedir (Şekil F.21). Dini yapılar, solda Arap Oğlan Sokağı'nın, sağda Kabuk Çıkmazı'nın aksında başlayıp, kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda uzanan hizada yer almaktadır. Goad haritasında 12 adet olan dini yapılar, günümüzde yedi adettir. Bugün var olmayan beş yapıdan birisi, daha önce de değinildiği gibi, imar faaliyetleri sırasında yıkılmış olan Christos Rum-Ortodoks Kilisesi'dir. Diğer ikisi, Kılıç Ali Paşa Caddesi üzerinde 75 ada 15 parselde yer alan, 63 numara ile tanıtılan Aghia Zoni Rus Manastırı ve onun bitişiğindeki 75 ada 20 parselde yer alan, 64 numara ile tanıtılan Aziz Nikola Rus Manastırı'dır. Her iki yapı da bugün ayaktadır. Yeni Şehirli Sokağı

üzerindeki Stavro Rus Manastırı ise bugün mevcut değildir. Diğer dini yapı, Peygamber İlyas Rus Manastırı'dır. Günümüzde görülen ve özgün halini koruyan bu yapı bugün dini amaçlı kullanılmamaktadır. Üst katında bir rahibin ikamet ettiği söylenmekte, ara katlarında da konaklama birimleri ve iş yerleri bulunmaktadır.

Şekil 3.192 : Goad haritası analizinde bazı fonksiyonlarda öbeklenmiş yapılar.

Goad haritasında, kamu yapıları açısından en zengin bölge yine sahil kısmıdır. Buradaki binaların haricinde de çeşitli gümrük yönetim binaları, Kılıç Ali Paşa Caddesi'nin üzerinde bulunmaktadır. Ayrıca çalışma alanında üç adet karakol, bir adet de hamam (Kapı İçi Hamamı) mevcuttur.

Çalışma alanında dikkati çeken bir diğer fonksiyon da depolardır. Goad haritası analizinde turuncu rengeyle görülen depo ve antrepolar lejanlı, kömür deposu, ahşap deposu, demir deposu, un antreposu gibi çeşitli depoları ifade etmektedir. Bunların da Rıhtım Caddesi ve Kılıç Ali Paşa Caddesi arasında yoğunlaştığı görülmektedir (Şekil 3.192). Özellikle çalışma alanının doğusunda bulunan kömür depoları, bir hayli fazla yer kaplamaktadır. Kömür depolarına yakın konumlanmış at ahırları da dikkati çekmekte, bu iki fonksiyonun birbiri ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Sahile yakın olan bu depoların, deniz taşımacılığıyla ithal edilen malların depolandığı yerler olduğu, at arabası ile taşındığı için at ahırlarının da bunlara yakın olduğu düşünülmektedir. Kömürlerin, Tophane İskelesi'nden karaya ulaştırılmasına yönelik bir Fruchtermann kartpostalı görülebilmektedir (Şekil B.18). Çalışma alanının Tophane sınırında kömür depolarının bulunması da bir tesadüf değildir.

Genellikle Rum olan denizcilerin Ege Adaları'ndan taşıdığı şarap ve rakı fiçileri, zeytinyağları ve sabunlar, Çarlık Rusyası'ndan gelen havyar ve buğday,

Romanya'dan gelen kereste, Fransa'dan gelen mobilya Galata'nın dar ve karanlık sokaklarındaki hanların ve dükkânların depo ve mahzenlerini tıklım tıklım doldurmuştur (Türker, 2007, s. 12).

Kılıç Ali Paşa Camii'nin civarında birçok mezbaha görülmektedir (Şekil 3.192). Çalışma alanı içerisine bir kısmı girse de, alana girmeyen de çok sayıda mezbaha da vardır. Kılıç Ali Paşa Medresesi'nin güneybatısında görülen üç adet mezbaha, çalışma alanının içine girmektedir. Bunun dışında Kılıç Ali Paşa Hamamı'nın kuzeybatı ve güneybatısından başlayarak Lüleçiler Caddesi'ne doğru uzanan birçok mezbaha dikkati çekmektedir. Fonksiyon bütünlüğü içeren mezbaha ve tabakhanelerin birbirine yakın olduğu tespit edilmiştir. Yine bu bölgede sahilde, Debbağhane ve Sirkeci iskelelerinin olduğu, Karadeniz'den gemi yapımı için kereste taşıyan salların buraya yanaştığı bilinmektedir (M-Wiener, 2003, s. 175).

Çalışma alanının güneydoğusunda, 3-D alt bölgesinde 20. yüzyıl başında bir buzhane olduğu Goad haritasından görülmüştür. Bunun da aynı bağıntıyla mezbahalara buz sağladığı düşünülmektedir.

Tophane mezbahası gibi şehrin çeşitli yerlerinde bulunan özel mezbahalarda yeterli altyapının bulunmadığı, şehir içinde olduğu için hayvanların bekletilmesi amaçlı ahırlara ihtiyaç duyulduğu, şehre getirilen hayvanların buralara sevk edilirken Tophane ile Galata arasındaki en kalabalık sokaklardan geçirilmek zorunda kalınmasından dolayı trafik akışını engellediği (Şekil B.19), aynı zamanda hayvan kesiminden sonra sokakların pislendiği bilinmektedir (Aydın, 2010, s. 104). Bu sebeplerle Tophane mezbahası ve diğer şehir içi mezbahaları, Haliç'te inşa edilen, belediyeye bağlı, merkezi bir mezbaha olan Karaağaç Mezbahasında toplanmıştır. 1919'da temeli atılan, 1923'te açılışı yapılan, bugün Sütluçe Mezbahası olarak bilinen Karaağaç Mezbahası, Türkiye'nin ilk modern mezbahası olarak Cumhuriyet Dönemi'nde de uzun yıllar hizmet etmiş, 1984'e kadar varlığını sürdürmüştür (Aydın, 2010, s. 105).

20. yüzyıl başında iş hanlarının sayısının, bugüne kıyasla az olduğu fark edilmektedir. İki analiz kıyaslanacak olursa, günümüzde iş hanlarının, dükkânların oldukça büyük bir yer kapladığı bugün bir iş merkezi olan Kemeraltı'nın 20. yüzyıl başında konutlarıyla, terzi, bakkal, ayakkabıcı, kuyumcu gibi ticarethaneleriyle tipik bir mahalle hayatının yaşandığı bir yer olduğu dikkati çekmektedir. Bahsedilen mahalle dokusu özellikle, üzerinde dükkânların bulunduğu, isminden de anlaşıldığı gibi Kemeraltı'nın en büyük ve işlek caddesi olan Büyük Galata Caddesi'nin kuzeybatısındaki kısımda söz konusudur. Sahil kısmındaki Rıhtım Caddesi, 20.

yüzyıl başında da gümrük yapıları sebebiyle denizi görememektedir ve iskeleye yakınlığı sebebiyle birçok deponun bulunduğu bir cadde niteliğindedir. Bugün Çinili Rıhtım Han'ın yerinde Goad haritasında iki adet ahşap tiyatro, birahaneler, kahvehaneler, bakkal gibi çeşitli fonksiyonlu birimler görülmektedir.

Kılıç Ali Paşa Caddesi, bölgenin ikinci yoğun caddesi olup üzerinde daha çok dini yapılar vardır. Günümüzde cadde ayırımı olmaksızın her yerde ticaret birimleri, yani dükkânlar veya iş hanları görülmektedir. Çalışma alanının bazı yerleri ise girilmeye korkulacak nitelikte ıssızdır. Bu ıssız bölgeler, 20. yüzyıl başında kömür deposu ve mezbaha olan, bugün kullanılmayan yerlerdir.

4. ÖNERİLER

4.1 Bölgenin Sorunları ve Tez Kapsamındaki Öneriler

Bu bölümde, öncelikle Karaköy-Kemeraltı bölgesinin sorunları tespit edilmiş, bu sorunların çözümü yönünde önerilerde bulunulmuştur. Bu kapsamda Beyoğlu kentsel sit alanına ait imar planı incelenmiş, olumlu ve olumsuz yönleriyle ifade edilmiştir. 2001 yılında projesi hazırlanan fakat henüz uygulanmayan diğer proje olan Galataport Projesi'ne de çalışma alanı kapsamında değinilecektir.

Yerinde tespitlerle, çalışma alanının oldukça sorunlu bir bölge olduğuna kanaat getirilmiştir. Bölgenin tamamı iş yerleri ve ticaret birimlerinden oluşmakta, çalışma saatleri bitiminde bölge adeta terk edilmektedir. Bu da çevredeki evsizlerin geceleri gerek sokaklarda, gerek Liman Han gibi kültür varlığı değeri taşıyan yapılarda barınmalarına sebep olmaktadır. Bu sebeple bölgedeki suç oranını artmaktadır. Nitekim geçen yıllarda Karaköy'de akşam saatlerinde bir kişinin tinerciler tarafından bıçaklanarak öldürüldüğü haberi alınmıştır. Ayrıca yapılan bilimsel gerçekliğe dayalı bir araştırma projesinde de bu bölgedeki güvenlik değerinin düşük olduğu tespit edilmiştir (Kubat ve Özer, 2008, s. 93).

Bir diğer sorun, bölgede kadın-erkek nüfusu arasındaki, erkekler lehine olan dengesizliktir. Bizzat tanık olunan bu gerçekliğe, Karaköy-Kemeraltı bölgesi ile ilgili anı kitaplarında da rastlamak mümkündür. Çalışma alanının kadın ve erkekler tarafından kullanılan, en işlek olduğu saatlerin, çalışanların öğle yemeği için dışarı çıktıkları saatler olduğu tespit edilmiştir.

Bölgede, erkeklerin çoğunlukta olmasının sebebi, makine yedek parçacısı, motor satıcısı ve tamircisi, nalbur, tornacı, hidrofor satıcısı gibi işlevlerin fazlalığıdır. Bölgede hiç çocuğun görülmemesi de dikkati çekmektedir. Ayrıca eğlence mekânlarının hemen hemen hiç olmaması da bölgeyi adeta ıssızlaştırmaktadır. Sinema, tiyatro gibi geçmişte var olduğu görülen fonksiyonların ilave edilmesi de bölgeyi hareketlendiren unsurlardan olacak, böylece bölgeye aileler için de cazip duruma gelecektir.

Çalışma alanındaki bir diğer önemli sorun da bölgenin arabalar ve tarafından istila edilmesidir. Ara sokakların haricinde Kemankeş Caddesi bile tur otobüslerinin trafik

ile sıkışmaktadır. Yayalara yürüyecek yer kalmamakta, kaldırımlara bile arabalar park etmektedir (Şekil A.7, Şekil A.12). Bu, her bulunan boşluğun otopark olmasına sebep olmuştur. Buna bir örnek de 87 numarada anlatılan kültür varlığı değeri taşıyan tonozlu kârgir yapının arsasıdır. Bu istilaya rağmen bölgede otopark sıkıntısı yaşanmaktadır. Sokak aralarında bulunan otomobil tamircileri de rahatsız edici bir gürültü kirliliği yaratmaktadır.

Bölgenin fiziksel sorunlarından diğeri, Boğaziçi'ne oldukça yakın olmasına rağmen denizden kopuk olmasıdır. Sahil kısmı Denizcilik İşletmeleri'ne ait binalardan oluşmaktadır. Ayrıca bir kruvaziyer geldiğinde İstanbul silueti tamamen kapanmaktadır (Şekil A.9, Şekil A.10). Bu bölgenin bir kruvaziyer limanı için elverişli olup olmadığı tartışmaya açıktır. Tez kapsamında öneri geliştirilirken limanın burada olmaması ön görülmüş, insanların denize ulaşmasını sağlayan, sahildeki yapıları kamu kullanımına açan fonksiyonların verilmesi hedeflenmiştir. Önerilen konular bir pafta üzerine işlenmiş, öneri paftası oluşturulmuştur (Şekil F.20).

Çalışma alanında kiliselerin fazlalığına ve bölgenin tarihiyle bütünleşmiş gayrimüslimlerin varlığına geçen bölümlerde değinilmiştir. Bu yaşanmışlıkların herkes tarafından bilinmesi, kozmopolit İstanbul'un ve Kemeraltı bölgesinin sadece anılarda kalmaması için bölgede bir müzenin yapılması önerilmektedir. Bunun için mekân olarak, yangın geçirmesi sebebiyle günümüzde atıl durumda olan Aya Nikola Türk-Ortodoks Kilisesi önerilmektedir. Ayrıca Merkez Meryem Ana ve Aziz Yahya Türk-Ortodoks kiliselerinin, az sayıda kişinin katılımıyla yalnız pazar günleri ayin için ibadete açıldığı kilise görevlilerinden öğrenilmiştir. Bu sebeple ayinin yalnız İstanbul Baş Piskoposluğu Merkez Meryem Ana Kilisesi'nde yapılması, Baş Piskoposluğa bağlı Aziz Yahya Kilisesi'nin ise ileride anlatılacak farklı bir amaçla kullanılması önerilmektedir.

Öte yandan, ticaret işlevlerinin çeşitlendirilmesi, kadınların da gelebileceği, kitapçı, butik, kafe gibi işlevlerin eklenmesi önerilmektedir. Böylece bölgede çocuk sayısının da artacağı, buranın daha yaşanılır, hareketli bir yere dönüşeceği düşünülmektedir. Ayrıca bölgede nefes alınabilecek boşlukların yaratılması, çocuklar için park alanlarının oluşturulması, yine çocuklar için kişisel gelişimlerini arttıran atölye çalışmalarına katılacakları kültür donatılarının eklenmesi hedeflenmektedir.

Bölgedeki arabaların fazlalığından dolayı, çalışma alanının bir kısmının özellikle tescilli ve küçük ölçekli yapıların çoğunlukta olduğu Mumhane Caddesi'nin ve Hoca Tahsin Sokağı başta olmak üzere bazı bağlantı sokaklarının yayalaştırılması

düşünülmektedir. Ayrıca bölgeye arabayla gelinmemesi, toplu taşımanın yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Bölgede gece kullanımı yoktur ve bu sorunun gece-gündüz nüfusunun dengelenmesi ile çözümleneceği düşünülmektedir. Bunun için eskiden de bir kısmının konut olarak kullanıldığı görülen bu bölgeye yer yer konut fonksiyonunun verilmesi, kültür sanat birimleriyle de bunların desteklenmesi hedeflenmiştir. Geceleri bölgede yaşayan sahipsiz çocukların bir kenara itilmemesi, topluma kazandırılması gerekmektedir. Bunun için bu çocukların beceri kazanacakları, eğitilecekleri mekânlara ihtiyaç vardır. Bu bölgede de oldukça fazla kullanılmayan yapı mevcuttur, bunlar yeniden işlevlendirilerek amaca kolayca ulaşılabilir. Böylece Kemeraltı bölgesindeki kültür varlığı değeri taşıyan yapılar kullanılarak yaşatılacak, bölge de kadın, erkek, çocuk herkesin çekinmeden gelebileceği, deniz kıyısında vakit geçirebileceği daha yaşanabilir bir yere dönüşecektir.

Çocuk ıslah evi için, Aziz Yahya Kilisesi'nin adası olan 122 ada ve yanındaki 120 adanın bir kısmı uygun görülmüştür. Bu adada dört kat yüksekliğinde bir toplukonut, kilise binası ve bahçesi, iki adet de atölye mevcuttur. Atölyeler, çocukların uygulamalı eğitim almaları için, kilise binası, gelen psikolog, uzman gibi kişilerin kişisel gelişim seminerleri vermeleri için, kilise dükkânları çocukların yaptıkları eserleri satmaları için, toplukonut ise barınmaları için düşünülmüş bölgelerdir. Fakat dört kat yüksekliğindeki toplukonutun yetersiz olabileceği düşünülerek 120 adada çoğu boş olan iş hanlarının bu işleyle dönüştürülmesi uygun bulunmuştur. Bugün bakımsız durumda olan toplukonut, atölyeler ve dükkânlar aslına uygun restore edilerek yukarıda söz edilen işlevler verilerek yeniden işlevlendirileceklerdir.

Kemeraltı, Mumhane ve Necatibey Caddeleri ticaret aksları olarak korunmuştur. Mumhane Caddesi, Hoca Tahsin, Denizciler, Galata Şarap İskelesi, Karatavuk, Akçe, Döşemeci, Dericiler, Karınca ve Galata Bayezid sokaklarının yayalaştırılması önerilmektedir. Bugün otel inşaatı olan Kemankeş ve Mumhane caddeleri arasındaki alan, yeşil alan olarak düşünülmüş, alt katına çok derine inilmeden otopark yapılması uygun görülmüştür. Bu kent içi parkı, çalışanlara, ailelere, çocuklara hizmet edecek kamusal bir park olacak, bitişik nizamlı dokuda kente hava alınacak bir boşluk sunacaktır. Mumhane Caddesi'nin kuzeybatısı, özellikle Hoca Tahsin Sokağı, konutların ve öğrenci yurtlarının, dükkânların ve Merkez Meryem Ana Kilisesi'nin bulunduğu bir yer olarak düşünülmüştür. Zemin katlardaki dükkânlar, herkesin gelebileceği nitelikte kuyumcu, kırtasiye, butik, kafe, kitapevi, yeme-içme mekânı gibi dükkânlar olacaktır.

Çalışma alanında sokakların birbirinin devamı niteliğinde Boğaziçi'ne veya Kemankeş Caddesi'ne ulaştığı dikkati çekmiştir ve bu akslar öneri paftasında oklarla işaretlenmiştir. Bu sürekliliği sağlayan genelde pasajlar olmaktadır. Ermeni Pasajı (Şekil D.9), Necatibey Caddesi ve Gümüş Halka Sokağı'nı birbirine bağlamakta, daha sonra bu sokaklar Galata Şarap İskelesi Sokağı ile birleşip, Boğaziçi'ne kadar ulaşmaktadır. Bu güzergâh üzerinde Galata Şarap İskelesi Sokağı'ndeki Liman Han (Şekil 3.151), bölgedeki denizcilik faaliyetlerini anlatır bir müze, sokak üzerindeki diğer han ve dükkânlar da yine denizcilik ve Kemeraltı temalı kütüphane, kitap kafe, kitap satış birimleri, restoranlar gibi birimler olması düşünülmüştür. Sokağın sonunda Boğaziçi üzerindeki Çinili Rıhtım Han (Şekil 3.188) ise kamuya açık, terasına çıkılıp yemek yenebilen, deniz ile bütünleşik bir şarap evi olarak planlanmıştır. Burada 1913-1914 tarihli Alman Mavisinde olduğu görülen şarap iskelesinin olduğu yere, teras olarak kullanılmak üzere yüzer platform yapılacaktır (Şekil F.20). Çinili Rıhtım Han'ın zemin katının şarap yapımı ile ilgili bilgilendirme amaçlı, buradaki Şarap İskelesi ile ilgili ithalat-ihracat bilgileri, tüccar dökümleri gibi bilgilerin bulunduğu küçük çaplı bir müze önerilmektedir.

Sahilin kamuya açılması esas alınarak yapılan öneride, iki kat yüksekliğindeki TDİ yönetim binaları da herkesin kullanımına açık sosyal tesislerden, halk eğitim merkezinden, küçükler ve büyükler için çeşitli atölye çalışmalarının yapılabileceği, seminerlerin verilebileceği mekânlardan ve yeme-içme birimlerinden oluşacak, sahilde terası ve çeşitli aktiviteler için kullanılacak olan yüzer platformları bulunacaktır (Şekil 3.189, Şekil F.20).

Necatibey Caddesi üzerindeki bugün benzin istasyonu olan 70 adada bir kültür merkezi yapılması önerilmektedir (Şekil D.90). Bodrum katı birkaç katlı otoparktan oluşması planlanan, tiyatro, konser, dans gösterimlerine imkân verecek mekânları barındıran, yanındaki Kılıç Ali Paşa Camii'ne saygıyla yapılmış bir bina olması planlanmaktadır.

Kemeraltı Caddesi üzerindeki moloz taş duvarların bulunduğu 127 adada kazı yapıp bilinmeyen verilere erişilmeli ve arkeolojik kalıntının üzerinde bulunduğu tescil planında yazılı olan dokuz katlı Türkiye Finans Bankası ve yanındaki idari birimin içinde bulunduğu bina gerekiyorsa yıkılmalıdır. Kat adedi analizine bakıldığında sekiz kat ve üzeri yükseklikteki üç yapının bu arkeolojik kalıntının üzerinde ve civarında olması dikkati çekmektedir. Burada alınması güç bir karar olsa da bu binaların yıkılarak Kapı İçi Hamamı'na ait bazı kalıntılara ulaşılması durumunda arkeolojik park olarak bırakılması uygun olacaktır.

Necatibey Caddesi'nden başlayan, Kılıç Ali Paşa Hamamı'nın yanındaki Gece Kuşu Sokağı'ndan geçen aksın Murakıp ve Yuva sokaklarını da birleştirip Boğaziçi'ne ulaşması için 68 ada 10 parseldeki binanın pasaj niteliğinde inşa edilmesi önerilmektedir. Murakıp Sokağı'nın köşesindeki 68 ada 7 parseldeki moloz taş duvar örgülü tescilli yapının da bölgedeki öğrenci yurtlarını destekler şekilde semt kütüphanesi olması düşünülmektedir (Şekil 3.180). Yine Murakıp Sokağı üzerindeki 77 ada 34 parseldeki moloz taş duvarlı harap bina ve arkasındaki 43 parseldeki moloz taş duvarlarla çevrili boşluğun açık hava sineması olarak kullanılması önerilmektedir (Şekil D.79). 77 ada 41 parseldeki tescilli olarak görülen fakat yerinde inşaat olan alanın da yeşil alan olarak bırakılması uygun görülmüştür. Bu parselin komşusu moloz taş duvarlı nargile kafe aynen korunacaktır.

Yuva Sokağı'nın sahile ulaştığı yer, Rıhtım Caddesi'nin Boğaziçi ile buluştuğu yerdir. Bu alan çok dar olduğu ve halkın deniz ile bütünleşmesinin sağlanması için bu yüzeyin arttırılması düşünülmüş, bir yüzer platform ilave edilmiştir (Şekil F.20).

Çalışma alanı burada bitse de kuzeydoğuda İstanbul Modern Sanatlar Müzesi, antrepolar, saat kulesi, Nusretiye Kasrı, nargileciler, Tophane Çeşmesi, Tophane Meydanı gibi önemli nirengi noktaları göz ardı edilemez. Tez kapsamında, çalışma alanı içinde önerilen halka açık fonksiyonlu binaların burada da devam edeceği düşünülmekte, İstanbul Modern'e ulaşımın Kemeraltı Caddesi'nin devamından olacağı hesap edilmektedir. Sahilin açılması ile esnek bir planlama da mümkün olmaktadır. Denizcilik İşletmelerine ait birçok binanın bulunduğu sahil, günümüzde adeta erişilemez durumdadır. Oysaki buradaki binaların kültürel veya eğitim amaçlı aktiviteler için kullanılabilmesi, burayı çok daha efektif kullanabilme olanağı sağlayacaktır.

Bu bölgenin de içinde olduğu Beyoğlu bölgesinde, 2010 tarihinde onaylanan imar planı ile bir takım düzenlemeler yapılacaktır. Bununla ilgili detaylı bilgi aşağıda verilmektedir.

4.2 Beyoğlu İlçesi, Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 07.07.1993 gün, 4720 sayılı kararı ile Kentsel Sit Alanı ilan edilen bölgeye ait 21.05.2009 tasdik tarihli, 1/5000 ölçekli Beyoğlu Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı doğrultusunda hazırlanan, 1/1000 ölçekli Beyoğlu İlçesi, Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 25.11.2010 tarih, 2659 sayılı kararı ile kabul edilerek 21.12.2010 tarihinde Büyükşehir Belediye

(http://www.beyoglu.bel.tr/beyoglu_belediyesi/haber_default.aspx?SectionId=143&ContentId=21698).

Bu plan, belirtilen web sitesinden edinilmiş, hakkında yazılan rapor incelenmiştir. Daha sonra imar planının çalışma alanı sınırları içindeki kısmı ayrılarak yeni bir pafta haline getirilmiştir (Şekil F.13). Aynı şekilde lejant üzerinde de bir ayıklama yapılmış, çalışma alanında kullanılan lejantlar ayrılarak başlıklar değiştirilmeden yeni bir lejant oluşturulmuştur. Bu paftada ilk aşamada dikkati çeken kalın çizgili taramalar ve bazı kalın çizgiler sebebiyle net okunamayan binalar olmuştur. Ayrıca lejant incelendiğinde bir tutarsızlık saptanmıştır. “C-Kentsel Çalışma Alanları” lejantında belirtilen üç tonda kırmızı renk ve üzerinde, fonksiyonunu ifade eden kelimenin ilk harflerinin yazılı olduğu lejant, plan üzerinde bu şekilde kullanılmamıştır (Şekil 4.1).

Şekil 4.1 : Uygulama imar planı lejantı içinde, çalışma alanında en sık görülenler.

Plan üzerinde kullanılan lejantta, Şekil 4.1’de görülen her üç renk de görülmektedir fakat üzerinde yazan kısaltma harfler farklıdır. Her üç rengin de üzerinde “Turizm-Hizmet-Ticaret Alanları” anlamındaki THT yazmaktadır.

Bu sorunu açıklığa kavuşturmak için 30.12.2011 günü Beyoğlu Belediyesi Planlama ve Kentsel Tasarım Bürosu’ndan Derya Şahin ile görüşülmüş ve bu renklerin dikkate alınmaksızın üzerinde yazan kısaltmanın önemsenmesi gerektiği öğrenilmiştir. Ayrıca planda bazı binaların üzerinde renk olup harf olmadığı görülmektedir. Bunun sebebinin de bir adada aynı lejantta bulunan iki bina olması durumunda yalnız birisine yazılmasının yeterli görülmesi olduğu saptanmıştır. Kalın çizgiler sorunu dile getirildiğinde ise farklı bir harita olmadığı öğrenilmiştir.

Planda dikkati çeken unsur öncelikle çalışma alanının neredeyse tamamının “Turizm-Hizmet-Ticaret Alanları” lejantında olmasıdır. Bu lejant, uygulama imar planı raporunda; mağazalar, konaklama alanları, turizme yönelik perakende ticaret alanları ve bu birimlere hizmet eden konaklama tesisleri, çeşitli geleneksel el sanatları

üretimi, sergisi ve pazarlaması gibi çok çeşitli turizme yönelik ticaret alanlarını ifade etmektedir (Ek E’de uygulama imar planı raporunun Turizm-Hizmet-Ticaret Alanları bölümünün çalışma alanı ile ilgili kısmı görülebilmektedir). Tescilli yapılar farklı bir lejant ile gösterilmiş, fakat yine THT fonksiyonu verilmiştir.

Bu lejant haricinde “yönetim merkezi” lejantıyla Karaköy Polis Karakolu, Maliye Binası görülmektedir. “Özel Eğitim Tesisleri Alanı” lejantında yalnızca Özel Getronagan Ermeni Lisesi görülmektedir. Bunların dışında 77 ada 52 parseldeki tescilsiz bina “Telekom santral alanı” lejantında, 70 adanın tamamında bulunan benzin istasyonu, “itfaiye alanı” lejantında görülmektedir. Yine bu benzin istasyonunun alanında dört kat yüksekliğe kadar avan proje yapılacağı ifade edilmektedir (Şekil F.13).

İmar uygulama planı onama sınırı ve turizm merkezi sınırı olarak Kemankeş Caddesi görülmektedir. Sahil üzerindeki gümrük binaları, bu sınırların dışında kalmaktadır (Şekil F.13).

Uygulama imar planı kapsamında Mumhane Caddesi, Galata Şarap İskelesi, Denizciler, Gece Kuşu, Sakızcılar sokakları yayalaştırılmıştır.

Beyoğlu İlçesi Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı’nın Karaköy-Kemeraltı bölgesini kapsayan kısmının incelenmesi sonrasında, binaların oldukça büyük bir kısmına turizme yönelik hizmet ve ticaret işlevlerinin verildiği saptanmıştır. Sahildeki gümrük binalarına dokunulmamıştır. Dolayısıyla, bu uygulama imar planı sonrasında da bölgenin denizle ilişkisi kurulmayacaktır.

Bölgedeki yayalaştırma, özellikle Mumhane Caddesi ve Galata Şarap İskelesi Sokağı yayalaştırması olumlu bulunmuştur. Bu imar planının Galataport paralelinde gelişmiş, turizme yönelik bir plan olduğu anlaşılmaktadır. Bunun sonucunda turistlere özel planlanmış, eski fonksiyonlarından ve yerel renklerinden arınmış bir Kemeraltı ortaya çıkacaktır. Oysaki, yukarıda da söz edildiği gibi, konutları, halk eğitim merkezleri, dükkânları ve açık alanlarıyla ve denizle bütünleşen işlevleriyle, yerli halkı da dışlamayan bir bölge olarak gelişmesi daha yerinde olacaktır.

4.3 Galataport Projesi

2005 yılında TDİ’nin teklifi ile Mimar Murat Tabanlıoğlu tarafından çizilen proje, oldukça tepki toplamıştır. Önemli olan projenin ne kadar başarılı tasarlandığı değil, buraya turistlere ve limana yönelik bir proje tasarlamının doğru olup olmadığıdır.

İstanbul gibi iki kıtada bulunan, dünya mirası değeri taşıyan, barındırdığı çok önemli kültür varlıklarıyla çok özel olan bir kentin sahilinin planlanmasının, yalnızca TDİ'nin tekelinde olması tartışmalıdır.

İstanbul kıyıları gibi dünya kültür ve doğa mirası açısından değerli alanların korunmasına dair 1972 yılında Paris'te imzalanan "Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme"de dünya kültürel ve doğal mirasını oluşturan varlıkların hızla yok olmaya gittiği tespit edilmiştir. Bunun en önemli nedenleri "büyük çapta resmî veya özel projeler veya hızlı kentsel veya turistik gelişim projeleri ile toprağın kullanım veya mülkiyetindeki değişikliklerin neden olduğu tahribat" olarak gösterilmiştir. Aynı sözleşme, "Kültürel ve doğal mirasın herhangi bir parçasının bozulmasının veya yok olmasının, bütün dünya milletlerinin mirası için zararlı bir yoksunlaşma teşkil ettiğini" kayıt altına alarak bu mirasın ulusal düzeyde korunmasının esas olduğunu, ancak ekonomik, bilimsel ve teknik kaynakların yetersizliği nedeniyle bu varlıklarını koruyamayan ülkeler ile evrensel dayanışmaya girilmesi gerekliliğini de vurgulamıştır (Yapıcı, 2006, s. 57).

Anayasa'nın 43. maddesine göre, devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan kıyılar, özel mülkiyete konu olamazlar. Sahil şeritleri ve kıyılar, kişilerin yararlanacağı doğal çevreyi oluşturur (Yapıcı, 2006, s. 57) ve bu çevrede herkesin söz hakkı olmalıdır. Bütün bunlardan dolayı TDİ'nin sahip olduğu sahil arazisinin, kendi isteği doğrultusunda planlanması doğru bulunmamaktadır. Burada tasarım gerçekleştirilecekse, sivil toplum kuruluşlarının, akademisyenlerin, halkın ve kamu kuruluşlarının söz hakkı olması gerekmektedir.

Taslak aşamasında olan bir kanun teklifi ise bu bölgedeki kıyıların doldurularak ve kurutularak, yeni yapılaşma için KTVKK'ndan izin alınmadan yeni bir alan oluşturulması hakkındadır. Bu sayede bürokratik engellerin ortadan kalkacağı Bayındırlık ve İskân Bakanı tarafından açıkça söylenerek Galataport projesinin önünde engel kalmamasını hedeflemektedir (Radikal Gazetesi, 2010). Bu yasa taslağının gerçekleşmesi durumunda sahilde KTVKK'ndan habersiz ne gibi projeler yapılacağı hayal bile edilememektedir.

5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Karaköy-Kemeraltı bölgesi, tez kapsamında birçok yönüyle incelenmiş, geçirdiği değişim belgelenmeye çalışılmıştır. Bu bölgeyi bekleyen tehditlerden yukarıda söz edilmiştir ve ne yazık ki bunlara doğru hızla yol alınmaktadır. Tezin hazırlanma amaçlarından birisi de olası değişime karşı bölgeyi belgelemektir.

Belgeleme çalışmaları özellikle Goad haritası ve günümüz kıyaslamaları üzerinden yapılmıştır. Tek yapı bazında başlayıp, ada, sokak ve bölgenin geneli kıyaslanmıştır. Tek yapı bazındaki karşılaştırmalarda tescilli yapıların yaklaşık hangi döneme ait olduğu belirlenmeye çalışılmış, çoğunun 20. yüzyıl başından veya ortasından günümüze geldiği saptanmıştır. Bu yapıların hemen hemen hepsi kârgir, genellikle iş hanı fonksiyonlu yapılardır. Bölgede Türk-Ortodoks, Ermeni ve Rus kiliselerinin fazlalığı dikkati çekmiş, bununla ilgili de belgeleme yapılmıştır. Menderes dönemi imar faaliyetleriyle genişletilen ve caddeye dönüştürülen Kemeraltı ve Maliye caddeleri, aynı sebeple yok edilen, bir kısmı kesilen veya bitişik nizamlı dokusu değiştirilen binalar, değişen sokak dokusu ve kaybedilen yerel halk ve soyut miras detaylı bir şekilde anlatılmıştır.

Bölgenin eski ve yeni fonksiyonları karşılaştırılmış, “4. Öneriler” bölümünde detaylandırıldığı gibi birçok fonksiyon farklılıkları görülmüştür. Bunlardan en önemlisi eskiden konut, bakkal, ayakkabıcı, şekerçi, kuyumcu gibi birimler varken bugün konut yerine iş hanları, diğer fonksiyonlar yerine de makine yedek parçacısı, hidroforcu, araba tamircisi gibi birimlerin olmasıdır. Bu da yukarıda bahsedildiği gibi gece-gündüz kullanımının olmaması, bölgenin daha çok erkekler tarafından kullanılması gibi sorunları beraberinde getirmiştir.

20. yüzyılda da sahilde liman tesisleri mevcuttur fakat 19. yüzyılda çalışma alanı civarında liman inşa edilmeden önce mevcut olduğu bilinen şarap iskelesi, yağ iskelesi, kömür iskelesi, mumhane iskelesi gibi birçok iskelenin bulunduğu tespit edilmiştir. Bu yıllarda irili ufaklı birçok yelkenli, mavna, gemi gibi deniz araçlarının (Şekil B.3) ve gelen yükü taşımak için vinç, ray sistemi ve hamalların varlığı fotoğraflardan görülebilmektedir (Şekil B.1). Günümüzde burada turistik amaçlı kruvaziyer limanı vardır ve oldukça büyük ölçeğiyle bölgeyi gölgelemektedir.

Bazı internet sitelerinde, Karaköy bölgesinin kruvaziyer limanı olarak kalması ve hatta şu anki hali yetersiz bulunarak kapsamının genişletilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Öyle ki www.denizhaber.com internet sitesinde “acilen kruvaziyer limanı lazım” denerek dikkat çekici büyüklükte bir başlık atılmıştır (<http://www.denizhaber.com/HABER/26959/1/kruvaziyer-liman-istanbul.html>).

Buranın turistlerin kullanımına tahsis edilmiş bir yer olması planlanmakta, ekonomik amaçlar güdülmekte, bölgede yaşayan kişiler, İstanbul silueti, göz ardı edilmektedir. Anayasa'nın 56. maddesi gereği, herkes bu çevrede sağlıklı ve dengeli bir yaşam hakkına sahiptir (Yapıcı, 2006, s. 57) ve bu bölge ile ilgili alınan kararlar bu doğrultuda olmalıdır. Bölgenin yerel kimliği, kültür varlığı değeri taşıyan yapıları, soyut mirası turistik amaçlı işlevlendirmelerle yok edilmemelidir. Fakat yapılan yeni yasa tasarımları ile Galata ve Haydarpaşa için düşünülen, turistlere yönelik tesislerin inşasının önünde hiçbir engel bırakılmamak için uğraşmaktadır.

Karaköy ve Salıpazarı, kruvaziyer limanı olmak için uygun değildir. Limanın konumu, turistler için çok büyük bir avantaj teşkil ederken, yerel kullanıcıların adeta sahile ulaşım hakkını elinden almaktadır (Şekil A.8). Oldukça büyük ölçekli kruvaziyerler sahile yanaşarak halkın denize ulaşımını engellemekte, İstanbul siluetini kapatmaktadır (Şekil A.9, Şekil A.10). Eski bir tarihe ve geçmişe sahip Galata bölgesindeki yüzyıllar içinde eklenerek oluşmuş doku göz ardı edilip çevreye yabancı binalar inşa edilmemelidir. Bugün tek bir tanesi bile bölgede olumsuz etkiler yaratan kruvaziyerlerin sayısının arttırılması hedeflenmemelidir (Şekil A.8). Ekonomik amaçlarla bu bölgenin tarihi, yaşanmışlığı ve halkı yok sayılıp tamamen turistlere yönelik bir hizmet öngörülmemelidir.

Uygulama imar planı onaylanmadan önce bunu durdurmak için yapılmaya çalışılanlar ne yazık ki yetersiz kalmıştır, sivil toplum kuruluşları kurulamamıştır. Yapılan planın doğru olmadığını belirtmek ve karşı çıkmak amaçlı toplanan imzalar bir işe yaramamıştır ve onaylanan Beyoğlu İlçesi Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı ile uygulanmaya bir adım daha yaklaşmıştır.

KAYNAKLAR

- Akın, N.** (1994). İstanbul'un Batılı Bölgesi, *Arredamento Dekorasyon*, İstanbul, Sayı 5, Sf. 81-89.
- Akın, N.** (1998). *19. Yüzyılın İkinci Yarısında Galata ve Pera*, Literatür Yayınevi, İstanbul.
- Altınıydız, N.** (1997). Tarihsel Çevreyi Korumanın Türkiye'ye Özgü Koşulları (İstanbul 1923-1973), *Doktora Tezi*, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Sf. 85.
- Alus, S. M.** (1951). Eski Galata'nın Eğlence Yerleri, *Resimli Tarih Mecmuası*, İskit Yayınevi, İstanbul, Mart, Sf.15.
- Aydın, M.** (2010). Mütareke Döneminde İstanbul Basınında Karaağaç Mezbahası'na Yönelik Tartışmalar, *The Journal of International Social Research*, Vol.3, Issue 14, Ordu, Sf.100-106.
- Ayvansarâyî H. E., Ali Sâti' E. ve Süleyman B. E.** (2001). *Hadikatü'l-Cevâmi: İstanbul Camileri ve Diğer Dini-Sivil Mimari Yapılar*, İşaret Yayınları, Ankara, Sf. 108.
- Baran, B.** (2006). Galata Hamamları ve Kılıç Ali Paşa Hamamı Koruma Önerileri, *Yüksek Lisans Tezi*, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Sf. 85.
- Baytar, L.** (2005). Galata Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi ve Ortaçağ Ermeni Mimarlığı ile İlişkisi, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Sf. 5-21.
- Cantemir, Y. ve Kavzoğlu T.** (2009). *İstanbul Goad Haritalarının Bilgi Sistemine Aktarılması ve Değişim Analizi*, TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası 12. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı, 11-15 Mayıs 2009, Ankara.
- Ceyhan, M.** (2006). İstanbul'da Tarihi Çevre Koruma ve Basın: Cumhuriyet Gazetesi Üzerinden Bir Deneme, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Sf. 26, 27.
- Cezar, M.** (1963). *Osmanlı Devrinde İstanbul Yapılarında Tahribat Yapan Yangınlar ve Tabii Afetler*, Güzel Sanatlar Akademisi Türk Sanatı Tarihi Enstitüsü Yayınları 1, İstanbul.
- Çeçener, B.** (1994). İstimlâkler, *Geçmişten Günümüze İstanbul Ansiklopedisi*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, Cilt 4, Sf. 272-275.
- Çeçener, B.** (1995). *İstanbul'un Kültür ve İmar Sorunları*, Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi Yayınları, İstanbul. Sf. 102.
- Çelebi, E.** (2010). İstanbul'un Tarihi Otelleri (1840-1914) ve Koruma Kapsamında Galata ve Pera Otellerinin Değerlendirilmesi, *Doktora Tezi*, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Sf. 285.

- Çelik, Z.** (1998). *Değişen İstanbul: 19. Yüzyılda Osmanlı Başkenti*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul. Sf. 66, 129 sayılı dipnot.
- Dağdelen, İ. (yay. haz.)** (1999). Jacques Pervititch Sigorta Haritaları, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Dağdelen, İ. (yay. haz.)** (2006). *Alman Mavileri 1913-1914 I.Dünya Savaşı Öncesi İstanbul Haritaları*, İstanbul: Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü, İstanbul.
- Dağdelen İ. (yay. haz.)** (2007). *Charles Edouard Goad'un İstanbul Sigorta Haritaları*, İstanbul: Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü, İstanbul, Pafta 29, 30.
- Doğusan, G. N.** (2004). İstanbul "İmarı"ı 1956-1960, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Sf. 101-108.
- D'Ostoya Haritası**, 1861-1876, İstanbul Atatürk Kitaplığı Nadir Eserler Bölümü Dijital Harita Arşivi.
- Eyice, S.** (1969). *Galata ve Kulesi*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, İstanbul, Sf. 9-14.
- Eyice, S.** (1977). Galata, *İslam Ansiklopedisi*, MEB Yayınları, Cilt 5, Kısım 2, Sf. 1214/146, 147.
- Eyice, S.** (1994). Hamamlar, *Geçmişten Günümüze İstanbul Ansiklopedisi*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, Cilt 3, Sf. 538.
- Ergin, O. N.** (1995). *Mecelle-i Umur-ı Belediye*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı, İstanbul, Sf. 1228, 1230, 1235.
- Erkal, N.** (2010). Bugün Liman Kara Olmuştur: İmparatorluk-Cumhuriyet Eşiğinde İstanbul Rihtimlerinin Dönüşümü, *Osmanlı Başkentinden Küreselleşen İstanbul'a: Mimarlık ve Kent*, Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi, Sf. 31-48.
- Ersel, H., Kuyaş, A., Oktay A., Tunçay, M.** (2002). İstanbul'da Deprem Gibi İmar, *Cumhuriyet Ansiklopedisi*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Cilt. 2, Sf. 295-297.
- Fidan, M. S.** (2009). *Geçmişten Günümüze İstanbul Hanları*, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul, Sf. 206-268.
- Genim, S.** (2006). *Konstantiniyye'den İstanbul'a*, Suna ve İnan Kıraç Vakfı, İstanbul, Sf. 27.
- Göncüoğlu, F.** (2003). *İstanbul'un Semtleri: Karaköy*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, İstanbul, Sf. 15, 19, 23.
- Gülenaz, N.** (1998). İstanbul'daki 19.yy ve Sonrası Osmanlı Ticaret Han ve Pasajlarının Stil ve Fonksiyon Bakımından İncelenmesi, *Doktora Tezi*, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Sf. 318, 342.
- Güler, A.** (1994). *Eski İstanbul Anıları*, Globus Dünya Basınevi, İstanbul, Sf. 57, 67.
- Gürçağlar, A.** (2005). *Hayali İstanbul Manzaraları*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Güvenç, M.** (1999). Jacques Pervititch Sigorta Haritalarında İstanbul, *İstanbul İçin Bitmemiş Bir Araştırma Projesi*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul, Sf. 11, 12.

- Hasol, D.** (2002). Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul, Sf. 198.
- İBB Haritaları** (1994). İstanbul Karaköy Bölgesi 1/1000 ölçekli Halihazır Dijital Haritası, İstanbul Teknik Üniversitesi Çevre ve Şehircilik Uygulama ve Araştırma Merkezi (İTÜ UYGAR).
- İBB Haritaları** (2002). İstanbul Karaköy Bölgesi 1/1000 ölçekli Halihazır Haritası, Beyoğlu Belediyesi Planlama ve İmar Bölümü.
- İnal, T. ve Nazlı, B.** (1997). *Mezbaha Bilgisi*, Saray Kitapçılık Basım Yayın Dağıtım Pazarlama, İstanbul, Sf. 4.
- İnalcık, H.** (1973). *İslam Ansiklopedisi*, MEB Yayınları, İstanbul, Cilt 4, Sf. 63, 64.
- İncicyan, P. Ğ.** (1956). *XVIII. Asırda İstanbul*, İstanbul Fetih Yayınevi, İstanbul, Sf. 85.
- Kahraman S. A. ve Dağlı Y.** (2003). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnâmesi: İstanbul*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Cilt 2, Sf. 391.
- Karaca, Z.** (2008). *İstanbul'da Tanzimat Öncesi Rum-Ortodoks Kiliseleri*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Sf. 329-351.
- Karadağ, M.** (1982). Galata'dan Geçme Seni Vururlar, *Yıllarboyu Tarih*, Hürğün Gazetecilik ve Matbaacılık, Sayı 7, Sf. 198.
- Karahan, O.** (2007). Sabit Bey (Muradiye) Hanı'nın Restorasyon Projesi, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Sf. 285.
- Kazgan, H.** (1991). *Galata Bankerleri*, Türk Ekonomi Bankası A.Ş., İstanbul,
- Kazgan H., Ateş T., Tekin O.** (1999). *Osmanlı'dan Günümüze Türk Finans Tarihi*, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Yayınları, İstanbul, Cilt 1, Sf. 300-312.
- Kaya, Ö.** (2010). *Cumhuriyet'in Vitrin Şehri*, Küre Yayınları, İstanbul, Sf. 97, 98, 106.
- Koçu, M., ve Koçu R. E.** (1960). Bayazıd Mescidi, *Geçmişten Günümüze İstanbul Ansiklopedisi*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, Cilt 4, Sf. 2250.
- Koçu, R. E.** (1994). Sultan Bayezid Mescidi, *Geçmişten Günümüze İstanbul Ansiklopedisi*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, Cilt 8, Sf. 327.
- KTVKK Tescil Haritaları** (2011). TC Kültür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu.
- Kuban, D.** (1994). Menderes ve İstanbul, *Geçmişten Günümüze İstanbul Ansiklopedisi*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, Cilt 4, Sf. 389-392.
- Kubat, A. S. ve Özer, Ö.** (2008). Haliç Kültür Vadisi Projesi Kapsamında Getirilen Önerilerin Galata Bölgesi Üzerindeki Olası Etkilerinin Belirlenmesi ve Değerlendirilmesi, *İTÜ Dergisi/A*, İstanbul, Sayı 2, Sf.85.
- Kuruyazıcı, H.** (2010). *Batılılaşan İstanbul'un Ermeni Mimarları*, Uluslararası Hrant Dink Vakfı Yayınları, İstanbul, Sf. 147.
- Kutun, B.** (1994). Andrea Hanı, *Geçmişten Günümüze İstanbul Ansiklopedisi*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, Cilt 1, Sf. 267, 268.

- Kutun, B.** (1994). Fransız Hanı ve Geçidi, *Geçmişten Günümüze İstanbul Ansiklopedisi*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, Cilt 3, Sf. 334.
- Kuyumcuyan, S.** (1994). Getronagan Ermeni Lisesi, *Geçmişten Günümüze İstanbul Ansiklopedisi*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, Cilt 3, Sf. 395.
- Kuzucu, K.** (2011). İlk Yangın Kuleleri Ahşaptı, *Atlas Tarih*, Sayı 8, İstanbul, Sf. 94, 95.
- Mazlum, D.** (2011). *1766 İstanbul Depremi-Belgeler Işığında Yapı Onarımları*, Suna ve İnan Kıraç Vakfı Yayınları, İstanbul, Sf. 37.
- M-Wiener, W.** (2002). *İstanbul'un Tarihsel Topografyası*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Sf. 321.
- M-Wiener, W.** (2003). *Bizans'tan Osmanlı'ya İstanbul Limanı*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, Sf. 121, 137, 175.
- M-Wiener, W. ve Schiele R.** (1988). *19. Yüzyılda İstanbul Hayatı*, Roche Yayınevi, İstanbul, Sf. 66.
- National Geographic** (2011). Dergi eki: *Görmediğimiz Türkiye*, Doğuş Grubu İletişim Yayıncılık, İstanbul, Sf. 46.
- Ortaylı, İ.** (1989). XVIII-XIX. Yüzyıllarda Galata, İstanbul, *Tarih Boyunca İstanbul Seminerleri*, Sf. 132.
- Öncel, D.** (2010). *Apartment Galata'da Yeni Bir Konut Tipi*, Kitap Yayınevi, İstanbul, Sf. 60.
- Öncel, D. ve Kafescioğlu, F.** (2005). 1858-1860 Galata, Pera, Pangaltı Planı, *Mimarist*, İstanbul Sf. 18, 19.
- Öz, T.** (1965). *İstanbul Camileri*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, Sf. 60, 61.
- Pérouse, J. F., Lebouteiller, P., Cantemir, B.** (2007). *Ch. E. Goad'ın Yangın Sigortası Planları: XX. Yüzyılın Başındaki İstanbul'u Tanımak İçin En Sonunda Ortaya Koyulan Bir Hazine (Stefanos Yerasimos Anısına)*, Charles Edouard Goad'ın İstanbul Sigorta Haritaları, İstanbul: Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü, İstanbul, Sf. viii, ix, x.
- Sakaoğlu, N.** (1994). Yangınlar, *Geçmişten Günümüze İstanbul Ansiklopedisi*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, Cilt 7, Sf. 428.
- Sandalcı, M.** (2000). *Max Fruchtermann Kartpostalları*, Koçbank Yayınları, İstanbul, Cilt 3, Sf. 1043.
- Sayar, Z.** (1954). İstanbul'un İmarı Münasebetiyle, *Arkitekt*, İstanbul, Sayı 284, Sf. 49, 50.
- Scheider, A. M. ve M. Is. Nomidis** (1944). *Galata, Topographisch-Archeologischer Plan mit Erläuterndem Text*, İstanbul, Sf. vii.
- Sisa, S.** (1976). Bir Kiralık Büro Binası, *Arkitekt*, İstanbul, Cilt 45, Sf. 361.
- Şehsuvaroğlu, H.** *İstanbul'da Yangınlar*, Asırlar Boyunca İstanbul: Sarayları, Camileri, Abideleri, Çeşmeleri, Cumhuriyet Gazetesi Eki, İstanbul, Sf. 114.
- Tekeli, İ.** (1999). Jacques Pervititch Sigorta Haritalarında İstanbul, *İnsanın Çevresini Bilme, Denetleme ve Yorumlama Aracı Olarak Haritalar*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, Sf. 9.

- Türker, O.** (2007). *Galata'dan Karaköy'e Bir Liman Hikâyesi*, Sel Yayıncılık, İstanbul, Sf. 12.
- Uluç, H. L.** (1987). M. Vedat Tek, Architect An Episode in Turkish Architecture, *Yüksek Lisans Tezi*, Bogaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yapı** (2003) Galata&Port İstanbul, Salıpazarı Liman ve Turizm Kompleksi Önerisi, *Yapı*, İstanbul, Yıl 2003, Sayı 255, Sf. 72-78.
- Yapıcı, M.** (2006). Galataport ve Haydarpaşaport'u Ne Kadar Biliyoruz?, *Mimarist*, İstanbul, Yıl 6, Sayı 19, Sf. 56-58.
- Ziyaoğlu, R.** (1985). *Yorumlu İstanbul Kütüğü: 330-1983*. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları, İstanbul, Sf. 203, 205, 253.
- Url-1** <<http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/433424.asp#storyContinues>>, alındığı tarih 09.08.2011
- Url-2** <<http://www.peragyo.com/p4.asp>>, alındığı tarih: 06.08.2011
- Url-3** <<http://sehirrehberi.ibb.gov.tr/map.aspx>>, alındığı tarih 08.09.2011
- Url-4** <http://www.beyoglu.bel.tr/beyoglu_belediyesi/haber_default.aspx?SectionId=143&ContentId=21698>, alındığı tarih: 30.12.2011
- Url-5** <<http://www.hgk.msb.gov.tr/ustbanner/turk/matrakci.htm>>, alındığı tarih: 08.08.2011
- Url-6** <<http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&ArticleID=1034666&Date=31.12.2010&CategoryID=77>>, alındığı tarih: 11.08.2011
- Url-7** <<http://www.denizhaber.com/HABER/26959/1/kruzaziyer-liman-istanbul.html>>, alındığı tarih: 02.01.2012
- Url-8** <<http://www.denizhaber.com.tr/deniz-turizmi/37319/istanbul-karakoy-liman-galata-salipazari-rihtim-kruzaziyer-yolcu-gemi-turist-cru.html>>, alındığı tarih: 02.01.2012
- Url-9** <http://www.globalyatirim.com/TR/haberler/haber_devam/_pdf/karakoy_Sartname.pdf>, alındığı tarih: 16.07.2011
- Url-10** <www.mimarlikmuzesi.org>, alındığı tarih: 24.07.2011
- Url-11** <http://www.obarsiv.com/guncel_nur_akin.html>, alındığı tarih 25.07.2011
- Url-12** <<http://www.getronagan.k12.tr/tr/>>, alındığı tarih: 24.07.2011
- Url-13** <<http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/433424.asp#storyContinues>>, alındığı tarih 09.08.2011
- Url-14** <<http://www.peragyo.com/p4.asp>>, alındığı tarih: 06.08.2011
- Url-15** <<http://sehirrehberi.ibb.gov.tr/map.aspx>>, alındığı tarih: 08.09.2011
- Url-16** <http://www.globalyatirim.com/TR/haberler/haber_devam/_pdf/karakoy_Sartname.pdf>, alındığı tarih: 08.09.2011
- Url-17** <<http://www.sinangenim.com/tr/projects.asp?ID=4&Y=1978&PID=1&do=detail>>, alındığı tarih: 08.09.2011
- Url-18** <www.mimarlikmuzesi.org>, alındığı tarih: 16.10.2011
- Url-19** <http://www.obarsiv.com/guncel_nur_akin.html>, alındığı tarih: 17.10.2011

Url-20

<<http://193.255.138.2/takvim.asp>>, alındığı tarih: 30.10.2011

Url-21

<<http://www.habervitrini.com/haber/galata-aya-nikola-kilisesi-sabaha-karsi-alev-alev-yandi-29654/>>, alındığı tarih: 12.12.2011

EKLER

Bu bölümde kaynağı belirtilmemiş fotoğraflar tarafımdan çekilmiştir.

EK A: Çalışma Alanı Genel Fotoğrafları

EK B: Eski Fotoğraflar

EK C: Farklı kaynaklardan plan, kesit, görüşler

EK D: Çalışma Alanı Tek Yapı Fotoğrafları

EK E: Beyoğlu İlçesi Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı Raporu'nun THT başlığı

EK F: Haritalar ve Analizler

EK A

Şekil A.1 : Kemeraltı Caddesi.

Şekil A.2 : Kemankeş Caddesi'nde büyük ölçekli iş hanları.

Şekil A.3 : Ön planda Bayezid-i Cedid Camii ve civarındaki küçük ölçekli eski kent dokusu, arka planda sahile yakın büyük ölçekli iş hanları.

Şekil A.4 : Çinili Rıhtım Han.

Şekil A.5 : Maliye Caddesi ve arkada bayrak asılmış olarak görülen Maliye Binası.

Şekil A.6 : Necatibey Caddesi.

Şekil A.7 : Kemankeş Caddesi.

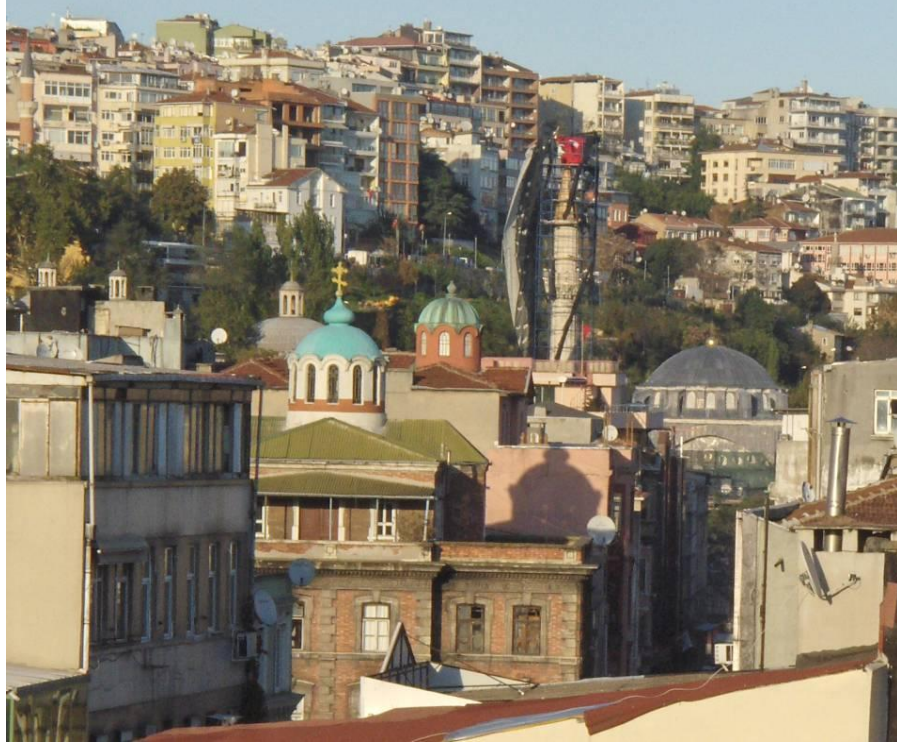
Şekil A.8 : Karaköy’de bir kruvaziyer.

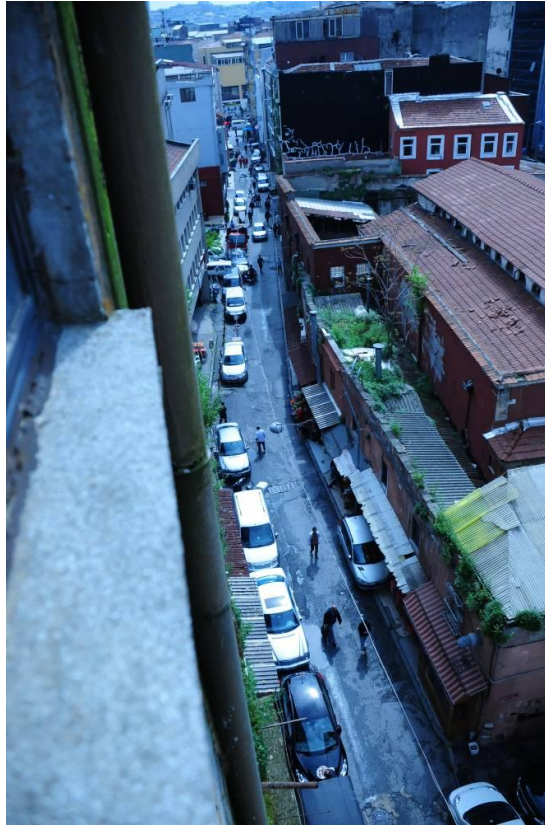
Şekil A.9 : 16 Eylül 2011 tarihinde çekilmiş dört kruvaziyerin yanaştığı Salı Pazarı Limanı (www.denizhaber.com.tr).

Şekil A.10 : Kruvaziyerin Galata silüetini nasıl etkilediğinin ve devasallığının resmi (www.denizhaber.com.tr).

Şekil A.11 : Çatı kiliseleri örnekleri: önde Aya Andrea Kilisesi'nin, arkada ismi bilinmeyen bir kilisenin kubbesi.

Şekil A.12 : Mumhane Caddesi ve sağda görülen Aya Nikola Türk-Ortodoks Kilisesi (Arpacı, M. S.).

Şekil A.13 : Kemeraltı Caddesi'ni genişletme çalışmalarıyla ortadan bölünen bina ve iki cephesinde farklı pencereler.

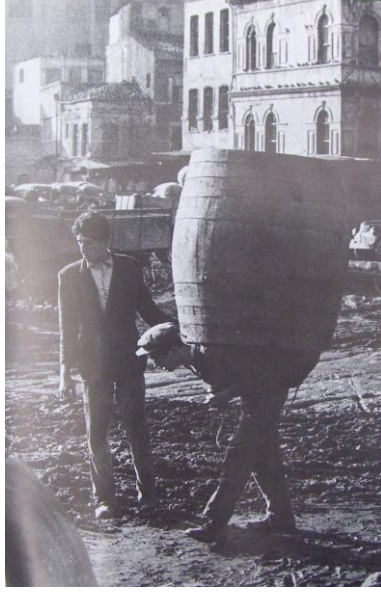

Şekil A.14 : Hoca Tahsin Sokağı.

Şekil A.15 : Şekil B.5’te görülen 1911 basım tarihli Max Fruchtermann kartpostalı ile aynı açıdan çekilmiş bir fotoğraf.

EK B

Şekil B.1 : Kalafat yerindeki hamallar (Güler, 1994, s. 67).

Şekil B.2 : Boğaz'da yelkenliler (M-Wiener, 2003, s. 137).

Şekil B.3 : 7 Ağustos 1867 tarihli, solda Kılıç Ali Paşa Camii görülen çalışma alanı (Genim, 2006, s. 27).

Şekil B.4 : 1959 tarihli, kalafat yerinde sokakta onarım (Güler, 1994).

Şekil B.5 : Aya Nikola Kilisesi'nin üzerinden 1911 basım tarihi Max Fruchtermann kartpostalı, sağda Aya Panteleymon, solda Aya Elia Rus kiliseleri (Sandalcı, 2000).

Şekil B.6 : Aziz Yahya Kilisesi iç mekân fotoğrafı (Karaca, 2007)

Şekil B.7 : Yangına giderken tulumbacılar (Akın, 1998).

Şekil B.8 : Karaköy meydanında yapılan istimplâklar (Çeçener, 1994).

Şekil B.9 : Kemeraltı Caddesi genişletme çalışmaları (Çeçener, 1994).

Şekil B.10 : Merkez Meryem Ana Türk-Ortodoks Kilisesi'nin iç mekân fotoğrafı (Karaca, 2007).

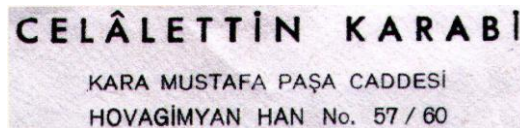
Şekil B.11 : 70 numaralı (80 ada 19 parseldeki) Muradiye Hanı'nın Galata Şarap İşkelesi Sokağı cephesi (Karahan, 2007).

Şekil B.12 : Arabian Han'da denizcilik şirketine ait olduğu düşünülen bir ilan (Fidan, 2009).

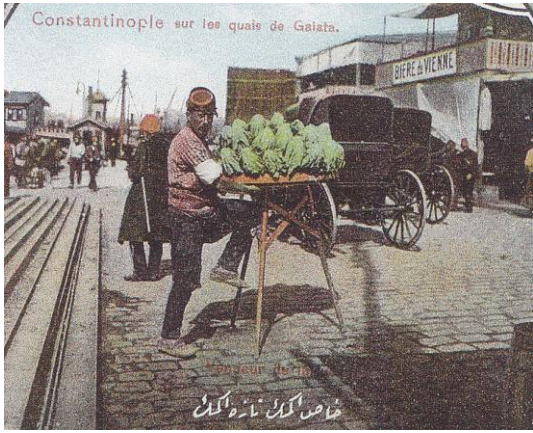
Şekil B.13 : Couteaux Han 4 numarada iş yeri olan bir tüccarın 1927 tarihli olduğu düşünülen bir ilanı (Fidan, 2009).

Şekil B.14 : Hovagimyan Han'ın içindeki, Celâlettin Karabi isimli tüccara ait iş yerinin adresi (Fidan, 2009).

Şekil B.15 : 1880 yılında çekilmiş bir kahvehane fotoğrafı.

Şekil B.16 : Galata Rıhtımı'nda seyyar marul ve ekmekek satıcıları (Fruchtermann, 2000).

Şekil B.17 : Seyyar ayakkabı tamircileri (Fruchtermann, 2000).

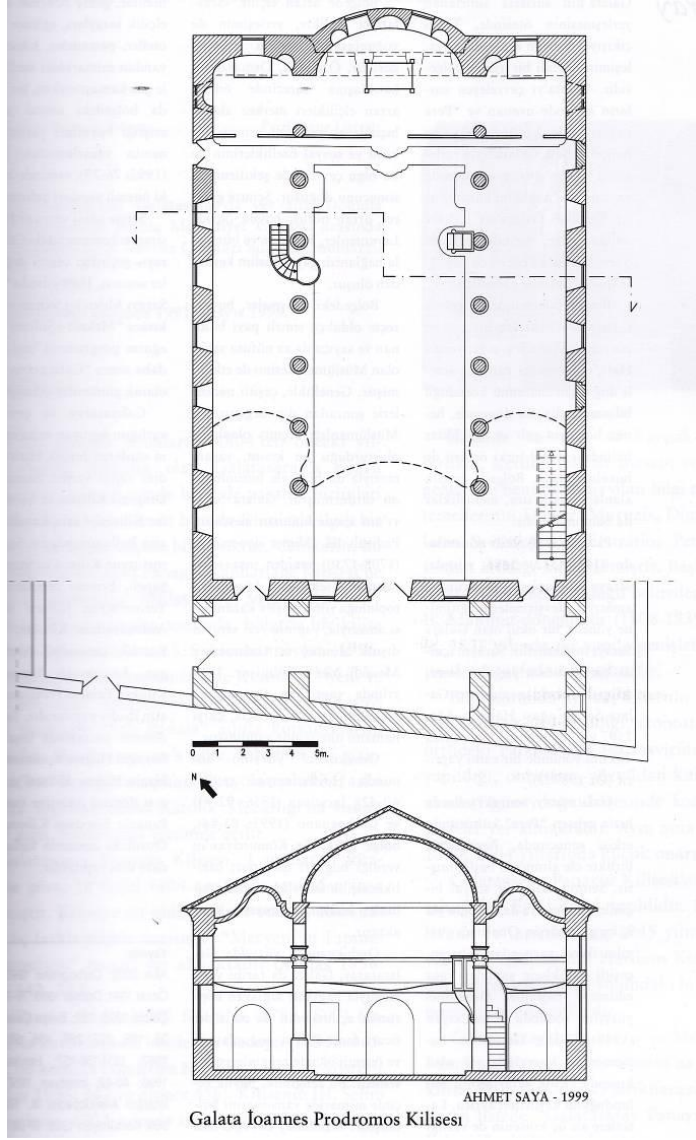

Şekil B.18 : Tophane İskelesi'nde kömürcüler (Fruchtermann, 2000).

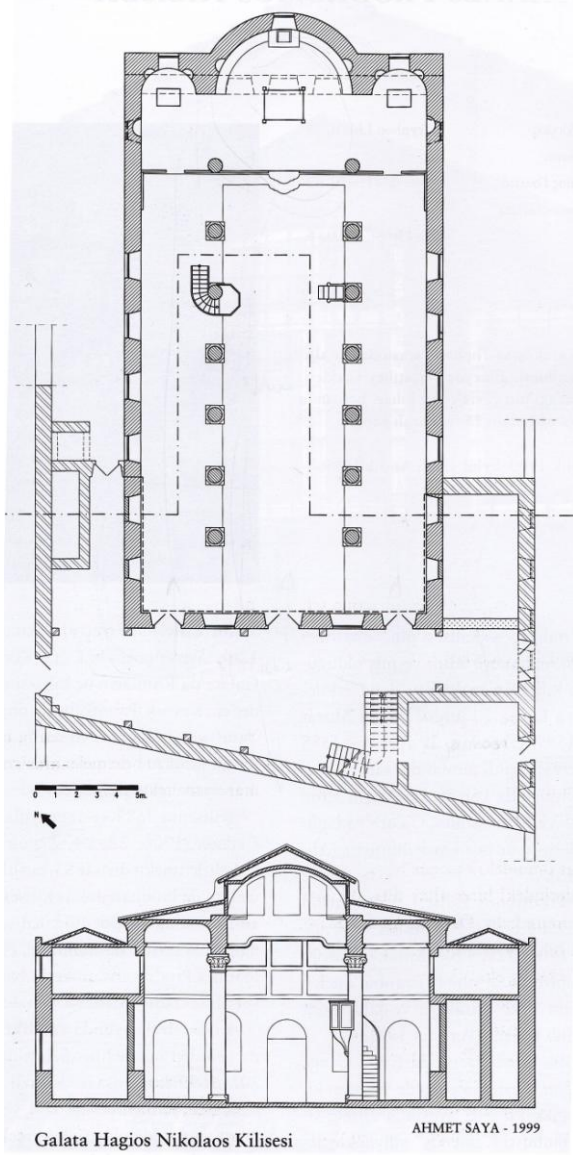

Şekil B.19 : Galata sokaklarında koyunların mezbahaya gitmesi (National Geographic, 2011).

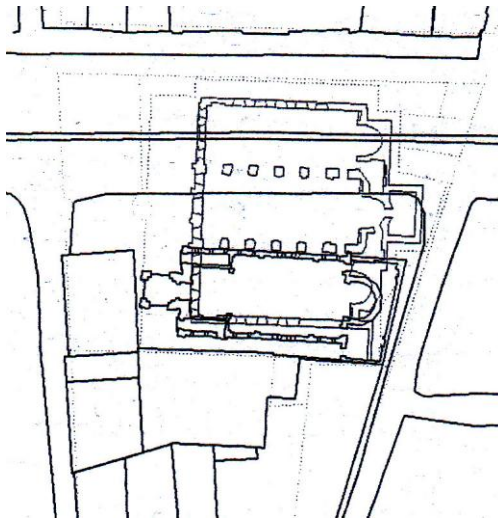
EK C

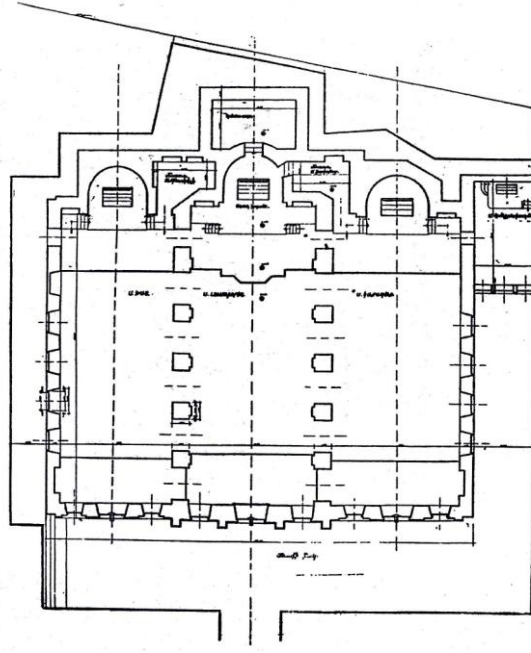
Şekil C.1 : Aziz Yahya Türk-Ortodoks Kilisesi'nin planı ve kesiti (Karaca, 2007).

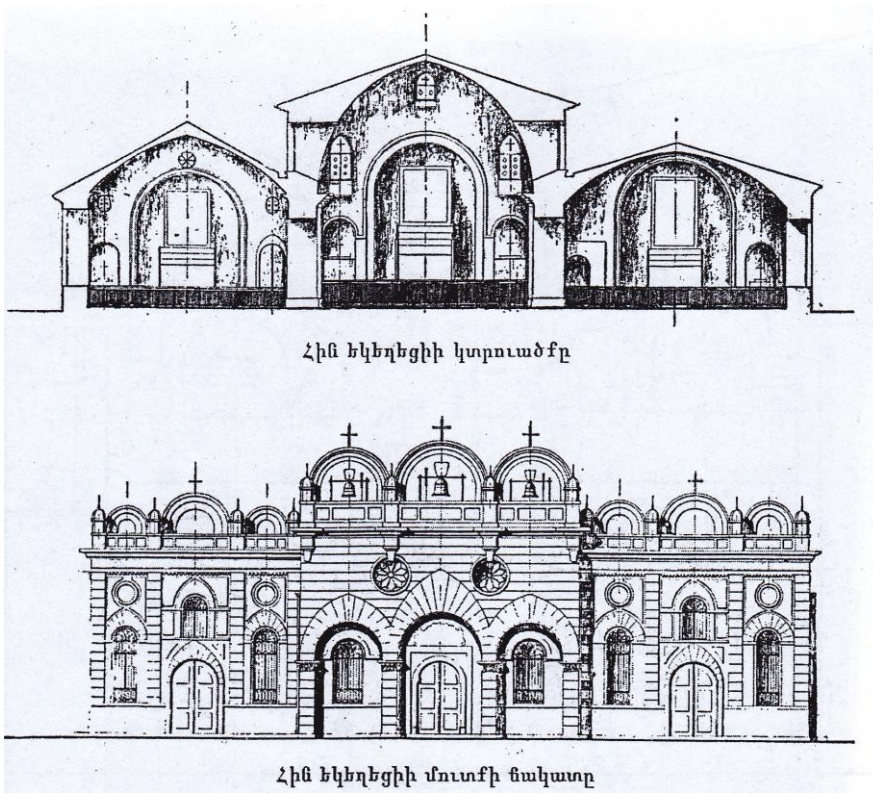
Şekil C.2 : Aya Nikola Kilisesi'nin plan ve kesiti (Karaca, Z. 2007)

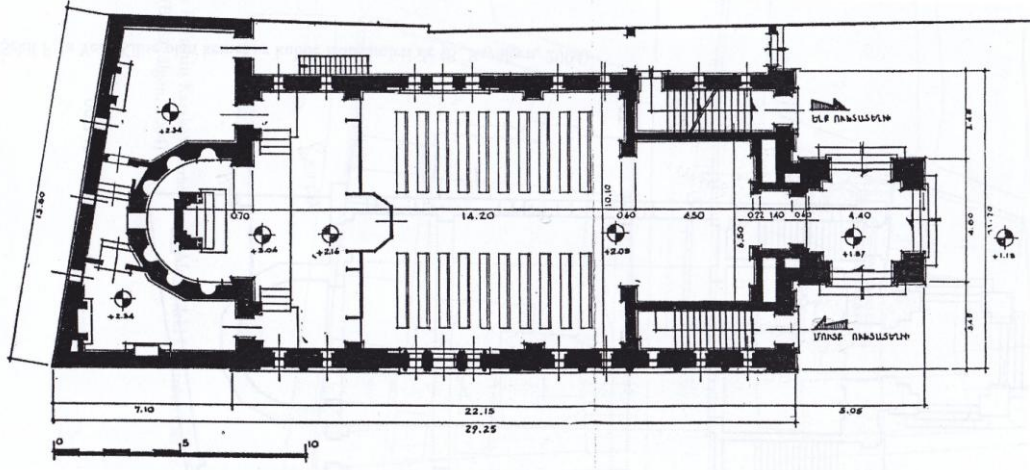
Şekil C.3 : Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi'nin yıkılmadan önceki ve yıkıldıktan sonraki planlarının karşılaştırması (Baytar, 2005).

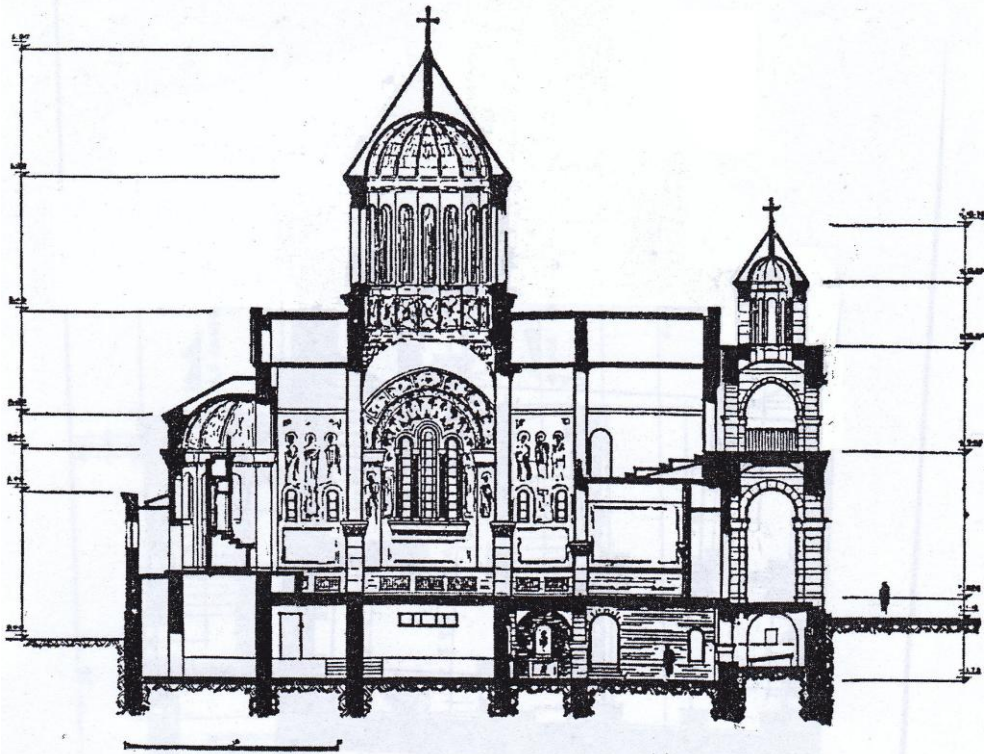
Şekil C.4 : Eski Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi'nin planı (Baytar, 2005).

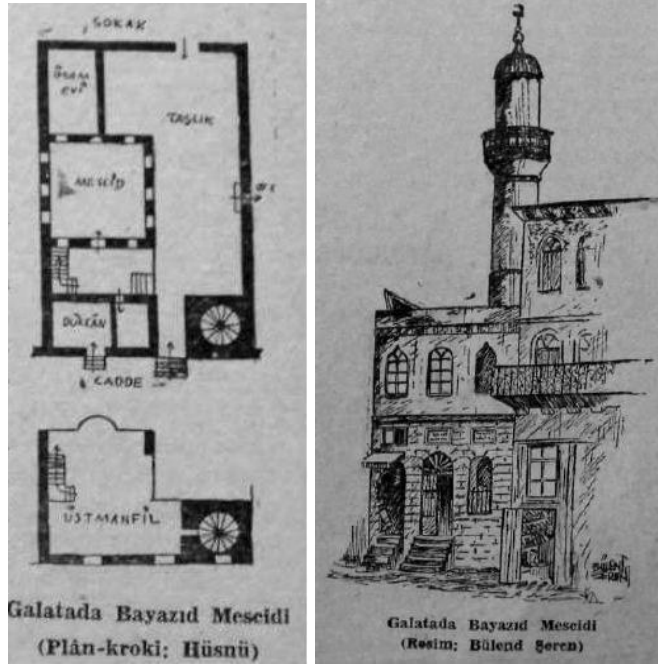
Şekil C.5 : Eski Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi'nin kesit ve görünüşü (Baytar, 2005).

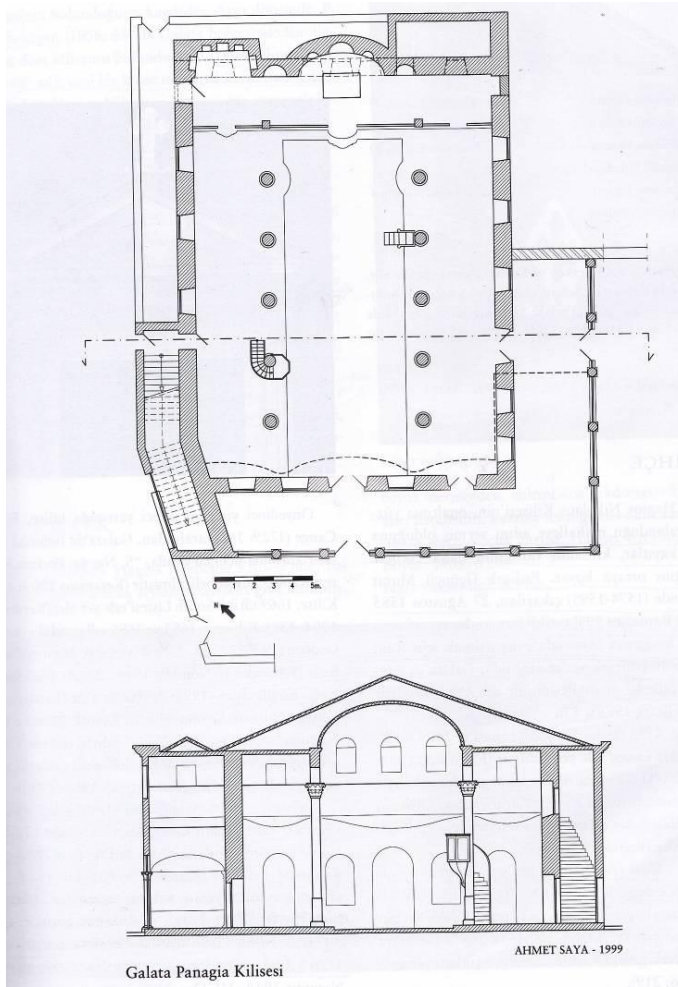
Şekil C.6 : Bugünkü Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi'nin planı (Baytar, 2005).

Şekil C.7 : Bugünkü Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi'nin kesit ve görünüşü (Baytar, 2005).

Şekil C.8 : Beyazıt-ı Cedid Camii plan şeması ve eskizi (Koçu, 1960).

Şekil C.9 : Merkez Meryem Ana Türk-Ortodoks Kilisesi plan ve kesiti (Karaca, 2007).

EK D

Şekil D.1 : 1 numaralı (118 ada 27 parseldeki) tescilli yapının zemin kat fotoğrafı.

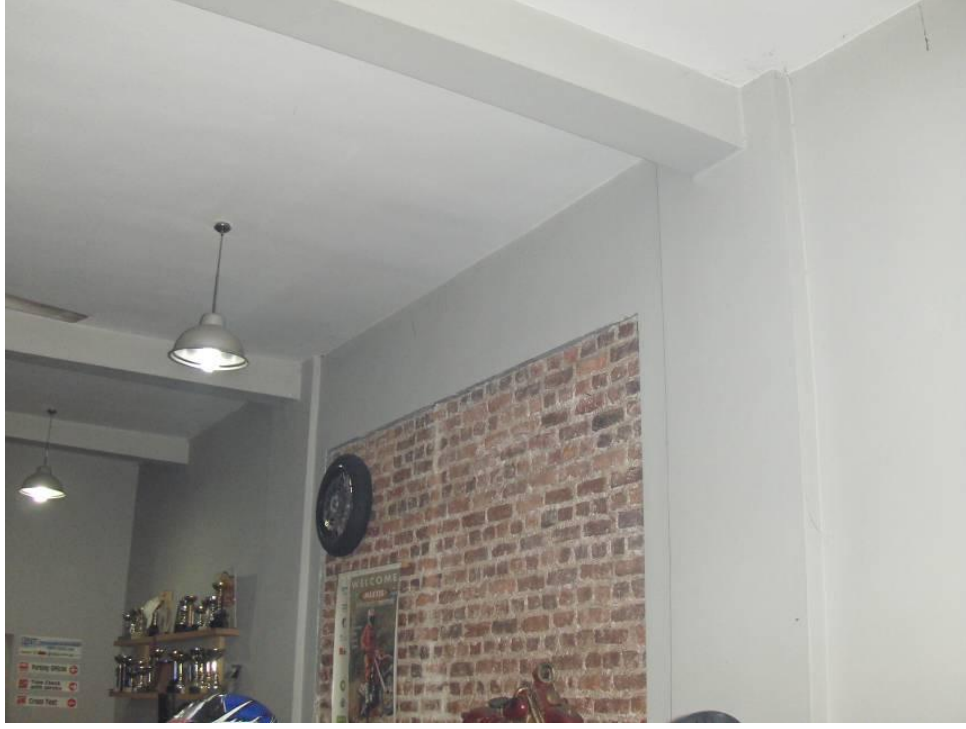
Şekil D.2 : 3 ve 4 numaralı tescilli yapıların (120 ada 8 ve 9 parseller) fotoğrafı.

Şekil D.3 : 3 numaralı (120 ada 8 parseldeki) tescilli yapıdan bir detay.

Şekil D.4 : 4 numaralı yapının I profilinden bir detay.

Şekil D.5 : 8 numaralı yapının Sakızcılar Sokağı üzerindeki biriminin iç mekânı.

Şekil D.6 : 8 numaralı, Aziz Yahya Kilisesi'nin arsası içinde, kiliseye gelir getirmek amaçlı inşa edilmiş, dini yapı olarak tescilli Vekilharç Sokağı üzerindeki dükkân.

Şekil D.7 : 8 numaralı Vekilharç Sokağı üzerindeki dükkânın beşik tonoz (solda) ve tekne tonozdan (sağda) oluşmuş tuğla duvarlı iç mekânı.

Şekil D.8 : Ermeni Pasajı'nın girişindeki kitabe.

Şekil D.9 : Ermeni Pasajı'nın iç mekânı.

Şekil D.10 : 18 numaralı (86 ada 21 parseldeki) tescilli yapı.

Şekil D.11 : 18 numaralı yapıdan detay.

Şekil D.12 : 19 numaralı yapının üzerindeki yazıdan detay.

Şekil D.13 : Fotoğrafın solunda sırasıyla 21, 22, 23 env. numaralı tescilli yapılar ve karşıda Merkez Meryem Ana Türk-Ortodoks Kilisesi.

Şekil D.14 : 25 numaralı (84 ada 2 parseldeki) tescilli yapı.

Şekil D.15 : 26 numaralı (84 ada 1 parsel) SMÖ olarak tescilli, üst katı Aya Panteleymon Rus Kilisesi olan yapı.

Şekil D.16 : 30 numaralı (82 ada 3 parseldeki) yapının cephesinden detay.

Şekil D.17 : 34 numaralı (82 ada 6 parseldeki) Aya Nikola Türk-Ortodoks Kilisesi.

Şekil D.18 : Aya Nikola Türk-Ortodoks Kilisesi'nin Hoca Tahsin Sokağı giriş kapısı.

Şekil D.19 : Aya Nikola Türk-Ortodoks Kilisesi'nin Mumhane Caddesi cephesi.

Şekil D.20 : Aya Nikola Kilisesi'nin Mumhane Caddesi üzerindeki kapısı.

Şekil D.21 : Aya Nikola Kilisesi'ne ait Mumhane Caddesi üzerindeki dükânların arasındaki bir kapı.

Şekil D.22 : 35 numaralı (82 ada 7, 8, 14 parsellerdeki) Hoca Tahsin Sokağı üzerindeki Aya Nikola Türk-Ortodoks Kilisesi dükânları ve kapısı.

Şekil D.23 : 36 numaralı (82 ada 9 parseldeki) Aya Nikola Türk-Ortodoks Kilisesi dükânlarının üstten görünüşü.

Şekil D.24 : Aya Andrea Rus Kilisesi cephe detayları.

Şekil D.25 : Aya Andrea Rus Kilisesi üzerindeki soğan kubbe ve Rus Haçı.

Şekil D.26 : Aya Andrea Rus Kilisesi'nde ara katlarda bulunan konaklama birimlerinin koridoru.

Şekil D.27 : Aya Andrea Rus Kilisesi iç mekânı.

Şekil D.28 : Aya Andrea Rus Kilisesi üst katındaki konaklama birimlerinin tavanındaki bağdadi çıtalar.

Şekil D.29 : Aya Andrea Rus Kilisesi terası.

Şekil D.30 : Aya Andrea Kilisesi'nin terasından çekilmiş, 39 numaralı yapının terasındaki kubbeyi gösteren fotoğraf.

Şekil D.31 : Aya Andrea Rus Kilisesi'nin üst kattaki volta döşemeye bağlanmış çanı.

Şekil D.32 : 39 numaralı Nimet Han'ın giriş kapısı.

Şekil D.33 : 39 numaralı (83 ada 5 parseldeki) Nimet Han.

Şekil D.34 : Surp Krikor Lusavoriç Ermeni Kilisesi
(<http://www.getronagan.k12.tr/tr/>).

Şekil D.35 : Surp Krikor Lusavoriç Ermeni Kilisesi'nden iç mekân fotoğrafı.

Şekil D.36 : 41 numaralı kısımdan Getronagan Ermeni Lisesi'ne giriş kapısı.

Şekil D.37 : 43 numaralı (125 ada 1 parseldeki) tescilli yapı ve cumbasındaki volta döşeme.

Şekil D.38 : 44 numaralı yapının cumbalarındaki sıva döküldüğü için görülen volta döşemeler.

Şekil D.39 : 44 numaralı kârgir yapının bodrum katındaki kemerin üzerinde görülen volta döşeme ve tahtalar.

Şekil D.40 : 44 numaralı kârgir yapının bodrum katındaki kemer.

Şekil D.41 : 45 numaralı (127 ada 3 parseldeki) tescilli yapının iç mekânı.

Şekil D.42 : 46 numaralı (127 ada 28 parseldeki) taş duvar kalıntıları ve bu kota ulaşmayı sağlayan baraka.

Şekil D.43 : 46 numaralı (127 ada 28 parseldeki) toprak zemin.

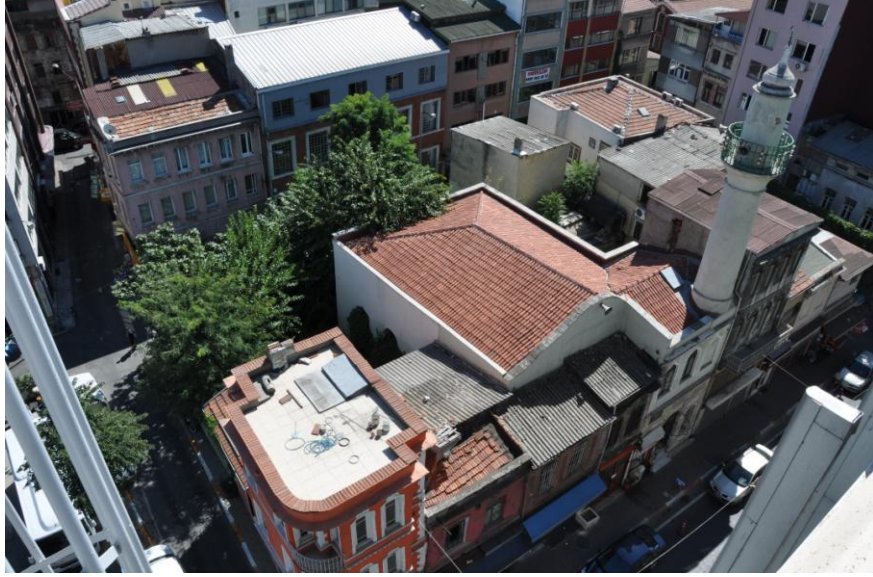
Şekil D.44 : 51 (soldaki) ve 52 (sağdaki) numaralı (74 ada 5 ve 4 parsellerdeki) tescilli yapılar.

Şekil D.45 : 51 numaralı (74 ada 5 parseldeki) yapının giriş katı.

Şekil D.46 : 53 numaralı (74 ada 2 parseldeki) tescilli yapının giriş katı.

Şekil D.47 : Bayezid-i Cedid Camii ve adası.

Şekil D.48 : 57 numaralı Bayezid-i Cedid Camii'ne giriş kapısına çıkan dört basamak ve sağda eski çeşmenin yeri.

Şekil D.49 : 57 numaralı Bayezid-i Cedid Camii avlusuna girince sağda görülen tuvaletler.

Şekil D.50 : 57 numaralı Bayezid-i Cedid Camii avlusuna girince solda görülen son cemaat yeri.

Şekil D.51 : 59 numaralı yapılardan 72 ada 12 parseldeki tescilli yapı.

Şekil D.52 : 59 numaralı yapılardan 72 ada 13 parseldeki tescilli yapı.

Şekil D.53 : 61 numaralı Merkez Meryem Ana Kilisesi'nin Kara Ali Kaptan Sokağı cephesi.

Şekil D.54 : 61 numaralı Merkez Meryem Ana Kilisesi'nin iç avlusu.

Şekil D.55 : 61 numaralı Merkez Meryem Ana Kilisesi'nin narteksindeki Hz. İsa resmi.

Şekil D.56 : 61 numaralı Merkez Meryem Ana Kilisesi'nin narteks kısmı.

Şekil D.57 : 62 numaralı 76 ada 1 parseldeki Merkez Meryem Ana Kilisesi'nin dükkânları.

Şekil D.58 : 64 numaralı yapı ve sağında işaretlenen yerde yapının mimarının adı "Arntyński Architecte" yazısı.

Şekil D.59 : 64 numaralı eski Rus Manastırı'nın merdiven duvarlarında ikona konmak amaçlı olduğu düşünülen nişler.

Şekil D.60 : 64 numaralı yapının karo siman döşemesi.

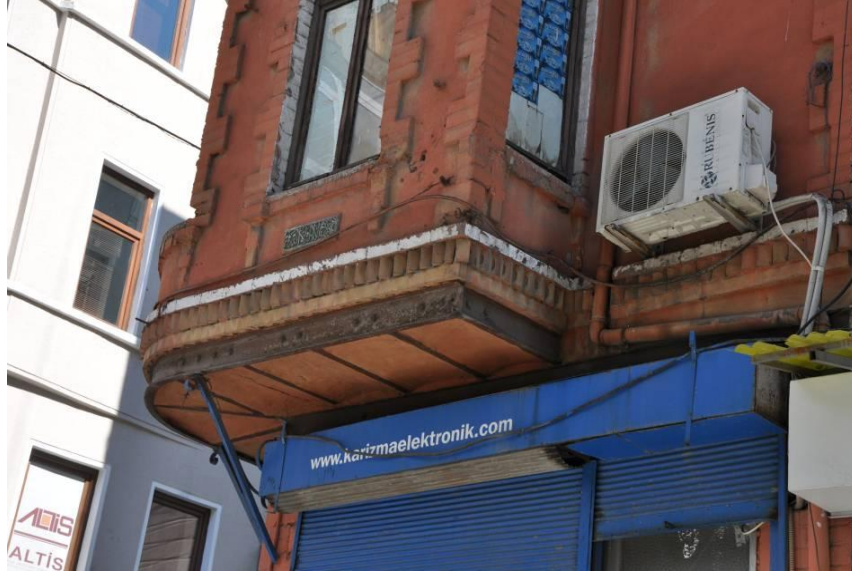
Şekil D.61 : 64 numaralı yapının harap iç mekânı.

Şekil D.62 : 69 numaralı (71 ada 12 parseldeki) tescilli yapının cephesindeki çiçek figürleri.

Şekil D.63 : 71 numaralı Kemankeş Caddesi üzerindeki yapı.

Şekil D.64 : 73 numaralı yapının cumba detayı.

Şekil D.65 : Liman Han'ın bünyesinde, soldaki cumbalı yapı.

Şekil D.66 : Liman Han'ın giriş kapısı üzerinde binanın yapım tarihi ve gemici çıpası.

Şekil D.67 : Liman Han'ın, Çinili Rıhtım Han'ın üst katından çekilmiş fotoğrafı.

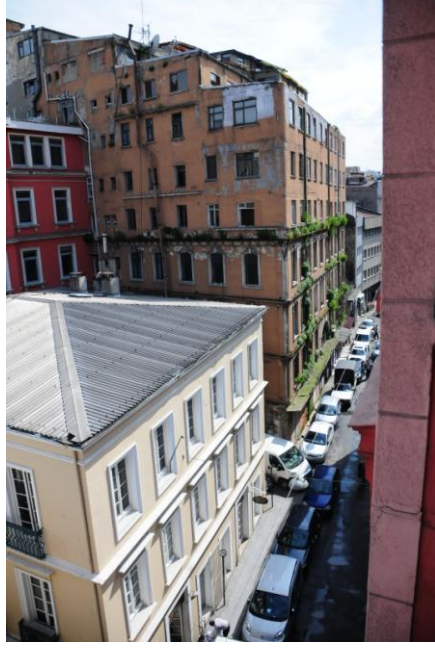
Şekil D.68 : 79 numaralı Hovagimyan Han'ın üst kotundan ve saçığından detay.

Şekil D.69 : 79 numaralı Hovagimyan Han'ın cephesinden detay.

Şekil D.70 : 79 numaralı Hovagimyan Han'ın giriş kapısından detay. Fotoğrafın sağında sıvası dökülmüş ve tuğlası açığa çıkmış, solunda sıvalı süslemeler.

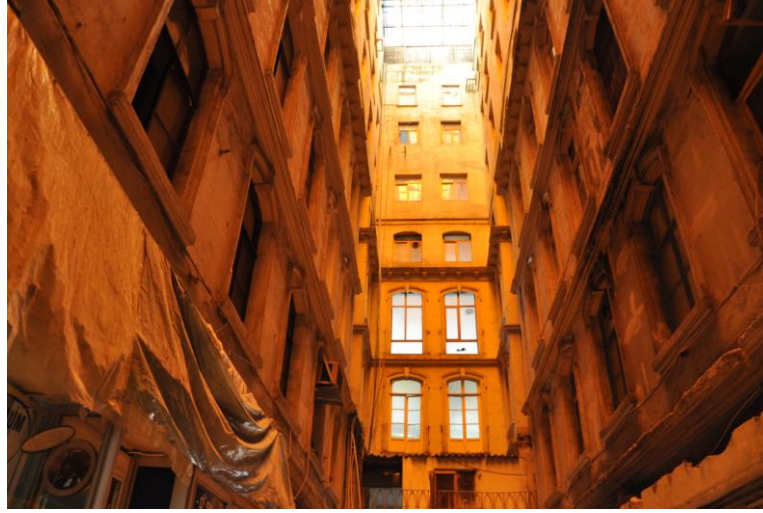
Şekil D.71 : 81 numaralı (77 ada 59 parseldeki) tescilli Lloyd Han.

Şekil D.72 : 81 numaralı (77 ada 59 parseldeki) Lloyd Han'ın Mumhane Caddesi cephesi zemin katı.

Şekil D.73 : 81 numaralı (77 ada 59 parseldeki) tescilli Lloyd Han'ın Kemankeş Caddesi cephesi.

Şekil D.74 : 81 numaralı (77 ada 59 parseldeki) tescilli Lloyd Han'ın iç mekânı.

Şekil D.75 : 84 numaralı (77 ada 3 parseldeki) Fransız Geçidi binalarının iç mekânı.

Şekil D.76 : 85 numaralı (77 ada 2 parseldeki) resmi tescilli yapı olan Karaköy Karakolu.

Şekil D.77 : 86 numaralı (77 ada 57 parseldeki) Tahir Han'ın giriş kapısı ve sağda 1985'te Mimar M. Vedad tarafından inşa edildiğini gösteren yazı.

Şekil D.78 : 87 numaralı (77 ada 34 parseldeki) kalıntının girişi ve arkada üzeri çelik örtü ile örtülmüş araba yıkama bölümü.

Şekil D.79 : Otopark olarak kullanılan, üç tarafı dini yapı olarak tescilli moloz taş duvarlar ile çevrili bahçe.

Şekil D.80 : 87 numaralı (77 ada 34 parseldeki) kalıntının güneybatı duvarı.

Şekil D.81 : 87 numaralı (77 ada 34 parseldeki) kalıntının bahçeye bakan (güneydoğu) duvarı.

Şekil D.82 : 87 numaralı (77 ada 34 parseldeki) kalıntının güneydoğu duvarından çekilen bir detay.

Şekil D.83 : 88 numaralı (77 ada 41 parseldeki) tescilli olarak görülen fakat betonarme sistemle inşa halinde olan yapı.

Şekil D.84 : 90 numaralı (77 ada 51 parseldeki) tescilli yapı.

Şekil D.85 : 90 numaralı tescilli yapının içine inşa edilmiş betonarme kolon-kiriş sistemi.

Şekil D.86 : 91 numaralı (68 ada 16 parseldeki) tescilli yapı.

Şekil D.87 : 91 numaralı (68 ada 16 parseldeki) tescilli yapının 3. ve 4. kat cephe detayı.

Şekil D.88 : 95 numaralı (68 ada 7 parseldeki) tescilli yapıdan detay.

Şekil D.89 : 96 numaralı (68 ada 6 parseldeki) harap tescilli yapının iç mekânı.

Şekil D.90 : 70 adadaki benzinci.

EK E

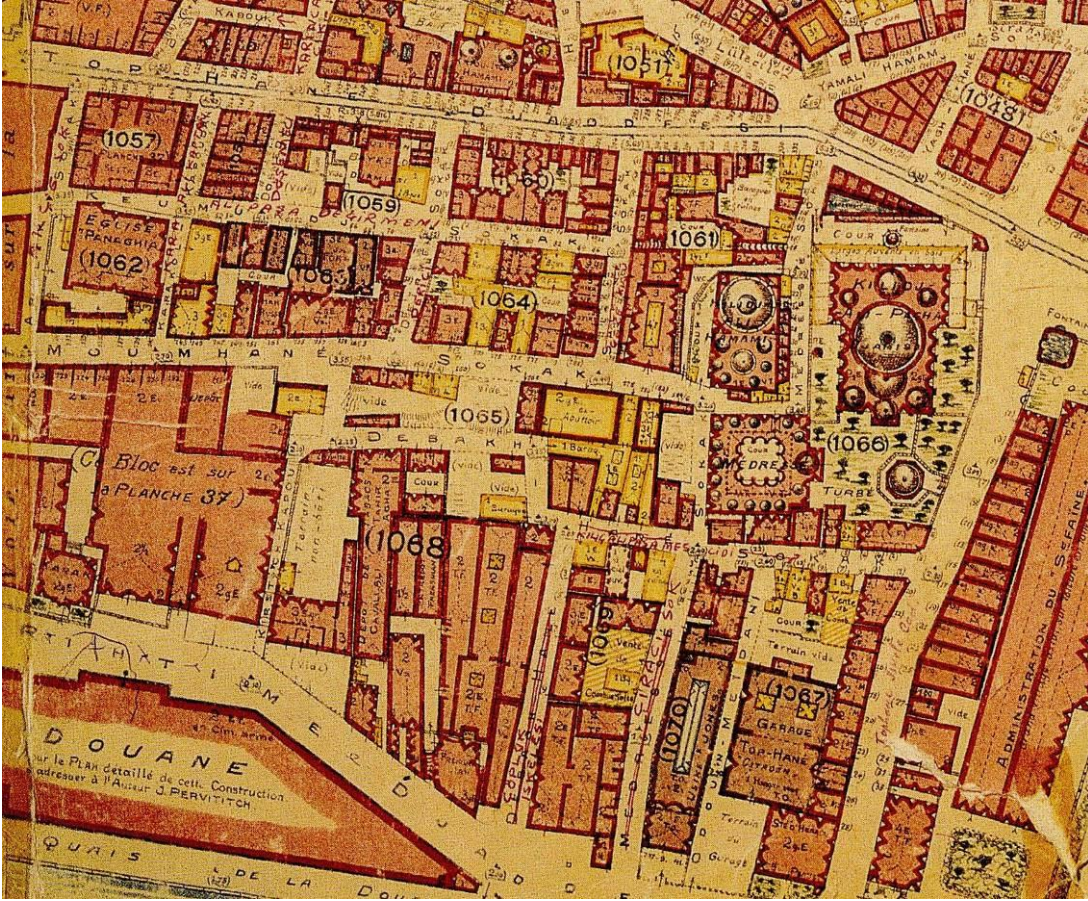
III-B-4. Turizm-Hizmet-Ticaret Alanları (THT)

III-B-4-1. Turizm-Hizmet-Ticaret Alanları; yerel, metropoliten, ulusal ve uluslararası ölçekte tarihi ve kültürel dokuya bağlı turizm-ticaret-pazarlama, hizmet alanlarıdır.

III-B-4-2. Bu alanlarda perakende ticaret birimleri, mefruşat-tekstil ve konfeksiyon ürünleri-konfeksiyon satış birimleri, çok katlı mağazalar, konaklama alanları, turizme yönelik perakende ticaret alanları ve bu birimlere hizmet eden konaklama tesisleri, motel, butik otel, oteller, kongre merkezleri, tiyatro, sinema, iş hanları, yeme-içme faaliyetlerine dönük çayevi, geleneksel ve yöresel mutfak kültürünü yansıtan lokanta, kafeterya, resmi kurumlar, banka ve finans kurumları, müzik çeşitleri eğitimi-dinletisi yapılacak kültürel birimler, bölgenin karakterine uygun kültür öğelerinin korunması, yaşatılması, eğitimi, araştırılması gibi konularda çalışmalar yapacak dernek, vakıf, sivil toplum örgütleri, dersaneler, kurslar, cam boyama, porselen ve seramik sanatı, el yapımı oyuncak, nakış, kumaş boyama, sedef kakma, geleneksel müzik aletleri, altın ve gümüş takı-telkari ve ev eşyaları, soğuk bakır el işçiliği, oltu taşı-lületaş vb. her tür değerli doğal taş işleme, hat, ebru, tezhip, minyatür, kitap ciltleme ve onarımı, çerçeve, resim, heykel, ahşap el işçiliği, hediyelik eşya, halı, kilim, el örgüsü, hasır sepet ve kutu, bakırcılık, küçük çaplı matbaa ve baskı işleri, nargile-pipo imalatı vb. gibi kirletici olmayan geleneksel el sanatları üretimi ve perakende pazarlaması-onarımı-sergileme ve eğitim birimleri, antikacı ve mezat salonları ve nitelikli konut yer alabilir. Yerel özellik arz eden sokak ve bölgelerde, Envanter ile Kayıp Eser Envanterinin ve özgün işlevlerin korunması çerçevesinde yukarıda tanımlanan işlevlerin kullanımının kısıtlanmasında İlçe Belediyesi yetkilidir. Tarihi ticaret işlevini devam ettiren Balık Pazarı (Sahne Sokak-Dudu Odaları Sokak) cepheli parsellerde umuma açık istirahat, eğlence yeri, cafe, cafeterya, lokanta, çay ocağı içermeyen tarihi ticaret ve pazarlama işlevi korunacaktır.

III-B-4-3.Planlarda belirlenen turizm-hizmet-ticaret alanları içinde yer alan bölgelerde ilgili Koruma Kurulu kararı alınmak koşulu ile verilmiş yapılanma şartları değiştirilmeksizin ilgili Ulaşım Planlama Müdürlüğü görüşü ve önerileri alınmak şartı ile özel (eğitim-sağlık-kültür-asansör otopark vb.) donatı alanı yapılabilir.

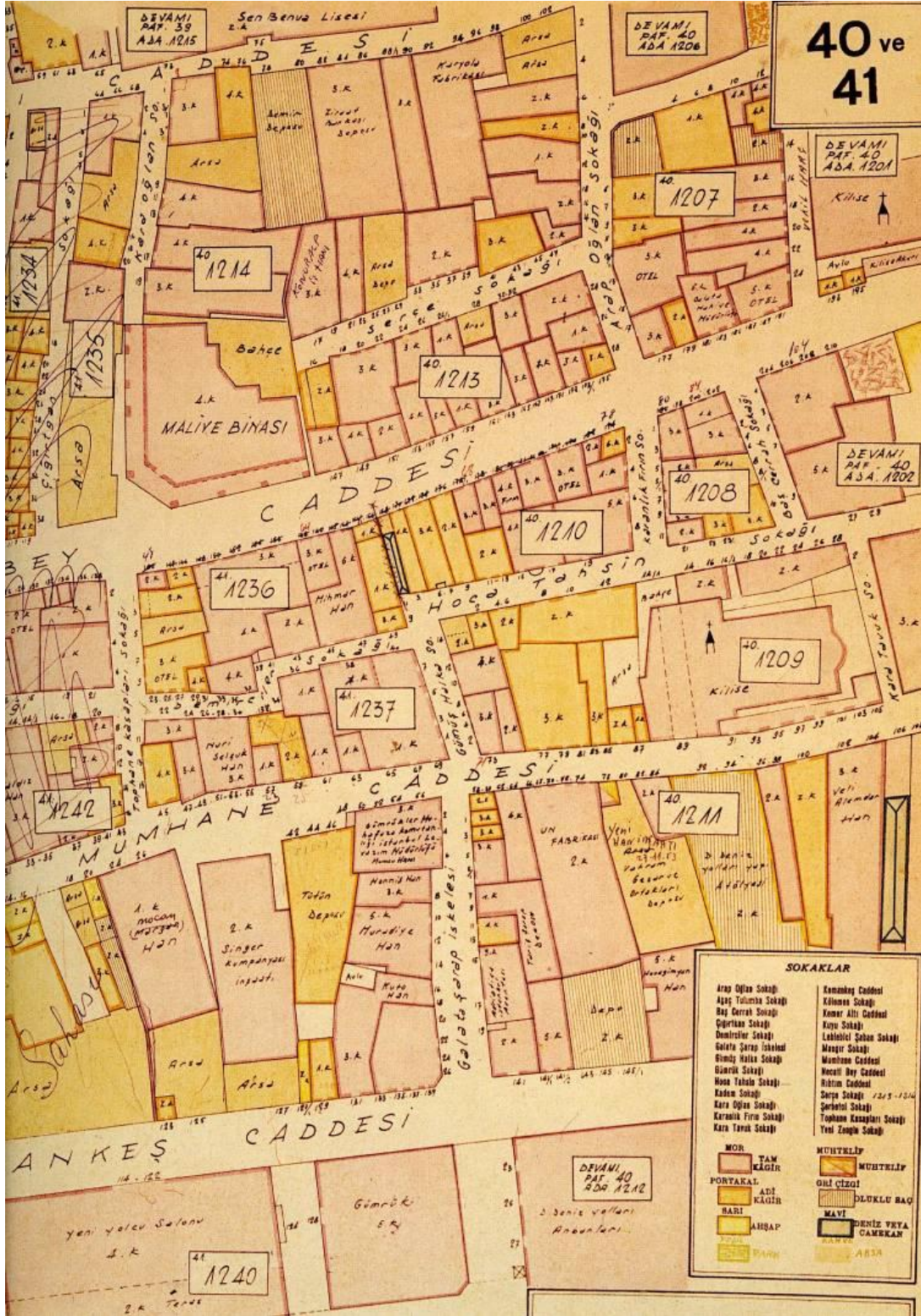
III-B-4-4.Planlarda belirlenen turizm-hizmet-ticaret alanları içinde yer alan bölgelerde ve hanlarda; III-B-4-2. maddesinde belirtilen alt fonksiyonların yer alacağı, ihtisaslaşma bölgeleri-sokakları-hanları Belediyesi'nce yapılacak çalışmalarda belirlenecektir.

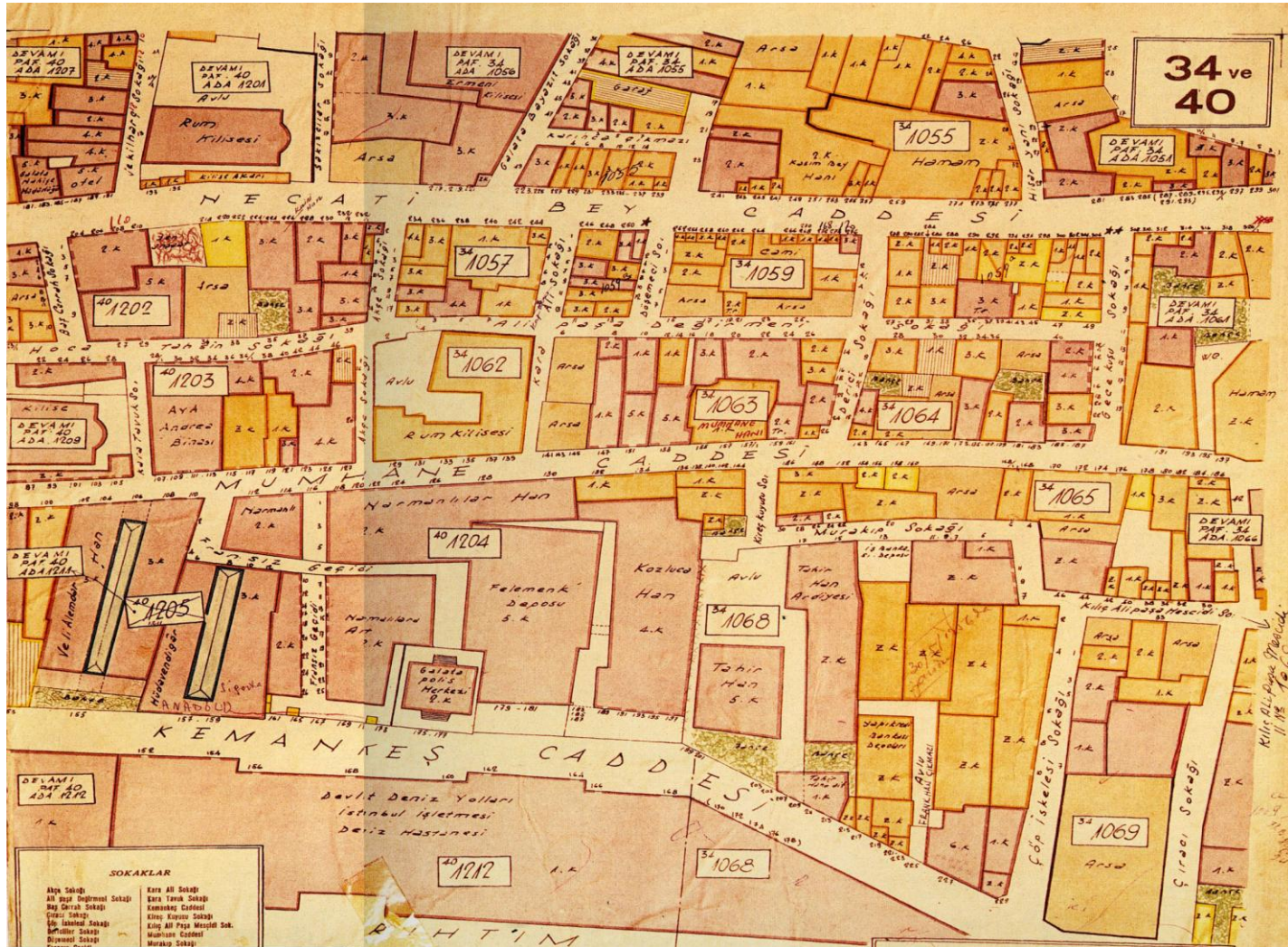
Şekil F.1 : Çalışma alanının bir kısmını içeren 1/1000 ölçekli 34 numaralı Pervititch paftası (Dağdelen, 1999).

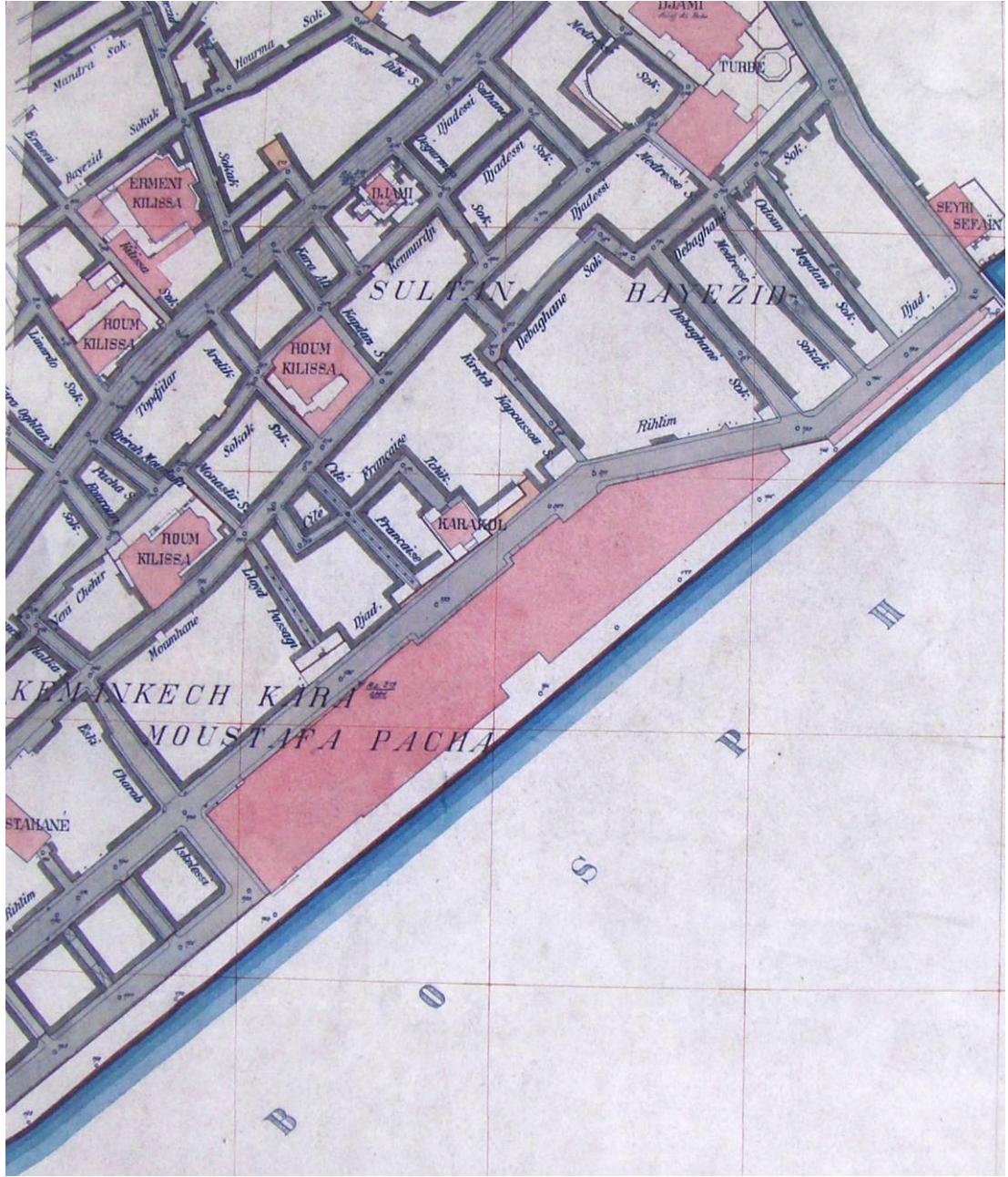
Şekil F.2 : Çalışma alanının bir kısmını içeren 1/500 ölçekli 37 numaralı Pervititch paftası (Dağdelen, 1999).

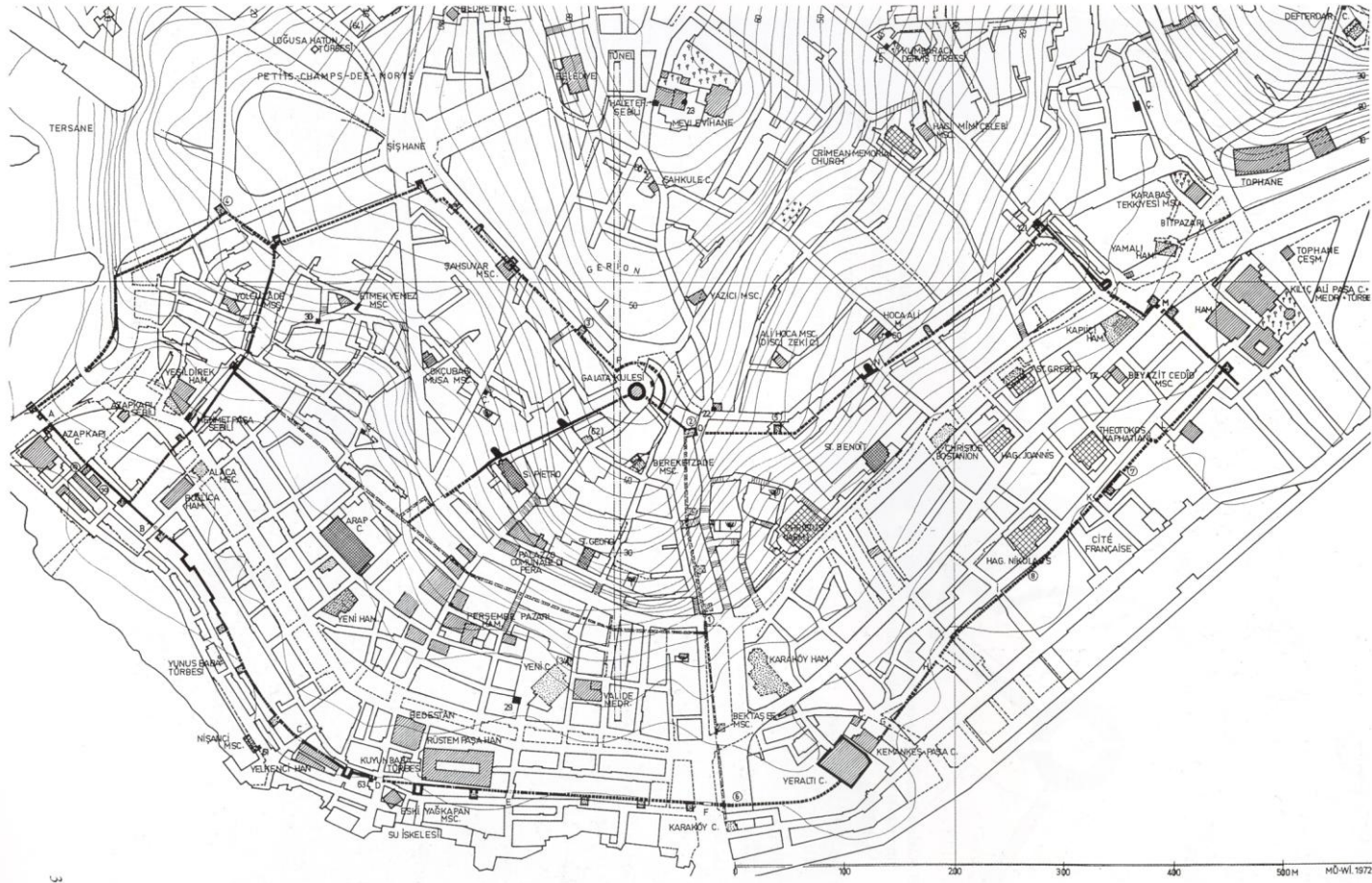
Şekil F.3 : Suat Nirven haritasının 40-41 nolu paftası (Dağdelen, 1999).

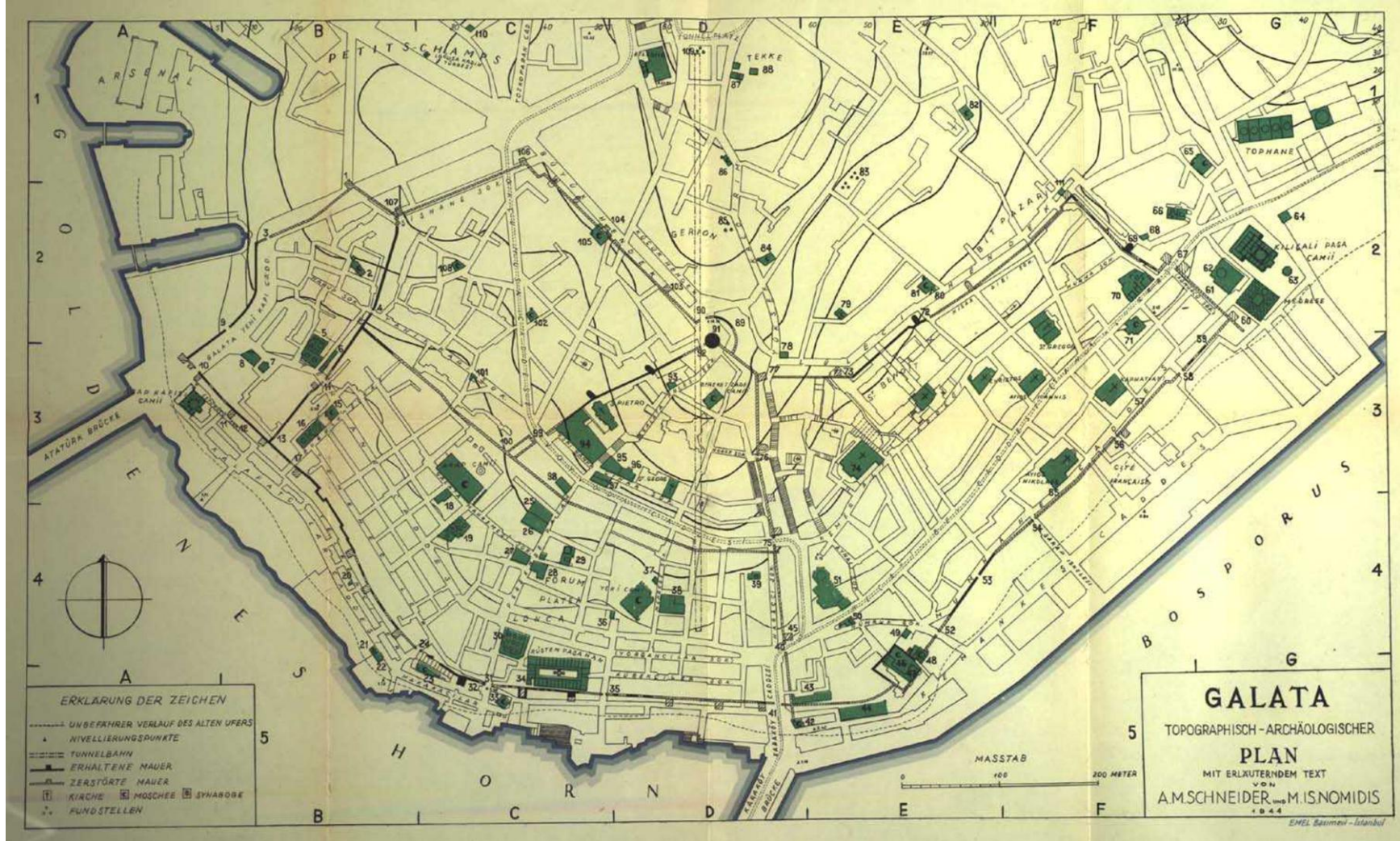
Şekil F.4 : Suat Nirven haritasının 34-40 nolu paftası (Dağdelen, 1999).

Şekil F.5 : Alman Mavisi (Dağdelen, 2006).

Şekil F.6 : E. Mamboury haritası (M-Wiener, 2002).

Şekil F.7 : Schneider-Nomidis haritası. (Schneider ve Nomidis, 1944).

Şekil F.8 : 1891 tarihli, Mühendis Godeffroy tarafından çizilmiş Galata Planı (M-Wiener, 2003, s.121).

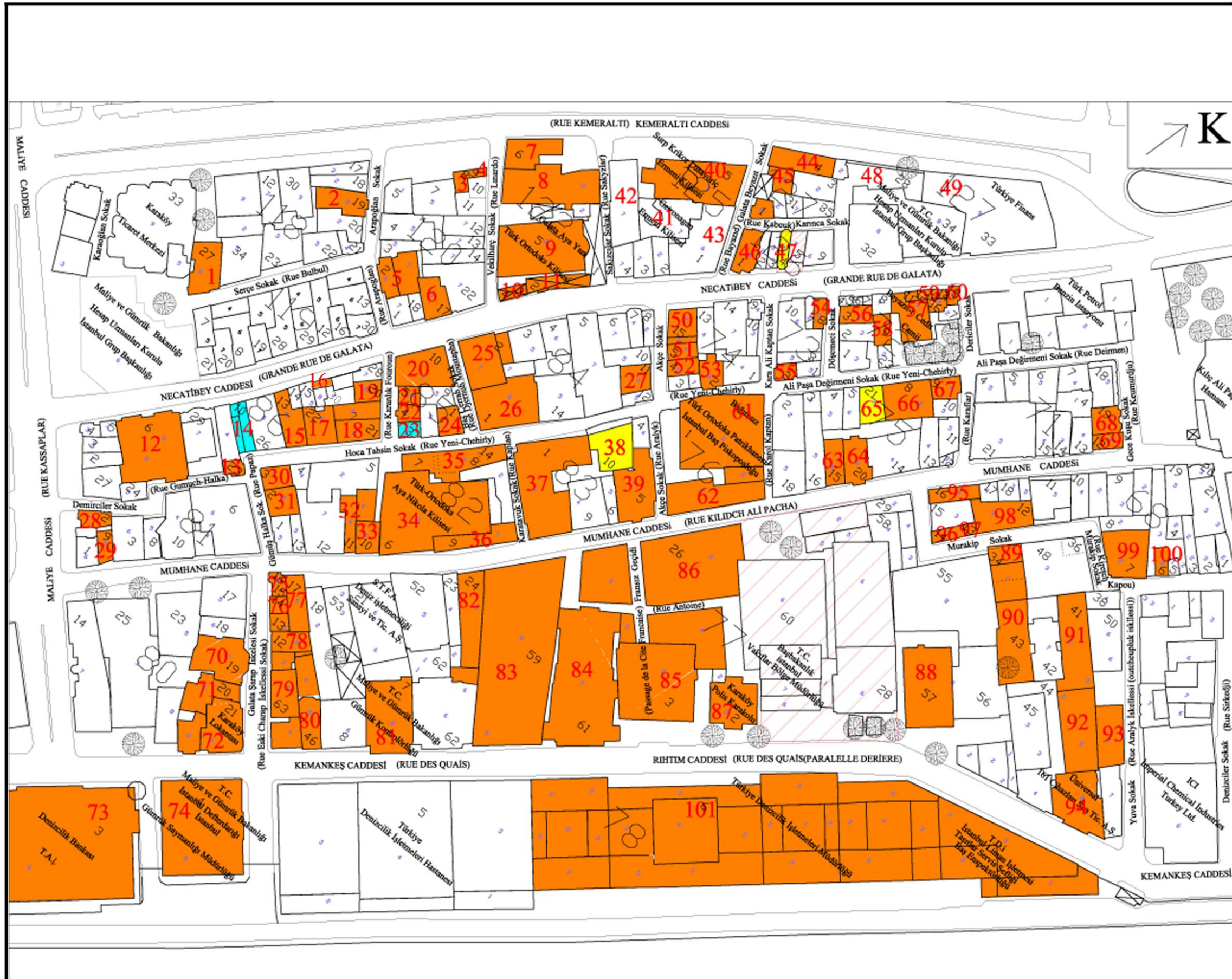
ŞEKİL F.9

ÇALIŞMA ALANINDA
GÜNÜMÜZDEKİ
TESCİLLİ YAPILAR

LEJANT

- İNŞAAT ALANI
- TESCİLLİ YAPILAR
- TESCİLLİ YERİNDE OLMAYAN YAPI PARSELİ
- TARAFIMIZDAN TESCİLE ÖNERİLEN YAPILAR

0 5 10 20 30 40 50

İ.T.Ü.F.B.E.
RESTORASYON
ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ
2011-2012 GÜZ YARIYILI

DANIŞMAN:
DOÇ. DR. DENİZ MAZLUM

ÖĞRENCİ:
SEZGİ GİRAY KÜÇÜK

KARAKÖY-KEMERALTI
BÖLGESİ'NİN
20.YY BAŞINDAN
GÜNÜMÜZE
GELİŞİMİ, KORUMA
SORUNLARI VE ÖNERİLER

ŞEKİL F.10

ÇALIŞMA ALANI SINIRLARI
İÇİNDE GOAD HARİTASI

- KÂRGIR
- AHŞAP
- AYDINLATMA
- KAMU YAPISI
- (KALIN ÇİZGİ):
YANGIN DUVARI

PLAN GÉNÉRAL
DE
GALATA, PERA ET PANCALDI.
— 3ME CERCLE DE CONSTANTINOPLE —
d'après les plans cadastraux
faits sous la direction
de
G. D'OSTOYA
Ingénieur du Canal Municipal.
1858-1860

NUMARALARLA İFADE
EDİLMİŞ SOKAKLARIN
İSİMLERİ

123. Chaboy
124. Kamer
125. Kamer
126. Sepetçi
127. Mansar
128. Kurekçiler
129. Koumrou
130. Zırafé
131. Çıtlak
132. Kouyou
133. Yondji
134. Sultan Beyazıt
135. Koumdouz
136. Kalcé
137. Marano
138. Koumdouz
139. Koumdouz (impasse)
140. Melwadji
141. de Haricé
142. Labledji
143. Havar delli
144. Çerbet hane
145. Ermeni kilise
146. Beyazıt
147. Eski Tarmak (impasse)
148. Çoşaklı
149. Çarşacı
150. Kara oğlan
151. Havar delli (impasse)
152. Bab oğlanı
153. Havar hane
154. Leonardo
155. Badouzi
156. Sa'ouli
157. Balbul
158. Kara kuy
159. Koumdouz
160. Grande rue Galata
161. Koumdouz
162. Çarşacı
163. Çarşacı
164. Çarşacı
165. Çarşacı
166. Çarşacı
167. Çarşacı
168. Çarşacı
169. Çarşacı
170. Çarşacı
171. Çarşacı
172. Çarşacı
173. Çarşacı
174. Çarşacı
175. Çarşacı
176. Çarşacı
177. Çarşacı
178. Çarşacı
179. Çarşacı
180. Çarşacı
181. Çarşacı
182. Çarşacı
183. Çarşacı
184. Çarşacı
185. Çarşacı
186. Çarşacı
187. Çarşacı
188. Çarşacı
189. Çarşacı
190. Çarşacı
191. Çarşacı
192. Çarşacı
193. Çarşacı
194. Çarşacı
195. Çarşacı
196. Çarşacı
197. Çarşacı
198. Çarşacı
199. Çarşacı
200. Çarşacı

İ.T.Ü. F.B.E.
RESTORASYON
ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ
2011-2012 GÜZ YARIYILI

DANIŞMAN:
DOÇ. DR. DENİZ MAZLUM

ÖĞRENCİ:
SEZGİ GIRAY KÜÇÜK

KARAKÖY-KEMERALTI
BÖLGESİ'NİN
20. YY BAŞINDAN
GÜNÜMÜZE
GELİŞİMİ, KORUMA
SORUNLARI VE ÖNERİLER

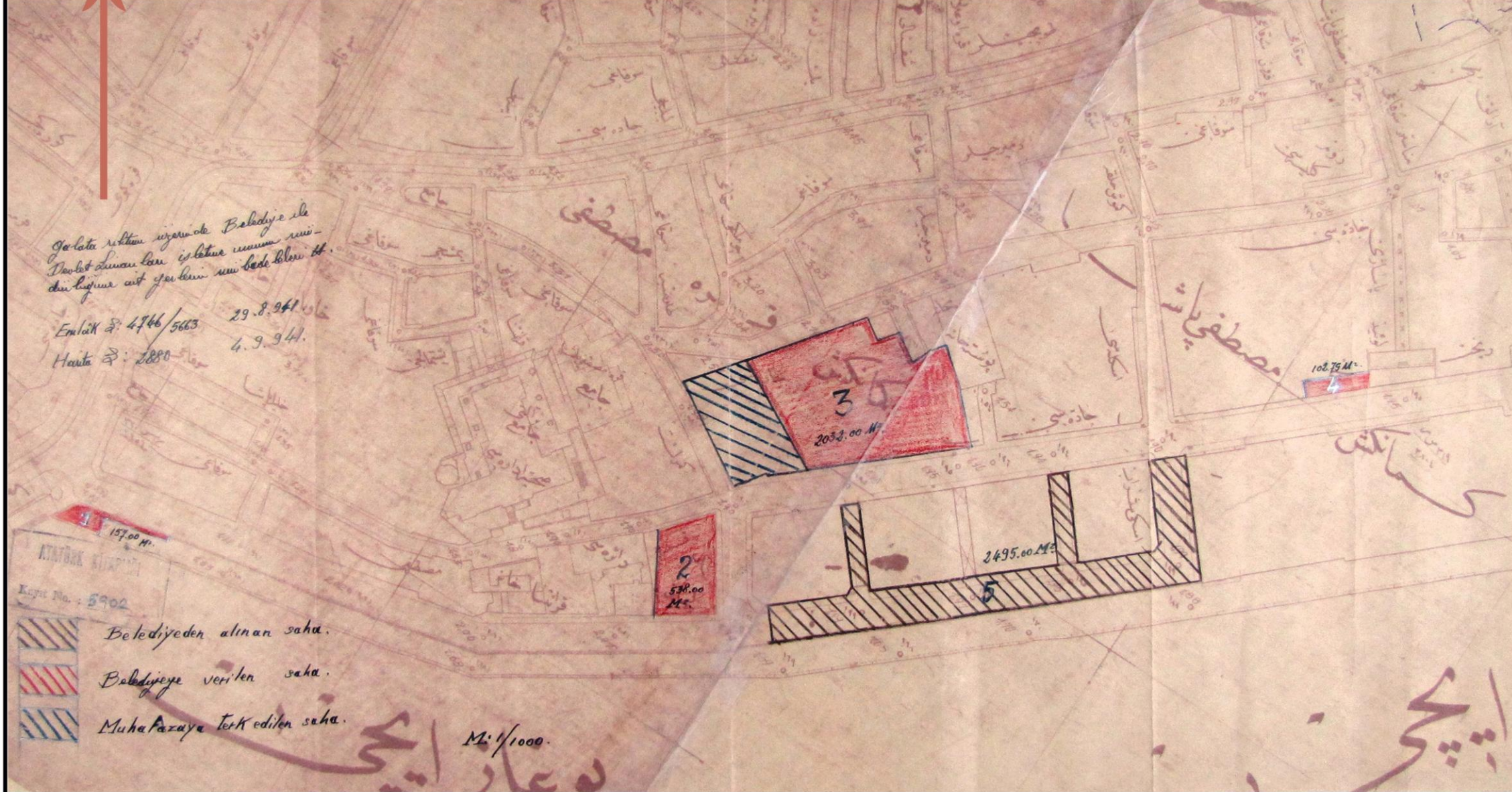
ŞEKİL F.11
ÇALIŞMA ALANI
SINIRLARI İÇİNDE
D'OSTOYA HARİTASI

- KÂRGİR
- AHŞAP
- BOŞ YAPI PARSELI
- KAMU YAPISI
- SU
- BAHÇE VE MEZARLIK

“Galata Rıhtımı üzerinde Belediye ile Devlet Limanları İşletme Umum Müdürlüğü’ne ait yerlerin mübadeleleri hakkında”

Emlâk: 4766/5663 29.8.941
Harita: 2880 4.9.941

İ.T.Ü. F.B.E.
RESTORASYON
ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ
2011-2012 GÜZ YARIYILI

DANIŞMAN:
DOÇ. DR. DENİZ MAZLUM

ÖĞRENCİ:
SEZGİ GİRAY KÜÇÜK

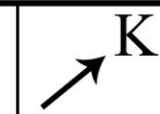
KARAKÖY-KEMERALTI
BÖLGESİ'NİN
20.YY BAŞINDAN
GÜNÜMÜZE
GELİŞİMİ, KORUMA
SORUNLARI VE ÖNERİLER

ŞEKİL F.12

BELEDİYE İLE DEVLET
LİMANLARI MÜDÜRLÜĞÜ
ARASINDA YAPILAN ARSA
ALIŞVERİŞİ HARİTASI

- BELEDİYEDEN ALINAN SAHA
- BELEDİYEYE VERİLEN SAHA
- MUHAFAZAYA TERK EDİLEN SAHA

İ.T.Ü. F.B.E.
RESTORASYON
ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ
2011-2012 GÜZ YARIYILI

DANIŞMAN:
DOÇ. DR. DENİZ MAZLUM

ÖĞRENCİ:
SEZGİ GİRAY KÜÇÜK

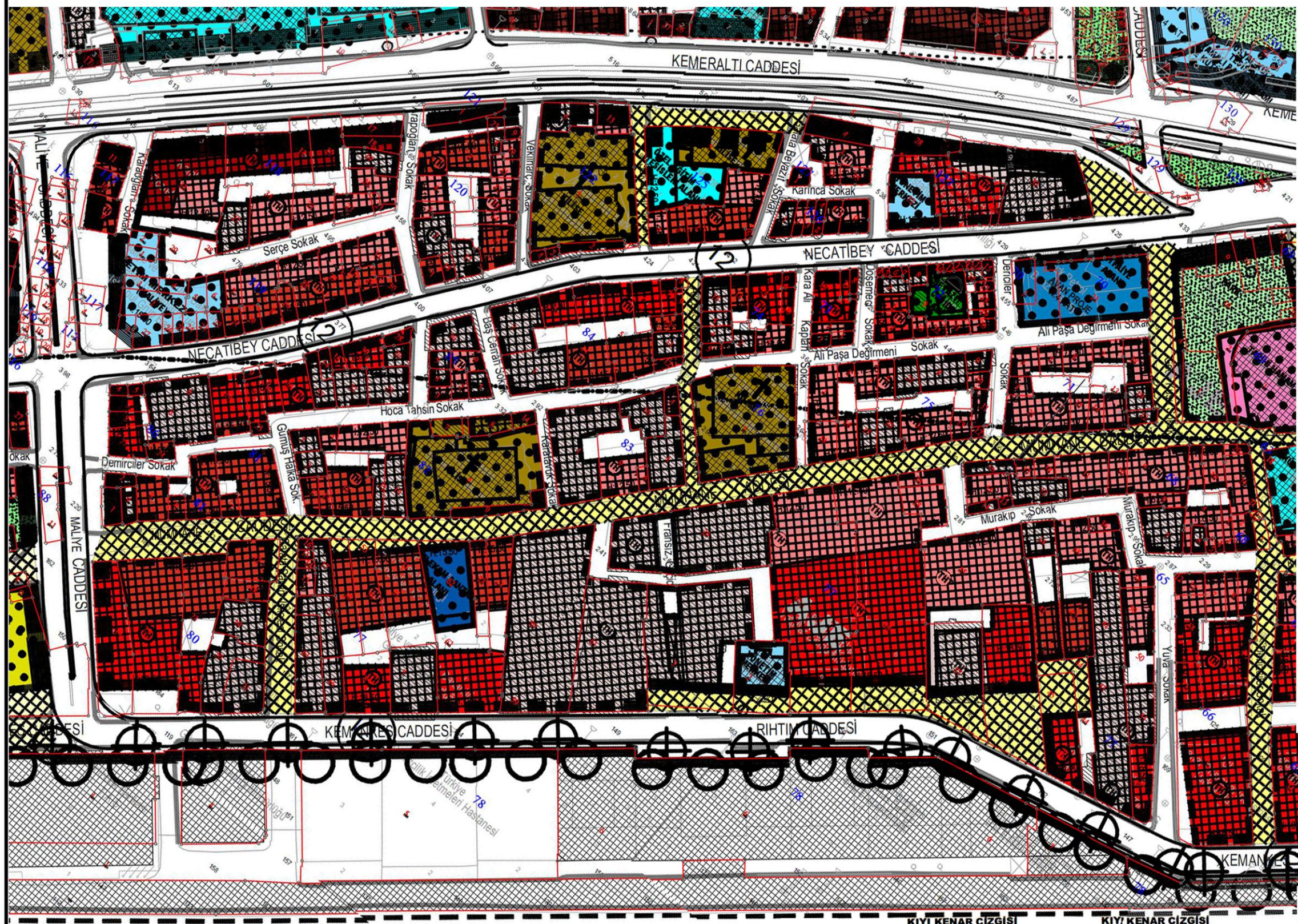
KARAKÖY-KEMERALTI
BÖLGESİ'NİN
20.YY BAŞINDAN
GÜNÜMÜZE
GELİŞİMİ, KORUMA
SORUNLARI VE ÖNERİLER

BEYOĞLU İLÇESİ, KENTSEL
SİT ALANI KORUMA AMAÇLI
UYGULAMA İMAR PLANI'NIN
ÇALIŞMA ALANI İÇİNDEKİ
KISMI

ŞEKİL F.13

LEJANT

- A-SINIRLAR
- A-2 İMAR UYGULAMA PLANI ONAMA SINIRI
 - A-6 TURİZM MERKEZİ SINIRI
 - A-8 KIYI KENAR ÇİZGİSİ
- B-KORUMA ALANLARI
- B-1 KORUNMASI GEREKLİ TESCİLLİ ARKEOLOJİK, TARİHİ SANAT DEĞERİ OLAN ANIT ESER YAPILAR
 - B-2 KORUNMASI GEREKLİ TESCİLLİ AHŞAP VE KÂĞIR SIVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ YAPILAR
 - B-9 KORUNAN CEPHE ÇİZGİSİ
DÜZELTİLEN CEPHE ÇİZGİSİ
ÖNERİLEN CEPHE ÇİZGİSİ
ARKA CEPHE ÇİZGİSİ
YAPI KADEME HATTI
- C-KENTSEL ÇALIŞMA ALANLARI
- C-1 YÖNETİM MERKEZLERİ
 - C-4 TURİZM-HİZMET-TİCARET ALANLARI
 - C-5 3. DERECE TİCARET ALANLARI
 - C-6 KONUT +TİCARET ALANLARI
 - C-7 TÜRK TELEKOM SANTRAL ALANLARI
 - C-8 BELEDİYE HİZMET ALANLARI
 - C-9 İTFAİYE ALANLARI
- F-KENTSEL SOSYAL ALTYAPI ALANLARI
- F-10 DİNİ TESİSLER ALANLARI
 - F-11 ÖZEL EĞİTİM TESİSLERİ ALANLARI
- G-KENTSEL TEKNİK ALTYAPI ALANLARI
- G-5 YAYA MEYDANLARI
 - G-6 YAYA YOLLARI

İ.T.Ü. F.B.E.
RESTORASYON
ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ
2011-2012 GÜZ YARIYILI

DANIŞMAN:
DOÇ. DR. DENİZ MAZLUM

ÖĞRENCİ:
SEZGİ GİRAY KÜÇÜK

KARAKÖY-KEMERALTI
BÖLGESİ'NİN
20.YY BAŞINDAN
GÜNÜMÜZE
GELİŞİMİ, KORUMA
SORUNLARI VE ÖNERİLER

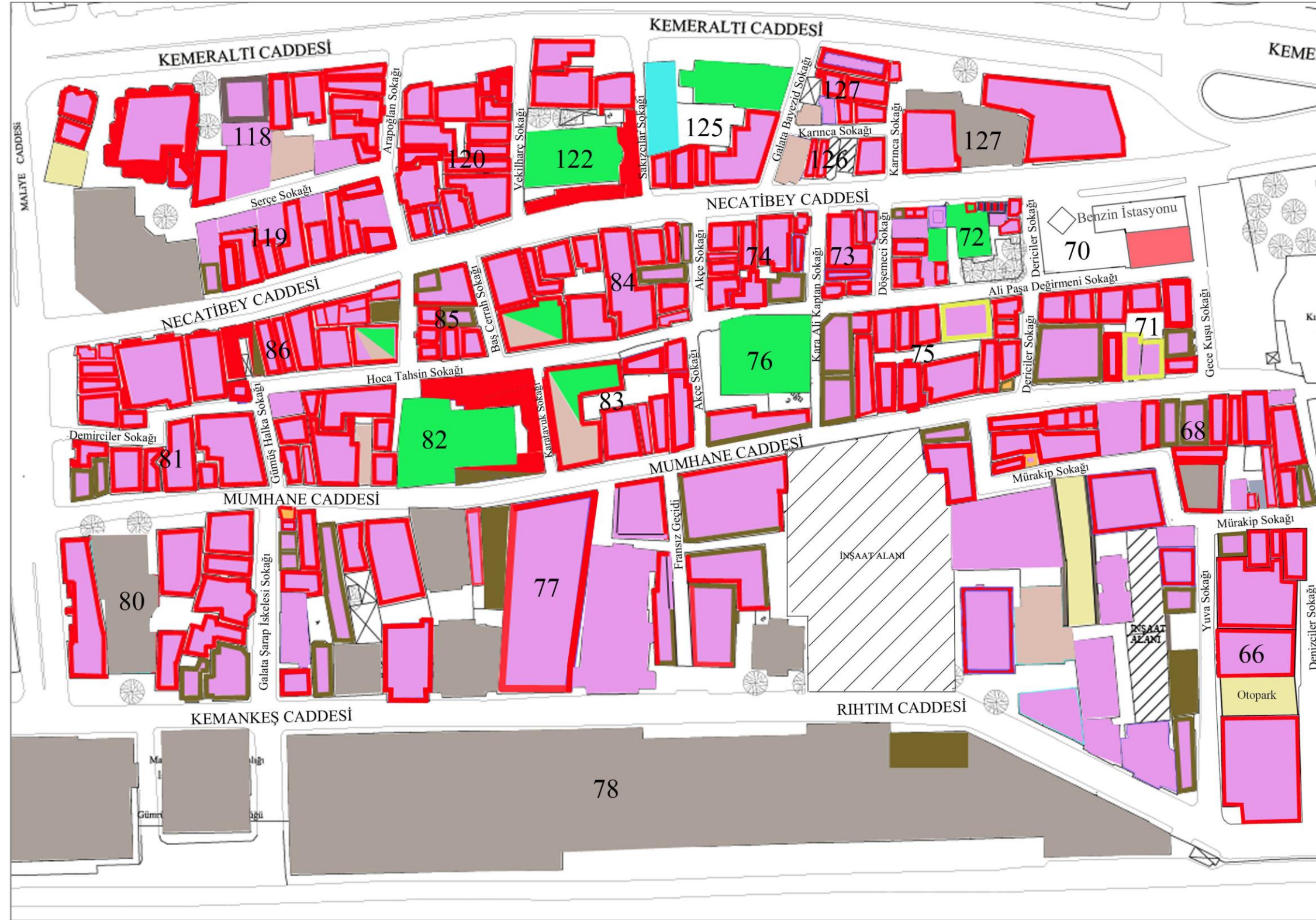
ŞEKİL F.14

GÜNCEL DURUM
DEĞERLENDİRME
ANALİZLERİ Ö:1/1000

YAPI İŞLEVLERİ ANALİZİ

İNŞAAT ALANI

İÇİTARET/ DÜKKÂN	İŞ HANI/ OFİS
YEME-İÇME	OTEL
DİNİ	KAMU
OTOPARK	EĞİTİM
HASTANE	DEPO
KÜLTÜR-SANAT	

İ.T.Ü. F.B.E.
RESTORASYON
ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ
2011-2012 GÜZ YARIYILI

DANIŞMAN:
DOÇ. DR. DENİZ MAZLUM

ÖĞRENCİ:
SEZGİ GİRAY KÜÇÜK

KARAKÖY-KEMERALTI
BÖLGESİ'NİN
20. YY BAŞINDAN
GÜNÜMÜZE
GELİŞİMİ, KORUMA
SORUNLARI VE ÖNERİLER

ŞEKİL F.15

GÜNCEL DURUM
DEĞERLENDİRME
ANALİZLERİ

TESCİL DURUMU ANALİZİ

- İNŞAAT ALANI
- TESCİLLİ SMÖ YAPILAR
- TESCİLLİ DİNİ YAPILAR
- TESCİLLİ KAMU YAPILARI
- TESCİLLİ YERİNDE OLMAYAN YAPILAR
- TESCİLE ÖNERİLEN YAPILAR
- TESCİLSİZ YAPILAR

İ.T.Ü. F.B.E.
RESTORASYON
ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ
2011-2012 GÜZ YARIYILI

DANIŞMAN:
DOÇ. DR. DENİZ MAZLUM

ÖĞRENCİ:
SEZGİ GİRAY KÜÇÜK

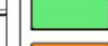

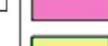

KARAKÖY-KEMERALTI
BÖLGESİ'NİN
20.YY BAŞINDAN
GÜNÜMÜZE
GELİŞİMİ, KORUMA
SORUNLARI VE ÖNERİLER

ŞEKİL F.16

GÜNCEL DURUM
DEĞERLENDİRME
ANALİZLERİ

KAT ADEDİ ANALİZİ

- İNŞAAT ALANI
- 1 KATLI YAPILAR
- 2 KATLI YAPILAR
- 3 KATLI YAPILAR
- 4 KATLI YAPILAR
- 5 KATLI YAPILAR
- 6 KATLI YAPILAR
- 7 KATLI YAPILAR
- 8+ KATLI YAPILAR

İ.T.Ü. F.B.E.
RESTORASYON
ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ
2011-2012 GÜZ YARIYILI

DANIŞMAN:
DOÇ. DR. DENİZ MAZLUM

ÖĞRENCİ:
SEZGİ GİRAY KÜÇÜK

KARAKÖY-KEMERALTI
BÖLGESİ'NİN
20.YY BAŞINDAN
GÜNÜMÜZE
GELİŞİMİ, KORUMA
SORUNLARI VE ÖNERİLER

ŞEKİL F.17

GÜNCEL DURUM
DEĞERLENDİRME
ANALİZLERİ

YAPI MALZEMESİ ANALİZİ

- İNŞAAT ALANI
- KÂRGİR YAPILAR
- BETONARME YAPILAR
- ÇELİK YAPILAR

0 10m. 20m. 50m. 100m.

ŞEKİL F.18

GÜNCEL DURUM
DEĞERLENDİRME
ANALİZLERİ

KULLANIM DURUMU
ANALİZİ

- İNŞAAT ALANI
- TAMAMEN
KULLANILMAKTA
- KISMEN
KULLANILMAKTA
- KULLANILMAMAKTA

0 10m. 20m. 50m. 100m.

ŞEKİL F.19

GÜNCEL DURUM
KORUNMUŞLUK DURUMU
ANALİZİ

- İNŞAAT ALANI
- İYİ KORUNMUŞ
TESCİLLİ YAPILAR
- ORTA KORUNMUŞ
TESCİLLİ YAPILAR
- KÖTÜ KORUNMUŞ
TESCİLLİ YAPILAR
- HARAP (YIKIK)
TESCİLLİ YAPILAR
- ÇEVREYE UYUMLU
YENİ YAPILAR
- ÇEVREYE UYUMSUZ
YENİ YAPILAR

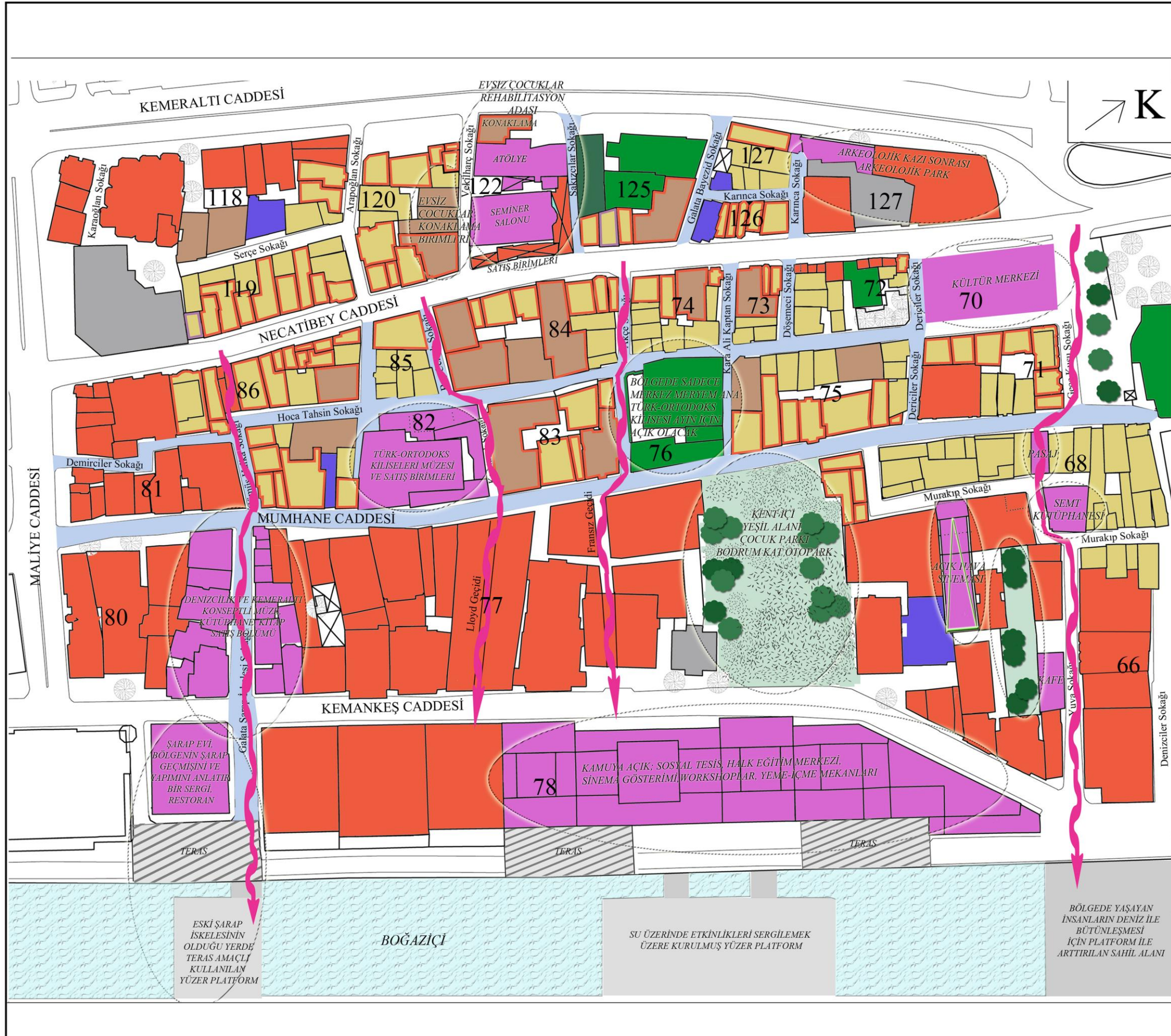

ŞEKİL F.20

ÖNERİ PAFTASI

- TERAS
- TİCARET
- KONUT
- ÖĞRENCİ YURDU-
KONUK EVİ
- DİNİ
- OTEL
- İDARİ
- EĞİTİM
- YAYALAŞTIRILAN
YOLLAR
- KÜLTÜREL AMAÇLI
ÖNERİLEN YAPILAR

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Sezgi GİRAY KÜÇÜK

Doğum Yeri ve Tarihi: İstanbul, 20.11.1984

E-Posta: sezgi.giray@msgsu.edu.tr

Lisans: MSGSÜ, Mimarlık Bölümü, 2008 yılı mezunu.

Mesleki Deneyim: Özel sektöre ait FOM Grup Mimarlık, Eren Talu Mimarlık ve Tic. A.Ş., Güçlü İnşaat A.Ş. gibi firmalarda yaklaşık bir yıl çalıştıktan sonra 2008 yılında MSGSÜ, MYO, Mimari Restorasyon Programı'nda Araştırma Görevlisi olarak göreve başlamıştır ve halen devam etmektedir.

